

Besluit 46/24

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 18 oktober 2024

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 24 mei 2024

Datum

18 oktober 2024

Documentnummer

6001568

Provinciale Staten van Noord-Brabant;

Gelezen het voorstel van de griffier van 8 oktober 2024, nr. 46/24 A;

Gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

Besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 24 mei 2024.

's-Hertogenbosch, 18 oktober 2024

Provinciale Staten voornoemd,

de voorzitter

de griffier

mr. I.R. Adema

N. van der Ven (plv.)

Vastgesteld

PS 46/24 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 24 mei 2024

Inhoudsopgave

Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
Benoeming en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heer J.H.T. van Orsouw (50PLUS)	8
Insprekers	8
Actualiteit	8
Bespreekstukken	17
33/24 Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant	17
20/23 Beleidskader Wonen en Werken	27
18/24 Bestuursrapportage I-2024 (Burap I-2024)	84
Beperkte bespreekstukken	114
24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplannen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (oost en west)	114
Hamerstukken	118
13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk	118
14/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke regeling siteholderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies	130
26/24 Gemeenschappelijke Regeling Zuidelijke Rekenkamer Noord-Brabant en Limburg 2024	130
39/24 Benoeming plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant	130
40/24 Uitbreiding poule voorzitters themabijeenkomsten en rondvraagmoment	130
31/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 8 maart 2024	130
38/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 5 april 2024	130
32/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 24 mei 2024 (periode 28 februari 2024 tot en met 27 maart 2024)	130
Stemming	130
Sluiting	137

Index gesproken personen

Boelema, S.M., 9, 24, 25, 26, 27, 105, 113
Broek, D.C.H. van den, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 47, 48, 62, 63, 71, 72, 73, 74, 75, 81
Brouwers, J.F.X.M., 23, 24, 33, 57, 80, 82, 95, 103, 110, 111, 117
Deckers, E.H., 39, 40, 75, 81
Dirken, A.M.W., 58, 60, 61, 62, 63, 82, 83, 107, 108, 124, 125, 126, 127
Frenken, J.P., 28, 67, 68, 70, 71, 72, 76, 77, 81
Griffier, 7, 8
Gruithuijsen, M.P.J.M. van, 96, 111, 112
Hamerslag, N.I., 13, 92, 100, 110
Hattem, A.W.J.A. van, 11, 16, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 53, 54, 60, 61, 65, 66, 68, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 83, 88, 115, 125, 127, 133
Havermans, M.C.J., 9, 16
Hazendonk, L.S., 14
Heer, C. de, 22
Heijmans, N.G.L., 18, 126, 127, 128
Hordijk, K.J.M., 18, 22, 86, 109
Kammen, P. van der, 14, 17, 18, 21, 24, 25, 26, 27, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 128, 129, 134, 137
Koevoets, H.J.P.E., 22, 50, 60, 81, 83, 89, 90, 91, 110, 116
Koopman, F.W.M., 11, 41, 42, 75, 81
Kuiper, A.M.H., 134
Langenberg, K.M.M. van de, 32, 33, 41, 44, 45, 47, 48, 49, 72, 78, 81
Leegeer, E.M., 50, 79, 81
Lepolder, P.W.A., 84, 109
Maes, B., 14, 15, 102, 103, 104, 113
Meuwissen, C.C.R.M., 114
Meylink, T.N.A., 17, 28, 36, 37, 39, 40, 72, 81
Minkels, J.D., 17, 23, 55, 82, 93, 94, 103, 110, 128
Orsouw, J.H.T. van, 8
Oudenhoven, M.P.M., 11, 12, 105, 106, 114
Philippart, M.J.A., 85, 90, 109
Putman, N.H.M., 9, 11, 12, 51, 77, 80, 81, 114, 133, 135
Raak, O.E.A. van, 12, 87, 101, 102, 109
Rijvers, A.J.M., 14, 15, 17
Roijackers, H.I., 97, 99, 100, 112
Rutjens, W.H.A., 13, 17, 22, 23, 27, 34, 47, 51, 54, 55, 57, 58, 79, 81, 91, 110, 121, 131, 133
Schellekens, E.F.M., 14
Schipper, A., 16, 27, 37, 38, 43, 44, 57, 58, 61, 66, 67, 80, 82, 96, 99, 111, 134
Smeulders, S.J.H.A., 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 84, 100, 101, 102, 113, 122, 123, 124, 128, 129
Stoot, F., 21, 88, 109
Tolsma, S.A.H., 17, 26, 84, 109
Ven, A.J.M. van de, 88, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137
Vossen, I.E.F.M., 53, 54, 55, 81, 92, 110
Zwart, P.S., 10, 16

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Broek, D.C.H. van den (Daan)	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son en Breugel
Buiks, R.P.A.F (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dommelen, J.C.F.M. van (Johan)	BBB	Reusel
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son en Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Hamerslag, N.I (Nikky)	Partij voor de Dieren	Tilburg
Hattem, A.W.J.A. van (Alexander)	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Hazendonk, L.S. van (Laura)	GroenLinks	Eindhoven
Heer, C. de (Cees)	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	's-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Hulten, S.M. van (Saskia)	PvdA	Eindhoven
Jansen, J.F. (Joachim)	VVD	Moerdijk
Kammen, P. van der (Patricia)	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	Lokaal Brabant	Roosendaal
Langenberg, K.M.M. van de (Kasper)	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Eindhoven
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	Lokaal Brabant	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. van der (Jade)	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Meuwissen, C.C.R.M (Carola)	VVD	Maarheeze
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. van (Matthijs)	D66	's-Hertogenbosch
Minkels, J.D (Jozef)	Forum Voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. van (Jeroen)	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. van (Jelle)	VVD	Oisterwijk
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. van der (Rik)	VVD	Rijswijk
Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Raak, O.E.A. van (Oscar)	SP	Breda

Rijvers, A.J.M. (Aloïjs)	BBB	Baarle-Nassau
Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk
Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	's-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Schipper, A. (Anne)	ChristenUnie-SGP	Best
Sheikkariem, S.S.R. (Shah)	Lokaal Brabant	Babyloniëbroek
Sluiters, B. (Boy)	PVV	Steenbergen
Spapens, M. (Maurice)	SP	Breda
Stoot, F. (Floris)	D66	Zevenbergschenhoek
Tolsma, S.A.H. (Sanne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. van de (Tanja)	CDA	Beek en Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wildenberg, C.H.A. van den (Corinne)	BBB	's-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

**Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 5 april 2024**

Agenda

- I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**
- II. Benoeming en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heer J.H.T. van Orsouw (50PLUS)**
- III. Insprekers**
- IV. Actualiteiten**
- V. Bespreekstukken**
 - 33/24 Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant**
 - 20/23 Beleidskader Wonen en Werken**
 - 18/24 Bestuursrapportage I-2024 (Burap I-2024)**
- VI. Beperkte bespreekstukken**
 - 24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplannen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (oost en west)**
- VII. Hamerstukken**
 - 13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk**
 - 14/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke regeling siteholderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies**
 - 26/24 Gemeenschappelijke Regeling Zuidelijke Rekenkamer Noord-Brabant en Limburg 2024**
 - 39/24 Benoeming plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant**
 - 40/24 Uitbreiding poule voorzitters themabijeenkomsten en rondvraagmoment**
 - 31/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 8 maart 2024**
 - 38/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 5 april 2024**
 - 32/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 24 mei 2024 (periode 28 februari 2024 tot en met 27 maart 2024)**
- VIII. Stemming**
- IX. Sluiting**

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant Vrijdag 24 mei 2024

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter.
mr. K.A.E. ten Cate, griffier.

Volgens de presentielijst zijn 54 leden aanwezig, te weten:

Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluimers, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Afwezig: *Buiks.*

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren, ik zou u willen verzoeken uw gesprekken te staken en plaats te nemen. Ik open de vergadering op een bijzondere plaats. Dat heeft te maken met het feit dat we bericht hebben ontvangen van het overlijden van Ursie Lambrechts, oud-statenlid voor D66. Zij is overleden op 15 april jongstleden en is 68 jaar oud geworden. Ursie Lambrechts was lid van Provinciale Staten gedurende de periode van 1987 tot 1994. Zij was in de Staten onder meer woordvoerder van Cultuur en Onderwijs. In 1994 maakte zij de overstap naar de Tweede Kamer, waar zij zich als woordvoerder Onderwijs onder meer inzette voor kleinere klassen. Ook hield zij zich bezig met de herindeling van diverse gemeenten in Noordoost-Brabant. Onze gedachten gaan uit naar haar nabestaanden. We wensen hen heel veel sterkte toe de komende tijd bij de verwerking van dit verlies. Laten wij haar in gedachten houden tijdens ons moment van stilte, waarvoor ik u nu verzoek te gaan staan.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Ik heb bericht van verhindering van gedeputeerde Van Gruijthuisen en de heer Buiks. De heer Van der Pluijm heeft aangegeven later te komen. De heer Nuijten heeft aangegeven later te komen, maar hoopt op tijd terug te zijn voor de stemming.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik heet iedereen hartelijk welkom, in het bijzonder natuurlijk de bezoekers op de publieke tribune en zij, die de vergadering digitaal volgen. Vandaag worden seniorenvereniging HEVO en diverse individuele gasten als gast van PS ontvangen door burgerlid Henry Liebrechts, ook lid van HEVO. Zoals u ziet, staat er een beker en een dopper voor u. Zoals is afgesproken in het presidium, ontvangen Statenleden, burgerleden en fractieleden allemaal een persoonlijke beker en een dopper. De griffie zal de bekertjes en doppers ook uitdelen aan de burgerleden en fractiemedewerkers. Omdat ze allemaal een beetje op elkaar lijken, zijn er stiften in de Statenlounge, zodat u uw naam erop kunnen zetten. Ik stel de agenda aan de orde en ga daarbij specifiek in op het volgende, op de agenda staat Statenvoorstel 33/24 Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant. Op 5 april jongstleden heeft u een geamendeerde verordening vastgesteld. Het college en de accountant hebben zich nadien gebogen over de consequenties en u daar over geïnformeerd. Het Statenvoorstel is opnieuw aangeboden, om u opnieuw tot een afweging te laten komen. In de agendavergadering is vanmorgen

besproken dat dit Statenvoorstel onderdeel uitmaakt van deze agenda. Er zijn mondelinge vragen en twee actuele moties ingediend. De agendavergadering voorafgaand aan deze vergadering heeft geadviseerd, om deze mondelinge vragen en actuele moties toe te laten. Kunt u hier allemaal mee instemmen? Dat is het geval. Voor het onderwerp 13/24 betreffende Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk is in de agendavergadering besproken, dat de fractie van de PVV spreektijd wenst. Aan hen wordt spreektijd van twee minuten toegekend in de behandeling in een termijn. Eventuele moties en amendementen worden uiteraard, net als het stuk zelf, in stemming gebracht. Ik ga ervan uit dat u hiermee akkoord bent? Dat is het geval. Van de fractie van de PVV heb ik het verzoek ontvangen om niet per acclamatie te stemmen over Statenvoorstel 26/24 betreffende het vaststellen van de Gemeenschappelijke Regeling Zuidelijke Rekenkamer Noord-Brabant en Limburg 2024. Dus daar gaat over gestemd worden. Dat was de behandeling van de agenda. Voor de goede orde herhaal ik de afspraken uit het presidium. Er wordt terughoudend geïnterrupteerd, er kan maximaal vier keer geïnterrupteerd worden, met twee vervolgvragen in de eerste termijn van uw Staten. Dat gezegd hebbende, is de agenda vastgesteld. Alle moties en amendementen in worden op iBabs geplaatst door de griffie onder de Statendag van vandaag, 24 mei 2024, onder agendapunt 11, ingediende moties en amendementen. Tot slot, mevrouw Kuipers en de heer Lauwen hebben zich aangesloten bij de fractie van Lokaal Brabant, met dank voor de flexibiliteit van 50PLUS en de SP. Ook hun plaatsen zijn daardoor iets verschoven. De sprekersvolgorde is vanwege de uitbreiding van de fractie van Lokaal Brabant voor deze vergadering dus ook aangepast.

Benoeming en beëdiging tot burgerlid van Provinciale Staten de heer J.H.T. van Orsouw (50PLUS)

De **voorzitter**: De heer John Hackaton is gestopt als burgerlid van 50PLUS. Hij ontvangt een bloemetje als dank voor zijn inzet. Het feit dat hij is gestopt, betekent dat er ruimte is voor de benoeming en de beëdiging van een nieuw burgerlid en dat is de heer Van Orsouw. Indachtig artikel 6 van het reglement van orde, Provinciale Staten Noord-Brabant 2020, is door de griffier getoetst of het kandidaat burgerlid op grond van de voorwaarden als neergelegd in het reglement van orde, benoemd kan worden als burgerlid. Alvorens de functie tot burgerlid te kunnen uitoefenen, legt het burgerlid conform het reglement van orde een eed of de verklaring en belofte af. De griffier heeft mij verklaard dat de heer Joop van Orsouw van 50PLUS aan de voorwaarden voldoet. Ik neem derhalve aan dat uw Staten de heer Van Orsouw benoemen. Ja, dat is het geval. Dan vraag ik de bodes de heer Van Orsouw naar voren te begeleiden. Ik verzoek eenieder te gaan staan.

De **griffier**: Ik verklaar dat ik, om tot burgerlid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgerlid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen. Wat is daarop uw antwoord?

De heer **Van Orsouw**: Dat verklaar en beloof ik.

Applaus

Insprekers

-

Actualiteit

De **voorzitter**: Als eerste is aan de orde het vragenhalfuur. Ik schat zomaar in dat dat geen half uur hoeft te duren. Er is een vraag ingediend door de BBB over het hoofdlijnenakkoord. Ik geef Marco Havermans het woord.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter. En het gaat inderdaad geen half uur duren, het is ook maar één vraag. De PVV, VVD, NSC en BBB hebben vorige week 16 mei een hoofdlijnenakkoord bereikt. De fracties hebben hier uiteindelijk ook unaniem mee in kunnen stemmen en het is ook gepubliceerd. Wij hebben aan dit college de vraag, is het college bereid om in onze memo aan Provinciale Staten een analyse te geven op het hoofdlijnenakkoord Hoop, lef en trots? En wat daarvan de impact is op het beleid dat in Brabant gevoerd wordt, met daarbij ook specifieke aandacht voor het BPLG, de BOS 2.0, woningbouw, OV en financiën. En zo nee, waarom niet?

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Dat is iets wat ons allemaal bezighoudt volgens mij, het nieuwe coalitieakkoord en hoe pakt dat uit? Het houdt dit college ook zeer zeker bezig. We hebben daar al voor onszelf een eerste antwoord te opgegeven, ook omdat de pers daar natuurlijk om vroeg. We zijn zeer bereid om op uw vraag in te gaan en voor 15 juni met een inhoudelijke reactie te komen op dat coalitieakkoord en hoe het ons Brabant en het beleid hier raakt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daar is de vraagsteller content mee, zie ik non-verbaal. Dank u wel. Dan ga ik naar actuele moties. De volgende moties zijn toegelaten, Stop de handel met proefdieren apen, van Partij voor de Dieren en Betaalbaarheid Brabantse warmtenetten, van de SP. Ik geef als eerste het woord aan mevrouw Putman over Stop de handel met proefdierapen.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel. Brabant kent veel om trots op te zijn en ik ben een trotse Brabander. En met de gezonde handelsgeest hoeft niets mis te zijn. Maar zaken waar ik niet trots op ben, is dat we in Brabant, in Tilburg, een handelaar in apen hebben, die apen importeert en verkoopt, die gebruikt worden voor dierproeven. Het gaat om het bedrijf Hartelust, waar op elk moment 1080 apen gevangen zitten, voordat ze naar dierproefcentra in Europa worden verscheept. En nadat ze uit Zuidoost-Azië worden gehaald. De Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen is er duidelijk over en adviseert met klem om niet van apenhandelaar Hartelust apen af te nemen voor dierproeven, omdat niet met zekerheid valt te zeggen dat de handelswijze van Hartelust zuivere koffie is. Zo worden bijvoorbeeld apen illegaal uit het wild gevangen, met mede als gevolg dat de Java-aap nu een bedreigde diersoort is. Het mag duidelijk zijn, dat de soort en de individuele Java-apen erg te lijden hebben onder de handel. Maar ook voor ons als mensen zitten er risico's aan. In de afgelopen maanden heeft het bedrijf enkele met tuberculose besmette apen binnengehaald en verspreid over Europa. Nadat de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit dit heeft geconstateerd, heeft Hartelust harteloos honderden apen afgemaakt, omdat ze niet meer voor dierproeven gebruikt konden worden. De medewerkers van dit handelsbedrijf zijn getest, maar niet allemaal. Welke risico's nemen we hiermee? Harteloze Hartelust is niet een bedrijf om trots op te zijn. Gelukkig hebben we in Brabant het plan van aanpak Vermindering Dierproeven. En ook landelijk wil men dierproeven met primaten gaan afbouwen. Het tegengaan van mogelijk illegale handel in Java-apen is daarom helemaal in lijn met het landelijke en provinciale beleid om dierproeven te verminderen. We verzoeken het college dan ook om de minister op te roepen de handel met proefdierapen in Nederland te stoppen.

Motie M84-2024: Stop de handel met proefdierapen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024,

Constaterende dat:

- de Java-aap een bedreigde diersoort is, als gevolg van grootschalige wildvang voor dierproeven;¹
- de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) de aanbeveling doet om voor

- dierproeven niet van apenhandelaar Hartelust apen af te nemen, omdat het KNAW het oncontroleerbaar acht dat de apen van Hartelust middels illegale apenhandel uit het wild komen;²
- het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen;³
 - bij apenhandelaar Hartelust in Tilburg tientallen en mogelijk zelfs honderden Java-ape zijn afgemaakt omdat enkele van de dieren besmet waren met tuberculose (tbc);⁴
 - niet alle medewerkers van het apenhandelbedrijf zijn getest op tbc-besmetting, na de constatering van tbc bij een deel van de apen;⁵

Overwegende dat:

- de Europese verspreiding van met tbc besmette apen door Hartelust, in de afgelopen maanden, weliswaar niet heeft geleid tot besmetting van mensen in Nederland;
- we door de Covid-19-crisis maar al te goed weten welke grote risico's kleven aan ziekten die van dieren op mensen kunnen overspringen;
- het in het kader van dierenwelzijn en volksgezondheid onverstandig is om de handel in duizenden, mogelijk illegaal verkregen, apen nog langer te faciliteren in Nederland, laat staan in Brabant;
- we dierproeven op apen zo snel mogelijk, en veilig, naar nul willen afbouwen;⁶
- ook provincie Brabant actief inzet op het verminderen van dierproeven, middels het 'Plan van aanpak vermindering dierproeven'⁷, waar het stoppen van de handel met proefdierapen complementair aan is;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- de minister op te roepen de handel met proefdierapen in Nederland te stoppen;

¹<https://www.animalrights.nl/hartelust>

²<https://www.knaw.nl/nl/publicaties/niet-humane-publicaties-als-proefdier>

³<https://wetten.overheid.nl/ici1.3:c:BWBR0030250&hoofdstuk=2¶graaf=1&artikel=2.1&z=2024-01-01&g=2024-01-01>

⁴<https://www.bd.nl/brabant/honderden-ape-afgemaakt-van-handelaar-in-tilburg-geen-poging-gedaan-ze-te-redden~a8cdab7a/>

⁵idem

⁶https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024D05821&dld=2024D05821

⁷<https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/256c4e5a-b519-4736-864c-697063386976?documentId=c0d0b8e9-b23d-4c79-999d-40b443b50a59&agendaltemId=5f68959a-2a20-49ab-8ce7-c8dc76de11c3>

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren, Ellen Putman

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Putman. Is er behoefte vanuit de Staten om op dit onderwerp het woord te voeren? Ik zie geen handen. De VVD, gaat uw gang.

Mevrouw **Zwart** (VVD): We zijn als VVD het eens met dat het aantal proefdieren naar beneden moet en inderdaad ook het liefst naar nul. Tegelijkertijd, de apen waar het hierover gaat, zijn niet voor de Nederlandse proefdiercentra, omdat is afgesproken dat Nederlandse onderzoeksinstituten geen apen meer uit het buitenland halen. Bij transport moet aan veel eisen worden voldaan, gezondheidseisen, quarantaine-eisen en verschillende monitoringseisen. Het risico voor de volksgezondheid is dan ook heel erg klein. Deze motie gaat wat ons betreft dan nu ook te ver. We willen wel graag aansluiten bij de actie

van de gemeente Tilburg om schriftelijk de ministers van VWS en LNV te verzoeken, om proeven op apen en andere dieren zoveel mogelijk in te perken en tevens de handel in apen zoveel mogelijk in te perken.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er andere fracties? De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. En dank aan de fractie van de Partij voor de Dieren om dit onderwerp onder de aandacht te brengen. Met name ook, omdat zoals gememoreerd is, de inzet op vermindering van proefdieren al bestaand beleid is van deze provincie. En ik zou ook in die context de motie vooral willen bezien. En het college willen vragen om op dat punt te reageren, hoe het college deze aanpak ziet in relatie tot dit bedrijf en de situatie die zich volgens de motie zou voordoen. Ik heb zelf de gegevens niet gecheckt of daar inderdaad zich deze toestanden, zoals mevrouw Putman beschrijft, zich voordoen. Maar ik ga ervan uit dat die constatering kloppen. Dan gaat de motie in op de oproep aan de minister om de handel met proefdieren in Nederland te stoppen. Ik kan me aansluiten bij de oproep van de VVD en de formulering daarvan. Als de motie op die manier gelezen kan worden, dan staan we er sympathiek tegenover. Maar ik had wel graag eerst nog de reactie van GS. Tot zover.

De **voorzitter**: Anderen nog? Ja, ik zie de SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. We vinden het een sympathieke motie en in tegenstelling tot de PVV en VVD vinden wij dat als je oproept om in Nederland te stoppen met proeven op apen, dat je dan ook de handel in proefdierapen voor het buitenland niet moet faciliteren hier. Dus ik ben het volledig eens met jullie oproep. Dank u wel.

De **voorzitter**: Anderen nog? Nee. Dan geef ik het woord aan het college, de heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Zoals mevrouw Putman zelf al aangeeft in de motie, richten wij ons op innovatie. Er is een Statenmededeling destijds verstuurd, hoe wij daarin acteren. Wij zetten actief in op het verminderen van dierproeven, middels een plan van aanpak zoals wij dat kennen. U verzoekt ons op te roepen om de handel met proefdierapen in Nederland te stoppen. Dat is het verzoek dat u in het dictum heeft staan. Dat verzoek is eigenlijk al opgepakt. De motie om versneld dierproeven af te schalen, is al in de Tweede Kamer aangenomen. De opdracht aan het Rijk ligt er al. De opdracht die u hier noemt, ligt er al. Om nogmaals extra aandacht hiervoor te vragen, vinden wij dan ook wat overbodig, dus wij raden op basis daarvan de motie af. Maar wat er gesuggereerd wordt om samen met Tilburg te doen, is misschien wel een idee. Maar ik hoor graag van u wat u daarvan vindt.

De **voorzitter**: Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. De motie in de Tweede Kamer gaat over het afbouwen met proefdieren. Dat onderschrijven wij natuurlijk volledig. Maar onze motie ziet erop dat een bedrijf in Brabant geen handel moet drijven met apen. Het bedrijf haalt dus mogelijk illegaal apen uit Azië en verhandelt deze verder in Europa. Het staat verder buiten Nederland. Er worden in Nederland geen onderzoeken mee gedaan. Wij vinden het gewoon een hele kwalijke zaak hoe dit bedrijf opereert. Dus het gaat ons echt om de handel. De moties ten aanzien van het afbouwen van proefdieren zijn ons bekend. Daar hebben wij zelf ook een plan van aanpak bij. Vandaar dat het ook zo mooi aansluit. En ik zou willen verzoeken om hier inderdaad, zoals u net al zei, samen met Tilburg in op te trekken en druk uit te oefenen bij de Tweede Kamer om deze handelaar te stoppen. En dat staat los van proefdieren afbouwen, wat wij natuurlijk ook voor ogen hebben.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u wel. Dat afschalen ligt bij de minister, daar wordt verder aan gewerkt. Dat was de intentie van jullie motie, dacht ik. Om dat gezamenlijk met Tilburg te doen, is denk ik een goed idee. We moeten even kijken wat men gaat doen en hoe men dat gaat doen. Ik wil wel toezeggen om met Tilburg contact op te nemen, hoe we dat verder kunnen gaan doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Ik dank de gedeputeerde voor de toezegging om samen met de gemeente Tilburg hier op te trekken en samen ons sterk te maken in Brabant, dat dit niet de economie is, die wij voor ogen hebben in Brabant.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Prima. Ik hou op de hoogte van de uitkomst.

De **voorzitter**: En wat is uw appreciatie van de motie?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Wij gaan met Tilburg kijken wat ze precies gaan doen met betrekking tot de handel met die dieren. Dan ga ik een terugkoppeling geven aan u of aan de Staten.

De **voorzitter**: Er zijn drie kwalificaties en ik vraag u wat de kwalificatie is.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dan laat ik het oordeel Staten.

De **voorzitter**: Dank u wel, dan is het helder. Daarmee hebben we deze motie besproken. Dan ga ik naar de heer Van Raak over Betaalbaarheid Brabantse warmtenetten.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, niet meer dan anders, dat was de belofte aan mensen die aangesloten werden en worden op warmtenetten, onze Brabantse stadsverwarming. Het was niet alleen een belofte, het is zelfs een wettelijke verplichting.

De **voorzitter**: Ik onderbreek u even. Ik zou eenieder willen vragen aandacht bij deze vergadering te hebben. Als u wilt praten, dat is prima, maar dan graag ergens anders. Dank u wel, gaat u verder meneer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank u wel. Een wettelijke verplichting waarvan je je af kan vragen of we die als overheid waarmaken. Vanochtend kon u luisteren naar het comité Stadsverwarming te duur, de aanbieders van het manifest van ongeloof. Het is een manifest geschreven door een groep inwoners, die zich zorgen maakt over de uit de pan rijzende kosten voor huishoudens aangesloten op een warmtenet. Die zorgen zijn terecht. Daarvan werd ik aan de keukentafel van de voorzitter van het comité, van Paul, hij zit op het publieke tribune, nogmaals overtuigd. Ten opzichte van 2021 zijn de kosten voor een huishouden ruim verdrievoudigd, omdat de prijs van het hebben van een aansluiting op het warmtenet is gekoppeld aan de prijs van gas. Gaan we nog verder terug in de tijd, dan zien we dat deze prijzen onevenredig hard zijn gestegen tegenover zij die niet aangesloten zijn op een warmtenet. Dat is om meerdere redenen wrang, vooral omdat huishoudens aangesloten op het warmtenet niet een vrije keuze van energieleverancier hebben. De nieuwe wet Collectieve Warmte koppelt deze prijs los, maar laat daarbij de maximum tarieven die de ACM überhaupt stelt aan warmte los. Wat achterblijft is een groep teleurgestelde en bezorgde inwoners en een financieel onaantrekkelijk situatie om aangesloten te blijven of te worden op een warmtenet. Huidige en toekomstige warmtenetten zijn broodnodig in de energietransitie van onze generatie. Vandaar dat ik samen met de Partij voor de Dieren, 50PLUS en Lokaal Brabant een motie indien, die de gedeputeerde oproept om deze zorgen via het IPO breder op de kaart te zetten. Dank u wel.

Motie M85-2024: Betaalbaarheid Brabantse warmtenetten

Collectieve warmtenetten zijn een essentieel onderdeel van de energietransitie. De betaalbaarheid van bestaande warmtenetten staan echter onder druk¹. In recordjaar 2023 zijn de energieprijzen voor Brabanders aangesloten op een warmtenet verdrievoudigd ten opzichte van de kosten voor huishoudens in 2021². De belofte 'niet-meer-dan-anders' wordt hiermee niet meer waargemaakt. Daarom deze motie.

Provinciale Staten van Noord-Brabant bijeen op 24 mei 2024,

Constateerend dat:

Het 'niet meer dan anders'-principe voor warmtenetten nog altijd het wettelijk kader is waaraan deze Provincie zich heeft te houden;

De kosten voor gebruikers van warmtenetten in de sinds 2018 dermate zijn gestegen, waardoor het financieel onaantrekkelijk is voor huishoudens om aangesloten te blijven op het warmtenet;

Er een 'oneerlijk speelveld' is tussen warmtenet- en warmtepompgebruikers, doordat de kosten voor de aanleg van warmtenetten volledig terecht komen bij de gebruikers, terwijl de kosten van versterking van het elektriciteitsnet op de gehele samenleving worden verhaald en dus niet op individuele gebruikers van warmtepompen;³

Overwegende dat:

Aanleg en behoud van collectieve warmtenetten een belangrijke rol spelen in de energietransitie;

Voor verdere aanleg van warmtenetten draagvlak onder bewoners nodig is;

De financieel onaantrekkelijke situatie om aangesloten te worden/blijven op een warmtenet de energietransitie kan hinderen, en kan bijdragen aan de problematiek rondom netcongestie, gezien warmtepompen als alternatief op het warmtenet de druk op het elektriciteitsnetwerk verder vergroten;

Draagt het college op:

Bij het IPO het verzoek neer te leggen om in IPO-verband in gesprek te gaan over de betaalbaarheid van warmtenetten en de consequenties van het loslaten van de maximumtarieven van de ACM in de aankomende wet collectieve warmte;

en gaat over tot de orde van de dag.

SP, Oscar van Raak
Partij voor de Dieren, Nikky Hamerslag
50PLUS, Jan Frans Brouwers

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog even rond of er vanuit de Staten behoefte is aan een bijdrage. Ik zie JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Het is natuurlijk duidelijk dat warmtenetten per definitie een inefficiënte manier zijn om huizen te verwarmen, omdat je natuurlijk altijd met transport warmte en dus energie verliest. Dus zijn ze duur. En als je ook nog eens een keer mensen vastlegt aan een leverancier, dat punt werd al door de indiener van de motie genoemd, dan zitten mensen ook nog eens vast aan deze hele inefficiënte manier om je huis te verwarmen. Het antwoord is dan natuurlijk ook, dat warmtenetten nooit betaalbaar kunnen zijn. Dus we kunnen veel beter inzetten op andere manieren van huizen verwarmen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er nog anderen die het woord wensen? Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Volgens mij willen we allemaal naar een Nederland, waarin we niet afhankelijk zijn van gas uit Groningen, omdat we de Groningers niet willen schaden. We willen niet afhankelijk zijn van buitenlandse regimes, die we niet vertrouwen en we willen wel graag

allemaal onze omgeving leefbaar houden voor toekomstige generaties. Daarom hebben we de energietransitie nodig. Warmtenetten zijn daar een belangrijk onderdeel van en het is dan ook niet te verantwoorden dat mensen die daarop aangesloten zijn, eigenlijk hetgeen doen wat wij allemaal willen en goed vinden, daarvoor gestraft worden. Daarom zijn wij het helemaal eens met deze motie. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De BBB.

De heer **Rijvers** (BBB): Als BBB vinden we het positief dat warmtenetten weer eens geagendeerd worden. Wij vragen ons af als BBB of we vertrouwen moeten hebben in de aankomende wetswijziging Collectieve Warmte met betrekking tot betaalbaarheid van warmte-energie. Daar hebben we als BBB zeer grote twijfels over. Dat is eigenlijk een vraag aan de indieners en ook aan de gedeputeerde straks. Wat is hun gevoel bij de nieuwe warmtewet. Heeft men daar vertrouwen in?

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar GroenLinks.

Mevrouw **Van Hazendonk** (GroenLinks): Dank, voorzitter. Wij delen de zorgen van de indieners over de hoge kosten van de warmtenetten en vinden het ook oneerlijk dat juist die mensen, die van het gas af zijn, nu de hoofdprijs betalen. Dus wij ondersteunen de oproep van harte en zullen voor de motie stemmen.

De **voorzitter**: Ik kijk nog eventjes rond. De PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel, voorzitter. Sowieso sluiten we ons aan bij de woorden van JA21. Maar het is ook goed om op te merken dat in het hoofdlijnenakkoord aandacht zal worden besteed aan de veel te hoge energietarieven van juist die groep. Dank je wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik kijk nog eventjes rond. D66.

Mevrouw **Schellekens** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ja. Ik sluit me graag aan bij de woorden van GroenLinks hierover. Voor ons geldt ook dat de transparantie van de rekening, ook van warmtenetten duidelijk moet zijn voor gebruikers, net zoals dat ook bij andere energiebronnen duidelijk is. Wij steunen deze motie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Anderen nog? Dat is niet de geval. Dan ga ik naar de gedeputeerde, de heer Maes.

De heer **Maes** (GS, SP): Voorzitter, dank u wel. En ook dank aan de fracties SP, Partij voor de Dieren en 50PLUS om dit onderwerp op de agenda te zetten. En natuurlijk ook met dank aan de heer Welschen, hij werd net al even genoemd, voor het aanbieden van het manifest namens inmiddels 740 ondersteuners, heb ik begrepen. Zij maken zich zorgen over de betaalbaarheid van warmtenetten en die zorgen delen wij. Ik mag nu anderhalve maand gedeputeerde zijn van Energie. Het gaat vooral vaak over de haalbaarheid van de energietransitie. Dat is terecht ook. Wat mij betreft gaat het nog te weinig over de betaalbaarheid ervan. Dit geldt zeker ook voor de warmtetransitie. Warmtenetten zijn de toekomst, maar ze komen eigenlijk te vaak negatief in het nieuws. Deze week was er nog nieuws over een onderzoek van Berenschot naar een wijk in Den Haag. De conclusie was dat de maatschappelijke kosten eigenlijk heel interessant zijn, maar voor de bewoners, de afnemers van die warmte, pakt het juist negatief uit. En zo gaat het natuurlijk niet werken. En zonder warmtenetten nemen de problemen met netcongestie alleen maar verder toe, met alle gevolgen van dien. Voorzitter, de motie roept op om in IPO-verband dit onderwerp met de minister te bespreken. Nu ga ik niet in mijn eentje over IPO, nog niet, maar ik zit wel in de commissie Klimaat en Energie, waar ook dit onderwerp onder valt. Dus de lijnen zijn kort. Met deze

motie op zak voel ik me wel gesterkt, om het daar aan te kaarten. Dat klinkt allemaal wat zuinig, maar de appreciatie is geen bezwaar. Ik ben er best wel enthousiast over zelfs. Door de BBB werd mij nadrukkelijk gevraagd naar de nieuwe warmtewet die er aan zit te komen. De planning is volgens mij nog steeds 1 januari 2025. Ik kan eigenlijk de BBB antwoorden met de inbreng van de PVV. Ik merk ook dat er in het nieuwe hoofdlijnenakkoord die aandacht is voor de betaalbaarheid van warmtenetten. Wat ons betreft is die nieuwe warmtewet nog steeds van groot belang, maar de betaalbaarheid voor iedereen moet wel nadrukkelijker op de agenda komen. En daar gaan we ons hard voor maken. En deze motie helpt daarbij.

De **voorzitter**: Een interruptie door de heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Dank u wel voor de benoeming dat er in het hoofdlijnenakkoord aanknopingspunten zijn. Mijn vraag is, wat denkt u te kunnen doen bij het IPO? Buiten het agenderen?

De heer **Maes** (GS, SP): Sowieso is er met enige regelmaat bestuurlijk overleg met het IPO, de VNG en het ministerie om dit onderwerp aan te kaarten. Er worden verschillende onderwerpen aangekaart over de warmtetransitie. Volgens mij is er komende week zelfs zo'n moment. Daar zou ik dit in ieder geval via het IPO op de agenda willen brengen. En daarnaast hebben we als provincie ook een coördinerende rol in de warmtenetten. En daar vindt ook met enige regelmaat overleg over plaats om dat uit te gaan rollen.

De **voorzitter**: De heer Rijvers.

De heer **Rijvers** (BBB): Dan heb ik nog een vervolgvraag. Met betrekking tot de prijsvorming van warmtenetten zijn er verschillende rapporten. Er is ook een rapport verschenen van Price Waterhouse Coopers, die heel andere verhalen vertelt met betrekking tot de kosten van warmtenetten. Er is heel veel onduidelijkheid. Hoe kunt u vertrouwen en duidelijkheid brengen in hoe het zit? Zodat het vertrouwen terugkomt en dat het goed komt.

De heer **Maes** (GS, SP): Even een cliché, maar vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Op dit moment gaat het behoorlijk te paard, moet ik zeggen. Bijna wekelijks, of misschien zelfs wel dagelijks komen warmtenetten negatief in het nieuws. Bijvoorbeeld dat er gestopt wordt met de aanleg. Er is een hoop onduidelijkheid. Ik denk dat we er in ieder geval allemaal bij gebaat zijn, als er zo snel mogelijk duidelijkheid komt over wat de plannen zijn en ook hoe dat gefinancierd gaat worden en waar die rekening komt te liggen. Ik denk dat mensen het vertrouwen zouden moeten krijgen dat warmtenetten niet iets ouds en stoffigs uit het verleden is, maar dat het juist de toekomst is, om de energietransitie waar te kunnen maken, om het stroomnetwerk kunnen ontlasten. Want niet alles kan via elektrificatie. Ik denk dat we dan al een heel eind op streek zijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog eventjes of de indiener het woord wil. Nee. Dan sluit ik de beraadslagingen over de moties. Voordat ik de vergadering schors voor enkele minuten, vraag ik de griffier om op de stempel te drukken en verzoek ik u uw sprekerspas alvast in de microfoonpost te stoppen en dat daar te laten tijdens de schorsing. Dan kunnen we ons klaarmaken voor de stemming. Gaat u niet te veel aan de wandel, want zolang gaat het allemaal niet duren. Ik schors de vergadering.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, wilt u plaatsnemen? Ik heropen de vergadering. Ik vraag stilte in de zaal. Op het microfoonpostje voor u ziet u bovenaan per stemming in beeld over welk besluit gestemd gaat worden. U ziet drie knoppen, voor, tegen en onthouden. Onthouden kan alleen als er sprake is van artikel 28 Provinciewet. Ik heb daar geen melding van gekregen. U kunt uw stem nog wijzigen zolang de stemming nog niet gesloten is. En dat is wel belangrijk. Na iedere motie geef ik u de gelegenheid om een

stemverklaring af te leggen. Als u een stemverklaring aflegt, ga ik ervan uit dat u dat namens uw fractie doet. Mocht dat niet het geval zijn, dan vraag ik u nadrukkelijk dat eventjes te vermelden. De eerste motie waarover we gaan stemmen, is de motie Stop de handel met proefdierapen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 40, tegen 12 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Van Dommelen, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Philippart, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sluiter, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Frenken, Havermans, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Schipper, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? De PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, we hebben voor gestemd met dien verstande dat de toezegging van de gedeputeerde de uitleg is van deze motie, om in overleg met Tilburg dit op te pakken.

De **voorzitter**: Anderen? De VVD.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Voor ons geldt hetzelfde. Met de uitleg van GS kunnen wij voor deze motie stemmen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog eventjes verder rond. ChristenUnie-SGP.

De heer Schipper (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, wij hebben tegengestemd eigenlijk met dezelfde uitleg. Wij gaan ervan uit dat de gedeputeerde netjes naar Tilburg gaat en daar aan afstemming doet. En daarom is deze motie overbodig.

De **voorzitter**: Dank u wel. BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Dank, voorzitter. Wij hebben ook tegengestemd, gezien de toezegging van de gedeputeerde om met Tilburg in gesprek te gaan. Omdat wij het met de rest van de motie oneens zijn, hebben wij toch tegengestemd, omdat de toezegging er ligt.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dat waren de stemverklaringen. Dan gaan we naar de volgende motie, Betaalbaarheid Brabantse warmtenetten. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 52, tegen nul. Daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sluiter, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Heeft er nog iemand behoefte aan een stemverklaring? Ik zie de VVD.

De heer **Meylink** (VVD): Dank, voorzitter. De VVD is kritisch op de toekomst van warmtenetten in het algemeen, maar met het oog op de betaalbaarheid van de energie van alle Brabanders die momenteel zijn aangesloten op het warmtenet, stemmen we voor deze motie. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er nog anderen? Forum voor Democratie.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Forum voor Democratie heeft nooit iets gezien in het warmtenet. De effecten die je nu ziet, behoren allemaal tot de nasleep van deze energietransitie. De mensen die hierin meegesleurd zijn, willen wij toch een hart onder de riem steken. Daarom hebben wij voor deze motie gestemd.

De **voorzitter**: Dank u wel. BBB.

De heer **Rijvers** (BBB): Dank u wel, voorzitter. De BBB maakt zich grote zorgen om de betaalbaarheid van warmtenetten ten opzichte van andere energievormen en daarom stemt BBB voor deze agendering van betaalbaarheid binnen het IPO.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn er nog anderen? JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ook wij maken ons enorme zorgen over de betaalbaarheid van warmtenetten. Mocht uit het onderzoek blijken dat die betaalbaarheid niet oplosbaar is, dan moeten we ook met zijn allen de conclusie trekken, dat we minder warmtenetten moeten aanleggen.

De **voorzitter**: Anderen nog? Dat is niet het geval. O sorry, mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel, voorzitter. Wat de PVV betreft is de betaalbaarheid van de warmtenetten zeker een issue, eigenlijk van alle energie. Goed dat het via het landelijke akkoord ook opgepakt wordt. Het hoeft wat ons betreft niet per se via het IPO, maar het is in ieder geval belangrijk dat het gaat gebeuren.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan kijk toch nog een keer rond. Ik zie geen handen meer, niemand zwaait meer. Dan rond ik dit agendapunt af.

Besprekstukken

33/24 Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant

De **voorzitter**: Op 5 april heeft u een geamendeerde verordening vastgesteld. Het college en de accountant hebben zich nadien gebogen over de consequenties en u daarover geïnformeerd. Het Statenvoorstel is opnieuw aangeboden om u opnieuw tot een afweging te laten komen. Ik geef als eerste het woord aan de heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Na het eerdere besluit van de Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant, vraag ik mijzelf oprecht af hoe vaak er in het verleden niet verkeerd is gestemd op andere amendementen en vervolgens op geamendeerde voorstellen. Vergissen is menselijk. En waar gewerkt wordt, vallen spaanders. Voorzitter, misschien moeten we toch eens gaan kijken, zolang er niet is overgegaan naar een volgend voorstel in de Staten, dat de stemming herzien kan worden als een fractie direct constateert, dat men abusievelijk verkeerd heeft gestemd. Dit houdt dan wel in dat tijdens elk voorstel de stemverklaringen gedaan moeten worden, niet per voorstellen. Voorzitter, terug naar voorliggend voorwerp. De verordening gaat over werkzaamheden van de accountant, die in

opdracht van ons als Staten worden uitgevoerd. Wij als BBB-fractie vinden het niet zuiver dat Gedeputeerde Staten opdrachten aan de accountant van PS kan verstrekken. GS dient naar ons als Staten te komen met een verzoek tot uitvoeren van werkzaamheden door de accountant. We hebben om die reden dan ook de amendementen van de PVV mede ondertekend.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Dank, voorzitter. Op 5 april jongstleden heeft de PvdA-fractie per abuis voor het amendement A6-2024 gestemd. Dat was niet de bedoeling. Als gevolg van deze fout heeft onze fractie dit amendement aan een meerderheid in deze Staten geholpen. We zijn nu bijeen om deze fout recht te zetten. Ons belangrijkste argument is dat wij als fractie voor de verordening zijn, zoals deze nu opnieuw voorligt en vaststellen dat er een democratische meerderheid in dit huis is die er hetzelfde over denkt, indien wij wel correct stemmen. We gaan vandaag weer een poging ondernemen.

De **voorzitter**: We gaan het zien. De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel. Voorzitter, het is mede mijn schuld en de schuld van mijn fractie dat we hier nu weer staan over een onderwerp waar we enige tijd geleden al over besloten en gestemd hebben. Mijn welgemeende excuses aan deze Staten voor het foutief stemmen. Voorzitter, om elk misverstand te voorkomen, wat wij vandaag doen, is naar mijn mening absoluut niet dat we gaan herstemmen. Er ligt een nieuw voorstel. Het aangenomen voorstel via het amendement was niet uitvoerbaar en net zoals meneer Hordijk ga ik mijn uiterste best doen om het dit keer niet weer fout te gaan doen. Ik hoop dat mijn fractie mij ook heel goed in de gaten houdt. En ik beloof beterschap.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank je wel. En laat vooraf aangetekend zijn dat de SP helemaal niet verkeerd heeft gestemd, want dat is nergens gemeld in de vorige vergadering. Ik heb het nog teruggekeken. Ze hebben gewoon hun stem uitgebracht, punt. We staan hier vandaag wederom voor de behandeling van de Controleverordening, een belangrijk sturingsinstrument van PS. Wat direct opvalt, is dat GS zonder blikken of blozen exact dezelfde verordening tekst voorstelt als men eerder deed. Terwijl Sturen met kaders bij de behandeling van deze verordening nog steeds niet is toegepast. Het betreft hier een belangrijk sturingsinstrumentarium van PS. Daarnaast, zoals we in april ook al betoogden, zitten er meer aanpassingen in het voorstel dan slechts wat technische aanpassingen of aanpassingen in verband met de rechtmatigheidsverantwoording. Terwijl GS ons wilde doen geloven, dat het allemaal niet zoveel voorstelde. En, voorzitter, wellicht nog het meest kwalijke, is dat GS dit huidige statenvoorstel indient onder het argument dat er sprake is van technische onvolkomenheden in de huidige verordening, die moeten worden opgelost. Zoals gezegd bevat het voorstel van GS veel meer aanpassingen dan enkel het rechtzetten van die technische verwijzingen. GS misbruiken dus de verwijfsfouten om hun oorspronkelijke voorstel door te duwen. Dat is een kwalijke zaak. De uitkomst van de stemming in april is leidend. Als het volgens GS anders moet, dan moet GS met andere argumenten komen. En niet, onder het mom van reparatie, hun oorspronkelijke voorstel doorduwen. Intussen had GS ook recht kunnen doen aan sturen met kaders en heeft dat nagelaten. Ook met de eerdere opmerkingen van de accountant over de verordeningen, bijvoorbeeld de samenhang van de stukken, is niets gedaan. Voorzitter, wij hebben ook nog steeds enkele serieuze inhoudelijke bedenkingen bij het voorstel. Gezien de aandacht die PS de laatste tien jaar laat uitgaan naar de selectie en de relatie met de accountant, is het bizar dat GS heeft nagelaten, om input vanuit onze Staten op te halen voor de nieuwe verordening. PS hebben met de accountant afgesproken via de aanbesteding, het contract dus, dat deze geen opdrachten van de organisatie of van GS aanvaardt, tenzij PS daar uitdrukkelijk toestemming voor geeft. Voorzitter, dat is een hele gezonde spelregel. Een accountant van PS moet geen opdrachten voor GS uitvoeren. Dat wringt. Toch laat GS na dit duidelijk te verankeren. Ook de selectie van de accountant en de spelregels en

bepalingen daarbij moeten veel nadrukkelijker een PS-aangelegenheid zijn. In het voorstel wil GS meer regie pakken. Dit moet juist bij PS belegd zijn. Ook het willen regelen van de goedkeuringstoleranties en de rapportagegrenzen, die dan ook zouden gelden voor de rechtmatigheidsverantwoording van GS in de aanbestedingsdocumenten van de accountant, is niet handig. Er kunnen feiten en omstandigheden zijn die aanpassing in enige controlejaar vragen. Daarom moet dit gewoon jaarlijks via PS worden vastgesteld, net zoals het controleprotocol. Wij dienen dan ook twee amendementen in, die het genoemde adresseren. Dank u wel.

Amendement A15-2024: Geen opdrachten accountant vanuit organisatie zonder toestemming PS

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 33/24 Vaststelling Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant

Besluiten in ontwerpbesluit 33/24B

De tekst

"Artikel 3. Overige controles en opdrachten

1. Voor zover nodig geacht kunnen Gedeputeerde Staten de accountant opdracht geven tot het uitvoeren van specifieke werkzaamheden met betrekking tot de doelmatigheid en de doeltreffendheid als bedoeld in de Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid, voor zover de onafhankelijkheid van de accountant daarmee niet in het geding komt. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten over deze aan de accountant te verstrekken opdrachten."

Te wijzigen in:

"Artikel 3. Overige controles en opdrachten

1. Gedeputeerde Staten kunnen geen opdrachten aan de accountant geven voor het uitvoeren van specifieke werkzaamheden met betrekking tot de doelmatigheid en de doeltreffendheid als bedoeld in de Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid, dan wel anderszins adviesopdrachten, zonder de nadrukkelijke toestemming van Provinciale Staten."

PVV, Patricia van der Kammen, Alexander van Hattem
50PLUS, Jan-Frans Brouwers

Amendement A17-2024: Selectie en opdrachtverlening accountant is aangelegenheid PS

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 33/24 Vaststelling Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant

Besluiten in ontwerpbesluit 33/24B

De tekst

"Artikel 2. Opdrachtverlening accountantscontrole

1. De accountantscontrole van de jaarrekening als bedoeld in artikel 217, tweede lid van de Provinciewet, wordt opgedragen aan een door Provinciale Staten aan te wijzen accountant. De aanwijzing van de accountant geschiedt voor een periode van vier jaar met de optie om met twee jaar te verlengen.
2. Gedeputeerde Staten bereiden in overleg met Provinciale Staten de aanbesteding van de accountantscontrole voor.
3. Provinciale Staten stellen voor de aanbesteding van de accountantscontrole het programma van eisen vast. Het programma van eisen bevat voor de jaarlijkse accountantscontrole in ieder geval:
a. de toe te passen goedkeuringstoleranties bij de accountantscontrole, de verantwoordingsgrens door Gedeputeerde Staten en afwijkende rapportagegrenzen;

b. de eventueel apart te controleren deelverantwoordingen en de daarbij toe te passen omvangsbases, goedkeuringstoleranties en afwijkende rapporteringstoleranties;
c. de inrichtingseisen voor het verslag van bevindingen;
d. de aanvullende uit te voeren tussentijdse controles;
e. de frequentie en inrichtingseisen van de aanvullende tussentijdse rapportering; en
f. voor ieder afzonderlijk te controleren begrotingsjaar:
1°. de posten van de jaarrekening met bijbehorende afwijkende rapporteringstoleranties, waaraan de accountant bij zijn controle specifiek aandacht moet besteden; en
2°. de provinciale producten of organisatieonderdelen met bijbehorende afwijkende rapporteringstoleranties, waaraan de accountant bij zijn controle specifiek aandacht moet besteden.
4. In afwijking van het derde lid, aanhef, kunnen Provinciale Staten in het programma van eisen opnemen, dat Provinciale Staten jaarlijks voorafgaand aan de accountantscontrole in overleg met de accountant de in het derde lid, onder f, genoemde onderdelen vaststellen.
5. Provinciale Staten stellen de selectiecriteria en per selectie criterium de bijbehorende wegingsfactoren vast."

Te wijzigen in:

"Artikel 2. Opdrachtverlening accountantscontrole
1. De accountantscontrole van de jaarrekening als bedoeld in artikel 217, tweede lid van de Provinciewet, wordt opgedragen aan een door Provinciale Staten aan te wijzen accountant. De aanwijzing van de accountant geschiedt voor een periode van drie tot vijf jaar.
2. Provinciale Staten bereiden de aanbesteding van de accountant voor en kunnen daarbij inbreng van Gedeputeerde Staten ten aanzien van aspecten van de operationele uitvoering van de controle en samenwerking met de Provinciale organisatie betrekken.
3. Provinciale Staten kunnen de aanbesteding van de accountant ter voorbereiding beleggen bij een werkgroep bestaande uit Statenleden en Burgerleden.
4. Provinciale Staten stellen voor de aanbesteding van de accountantscontrole het programma van eisen vast.
5. Provinciale Staten stellen voor de aanbesteding van de accountantscontrole de selectie- en gunningcriteria vast en per criterium de bijbehorende weging.
6. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid aanvullende opdrachten aan de accountant te verstrekken naast de controle van de jaarrekening"

Toelichting:

De voorgestelde aanpassing van GS van artikel 2 betreft met name een grotere rol van GS bij het selectieproces (aanbesteding) van de accountant. Omdat het om de accountant van PS gaat, is de beschreven rolverdeling onvoldoende scherp.

Dit amendement zorgt ervoor dat de opdrachtverlening en selectie van de accountant nadrukkelijk een PS-aangelegenheid is, en bakent de rol- en taakverdeling daartoe scherper af.

Opgenomen bepalingen over toe te passen goedkeuringstoleranties en eventueel afwijkende rapporteringsgrenzen moeten niet via de aanbesteding van de accountant verlopen, maar via de jaarlijkse vaststelling van het controleprotocol van de jaarrekening. Er kan immers sprake zijn van voortschrijdend inzicht, bijzondere omstandigheden, wijziging van beleid of voorkeuren die maken dat PS deze grenzen anders zou willen vaststellen. In het PvE van de aanbesteding accountantsdiensten kunnen wel kaders en randvoorwaarden voor de bepaling van die grenzen worden vastgesteld.

Met dit amendement worden deze bepalingen geschrapt inzake de goedkeuringstoleranties en rapporteringsgrenzen in het PvE.

GS wil de standaard contractperiode voor de accountant aanpassen naar 4 plus 2 jaar. Dat was 5 jaar. Nog beter dan 5 jaar zou zijn een initiële periode van 3 jaar en 2 verlengopties van telkens 1 jaar. Daarmee houden we beter grip op de contractduur in combinatie met de kwaliteit. Tevens maakt dit mogelijk dat de accountant die één periode van 5 jaar heeft volgemaakt, in de gelegenheid is opnieuw in te schrijven op een aanbesteding. Dat zou bij een

periode van 6 jaar niet mogelijk zijn gezien de maximale toegestane duur van de accountantsrelatie van 10 jaar.
Met dit amendement kiezen PS voor meer grip en keuzevrijheid t.a.v. de contractduur.

PVV, Patricia van der Kammen, Alexander van Hattem
BBB, Sinne Tolsma
Forum voor Democratie, Jozef Minkels

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Van der Kammen. Ik geef het woord aan de heer Stoot.

De heer **Stoot** (D66): Dank u wel, voorzitter. Dit staatstuk heeft een bijzonder traject doorlopen. Een traject waar verwarring en onduidelijkheid met enige regelmaat aanwezig waren. Dit verdient zeker niet de schoonheidsprijs. Wij willen dan ook graag de gedeputeerde van Gruijthuijsen, de ambtelijke organisatie en uiteraard de accountant bedanken voor hun extra werk, dat zij hebben verricht na het aannemen van het amendement, dat juridisch niet op orde was en onmogelijk is om uit te voeren door vele onjuistheden die het amendement bevatte.

De **voorzitter**: Ik zie dat mevrouw Van der Kammen wil interromperen. Die ruimte geef ik nog even.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik vind het een bizarre conclusie dat de spreker stelt, dat het amendement onuitvoerbaar is. Het amendement is niet onuitvoerbaar. Er zit samenhang tussen twee verordeningen. Aangezien de ene wel een nieuwe tekst was aangenomen en de andere niet, zitten er verwijzingen in, die technisch niet op orde zijn. Dat heeft niets te maken met uitvoerbaarheid van een amendement.

De heer **Stoot** (D66): Dank u wel, voorzitter. In de memo van de gedeputeerde staat duidelijk dat het juridisch onmogelijk is. Het gaat niet enkel om foute verwijzingen, die er ook in staan, maar het is juridisch onmogelijk. Dat is ook bevestigd door de accountant.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Nogmaals, er zitten allerlei verwijzingen in vanuit de financiële verordening naar de controleverordening en er zit een samenhang in tussen die documenten. En dat maakt, omdat de niet door GS gewenste versie is aangenomen, dat er sprake is van technisch onjuiste verwijzingen. Dat is het euvel wat betreft de niet uitvoerbaarheid, niet het amendement zelf.

De heer **Stoot** (D66): Het gaat niet enkel om verkeerde verwijzingen, die er inderdaad in veelvoud in staan. In de memo staat ook overduidelijk dat het onmogelijk is, om uit te voeren op deze manier. Dus het zijn inderdaad de verwijzingen die er verkeerd in staan, maar het is ook de juridische onmogelijkheid.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen tot slot.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Is de collega het dan met mij eens, dat als het inderdaad alleen die technische onvolkomenheden en de juridische zaken zouden zijn, die niet oké zijn, dan had dus ook kunnen worden volstaan met technische correcties? Er is echter gekozen voor een volledige beleidsmatige doorvoer van het oorspronkelijke stuk dat er lag. Is de collega het met mij eens, dat dat niet oké is?

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Stoot** (D66): Naast dat er verschillende fracties verkeerd hebben gestemd over het amendement en het amendement in zijn geheel incorrect en onuitvoerbaar is, kunnen we het gewoon niet aannemen. Het is gewoon overduidelijk dat het niet correct is. Dus daarom zijn we hier nog een keer samen met zijn allen, om die fout te herstellen. Ik zou net als mevrouw Van der Kammen ook wel een beetje teleurgesteld

zijn, als de gedeputeerde een amendement van mij zou wegzetten als onuitvoerbaar en onmogelijk. Het is wel de realiteit.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben als CDA-fractie met belangstelling de nieuwe concept verordening gelezen en de argumentatie daarin, dat het juridische onvolkomenheden bevat en niet uitvoerbaar is. Wij hebben met nog grotere belangstelling geluisterd naar mevrouw Van der Kammen, die daar weerwoord aan heeft gegeven. Wij zullen met de allergrootste belangstelling luisteren naar het antwoord van GS op de argumentatie van mevrouw Van der Kammen en afhankelijk daarvan zullen wij ons stemgedrag bepalen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Voorzitter, ik zie af van het voeren van het woord op dit moment.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, ruim een jaar geleden stemden we voor de Brabantse Staten. We stemden massaal rechts, in ieder geval rechtser. Maar we gekregen VVD, D66 en ultralinks beleid. Zo is een situatie ontstaan, die in de praktijk een meerderheid in ons Brabant niet wil. Helaas voor ons is er geen referendumverordening om fout besluit te stoppen en moeten we vier jaar wachten op nieuwe verkiezingen. Dat kun je anders willen, maar zo zijn nu eenmaal de regels. Afgelopen april bedachten de socialisten op maandag, dat ze de vrijdag ervoor eigenlijk anders hadden willen stemmen. Zo is een situatie ontstaan, die in de praktijk een meerderheid in onze Staten niet wil. Helaas voor hen is er geen ruimte in de verordening om stemmen achteraf te corrigeren en moeten zij eigenlijk wachten hoe een en ander uitpakt. Dat kun je anders willen, maar zo zijn nu eenmaal de regels. Dat zou logisch zijn. Dat zou ook heel gelijkwaardig zijn, maar zoals George Orwell al schreef, alle dieren zijn gelijk, maar sommige zijn meer gelijk dan andere. Dus regelen drie socialistische fracties een historisch unicum vandaag. Zij mogen vandaag wel opnieuw stemmen. Net zolang tot ze hun zin krijgen. Terwijl de Brabanders nog drie jaar moeten wachten en met dit bestuur zitten opgescheept. De kloof tussen de politiek en de Brabanders kon vandaag niet duidelijker worden geïllustreerd. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik zie een interruptie door de heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Meneer Rutjens, u gebruikt vandaag weer grote woorden. Maar ik wil een ding meegeven. Mocht u ooit met uw functie in de positie komen, dat u per ongeluk heeft gestemd voor een voorstel, wat niet de bedoeling was en u kaart dat aan, dan krijgt u exact dezelfde ruimte als de ruimte die wij vandaag gevraagd hebben. Dank.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is uiterst interessant, voorzitter. Als je een meerderheid van zetels hebt in de Staten en er wordt gestemd, dan wordt het beleid aangenomen. Zo werkt dat. En een coalitie heeft per definitie een meerderheid. Dus het beleid van de coalitie, het bestuursakkoord, wordt vaak aangenomen. Alleen is dat niet genoeg blijkbaar. De afgelopen tijd blijkt de Brabantse democratie erg lastig voor de bestuurspartijen. Ze vinden het niet efficiënt. Ze vinden het misschien zelfs hinderlijk, omdat Brabant nu eenmaal door hun bestuurd moet worden.

De **voorzitter**: Het begint er een beetje op te lijken dat u uw termijn weer over doet.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik geef antwoord op de heer Hordijk.

De **voorzitter**: Die was ik even aan het zoeken.

De heer **Rutjens** (JA21): In de afgelopen jaren werden spreektijden ingekort, interrupties verminderd, het agenderen van onwelgevallige onderwerpen tegengewerkt, omdat de agenda van Provinciale Staten vol gepland word met meer rampzalig beleid. Daarom is dit ook nog een historisch unicum erboven op. Want wat we vandaag gaan doen, is over precies hetzelfde voorstel, minder dan een maand erna, opnieuw stemmen. En daarom geef ik al deze voorbeelden. Het past in een patroon dat ik in de afgelopen vijf jaren heb gezien. Het maakt bijna niet uit wat voor debat we hier hebben, want het moet hoe dan ook worden doorgedramd. Als mensen dan het vertrouwen in de politiek, in de overheid, met name in de Brabantse politiek verliezen, dan ligt dat aan die partijen. En dat is precies wat er hier vandaag gebeurt. En ja, het zijn hele grote woorden. Het zijn grote woorden omdat ik mij zorgen maak over onze Brabantse democratie. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Voor ons ligt de verordening financieel beleid, beheer en organisatie. Een waslijst van fout gedrag, zo pakken Brabantse gemeenten hun ambtenaren aan, stond in het Brabants Dagblad 12 december 2023. Dit hebben Brabanders zeer recentelijk in de krant kunnen lezen, dat in de afgelopen drie jaar 55 gemeentelijke ambtenaren ontslagen zijn, of in overleg hun contract hebben laten beëindigen. In dit Statenvoorstel dat we voor ons hebben liggen, waarin een gedeelte van de externe objectieve controlemiddelen worden beperkt of zelfs verkleind, onder het mom van eigenaarschap en eigen verantwoordelijkheid via nieuwe geautomatiseerde verantwoordingsprocessen, is het doel om de integriteit binnen de provinciale bedrijfsvoering te vergroten. Volgens Wim Dubbink, hoogleraar bedrijfsethiek aan de UvT, kunnen maatregelen ook hun doel voorbij schieten als ze louter gericht zijn op het gedrag van mensen. Het goed instellen van een moreel kompas van het personeel zou volgens deze hoogleraar een beter idee zijn. Zo stelt hij ook, hoe meer je integriteit via gedrag afdwingt, hoe minder integer mensen dreigen te worden qua intentie. Integriteit is namelijk niet iets wat je hebt of niet hebt, het is iets waar integere mensen naar streven. Ik heb vragen aan de gedeputeerde over dit externe controlemiddel.

De **voorzitter**: Wilt u tot een afronding komen?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Het moge duidelijk zijn, Forum voor Democratie is voor transparantie en controle op dit proces en beleid van de provincie. Dat was het.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Ik draai al een aantal jaartjes mee. Ik heb al veel meegemaakt, maar dit nog nooit. De kranten staan er vol van. Er zijn een aantal partijen, de SP, PvdA en GroenLinks, die hebben helaas verkeerd gestemd.

De **voorzitter**: GroenLinks niet, meneer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Inwoners vragen aan mij, wat is er allemaal aan de hand bij jullie? Dan moet ik proberen uit te leggen dat mensen een beetje hebben zitten snurken. Waar hebben jullie het dan over? Het gaat over een amendement en dat is verkeerd gegaan. Hallo, meneer Brouwers, wanneer hebben jullie het nou eens over onze woningen, die we nodig hebben, ik heb PFAS in mijn eieren zitten. De afstand tussen de provincie en onze inwoners wordt alleen maar groter. Ik wil u een opmerking meegeven, ook van een inwoner. Hoeveel moties hadden jullie ook alweer bij de perspectiefnota? Ik zei, dat waren er heel veel. Dus dat betekent dat al die moties of amendementen, die toen aangenomen zijn, bij een volgende PS-vergadering weer opnieuw op de agenda worden gezet, als iemand verkeerd gestemd heeft? En daar zijn jullie de hele dag mee bezig? Dat wil ik de vergadering even meegeven.

De **voorzitter**: Bent u tot een afronding aan het komen?

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben tot een afronding aan het komen. Helaas zit ik ook in deze PS-vergadering, ik hoor er ook bij, maar ik heb er wel moeite mee.

De **voorzitter**: Dank u wel. We gaan naar de gedeputeerde. Mevrouw Boelema vervangt de heer Van Gruijthuijsen.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Er zijn een aantal vragen gesteld. Ik weet niet zeker of er amendementen zijn ingediend.

De **voorzitter**: Ja, ze zijn ingediend.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Oké, dan ga ik daar ook op in. Ik denk dat we door in te gaan op de amendementen ook aan een aantal vragen tegemoet komen. Ik wil aan de voorkant zeggen, de manier waarop er op dit moment gewerkt wordt, dat wij als GS vragen of we die amendementen vooraf kunnen krijgen, zodat we kunnen toetsen en een goed advies aan uw Staten kunnen geven, is ook de manier is die eigenlijk exemplarisch zou moeten zijn voor de inhoud van deze amendementen. We moeten namelijk in een driehoek werken, waarbij er heel veel rolvastheid getoond moet worden door GS, de accountant en PS. We moeten in een driehoek blijven werken, die werkbaar blijft. PS is in de lead bij de rol die zij heeft richting de accountant, als eerste adviseur van PS, maar dat we dat ook praktisch moeten houden in de uitvoerbaarheid richting het ambtelijk apparaat en wat uiteindelijk wordt uitgewerkt richting GS. De kern is dat mevrouw Van der Kammen zegt dat zij vindt dat PS ten principale als eerste aan de bal moet zijn. Zij vindt dat er in de verordening zoals die nu voorligt te veel licht zit tussen de rol van PS en wat GS daar werkende weg nog afbreuk aan kan doen. Ik hoop dat ik het goed samenvat, maar ik hoor het graag van mevrouw Van der Kammen als ik nuances mis. Ik denk dat we hier samen vooral praktisch naar moeten kijken. Het is geenszins de bedoeling van GS, als wij extra opdrachten zouden verlenen aan de accountant, om dat niet eerst bespreekbaar te maken. Volgens mij doen wij dat ook niet, maar als het anders is, hoor ik dat graag. Dit staat ook in de verordening, zoals die nu voorligt. Uw amendement wil dat eigenlijk nog een tikkeltje strakker trekken. Op zichzelf hoeft dat geen bezwaar te zijn, mits daarmee de werkbaarheid niet in het geding komt. Ik hoor graag de reflectie van mevrouw Van der Kammen of ik het op deze manier goed interpreteer.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de intentie van de gedeputeerde. Wat mij betreft mag er ook geen licht bestaan tussen wat er in de verordening is geregeld en datgene wat je in de praktijk beoogt te doen. Als je iets beoogt te doen, moet dat goed geborgd zijn in de verordeningen. In de huidige praktijk zijn wij als PS van mening dat de accountant geen opdrachten van GS moet aannemen of van de ambtelijke organisatie, tenzij PS daar uitdrukkelijk toestemming voor heeft gegeven. Die intentie moet je niet alleen in de praktijk uitvoeren, dat zou je ook in de verordening moeten vastleggen. Dat is onder meer wat het amendement beoogt.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Je kunt het inderdaad van twee kanten aanvliegen. In de praktijk is het nooit voorgekomen dat er opdrachten zijn verstrekt, die niet zijn besproken in de commissie. Je kunt het aan de voorkant regelen, of je kunt de manier waarop er nu gewerkt wordt nog eens een keer met elkaar bediscussiëren. We stellen niet voor niks de verordening voor zoals die nu voorligt, waarin op zichzelf de manier waarop er nu verwerkt wordt, verankerd ligt. Tegelijkertijd is het ook uw accountant. U gaat er zelf over of u vindt, dat dit strakker ingeregeld moet worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik moet hier wel een opmerking over maken. De gedeputeerde kan daar gezien haar korte historie hier, niets aan doen. Het is in het verleden wel degelijk voorgekomen dat er ongevraagd opdrachten aan de accountant zijn verstrekt. Dat is ook de reden waarom we als PS dit zo strak in de aanbesteding hebben meegenomen. Maar het zou beter zijn om dit gewoon te verankeren in de verordening. En daar komt nog bij dat het vreemd is om te lezen dat de toelichting bij dat artikel in de verordening zoals die op 5 april voorlag, anders is dan zoals die nu voorligt. Ik hoop dat de gedeputeerde dat met mij eens is. Bij de versie van 5 april staat heel duidelijk dat het wringt en dat er potentieel een verstrengeling van belangen is, dat de rolzuiverheid wellicht in het geding is bij het verstrekken van opdrachten door GS aan de accountant. Al die passages zijn verdwenen bij de nieuwe toelichting in de verordening. Ik vraag mij af waarom dat gebeurd is. Vond GS dat dan toch te ongemakkelijk, wat op papier stond?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Daar kan ik niet heel specifiek antwoord op geven. Mijn ervaring is dat dit soort dingen vaak onbedoeld en niet bewust gebeuren. Het kan best zijn dat we die toelichting op dit moment hebben ingekort. Maar het gaat natuurlijk over de intentie die erachter zit. Als je kijkt naar de tekst gaat het soms ook over de snelheid van werken en de dingen die gevraagd worden, bijvoorbeeld ook over bepaalde regelingen waar weer een andere verantwoording bij hoort. Het moet wel werkbaar blijven. Het kan zijn dat die toelichting wat veranderd is. Maar ik geloof niet dat het de bedoeling is geweest, om daarmee het hele punt te veranderen. Dat is geenszins de bedoeling geweest.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen tot slot.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik begrijp de intentie van het college best. Het kan best zo zijn dat het handig is dat de accountant een advies geeft, of een onderzoek verricht, of het college ergens voor bijstaat. Maar het kan zomaar zo zijn, dat op een later moment in de tijd dit heel erg gaat wringen met bijvoorbeeld een advies dat PS juist van de accountant wil. Je moet eigenlijk nooit in een dergelijke situatie willen belanden. Niet als het overduidelijk is, maar ook niet als je niet weet wat voor knelpunten dat in de toekomst met zich mee zou kunnen brengen. Dat moet je gewoon helemaal niet willen.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, voor beide amendementen geldt, dat ik adviseer oordeel Staten. Het is aan u, hoe strak u die rol wil invullen als PS. En tegelijkertijd wil ik u ook meegeven dat het ook gaat over de praktische werkbaarheid in de organisatie die snelheid vraagt. In de zorgvuldigheid waarin we zitten met elkaar, met vergaderen en ordes, komt het soms voor dat we achteraf om toestemming vragen voor iets dat al in werking is gezet. We moeten daar met elkaar eerlijk in zijn, dat het praktisch moet blijven.

De **voorzitter**: We zitten in het volgende blokje. Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Achteraf? Dat staat niet in de toelichting. Het kan niet zo zijn dat GS een opdracht gaat verstrekken aan de accountant en ons achteraf gaat vragen of dat wel had gemogen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn. Dat druist in tegen de opdracht die de accountant zelf heeft.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, ik heb mij wat onzorgvuldig uitgedrukt, dat was niet de bedoeling. Het gaat erom dat je met elkaar de werkbaarheid houdt. Wij denken dat het voorstel zoals het er nu ligt, dat beoogde effect heeft. Het is aan u of u zegt ik trek dat meer naar mij toe of ik laat mij daar over adviseren door GS en de ambtelijke organisatie. Dat vind ik ook een beetje aan u. Ik snap uw principiële punt. Het voorstel is niet voor niets het voorstel. Het is aan u, hoe u daar mee om wenst te gaan.

De **voorzitter**: De heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Nu wil ik toch een dilemma voorleggen. U bent aan het verbouwen, de timmerman vindt het nodig het kozijn te vervangen zonder uw toestemming. Hoe staat u daar dan tegenover? Want feitelijk is dit hetzelfde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, dat is wel wat anders. Dit gaat over een ander type portemonnee, dit gaat over een controlerende taak als volksvertegenwoordiger. Ik snap waar u naartoe wil, maar het is geen vergelijking die helemaal hout snijdt. Het voorstel zoals dat nu stemming voorligt, zonder amenderingen, is in onze ogen goed genoeg. Het is aan u, om te kijken of u dat amendeert en een grotere rol naar u toe trekt. Dat is uw eigen afweging als Staten. Hoe u met uw timmerman omgaat, dat moet u weten. Dit is hoe wij willen omgaan met de accountant, in de driehoek GS, PS en accountant, waarin ieder zijn werk kan doen.

De heer **Tolsma** (BBB): Voorzitter, een aanvulling tot slot. Het zou op prijs gesteld worden als GS gewoon eerst even naar PS toekomt en hun mening vraagt, als zij een extra opdracht hebben die uitgevoerd moet worden. Dat is een kleine moeite.

De **voorzitter**: Ik zie mevrouw Van der Kammen nog. We gaan zo meteen naar de tweede termijn, dan is er ook nog ruimte.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch nog een opmerking maken over de inbreng van de gedeputeerde over die extra opdrachten. Het college stelt zelf in de toelichting, Gedeputeerde Staten kunnen ook zelf kunnen besluiten om advieswerkzaamheden uit te besteden aan de accountant. Het betreft hier vanzelfsprekend advieswerkzaamheden die samenhangen met de adviesfunctie van de accountant, die de onafhankelijkheid van de accountant niet in gevaar brengen. Eerder had GS duidelijke woorden over die onafhankelijkheid, die kunnen wel degelijk in het geding zijn. Maar de natuurlijke adviesfunctie van de accountant is niet aan opdrachtgever GS. Die is aan opdrachtgever PS. PS zijn de opdrachtgever van de accountant. PS willen de natuurlijke adviesfunctie gewaarborgd zien. Dat hebben wij destijds ook uitgevraagd bij de aanbesteding. Is het college het met mij eens dat hier de natuurlijke adviesfunctie van de accountant volledig verkeerd geïnterpreteerd wordt? Het kan nooit zo zijn, dat de accountant in de positie wordt gemanoevrerd dat zijn natuurlijke adviesfunctie richting GS zou moeten. Is het college het met mij eens?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel. Ik wil een andere nuancering aanbrengen, maar dat kan de accountant beter uitleggen dan ik. Zij hebben als beroepsgroep allerlei richtlijnen waar zij zich aan moeten houden als het gaat om hun onafhankelijkheid en betrouwbaarheid. Dus er is ook nog iets externs waar de accountant zich aan te houden heeft. Ik denk dat daar op bedoeld wordt. Ik denk dat dat iets is waar de accountant zichzelf, vanuit de beroepseer, aan te houden heeft. Ik denk dat daar aan gerefereerd wordt. Ik snap uw principiële punt. Tegelijkertijd kun je het op twee manieren lezen. Je kunt het lezen vanuit het grote principe of je kunt het lezen vanuit de pragmatiek. Ik lees het van die andere kant, wetende dat er een accountant ook op een andere manier en spelregels gebonden is, niet alleen aan wat wij met elkaar afspreken, aan wat diegene in een contract met u afsprekt, maar ook aan de beroepsregels.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik denk dat het alleen maar het vertrouwen in de politiek kan sterken, wanneer je de rolzuiverheid heel zuiver in acht neemt. Wat is er op tegen om je daadwerkelijk onafhankelijk door een andere accountant te laten adviseren over zaken, zodat de accountant van PS zijn eigen werk kan doen en een andere accountant u van advies kan voorzien. Dat maakt alleen maar dat wij meer vertrouwen hebben in elkaars rol, dunkt mij.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dan toch nog even een opmerking over de scheiding van advieswerk versus de accountant en controlerollen. Daarvoor geldt dat de beroepsgroep eigen regels heeft. En dat is terecht, omdat die soms in het verleden wel eens door elkaar liepen. Vanzelfsprekend is het ook zo, dat het je altijd vrijstaat om een ander, dan de accountant die je dient om advies te vragen. Het zou ook de rol voor de accountant moeten zijn, om af te wegen of hij een opdracht kan aannemen vanuit de rol die hij hier vervult in de controlerol, of is dat voor iemand anders, omdat het om advieswerk gaat, wat losgeknipt is en gewoon niet mag vanwege rol vermenging.

De **voorzitter**: Meneer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. We zijn nu al ruim een half uur bezig met dit onderwerp, terwijl we daar een kleine maand geleden ook indringend over gesproken hebben met elkaar. Waar het volgens mij gewoon om gaat, is dat er verkeerd gestemd is. Dat moet op de een of andere manier gecorrigeerd worden. Volgens mij zitten we hier met een heel aantal mensen in de zaal en doen we allemaal wel eens iets verkeerd. We maken wel eens een foutje. In mijn beleving gaat het gewoon om een ordinair foutje. Wilt u toezeggen dat het college met een voorstel gaat komen, om nog eens te bekijken of we onze manier van stemmen iets flexibeler kunnen maken, zodat we niet in deze situatie terechtkomen?

De **voorzitter**: Dat kan de gedeputeerde niet toezeggen. Dat moeten wij volgens mij met elkaar bespreken in andere gremia. Dat hebben we volgens mij al gedaan.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Ja, dat hebben we al gedaan. Maar is het ook daarmee concreet?

De **voorzitter**: Daar gaat u over, daar gaat de gedeputeerde niet over. Dat kan de gedeputeerde niet toezeggen. Daar gaat uw Staten zelf over.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Uw standpunt is helder, voorzitter. We gaan dit meenemen en met de Staten bespreken. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dan zijn we bij de tweede termijn beland. Ik kijk naar de heer Tolsma. De heer Hordijk? De heer Heijmans? Mevrouw Van der Kammen?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik denk dat de amendementen voor zich spreken, dus geen tweede termijn voor mij.

De **voorzitter**: De heer Stoot? De heer De Heer? De heer Koevoets? De heer Rutjens?

De heer **Rutjens** (JA21): Heel kort, voorzitter. Ik vind het uiterst spijtig, wat we hier vandaag aan het doen zijn. Dank u.

De **voorzitter**: De heer Minkels? De heer Brouwers? Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de bespreking van dit onderwerp. We gaan door naar Statenvoorstel 20/23 beleidskader Wonen en Werken. Ik stel voor dat wij tien minuten pauzeren.

Schorsing

20/23 Beleidskader Wonen en Werken

De **voorzitter**: Dames en heren, ik zou u willen verzoeken plaats te nemen. Ik heropen de vergadering. Zoals ik net al heb gezegd, aan de orde is Beleidskader Wonen en Werken. Ik geef als eerste het woord aan de heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Het beleidskader dat voorligt, is een stevig document van maar liefst 78 pagina's. Vanuit de filosofie die de Omgevingswet aan ons heeft meegegeven, dacht ik, laat ik daar voor mezelf maar eens een samenvatting van maken. Die komt uit op het volgende. In Brabant kan alles, zolang we het daarover maar met elkaar eens zijn. Belangrijk is het wel om snel woningen toe te voegen en dat doen we bij voorkeur binnen de bebouwde kom. Er is niks op tegen om buiten de bebouwde kom woningen te bouwen of te splitsen, maar dan wel graag zoveel mogelijk rekening houdend met natuur, water en bodem en nadat je hebt uitgelegd waarom het binnen de bebouwde kom niet kan. Het zijn 78 pagina's. We begrijpen dat bouwen binnen de bebouwde kom mogelijk niet het tempo geeft, dat nodig is. We zullen daarom op een creatieve wijze gaan kijken of er ergens in Brabant een nieuw dorp gebouwd kan worden. Invulling van de motie. Wat de bedrijfslocaties betreft lezen we eigenlijk hetzelfde. Ook daar kijken we door dezelfde bril naar een paar problemen en die proberen we met slimme maatregelen op te lossen. Want het woordje slim is tegenwoordig toch wel het toverwoordje voor dat doen wat goed is. En dan hopen we maar dat het ook zo uitpakt, al weten we nog niet precies wat we moeten gaan doen. Het is fijn te lezen dat er volop aandacht is besteed aan andere beleidsvelden, integraal beleid. Maar over de echte verbinding tussen wonen en werken lezen we nog maar weinig terug. Voorzitter, vroeger was het gebruikelijk om nederzettingen te maken langs belangrijke handelswegen en later groeide daar dan dorpen en buurten uit. Die groeiden dan tegen elkaar vanwege de economische ontwikkelingen. Zo had je bijvoorbeeld een Eindhoven. Om het economisch succes dan weer verder te laten bloeien, legden we weer nieuwe wegen aan. Zo simpel was dat. Maar dan is het toch wel gek dat we tegenwoordig sneller vanuit Weert in Eindhoven zijn dan vanuit Reuzel, Gemert of Asten. BBB wil graag dat dit college dat steviger aanpakt. Eindhoven heeft een binnenring. Een beetje stad heeft ook een buitenring en last but not least wellicht in Brabant ook een Brabantring. Zo brengen we wonen en werk dicht bij elkaar. Dat is wel belangrijk. Om te kijken waar wil je wonen. Zorg ervoor dat wonen bereikbaar wordt. Zorg ervoor dat bijvoorbeeld de A59 optimaal het verkeer kan verwerken. Want dan krijg je goede locaties en een goede verbinding.

De **voorzitter**: U hebt nog tien seconden.

De heer **Frenken** (BBB): Dan heb ik een vraag, voorzitter. Is het college bereid om met Eindhoven en omliggende gemeenten het gesprek weer op te pakken, om de BBB-buitenring te realiseren. Want daarmee kunnen onze hedendaagse nederzettingen zich door ontwikkelen. En onze vraag is dan ook, als het antwoord nee is, waarom niet? Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Frenken. Meneer Meylink heeft het woord.

De heer **Meylink** (VVD): Dank u, voorzitter. Voorzitter, de VVD is andermaal positief over het voorgestelde beleidskader. Wij zien mooi teamwerk tussen de twee gedeputeerden op dit stuk. Dat waarderen we zeer. Op het gebied van werken vragen wij ons wel af of er voldoende bedrijventerreinen in Brabant beschikbaar zijn, om aan de groeiende vraag te voldoen. Ik weet niet of de gedeputeerde hier inzicht in kan geven. Mijn fractie maakt zich specifiek zorgen over de druk op terreinen in de zwaarste categorieën. Hoewel bezwaren natuurlijk begrijpelijk zijn vanuit inwoners, zijn deze terreinen juist voor de circulaire economie onmisbaar. En daarnaast moet er plek gevonden worden voor niet twee, maar vier nieuwe kerncentrales in Nederland. Wij blijven ons zorgen maken over het tempo van de woningproductie. We begrijpen dat er externe factoren zijn, waar we weinig aan kunnen doen, maar als VVD willen er wel zeker van zijn, dat wij er als provincie alles aan doen om die woningen te bouwen, waar de Brabander behoefte aan heeft. Een voldoende en passend aanbod maakt Brabant niet alleen aantrekkelijk, maar ook zal dat de gewenste doorstroming stimuleren. Zowel het Brabantse coalitieakkoord als het kersverse landelijke akkoord geven mogelijkheden om daar waar dat mogelijk en menselijk is, te zoeken naar locaties direct buiten de bebouwde kom. Wij zijn blij met de aanpak van het college in de zoektocht naar een compleet nieuwe woningbouwlocatie en natuurlijk ook heel benieuwd naar de

uitkomst. Belangrijk voor versnelling is, dat we als provincie een nieuwe manier van bouwen stimuleren. Gestandaardiseerd en geïndustrialiseerd brengt kosten omlaag en verkorten de procedures. Energieneutraal vermindert de problemen met netcongestie en biobased bouwen slaat CO₂ op en vermindert ook de stikstofuitstoot. Op deze manieren kunnen wij als provincie ons steentje bijdragen aan de versnelling van de bouwproductie. Voor die projecten, waar wij als provincie in deelnemen, moeten we wel de realiteit in het oog houden. We zien namelijk regelmatig een overmatige stapeling van eisen, die door gemeenteraden aan ontwikkelaars worden opgelegd. In de huidige moeilijke omstandigheden is het al uitdagend genoeg om een woningbouwproject van de grond te krijgen. En als er dan ook nog onrealistische kaders gesteld worden, dan komt het hele project er helemaal niet. Of er moeten grote bedragen vanuit de gemeenschap worden bijgelegd. Bij onze eigen deelnemingen moeten we dus richting onze partners hier heel alert op zijn. Voorzitter, de gang moet erin. Laten we er daarom alles aan doen, om die woningen te realiseren, die Brabant zo hard nodig heeft. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, uit eigen ervaring kan ik vertellen hoe belangrijk het is om een eigen woning te vinden. Helemaal als je die echt nodig hebt, om je vleugels te spreiden en uit te vliegen, nodig hebt om een volgende stap in je relatie te zetten of juist nodig hebt, om onderdak te vinden wanneer het leven je op dat moment even minder gunstig gezind is. Dat gold voor mij ook. En nog steeds voor vele anderen. De woningcrisis is dan ook een onderwerp waar de hele samenleving en de politiek dus ook mee bezig is. En ik denk dat verschillende partijen veel overeenkomsten hebben op dit thema. We willen allemaal voldoende, betaalbare woningen, die snel gebouwd worden. Wij onderschrijven dit in ieder geval zeker. Daarnaast willen we ook dat de nieuwe woningvoorraad verduurzaamd wordt, toekomstgericht is en zo min mogelijk ten koste gaat van de open ruimte. Of dit nou de landbouwgrond of natuur is. En in het beleidskader zien we met betrekking tot wonen een hele hoop goede dingen. Bijvoorbeeld de nadruk op de transformatie van naoorlogse wijken, het verweven van de woningbouwopgave aan andere opgaven, de nadruk op binnenstedelijk bouwen en duurzaamheid. GS heeft wat dat betreft een goede koers uitgestippeld, onze complimenten daarvoor. Toch zijn er een aantal zaken die wij door middel van moties willen benadrukken. Het eerste gaat over het sociale aspect van volkshuisvesting, want vaak hebben we het binnen dit thema alleen over stenen, woningen en euro's. Maar we vergeten nog wel eens dat in die huizen ook mensen wonen, samen in wijken. En dat we hier door middel van beleid wel degelijk op kunnen sturen. We zien namelijk dat er een aantal wijken in de provincie is, die kwetsbaar zijn. Het betreft voornamelijk wijken waar relatief veel sociale huurwoningen staan. Gelukkig is hier vanuit de landelijke overheid ook aandacht voor. In het nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid worden de twintig meest kwetsbare wijken aangepakt. Vier daarvan liggen er in Brabant. Maar we zijn ook van mening dat die problematiek, zij het in mindere mate, niet alleen beperkt blijft tot de grotere steden. Ook in middelgrote steden en zelfs dorpen speelt dat. Het Rijk geeft dat ook toe. Door middel van de motie Kwetsbare wijken vragen wij het Rijk om ook aan die gemeenten te vragen welke problemen er leven en daar een inventarisatie van te maken. Door middel daarvan maken we heel voorzichtig een eerste stapje om ook deze problematieken in beeld te brengen.

Motie M86-2024: Aandacht voor alle kwetsbare wijken

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 20/23 beleidskader Wonen en Werken

Constaterende dat:

- In een aantal gebieden in Nederlandse steden de leefbaarheid en veiligheid onder druk staan en problemen als werkloosheid, armoede, onderwijsachterstanden, woonproblematiek, criminaliteit, veiligheid en een slechte gezondheid zich opstapelen.
- Veel mensen in deze gebieden met een combinatie van deze problemen kampen.

- De situatie in deze kwetsbare gebieden zich kenmerkt in fysieke zin door een eenzijdige woningvoorraad. Er is sprake van relatief veel slechte woningen, die kampen met onderhoudsgebreken en minder duurzaam zijn. Bewoners hier een lagere gemiddelde levensverwachting hebben, aanzienlijk langer in slechte gezondheid leven, er veel huishoudens met problematische schulden wonen, met geen of laagbetaald werk.
- Bij jongeren in deze wijken meer sprake is van onderwijsachterstanden en door het ontbreken van perspectief jongeren kwetsbaarder worden voor de verlokkingen van de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.
- De afgelopen jaren gemeenten en lokale partners er nog onvoldoende in zijn geslaagd om effectieve antwoorden te ontwikkelen op de stapeling van problemen in deze kwetsbare gebieden.
- Het Kabinet het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid is gestart, met als doel om de negatieve spiraal door middel van een gebiedsgerichte inzet te doorbreken.
- Het Kabinet met betrekking tot deze problematiek 20 stedelijke focusgebieden signaleert, waarvan er vier in Brabant liggen: Breda Noord, Tilburg Noordwest, Roosendaal-stad en Eindhoven Woensel Zuid.

Overwegende dat:

- Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid zich richt op de 20 stedelijke focusgebieden, maar dat er ook aandacht moet komen voor soortgelijke problematieken in andere steden, wijken en dorpen;
- Voorkomen moet worden dat maatregelen die kwetsbare wijken verlichten, de problematiek naar elders verplaatsen;
- Er daarom regionale afstemming en regie nodig is en de provincie daar een belangrijke rol in kan spelen.

Roept Gedeputeerde Staten op om:

- Het Rijk op te roepen om in samenwerking met gemeenten, woningbouwcorporaties en marktpartijen in de vier Brabantse stedelijke regio's een inventarisatie te maken van kwetsbare wijken en voor deze afzonderlijke wijken een probleemanalyse op te (laten) stellen;
- Hiertoe ook in overleg te treden met de vier reeds opgerichte lokale alliantie-overleggen;
- PS te informeren over de uitkomsten van dit overleg;
- PS te informeren over of, en zo ja welke, maatregelen de provincie binnen haar eigen verantwoordelijkheden aanvullend kan treffen in deze wijken.

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks, Daan van den Broek
PvdA, Ward Deckers
SP, Irma Koopman,
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper
Volt, Inge Vossen
CDA, Ezra Leeger

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik kan het waarderen dat er aandacht is voor de problemen in deze wijken, maar het is de vraag in hoeverre het allereerst een provinciale kerntaak is. En ten tweede is de vraag die eronder ligt, hoe komt het dat deze wijken zo kwetsbaar zijn geworden? Wat zijn daar de oorzaken van? Is het alleen maar vanwege het feit dat er sociale huurwoningen zijn? Volgens mij niet. Volgens mij heeft ook met andere zaken te maken, onder andere de ongebreidelde massa-immigratie van de afgelopen

decennia en het gebrek aan integratie wat daarop volgt. En dan vraag ik toch aan de heer Van den Broek van GroenLinks, hoe hij aankijkt tegen de oorzaken van de kwetsbaarheid van die wijken.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Bedankt voor deze vragen. Allereerst kort over die kerntaken, ik denk dat wij daar misschien ideologisch van mening verschillen. Wat ons betreft heeft juist de provincie daar een belangrijke rol in, dat pretenderen wij in ieder geval in regionale overleggen. Daar zitten we met de gemeenten aan tafel, daar kunnen wij als provincie het gesprek heel goed voeren, want de problemen in gemeente A kunnen ook opgelost worden in samenwerking met gemeente B. Steden en dorpen hebben daar ook een wisselwerking in. Woningbouwcorporaties kijken ook mee. Of het een kerntaak is of niet, de rol van ons als provincie in dat gremium is denk ik heel erg bepalend. Dan nog over die oorzaken van die problematiek. De heer Van Hattem komt met massa-immigratie. Die oorzaken liggen niet alleen in hoeveel mensen. Het heeft vooral ook te maken met een aantal sociale aspecten. Denk bijvoorbeeld ook aan het feit dat huurwoningen steeds meer voor de minst draagkrachtige doelgroepen beschikbaar zijn gekomen. Het heeft te maken met extramuralisering van de zorg en met een hele hoop sociale beleidsmatige aspecten, die daaraan voorafgaan. De problematieken hebben niet alleen te maken met veel mensen, die niet al te veel te besteden hebben in een wijk, maar de problemen zijn veel breder. Een voorbeeldje is dat als je met velen in een klein gehorig huis samenwoont, dat kinderen die na school thuiskomen en huiswerk moeten maken, concentratieproblemen hebben. Dat heeft niks met budget of geld te maken. Daarop zou je ook in kunnen spelen met het stimuleren van huiswerkklassen, dat soort dingen. Het heeft ook te maken met het feit dat als jij met een groot gezin in een klein, gehorig huis woont, waar een stressvolle situatie ontstaat, dat je liever niet thuis bent en dat je eerder op straat gaat hangen, waar je vatbaarder bent voor enzovoorts enzoverder. Dus als oorzaak van die kwetsbare wijken, noemt de heer Van Hattem massa-immigratie. Ik denk dat er beleidsmatig een aantal keuzes in het verleden zijn gemaakt en dat er ook een heel sociale wereld achter zit, die veel complexer is dan alleen, we zetten de grenzen open en we hebben problemen in onze steden. Dus dat antwoord is een stuk complexer en daar vragen wij dus ook in onze motie aandacht voor.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik hoor een hele hoop zaken voorbijkomen, die primair gemeentelijke taken zijn. Ik vraag ik me dan af wat het toevoegt, om als medeoverheid ook op die taken te gaan zitten. Dat is een beetje dubbel werk en dubbel ambtenaren daarvoor inzetten. Dat schiet niet heel erg op. Maar het andere punt daarbij is, de heer Van den Broek heeft het over het extramuraliseren van zorg, dat is in gewoon begrijpelijk Nederlands het sluiten van onze verzorgingshuizen voor onze ouderen. Dat is inderdaad wel een probleem, maar ik vraag me wel af, is dat de voornaamste oorzaak dat een wijk kwetsbaar is geworden? Kwetsbaarheid hangt meer samen met criminaliteit en met onveiligheid. Ik hoor de heer Van den Broek voorbeelden noemen over gehorige huizen en dergelijke. We hebben de afgelopen jaren gezien dat bijvoorbeeld de eerdere aanpak van de zogenaamde Vogelaarwijken, waarbij slechte huizen werden vervangen door nieuwbouw, eigenlijk de problemen ook niet hebben opgelost in zulk soort wijk. Er kwamen nieuwe huizen, maar de problemen bleven. Mijn vraag aan de heer Van den Broek is dus, wat denkt hij nu op te gaan lossen door op deze manier de motie neer te leggen met deze insteek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Ik heb al aan proberen te geven dat die problematieken heel complex zijn en er meerdere oorzaken zijn. Dat heb ik proberen te schetsen, maar het is misschien niet angekommen. Ik moet de heer Van Hattem gelijk geven dat het niet onze primaire functie is, als provincie, om die wijken aan te pakken. Ik, mijn fractie en de indieners van deze motie zien het juist als provinciale rol om daar een soort coördinerende functie uit te oefenen. Maar we gaan het eerst landelijk vragen en we zien wel wat eruit komt. Wij, als provincie, gaan met gemeenten en woningbouwcorporaties, bijvoorbeeld in de vier Brabantse stedelijke regio's, kijken waar de problemen leven en hoe kunnen we die oplossen, waarbij gemeenten samenwerken, waarbij woningcoöperaties, die ook boven gemeentegrenzen

opereren, betrokken worden. En als uit die gesprekken niks komt en dat blijkt allemaal goed te gaan, dan is het ook prima. Dan stopt het gesprek daar. Als uit die gesprekken blijkt dat wij vanuit de provinciale regierol bepaalde gemeenten aan elkaar kunnen koppelen en woningbouwcorporaties daarbij kunnen betrekken en op een of andere manier daar die kwetsbare wijk kunnen ontlasten, dan is dat nog beter.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik vraag ik me af wat er dan precies gecoördineerd moet gaan worden. Want daar zijn al instrumenten voor. We hebben bijvoorbeeld al de Rotterdamwet, die zulk soort dingen kan regelen ten aanzien van kwetsbare wijken. Daar kunnen de gemeenten zelf al een verzoek voor indienen. De heer Van den Broek gaf in het begin van zijn termijn aan, dat er ook in middelgrote gemeentes problemen ontstaan. Maar volgens mij hangt dat ook voor een deel samen met het feit dat er een verplichte taakstelling is voor de huisvesting van statushouders, mensen die niet geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving, die ook massaal in de goedkoopste categorie van sociale huurwoningen belanden en dat daar met name de druk op ligt. Ik denk dat daar eerder het probleem ligt en dat met het afschaffen van zulk soort verplichte taakstellingen meer behaald kan worden, dan op deze manier allerlei coördinatie te verzinnen, waar de provincie eigenlijk geen partner in hoort te zijn.

De **voorzitter**: Graag een korte reactie, want dan ga ik naar de heer Van de Langenberg.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Een kort reactie in zoverre dat ik de heer Van Hattem toch een beetje zijn zin ga geven. Dat migratie-effect kan waarschijnlijk een oorzaak zijn voor bevolkingsgroei of noem maar op. Wij accepteren dat nu gewoon als feit. Wij willen zorgen dat iedereen, waar je ook vandaan komt, op een veilige en leefbare manier in een wijk, in een stad, dorp, middelgrote stad woont. Dus het maakt ons niet uit hoe je er terecht bent gekomen, waar je vandaan komt. Je bent er en je bent wat dat betreft welkom. Wij willen zorgen voor een veilige en leefbare omgeving voor iedereen. Maar dat is denk ik niet het antwoord dat meneer Van Hattem wil horen.

De **voorzitter**: De heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Via u geef ik meneer Van den Broek mee dat ik heel veel goede dingen hoor, waar wij het vaak over eens zijn als partijen. De nadruk ligt op duurzame verstedelijking, inbreiding en uitbreiding waar het ook nodig is en van toegevoegde waarde kan zijn voor een aantal andere maatschappelijke opgaven. Maar bij een ding heb ik dezelfde gedachte als de heer Van Hattem, namelijk met betrekking tot de rolneming van de provincie. We hebben gemeenten, corporaties, sociale instellingen. Ik ben nog een beetje aan het worstelen met het vraagstuk bij plannen van aanpak en onderzoeken, voor zover die nog nodig zijn, wat de rol van de provincie precies is. Bent u ook bereid de reactie van GS af te wachten, of dit ook doelmatige extra werkzaamheden zijn, in relatie tot de andere zaken die we moeten doen, om de doelstellingen waar u zeker mij aan uw kant vindt, te bereiken?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Dank voor de vraag. Die regierol heb in het antwoord aan de heer Van Hattem duidelijk proberen te maken. Nogmaals dat is ons of mijn standpunt over de rol van de provincie. De motie is nog niet zover. De motie vraagt eigenlijk eerst aan het Rijk om in gesprek te gaan met die gemeenten. Een heleboel gemeenten zullen die plannen waarschijnlijk wel klaar hebben liggen. Een aantal gemeenten moet daar misschien nog eens over nadenken. Ik val een beetje een herhaling, maar ik denk dat als je kijkt naar die sociale huurwoningen bijvoorbeeld, dat daar een betere spreiding in de regio plaats kan vinden. Dat er slimmer mee omgegaan kan worden. En nogmaals we sluiten daarmee ook gewoon aan bij de realiteit dat woningbouwcoöperaties ook zo denken. Zolang wij binnenstedelijk de meeste sociale huurwoningen blijven bouwen, blijven daar ook die concentratie van kwetsbare groepen. Dat is een beetje het generieke antwoord, voorzitter.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, via de voorzitter. Dat is op zich een helder antwoord. Ik ben ook wel benieuwd naar de reactie van GS op jullie motie. Ik ben blij te horen dat GroenLinks ook allerlei kansen ziet bij het herinrichten van stedelijk gebied, ook voor de sociale aspecten, wellicht wat meer een andere samenstelling van woontypes en ook de voorzieningen die daarbij horen. Dus ik wil het hierbij laten voor nu.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Even over de motie Aandacht voor alle kwetsbare wijken, er is een zogenaamde Rotterdamwet, ik weet niet of u dat weet. Maar dat is een wet waarbij wijken worden ingericht met alleen maar kansloze mensen, die daar moeten komen te wonen. Ben ik daarover goed geïnformeerd? Hoe past dat in uw motie?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitters, ik ben misschien een beetje moralistisch maar kansloze mensen is een term die ik zo niet zou willen gebruiken. Dat kan zijn en prima als dat er is. Wij houden ons ook gewoon aan landelijke wet- en regelgeving. Als dat een soort richtlijn is, dan wordt die denk ik ook door de provincie uitgevoerd. Onze motie roept niet meer op dan inventariseer eens bij de gemeenten welke problemen er zijn en in hoeverre kunnen de gemeenten daar primair zelf een oplossing voor vinden en in hoeverre heeft de provincie ook een regierol daarin om dat op te lossen? Dus het is niet meer voor nu dan dat.

De **voorzitter**: Ik zou u ook suggereren andere terminologie te gebruiken, meneer Brouwers. Maar dat bent u vast van plan.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Oké, maar kijkend naar het feit dat het vooral bij de gemeentes ligt, het is niet zo dat u weet dat andere gemeentes ook bezig zijn om dit soort wijken in te richten?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Nee, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem. We gaan niet het gesprek over doen? Gaat u gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat is zeker niet de bedoeling, voorzitter. Maar ik refereerde net ook aan de Rotterdamwet en ik wil iets rechtzetten. Er werd net door de heer Brouwers van 50PLUS aangegeven dat dergelijke wijken onder de Rotterdamwet alleen bedoeld zouden zijn voor, ik noem het maar eventjes op een vriendelijke manier, minder kansrijke mensen. Maar het is juist omgekeerd. Het is juist de bedoeling van die wet, dat mensen die minder kansrijk zijn, niet massaal in zo'n wijk terechtkomen en daar dus, als er bepaalde antecedenten zijn, geweerd worden. Dus ik wou dat toch even rechtzetten, omdat het andersom bedoeld is. En die vraag had ik ook gesteld aan de heer Van der Broek, daarom doe ik nu ook een keer per interruptie. Misschien moet ik dat toch nog even verduidelijken. Juist in die kwetsbare wijken is dit al een bestaand instrumentarium. Hoe ziet hij zijn motie in verhouding tot dit bestaande instrumentarium?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): De motie roept eigenlijk op om naast die kwetsbare wijken, die al in beeld zijn, landelijk word er gezegd dat er twintig zijn, vier daarvan liggen er in Brabant, naar andere wijken te kijken. Als je het nationaal programma goed doorleest wordt ook gezegd dat die problematieken ook leven in andere wijken in dezelfde steden, maar ook in middelgrote steden en ook in kleinere gemeenten. Daar leven die problematieken ook, misschien minder, maar ze zijn er ook. Deze motie borduurt daar eigenlijk op voort. Er zijn al vier lokale allianties gesmeed, waar landelijk ook geld in gestopt wordt. Daarbij staan wij als provincie misschien aan de zijlijn. Maar in de tweede oproep in dat nationale programma wordt gezegd dat dit in die andere gemeenten ook speelt. Breng dat eens in kaart

en vraag dat eens uit. Nogmaals, als daaruit komt dat het allemaal meevalt, dan is dat prima en ook goed.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, misschien nog heel kort een reactie hierop. Als je dat wil, zou dan niet eerst de bal bij de gemeentes moeten liggen? Misschien komen zij met een verzoek, of geven ze aan dat dit probleem speelt ben hen, in plaats van dat wij nu als PS gaan veronderstellen dat er een probleem is bij gemeentes en dat wij als de grote redder het allemaal gaan oplossen. Is het niet beter om gewoon eerst te kijken waar die gemeenten zelf mee komen in plaats van op hun stoel te gaan zitten.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, bedankt voor die toevoeging want het verduidelijkt misschien ook de motie. In de motie wordt gesproken over een inventarisatie en dat is iets anders dan stellen dat er al iets is. Dus wij willen gewoon luisteren vooral.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Misschien nog als aanvulling hierop, bij die inventarisatie vraag ik me af waar we die grens leggen. Ik kan me indenken wat een kwetsbare wijk is en wat problemen in een wijk zijn. Maar misschien is mijn definitie anders dan de definitie van de indiener. Misschien iets meer helderheid, zodat we weten waar we nou precies op gaan letten. Wat voor soort problemen betreft het, wat voor soort kwetsbaarheid en waar leggen we die grens?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Ja, voorzitter, dat is een heel terecht punt. Ik vrees dat ik die definitie niet kan geven. Die ben ik ook in dat nationaal programma niet tegengekomen. Ik denk dat je daarvoor vooral afhankelijk bent van wat er vanuit die gemeenten komt en hoe zij die problematieken zelf zien. Daar kun je allerlei getallen, SMART en weet ik veel op loslaten, maar die definitie heb ik nu in ieder geval niet. Dat zal denk ik uit die gesprekken met de gemeenten moeten komen. Meer kan ik er nu niet van maken. Voorzitter, ik ga door. Ten tweede willen wij ons hart maken om nog meer nadruk te leggen op zorgvuldig ruimtegebruik bij nieuwe woningbouw, zowel binnen het bestaand stedelijk gebied als daarbuiten. We zien namelijk dat in Brabant sinds jaar en dag hier te weinig aandacht aan besteed is. Bestaande dorpen en steden hebben zich steeds verder uitgebreid en in Vinex wijken bijvoorbeeld, is eentonig en riant gebouwd. In het dorp is lang het uitgangspunt geweest dat er aan de randen grote, vrijstaande woningen moesten worden gebouwd. Daarmee zijn er twee dingen gebeurd. Brabant raakt volgebouwd en voornamelijk met dure woningen. Meer laag en betaalbaar bouwen, dan bedoelen we echt geen woontorens van tien verdiepingen, lijkt in de praktijk hier uit den boze. Dan is het ook niet verrassend dat starters, ouderen en één- of tweepersoonshuishoudens klagen, dat er te weinig aanbod is. Waar moeten zij dan wonen? Voorzitter, de roep om tiny houses op het platteland is er geen uit luxe bijvoorbeeld, maar uit wanhoop. Het bouwen van enkele woonlagen briljante kavels is de standaard en dat is het al heel lang. En dat wordt goed duidelijk, wanneer je onze steden vergelijkt met andere steden in Nederland en Europa. Wij bouwen ruim en plat. In Veldhoven is dat bijvoorbeeld ook goed te zien. Daar zijn in de afgelopen jaren veel wijken bijgekomen en nog is er een groot woningtekort. Dat het anders kan, laat de wijk Brandevoort zien. Daar wonen twee keer zoveel mensen op de vierkant kilometer als in Veldhoven. En dit betoog heeft niet het doel te zorgen voor minder plannen, voor minder woningen, wij pleiten juist voor meer betaalbare woningen in onze bestemmingsplannen en zorgvuldig omgaan met de bestaande ruimte. Het realiseren van meer woningen en niet door het stimuleren van een mix aan woontypes is niet alleen duurzamer, vrijwel altijd goedkoper en past beter bij de trend naar de vraag naar meer eenpersoonshuishoudens. En we zorgen ervoor dat Brabant niet volgebouwd wordt. Voorzitter, daarvoor dienen wij de motie Meer betaalbare woningen in. Dan komen we bij het onderwerp werken. Wij vinden dat we ons als Provinciale Staten eens moeten buigen over de vraag of we als volksvertegenwoordigers eigenlijk nog wel ruimte willen bieden aan zwaar milieubelastende bedrijven. Willen we toekomstige bedrijven als Chemours en Tata Steel eigenlijk wel hebben? Ook al is er een hele

wereld aan wet- en regelgeving die deze activiteiten zouden moeten reguleren, toch zien we dat er veel schade aan de omgeving wordt aangericht. Wij willen dat er in Brabant geen ruimte meer komt voor dit soort zwaar milieubelastende bedrijven. En toch willen we daar een uitzondering op maken. We hebben dit soort bedrijvigheid namelijk misschien wel nodig, om onze doelen op het gebied van verduurzaming en dan met name de circulaire economie te kunnen behalen. Als dit ons lukt, putten we de aarde niet of in ieder geval minder uit en blijven binnen onze planetaire grenzen.

Motie M87-2024: Meer betaalbare woningen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken,

Constaterende dat:

- In de provincie Noord-Brabant in de afgelopen jaren in relatief zeer lage dichtheden (en weinig meerlaags) is gebouwd. Zo wonen er in Barcelona bijvoorbeeld bijna 16.000 mensen op de vierkante kilometer, in Milaan en Brussel ongeveer 7.500, in Amsterdam ongeveer 5.500. In Eindhoven wonen er maar 2.700 en Breda zelfs maar 1.400 mensen op de vierkante kilometer.¹
- Het Planbureau voor de Leefomgeving concludeert dat in de zogenaamde Vinex-wijken er nauwelijks is gebouwd voor armere huishoudens en een- of tweepersoonshuishoudens en dat in wijken waar er nog bijgebouwd is vooral duurdere woning voor gezinnen en nauwelijks betaalbare (huur-)woningen voor starters of 55-plussers zijn gerealiseerd.²

Overwegende dat:

- In het reeds vastgestelde Beleidskader Leefomgeving en het Beleidskader Wonen en Werken als stelregel vastgelegd is dat we met betrekking tot omgevingskwaliteit uitgaan van zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik;
- Voor nieuwe woningen en werklocaties vaak wordt gekeken naar de nog open groene ruimte;
- Deze ruimte schaars is en dat er, naast ruimte voor nieuwe woningbouw, ook ruimte nodig is voor onder andere landbouw, energieopwekking, infrastructuur en natuur.
- Er daarnaast een groot tekort is aan (betaalbare) woningen en we dus vol in moeten zetten op het realiseren van méér woningen in onze ruimtelijke plannen, bijvoorbeeld door vaker meerlaags te bouwen, ook in uitbreidingslocaties;
- Gebiedsontwikkeling complex is en er ruimte moet zijn om per project afwegingen te maken die bijdragen aan de haalbaarheid van een project;
- Streefwaarden van aantal woningen per vierante kilometer richting geven, zonder dat ze gemeenten, woningbouwcorporaties of private ontwikkelaars onnodige extra verplichtingen opleggen. En kunnen helpen om provinciebreed richting te kunnen geven aan de gewenste verdichting, passend bij het woonmilieu en rekening houdend met openbaar groen;
- Deze streefwaarden ambitieus dienen te zijn op het gebied van zorgvuldig ruimtegebruik in plaats van een bestendiging van historische trends.

Roept Gedeputeerde Staten op om:

- Onderzoek te doen naar of, hoe en welke streefwaarden voor woningdichtheden per type gebied (bijvoorbeeld hoogstedelijk, stedelijk, centrumgebied en landelijk gebied) en soort woningbouwplan (inbreidings- of uitbreidingslocatie) kunnen helpen bij onze ambitie de ruimte zorgvuldig te gebruiken;
- Vóór Q3 2025 Provinciale Staten te informeren over de uitkomsten van dit onderzoek en toepassingsmogelijkheden in de praktijk.

en gaat over tot de orde van de dag.

¹<https://kadastralekaart.com/gemeenten>

²<https://nos.nl/artikel/2520648-lessen-voor-nieuwe-vinexwijken-hou-de-ruimte-flexibel>

GroenLinks, Daan van den Broek
PvdA, Ward Deckers
SP, Irma Koopman,
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper
Volt, Inge Vossen
CDA, Ezra Leeger

Motie M88-2024: Bedrijven en circulaire economie

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het
Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken

Overwegende dat:

- Gezien de impact op de omgeving van zware milieubelastende bedrijven zoals Tata Steel en Chemours, de provincie Noord-Brabant vanuit het voorzorgsprincipe zeer terughoudend dient te zijn met het ruimte bieden aan nieuwvestiging van dit soort bedrijven;
- Vanuit het oogpunt van duurzaamheid we als maatschappij wél de transitie naar een circulaire economie moeten maken, waarbij we invulling willen geven aan het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 en de provinciale uitvoeringsagenda Circulaire Economie 2021-2023;
- Om deze doel te behalen zware milieubelastende activiteiten noodzakelijk kunnen zijn;
- Verplaatsing van bestaande zware milieubelastende bedrijven naar locaties die minder overlast opleveren voor de omgeving in de toekomst mogelijk moet blijven.

Roept Gedeputeerde Staten op om:

- Geen ruimte meer te bieden aan nieuwe bedrijventerreinen die zware milieubelastende activiteiten mogelijk maken, behalve als deze een bijdrage leveren aan de uitvoering van het landelijke en provinciale beleid met betrekking tot de transformatie naar een circulaire economie of door middel van verplaatsing van bedrijvigheid onwenselijke overlast elders wegneemt;
- Dit standpunt door te vertalen in de Ruimtelijke Economische Verkenning.

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks, Daan van den Broek
PvdA, Ward Deckers

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Meylink.

De heer **Meylink** (VVD): Dank u, voorzitter. Ik hoor een beetje verschillende dingen. Misschien dat u me daar een beetje mee kunt helpen. Aan de ene kant zegt u circulair, zoals bij een batterij, recycling, dat is best heel gemeen spul. Aan de andere kant, volgens mij zijn u en ik best wel voor fietsen. Daarvoor hebben we fietspaden nodig, daarvoor heb je asfalt nodig. Dat is ook heel erg vervuilend. U zegt een beetje wel, een beetje niet, maar wat bedoelt u eigenlijk? En waar wilt u dan ook de grens trekken? Misschien dat ik dan ook naar de gedeputeerde meteen kan kijken. Misschien dat u daar dadelijk ook nog een reflectie op kunt geven, want ik snap het namelijk niet helemaal. Je zal toch een grens moeten trekken. Tata is in Noord Holland, Chemours Dupont ligt volgens mij in Zuid-Holland.

De **voorzitter**: Uw punt is denk ik helder.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Dank u wel. Voorzitter, dit is ook weer een terechte vraag over definities en grenzen. We hebben dat een beetje proberen te ondervangen door er een motie van te maken in plaats van een amendement, wat toch wel wat scherper is. Wat ons betreft trekken wij de grenzen bij bedrijvigheid die bijdragen aan ons provinciaal beleid en ook het landelijk beleid op het gebied van circulaire economie. We hebben daarvoor een Uitvoeringsagenda vastgesteld. Die bedrijven zijn wat ons betreft nog wel welkom. Zwaar milieubelastende activiteiten die niet bijdragen aan dat beleid, zijn niet welkom.

De **voorzitter**: De heer Meylink.

De heer **Meylink** (VVD): Voorzitter, dan wil ik toch wel even heel specifiek ingaan op dat asfalt voor het fietspad. Dat is niet circulair maar is wel milieubelastend. Dus die moet dan weg?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, dan hebben we een vrij technische discussie want dan krijg je misschien ook met milieucategorieën te maken, of die nog wel of niet bestaan. Ik weet niet in hoeverre zo'n asfaltcentrale daarin past. Daarom heb ik ook bedrijven als Tata steel en Chemours als voorbeeld gebruikt. Maar als dat soort bedrijvigheid nieuw in Brabant wil vestigen, dan zeggen wij wat dat betreft, daar hebben wij geen ruimte meer voor.

De **voorzitter**: De heer Meylink tot slot.

De heer **Meylink** (VVD): Dank u, voorzitter. Maar eentje die er al staat, maar die we willen verhuizen naar een nieuw terrein, die kan dan toevallig weer wel? Of niet? Maar u bent het niet met me eens dat het ook heel verwarrend is, wat u allemaal wil?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Het wordt nu wat verwarrender gemaakt misschien. Ik heb het heel duidelijk proberen te schetsen. Wij willen deze motie indienen. Een amendement wordt meteen heel technisch. De motie spreekt uit, wij willen geen zwaar milieubelastende activiteiten op twee voorwaarden, ten eerste als ze bijdragen aan de circulaire economie, en ten tweede als door middel van verplaatsing overlast elders verminderd wordt. Punt. Ik kan dat uitleggen, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dank. Het is een hele sympathieke motie in eerste aanleg, maar wat ik me afvraag, als we kijken naar Europa dan hebben wij op dit moment een hele lelijke boze buurman. En dat is Rusland, daar is men ook druk bezig om van alles te doen. De discussie in Europa is nu dat we ons steeds meer moeten kunnen gaan verdedigen. Stel dat er een vraag komt om in Brabant defensie-industrie neer te zetten. Wat gaat u dan doen?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, dat is een beetje een soort als-dan-vraag. Ik kan nu improviseren en zeggen dat ik denk dat defensie-industrie niet echt circulair is. Want de granaat die men afschiet komt als het goed is niet meer terug. Als Defensie en de landelijke overheid dit willen, dan komt het er. Als wij op dat moment die discussie opnieuw moeten openen, dan zijn wij daar sowieso toe bereid. Maar het is een beetje hypothetisch, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, ik weet niet of het hypothetisch is, want volgens mij wordt die discussie ook in Europa echt wel gevoerd, wat we met de defensie-industrie moeten gaan doen. Het is volgens mij heel concreet wat er op dit moment op ons afkomt. En daar zit wat mij betreft ook een

beetje de moeite met deze motie. Ik ben het helemaal met u eens, dat we moeten gaan voor zo veel mogelijk circulariteit. Er kunnen echter situaties zijn, die van ons vragen om een andere afweging te maken. Dan is voor mij de vraag, bent u dan bereid om dan dit punt los te laten? Dus dat u kunt zeggen wij we gaan voor circulariteit als streefrichting, maar in bepaalde gevallen zullen we ervoor moeten kiezen om een afwijking toe te staan. En noem het maar de noodclausule. Of hoe kijkt u daarna?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, daar willen wij echt wel over meedenken. Het tegenovergestelde is ook waar. Asfaltcentrales, munitiefabrieken, er kunnen heel veel verschillende soorten activiteiten nu de revue passeren. Maar als we nu gewoon in het beleidskader hebben staan dat wij ruimte willen bieden voor zwaar milieuhinderlijke bedrijven, dan zet je daarmee ook de deur open voor alles. Dus ik wil hiermee zeggen, het tegenovergestelde is ook waar. Dat hebben wij proberen te kaderen door middel van die twee voorwaarden. En als er een extreem geval is of extreme omstandigheid, dan willen wij die discussie echt wel opnieuw aangaan. Zo redelijk zijn we ook wel weer.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): U kunt in ieder geval voor onze stem erbij halen als wij iets terugzien in deze motie, dat er een hardheidsclausule is op het moment dat er bijzondere nationale omstandigheden zijn die ons doen nopen om ons beleid aan te passen. Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Het is nogal een voorbeeld van cherrypicking ten aanzien van de industrie, als GroenLinks zegt dat we het alleen doen voor bedrijven die bijdragen aan de energietransitie en alle andere groene doelstellingen die zij blijkbaar voor ogen hebben. Om een voorbeeldje te geven, we hebben vanochtend deze waterflesjes uitgedeeld gekregen, om bekertjes, papieren bekertjes en zo te besparen. Maar deze dingen zijn gemaakt van plastic, dus van aardolie. Hoe kijkt de heer Van den Broek van GroenLinks daar dan tegenaan? Moeten we deze dingen ook maar niet meer gaan produceren? Want het is van aardolie, dus het is niet volgens groene doelen. Of als er een auto moet worden gebouwd? Staalindustrie moet maar verdwijnen. Elektrische auto's kunnen ook niet meer gemaakt worden.

De **voorzitter**: U heeft uw punt gemaakt. De heer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Naast asfalt en granaten nu de plastic flesjes. Dat betreft echt de uitvoering van deze motie door GS. En dat zien we in die ruimtelijke economische verkenning ook graag terug, want er moet ergens een streep getrokken worden. We hebben het uitvoeringsprogramma Circulaire Economie. Om dat te kunnen halen, zijn er ook ambitieuze stappen nodig. Hoe de ene of de andere bedrijvigheid er wel of niet inpast, voorzitter, daar ga ik nu allemaal geen antwoord op geven. Hier komt nu voorbeeld nummer vier misschien.

De heer **Van Hattem** (PVV): Als je het dan over goede ruimtelijke ordening hebt, is het dan niet veel verstandiger om te kijken naar welke milieucategorie je wil laten landen op welke plaats? Dat in plaats van te gaan bepalen welke industrie hier wel of niet zich mogen vestigen. Want er is ook gewoon landelijke beleid ten aanzien van bedrijven en de vestiging ervan. En er zijn omgevingsvergunningen die daarvoor verleend moeten worden.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Ja, dat is een beetje de pragmatische insteek. Wij zitten er wat dat betreft wat duidelijker in. Wij willen gewoon geen nieuwe, zwaar milieuhinderlijke bedrijven in Brabant, mits zus en zo. En het feit dat iets kan en dat daar landelijk van alles van gevonden wordt, dat was aan het begin van Tata steel en Chemours ook zo. Er zijn hele strakke regels en dan blijkt toch, als je terugkijkt, willen we dit eigenlijk wel. Dan is het toch verrekt lastig om er vanaf te komen.

De **voorzitter**: Dit onderwerp is wel uitgebreid behandeld, denk ik. Meneer Meylink, iets anders?

De heer **Meylink** (VVD): Ja, behalve dat de verwarring steeds groter wordt. Het aantal uitzonderingen wordt steeds groter. En uw motie is bikkelhard, circulair of niet.

De **voorzitter**: Dit punt heeft u al wel gemaakt.

De heer **Meylink** (VVD): Het wordt er niet beter op.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Dat is een kwalificatie die ik aan de heer Meylink laat. Het wordt niet vager.

De **voorzitter**: Dit is al uitputtend besproken. Ik kan me voorstellen dat u verder gaat, meneer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Heel kort, voorzitter. De motie is juist heel erg simpel. Geen milieu hinderende bedrijven, mits die twee voorwaarden.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Ik ga naar een afronding, voorzitter. We lezen namelijk ook dat de provincie wil, dat de verstedelijkingsopgave bijdraagt aan de omschakeling naar een circulaire economie, bijvoorbeeld door te bouwen met duurzame bouwmaterialen. En dat op dit gebied de provincie samen met gemeenten en ketenpartners uit de Brabantse bouw afspraken wil gaan maken over die circulaire gebiedsontwikkeling. Denk daarbij aan het nieuwe normaal. De vraag aan GS is, hoe we deze afspraken gaan maken, wat daar de status van is en of deze bijvoorbeeld in de Uitvoeringsagenda of de regionale woondeals terugkomen. De tweede vraag gaat over het feit dat er in het verleden verschillende moties aangenomen zijn, die oproepen om bij nieuwe bedrijfslocaties verticaal bouwen meer te stimuleren. Dit staat inderdaad al wel in de Omgevingsverordening opgenomen, maar in onze ogen nog niet echt hard genoeg. Wij willen GS vragen hoe hier in de toekomst mee omgegaan gaat worden en of we op dit onderwerp nog een aanscherping mogen verwachten. Voorzitter, met onze drie moties proberen we het beleid op het gebied van wonen en werken nog beter te maken en met het voorliggend beleidskader zetten we in ieder geval op deze thema's goede stappen vooruit.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel. In het eerste verhaal dat ik hier in deze Staten mocht vertellen, had ik het erover dat Brabant zijn eigen toekomst maakt. Het op een goede manier richting hieraan geven, is wat mij betreft mijn motivatie. Het is een opdracht voor ons allen om dat hier te doen. In het beleidskader Wonen en Werken wordt nagedacht over hoe wij de toekomst op het gebied van wonen en werken richting willen geven. Daar ben ik blij mee. Ik ben positief over dit beleidskader. Toch zijn er wel een aantal thema's, waar ik hier op deze plek graag aandacht voor wil vragen en die ik aan het college mee zou willen geven op weg naar de Uitvoeringsagenda hiervan. Om te beginnen de uitvoeringskracht. Ik hoor terug uit de regionale versnellingstafels, dat er nog steeds aangegeven wordt dat er onduidelijkheid is over wat er van de provincie wel en niet mag in de ruimtelijke ordening. En dan snap ik best heel goed dat er partijen zijn, die er belang bij hebben om af en toe te zeggen dat het van de provincie wel of niet mag, afhankelijk van wat je wil. Maar het baart me wel zorgen, omdat ik ook zie dat het de snelheid onder druk zet. Dus heel graag hoor ik een reactie van de gedeputeerde hierop. Mijn oproep aan haar zou ook zijn, geef zoveel als mogelijk helderheid over wat wel kan, maar ook wat niet kan. Daarnaast in het kader van

de uitvoeringskracht, nam uw Statenvoorzitter onlangs onze motie aan om te lobbyen voor meer capaciteit bij de Raad van State. Nu heb ik de afgelopen weken ook, net als u allen, eens door het hoofdlijnenakkoord gebladerd. Mijn voorzichtige inschatting is, dat de Raad van State het er niet rustiger op gaat krijgen in de komende periode. Mijn vraag aan dit college is dan ook, hoe staat het met de lobby en wat verwacht u daarvan? Tot slot wil ik aandacht vragen voor meer focus op verdichting. Ik hoef hier denk ik niet nogmaals te herhalen, waarom ik dit belangrijk vind. Ik vind het mooi om te zien dat in de twaalf verstedelijkingslocaties, waarin de provincie een stap vooruit zet, echt instapt waar ik heel blij mee ben, dat de verdichting daar een belangrijk onderdeel is. En ik maak me, net zoals mijn voorganger, wel zorgen over hoe dit ook op andere plaatsen, meer concreet in de dorpen, in Brabant speelt. Als ik daar rondrijdt, dan zie ik inderdaad nog steeds veel ruime kavels met ruime woningen. Terwijl wij allemaal mailtjes krijgen van jongeren, die graag in een dorp willen blijven wonen. Ik pleit er hier niet voor om alleen maar aan hoogbouw te doen. Maar ik pleit wel voor maximale aandacht en verdichting, ook in de dorpen. En daarom dien ik ook mede de motie van GroenLinks op dit punt in.

De **voorzitter**: De heer Meylink.

De heer **Meylink** (VVD): Verdichting, dat snap ik, dat is efficiëntie. Uw mede-indiener GroenLinks praat natuurlijk ook over leefbaarheid. Verdichting en leefbaarheid zou ook in tegenstelling of in tegenspraak met elkaar kunnen zijn. Hoe kijkt u daar tegen aan?

De heer **Deckers** (PvdA): U weet dat het over twee verschillende moties gaat?

De heer **Meylink** (VVD): Dat weet ik, maar je kan twee verschillende moties indienen die wel met elkaar in conflict zijn.

De **voorzitter**: We praten in deze zaal via de voorzitter.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel dat u mij daaraan herinnert, voorzitter. Via u zeg ik tegen de heer Meylink dat dat in theorie misschien best zou kunnen. Alleen tegelijkertijd zie ik ook dat we nu niet de luxe hebben om na te kunnen blijven denken over meer bouwen, meer bouwen, naar buiten, naar buiten, naar buiten. We hebben ook nog veel meer andere doelen, bijvoorbeeld in het landelijk gebied, bijvoorbeeld rondom natuur. Daarom zou ik er veel meer voor pleiten om te kijken, hoe kunnen we nou verdichten, hoe kunnen we zo efficiënt mogelijk bouwen. Ik denk dat we elkaar daar vinden. En dat we daar ook aandacht voor hebben, dat we dan op een goede manier zorgen, dat ook binnen onze steden, binnen onze dorpen, misschien wat dichterbij bij elkaar, veel mensen op een goede manier kunnen wonen. Ter vergelijking, in heel veel andere plaatsen in Europa zijn de dichtheden vele maten hoger dan in onze steden.

De **voorzitter**: De heer Meylink.

De heer **Meylink** (VVD): Veldhoven is natuurlijk geen Barcelona, denk ik. Je hebt toch een discrepantie, die erkent u net. Waar zou u dan de voorkeur aan geven, aan de leefbaarheid of juist aan die verdichting?

De heer **Deckers** (PvdA): U stelt een beetje een valse tegenstelling, dat probeer ik u te zeggen. Ik geef er de voorkeur aan, dat wij binnen onze steden en dorpen zoeken naar waar verdichting mogelijk is en dat op een goede, passende manier te doen. Daar geef ik de voorkeur aan. Ik was richting een afronding aan het gaan, dus ik denk dat ik afsluit met nogmaals te zeggen dat ik de richting in dit beleidskader hartstikke hard steun en het college veel succes en wijsheid wens bij de uitwerking daarvan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik koers erop dat we na de eerste termijn van uw Staten gaan schorsen voor de lunch. Dan weet u dat alvast. Mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel. Voorzitter, de SP is niet ontevreden met het voorliggende beleidskader Wonen en Werken. Maar de SP zou de SP niet zijn, als er niet toch een paar vraagtekens zijn. Er is grote woningnood en de ruimte wordt steeds schaarser. Iets wat schaars is, zal duurder worden. Daardoor worden betaalbare woningen voor een groot deel van onze bevolking onbereikbaar. Hoe gaan en blijven we dat voorkomen? Wat betreft de verstedelijking maakt SP zich zorgen om de leefbaarheid in de verdichte gebieden en over de vergrijzing van de kleine kernen. Verstedelijking mag er niet toe leiden dat alle mooie volksbuurten gesloopt worden en grote steden mogen niet de overloop moeten opvangen, omdat kleine kernen niet voldoende kunnen bouwen voor lagere inkomens. Het toestaan van meerlaags bouwen in kleine kernen, kan daarbij dus helpen. Ooit woonde ik in een mooi hofje, waar drie woonsoorten boven op elkaar gebouwd waren. Gelijkvloerse woningen onderaan, de eerste en tweede verdieping was een eengezinswoning en daarboven een klein appartement. Ik kan u vertellen, dat was erg gezellig wonen. Het kan vergrijzing in kleine kernen voorkomen. Daarom dienen wij de moties Meer betaalbare woningen en de motie Kwetsbare wijken van GroenLinks mee in. Kwetsbare wijken zijn van alle tijden. Die waren er in mijn jeugd ook. In Almelo heette dat De Mendes, dat wist iedereen, daar moest je niet gaan wonen. Hier in Den Bosch hoor ik over de Pijp en de Vogelwijk. Die waren bekend. Die zijn van alle tijden. Dat zijn geen nieuwe problemen en die moeten we aanpakken. Regie door de provincie is dus heel belangrijk. Wij halen in Brabant met name op sociale huur de doelstelling niet, dat staat in de Burap. Desondanks kondigen steeds meer verhuurders, onder andere Heimstaden en Woonbedrijf, aan dat ze sociale huurwoningen verkopen. En ze bouwen amper bij. Dat is een zorgwekkende ontwikkeling, want de wachtlijsten worden alleen maar langer. Gaan wij als provincie iets ondernemen tegen deze ongewenste ontwikkeling? Kortom, wat volkshuisvesting betreft, moet de provincie goed de vinger aan de pols houden en verantwoordelijkheid nemen. En wij vragen de gedeputeerde, hoe gaan we de regie houden? In het beleidskader staat dat we restrictiever zijn met grote XXL-dozen of distributiecentra. En dat is mooi. Dat had voor ons nog wel iets verder mogen gaan.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Aan het begin van het betoog van de SP dacht ik te horen dat de fractie problemen heeft met het herstructureren van wijken. Ik ben benieuwd, is dat altijd zo dat dat een slecht idee is? Een suggestieve vraag, maar ziet u bijvoorbeeld ook wel eens een kans, als er bijvoorbeeld bij een ruim opgezette jaren '70 wijk helemaal niks mis is, maar er wellicht nog wat ruimte is in een aantal hoeken en randen, die laagwaardig zijn qua openbare ruimte? Daarmee kan men bekijken of er nog wat voorzieningen toegevoegd kunnen worden die bij de actuele tijd horen, zoals meer ouderen. Bent u zo pessimistisch als ik denk, over herstructurering? Of zit er nog een nuance in bij de SP, als ik het zo formuleren?

Mevrouw **Koopman** (SP): Nuance is onze middelste naam. Nee, natuurlijk niet. Maar mooie, oude volkswijken, waar een gemeenschap is ontstaan, die moet je niet zomaar afbreken. Maar de Vinex wijken waar nog ruimte is, daar mag natuurlijk uitgebreid worden, als bewoners ermee akkoord zijn. Zoals ik zei, dat hofje waar ik woonde, dat was echt mooi. Dat was een soort van parkje, waar de huizen omheen gebouwd waren. Je krijgt vanzelf een mooie gemeenschap samen. En dat maakt wat ons betreft de leefbaarheid juist groter.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Bedankt voor de reactie, het is helder. En ik ben benieuwd of mevrouw Koopman eens een keer foto's aan mij wil laten zien van de wijk waar ze is opgegroeid, want ik ben wel heel nieuwsgierig naar die gezellige wijk, die zij beschrijft.

Mevrouw **Koopman** (SP): Het is niet de wijk waar ik ben opgegroeid, maar waar ik later terecht ben gekomen, de Ministerhoek in Almelo. Google het maar, het was erg mooi. Maar ik had het over XXL dozen en distributiecentra. We gaan daar restrictiever mee om. Dat is mooi en dat mag van ons nog wel een tandje meer. Bedrijven die geheel afhankelijk zijn van arbeidsmigranten zouden we, ook vanwege de woningnood en het ruimtegebrek, gewoon niet moeten toelaten. Vervuilende bedrijven en bedrijven die de gezondheid van onze bewoners niet kunnen respecteren zouden we moeten kunnen dwingen om zo schoon mogelijk te produceren en geen gezondheidsrisico's te leveren. De laatste vraag die ik heb, is of onze provincie de komende uitbreiding van ASML wel aankan. En welke keuzes dit college gaat maken om die uitbreiding te faciliteren. We lezen berichten over dat er een ziekenhuis nodig is, theaters nodig zijn, scholen nodig zijn en natuurlijk woningen nodig zijn. Hoe gaan we dat realiseren? Dank u wel.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik hoor de SP terecht kritisch zijn op de XXL-distributiecentra, die voornamelijk draaien op arbeidsmigranten. En dan hoor ik mevrouw Koopman zeggen, we zouden eigenlijk een tandje verder moeten gaan en het is restrictiever. Maar zoals ik de plannen lees, er wordt weliswaar paal en perk gesteld aan het aantal locaties, maar binnen die locatie is de ontwikkeling nog steeds volop mogelijk. En dan vraag ik aan de SP als coalitiepartij, die hier mede aan de knoppen zit bij dit college, welk initiatief zou u willen nemen, om dat ook restrictiever te maken, om die beperking op te leggen, om te voorkomen dat er meer bedrijven komen, die alleen maar op arbeidsmigranten draaien.

Mevrouw **Koopman** (SP): Volgens mij staat dat al in het bestuursakkoord en is dat ook een afspraak die al staat. Restrictiever is wat mij betreft dat we daar voorzichtiger mee omgaan, dat we beperken. We hebben helaas niet honderd procent kunnen tegenhouden.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, met restrictiever bedoelt het college volgens mij dat er ruim vijftig locaties zijn aangewezen, waar die groei van die XXL-distributiecentra nog steeds door kan gaan, zonder de beperkingen die mevrouw Koopman van de SP hier schetst. En kan zij dan toch aan mij aangeven, wat de SP dan zou willen doen? En hoe zien zij het voor zich dat er echt restrictiever hiermee wordt omgegaan, in plaats van dat binnen de contouren van die eerder vastgelegde kaders eigenlijk alle ruimte hieraan wordt geboden.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Volgens mij staat er in het bestuursakkoord wel degelijk een voorwaarde bij de restrictie. En dat er gebieden worden aangewezen waar het eventueel zou kunnen, wil niet zeggen dat er ook vijftig bijkomen. We hebben daar ook wel afspraken over gemaakt en we bespreken dat hier ook telkens. Maar ik ben zelf ook heel benieuwd naar het antwoord van de gedeputeerde.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dat er meer dan vijftig locaties zijn waar het wordt toegelaten, wil zeggen dat binnen de in de vorige bestuursperiode vastgestelde kaders dat ook gedaan kan worden. Dus dan vraag ik aan mevrouw Koopman, ziet zij buiten de eerder vastgestelde kaders nog verdere restrictieve maatregelen voor zich om de groei te beperken?

Mevrouw **Koopman** (SP): Volgens mij heb ik die net genoemd. Wat ons betreft is de voorwaarde als een bedrijf alleen afhankelijk is van arbeidsmigranten, moeten we dat niet doen. Maar ik ben heel benieuwd naar het antwoord. Dat er zoveel locaties zijn aangewezen waar het mogelijk zou kunnen, wil niet zeggen dat er ook zoveel XXL-bedrijven bijkomen. Maar ik wacht het antwoord met u in spanning af.

De **voorzitter**: Dank u wel. U was aan het einde gekomen van de betoog. En meneer Van Hattem kan eigenlijk blijven staan. Maar hij gaat misschien nog eventjes iets ophalen ten behoeve van zijn eigen bijdrage. Hij heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik doe mijn bijdrage natuurlijk niet vanaf de interruptietafel, maar vanaf het kathedraal hier. Dank, voorzitter. Zoals we ook in de themavergadering benadrukt hebben, voldoet dit stuk niet aan Sturen met kaders en zijn bovenal de beleidsindicatoren veel te abstract. Het kan toch niet zo zijn, dat we eerst een beleidskader in PS vaststellen en daarna pas de indicatoren worden uitgewerkt door GS in de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken? Wat blijft er dan nog over van de kaderstellende rol van PS? Het is volstrekt onvoldoende om de werkgroep indicatoren de concept Uitvoeringsagenda te laten behandelen en deze daarna middels een Statenmededeling aan PS voor te leggen. Dan is de trein van de uitvoering al vertrokken en de kaderstelling reeds een gepasseerd station. Kortom, dit Statenvoorstel is wat de PVV betreft vandaag nog niet rijp voor besluitvorming. Eerst moeten de indicatoren duidelijk zijn en daarna pas kan besluitvorming over het Statenvoorstel plaatsvinden. Daarom de vraag aan GS, is het college bereid om de voor de Uitvoeringsagenda beoogde indicatoren eerder aan PS aan te bieden, zodat PS de besluitvorming vandaag kan aanhouden, totdat deze integraal met het beleidskader behandeld zijn. De PVV-fractie stelt daarom ook voor om in afwachting van deze indicatoren de verdere beraadslaging en besluitvorming over dit beleidskader vandaag aan te houden. Dit middels een ordevoorstel na reactie van GS op dit punt in de tweede termijn. Het spreekt voor zich dat de inhoud ten aanzien van de indicatoren dan ook pas op een later moment besproken kan worden. Desalniettemin enkele bespiegelingen op dit onderwerp, die algemeen van aard zijn. In de themavergadering gaf gedeputeerde Smeulders aan en ik citeer: "Brabant wordt steeds voller". De oorzaak daarvan ligt in de sterke bevolkingsgroei, richting drie miljoen Brabanders in 2050, welk de laatste jaren voor maar liefst 95 procent door buitenlandse migratie veroorzaakt wordt, blijkt uit cijfers van de provincie zelf. Dit beleidskader Wonen en W erken zou daarom ook moeten voorkomen dat buitenlandse immigratie nog meer gefaciliteerd en gestimuleerd wordt. En dat gebeurt helaas nog steeds. Het beleidskader biedt immers nog steeds ruimte aan de XXL-blokkendozen, zoals zojuist gememoreerd, die vrijwel volledig op arbeidsmigranten draaien. Die worden onvoldoende ingeperkt. Grip op berglocaties is dus nodig om grip op migratie te kunnen krijgen.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de heer Van Hattem zijn periodieke pleidooi tegen migratie houden. Wat ik mij afvroeg, als u kijkt naar de migratiecijfers over 2022 en 2023, dan weet dat met name de Oekraïners veelvuldig zijn gemigreerd richting ons land. Pleit u er wel voor of niet voor om Oekraïners ook op te vangen in ons land? Ze zijn namelijk in oorlog, ze moeten vluchten. Hoe wilt u daar dan mee omgaan?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik schetste dat 95 procent van de bevolkingsgroei in Brabant wordt veroorzaakt door buitenlandse migratie. En dat zijn niet alleen de cijfers vanaf 2022, maar dat is al aan de gang sinds 2015. Dus het is al veel langer een punt. En zoals duidelijk is, de opvang van Oekraïners vindt gewoon plaats. Daar zijn wij overigens als provincie ook niet bij betrokken. Dat ligt hier ook niet op tafel. Maar daar maken we op dit moment ook geen punt van. Het zit er meer in, dat al langere tijd, structureel die bevolkingsgroei plaatsvindt door buitenlandse migratie. En zoals ik zei vanaf 2015. Die gaat, ook blijkens de statistische cijfers van de provincie zelf, richting 2050 nog steeds verder door richting drie miljoen Brabanders, voornamelijk veroorzaakt door buitenlandse migratie. En de vraag is, kan de provincie dat aan? Voor de PVV is het duidelijk, daar moet gewoon paal en perk aan worden gesteld, want het wordt hier gewoon veel te druk en veel te vol.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Als ik het goed begrijp, zegt u dat het allemaal wordt veroorzaakt door de buitenlandse migratie. Volgens mij hebben we ook samen de cijfers wel gezien. Als ik kijk naar die cijfers voor 2022 en 2023 en ook van de jaren daarvoor, u heeft ook die cijfers gezien, dan zie je dat met name specifieke oorlogen een effect hebben op de migratiecijfers. U zegt aan de ene kant, ik heb er begrip voor dat de Oekraïners komen. Zegt u daarmee dus ook dat u begrip heeft voor al die vluchtelingen die ons land bereiken, vanwege het feit dat ze oorlogen hebben?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, de heer Schipper van de ChristenUnie komt eigenlijk met het punt dat de asielmigratie gewoon onbeperkt door moet gaan. En daarvan, daar is de heer Schipper waarschijnlijk ook wel mee bekend, is nu juist in een hoofdlijnenakkoord afgesproken, dat er het strengste asielpakket ooit gaat komen, dat er heel veel beperkingen aankomen. Ik heb er heel veel vertrouwen in, dat daar werk van gaat worden gemaakt. En dat dat dus ook voor Brabant gaat betekenen, dat de migratiedruk hier minder moet gaan worden. Desalniettemin, mijn oproep hier is, voorkom ook vanuit het provinciale beleid dat die immigratie niet nog verder gefaciliteerd gaat worden. We hebben het net ook over arbeidsmigratie gehad. Voorkom dat we hier bijvoorbeeld bedrijven laten huisvesten, distributiecentra, die voornamelijk op arbeidsmigranten draaien, die nog voor extra druk zorgen op onze samenleving, op onze woningmarkt en op de beschikbare ruimte in deze provincie.

De **voorzitter**: Meneer Schipper tot slot.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Als het gaat over de arbeidsmigranten, dan kunnen we elkaar grotendeels een hand geven, schat ik zo in. Dat zeg ik overigens namens de fractie van ChristenUnie-SGP. Als het gaat over de migranten die het gevolg zijn van oorlogen, dan kunnen we mekaar niet de hand geven. Wij zijn er voorstander van om Oekraïners en ook andere buitenlanders, die als gevolg van oorlogen moeten vluchten, goed en welvarend op te vangen. En ik hoor u daar in ieder geval van zeggen, wat ons betreft hoeft dat even niet. Dank u wel.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, het is geen geheim dat wij als PVV-fractie heel kritisch zijn op de asielmigratie en dat we daar paal en perk aan willen stellen. Dus als de heer Schipper van de ChristenUnie-SGP daar na al die jaren een keer achter komt, dan vraag me af waar hij de afgelopen jaren naar geluisterd heeft.

De **voorzitter**: We voeren het debat aan de hand van dit onderwerp. Het past daar voor een deel ook bij, maar we gaan niet het hele debat hierover voeren. De heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Is de heer Van Hattem het met mij eens dat het immigratiebeleid door het Rijk wordt bepaald?

De heer **Van Hattem** (PVV): In principe wel, het Rijk bepaalt het immigratiebeleid inderdaad.

De **voorzitter**: Maar meneer Van de Langenberg, wat heb ik nou gezegd? We gaan niet een heel migratiedebat hier voeren. Natuurlijk heeft het een link met wonen, maar u maakt nu een opmaat naar een heel ander debat, volgens mij.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Laat ik hem anders stellen, met hetgeen besproken inderdaad, maar buiten beschouwing latend. Welke voorstellen doet de PVV vandaag om in het verstedelijkingsbeleid van de provincie, waar het over gaat, uw standpunt in onder te brengen? Wat moet er anders aan het verstedelijkingsbeleid?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik was al bezig om het richting het provinciaal beleid te trekken. Dus daar zeg ik duidelijk van, we moeten voorkomen dat in ons provinciale beleid de immigratie verder gefaciliteerd wordt. Zo gaf ik het voorbeeld van XXL-distributiecentra, die voornamelijk op arbeidsmigranten draaien. Dat soort ontwikkelingen moet je tegengaan. En het tweede is, je moet ook primair kijken naar de woningbehoefte van onze eigen inwoners, hen op de eerste plaats stellen, in plaats van te bouwen voor de massa-immigratie. Dat zijn zaken waar wij onze prioriteit op leggen hier vanuit onze provinciale taak.

De **voorzitter**: Gaat u verder, meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus ik kwam net al bij dat punt. Qua woningbouw moeten we bouwen voor onze eigen inwoners, onze eigen woningzoekenden en dus niet om de massa-immigratie te faciliteren. Stimuleren van woningbezit voor onze jongeren via starterslening en andere instrumenten zou samen met gemeenten veel steviger kunnen worden opgepakt. En als voorrang voor statushouders verdwijnt, zoals voorzien in het landelijke hoofdlijnenakkoord, komen er ook eerlijkere kansen voor al onze woningzoekenden op de woningmarkt. Dan nog de ruimte die wordt geclaimd voor de energietransitie. Helaas zitten er nog steeds veel ruimtevreterende projecten voor wind en zon in de pijplijn, die ten koste gaan van ruimte voor wonen en werken. Specifiek ten aanzien van zonneparken heb ik de volgende vraag. Eerder is door deze Staten de zonneladder vastgesteld. Een van de uitgangspunten ervan zou zijn, dat voor deze zonneparken niet zomaar goede agrarische grond gebruikt zou worden. Desondanks zien we overal in de provincie nieuwe zonneparken verschijnen op goede agrarische grond en mogelijk ook op potentiële bouwgrond. Ontwikkelaars en speculanten blijven voor nieuwe zonneparken hun kansen schoon zien, zoals onlangs nog bleek in het land van Cuijk. Tegelijkertijd is er op steeds meer plaatsen protest te zien van omwonenden, zoals op de Hooghei bij Berlicum. De vraag is, neemt GS de zonneladder wel serieus? Of is het meer een verplicht afvinklijstje, waarbij met nadere onderbouwing of uitleg zo'n zonnepark toch heel makkelijk gerealiseerd kan worden? Graag een reactie. Tot slot, ten aanzien van het ruimtelijk voorstel is door minister De Jonge aangegeven dat dit als een ingrediënt zal worden meegenomen bij het voorontwerp Nota Ruimte. Is GS bereid om het landelijke voorontwerp Nota Ruimte, zodra deze verschijnt, oordeelsvormend aan PS voor te leggen, zodat PS als volksvertegenwoordiging ook haar input kan meegeven? Graag een reactie. Voorzitter, tot zover in eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Eerder deze week fietste ik een rondje door mijn woonplaats Boxtel. U weet wel dat mooie dorp in het groene woud, centraal gelegen tussen Den Bosch, Eindhoven en Tilburg. Aan de noordkant van Boxtel wordt momenteel een nieuwe wijk gebouwd met een kleine vijfhonderd gasloze woningen. Na jarenlange plannenmakerij en procedures wordt nu een thuis gecreëerd voor honderden Brabanders. Ik fietste naar het centrum. Naast een bruisende markt met gezellige kroegen en winkels staan een aantal straten met veel winkelpanden al maanden- of jarenlang leeg. De gemeente werkt hard om tot een goed kernwinkelgebied te komen, met kansen voor transformatie van die lege pannen naar bijvoorbeeld woningen. Ik fiets door naar Boxtel-oost, een typische jaren '70 uitbreidingswijk met prima woningen en een ruim opgezette inrichting en groene omgeving. De wijk vergrijsst voor een groot deel en een aanzienlijk deel van de gepensioneerde inwoners geeft aan dat ze liever wat kleiner zouden willen wonen. Tot slot maak ik nog een rondje over het bedrijventerrein, wat overigens als fietser een heel slecht idee was, kwam ik achter. Vroeger dachten we namelijk dat wij geen fietspaden en stoepen hoefden aan te leggen op dat soort plekken. Met de kennis van nu kijken we daar anders naar. De gemeente werkt ook daar aan het verduurzamen van bedrijventerreinen en uiteraard het optimaal benutten van de ruimte die er nog is. Ik eindig bij de kerk bij mij om de hoek. Dat is niet de kerk van Boxtel, maar de tweede kerk voor de duidelijkheid. Die wordt momenteel, zodra er genoeg verkocht is, verbouwd naar woonappartementen. Hierdoor kunnen mensen een thuis krijgen en wordt het erfgoed

ook behouden voor de toekomstige generatie. Door dit fietsrondje door zomaar een middelgroot dorp in Brabant, wel het mooiste, wordt duidelijk waarom dit beleidskader belangrijk is. Voldoende geschikte woningen en duurzame werklocaties. Voor wat betreft woningen staan we in Brabant voor de grote uitdaging om met voldoende tempo woningen te realiseren. Voor de korte termijn zijn er, op zijn Brabants gezegd, plannen zat. Daarom wil D66 dat als provincie maximaal blijven ondersteunen in de realisatie van woningbouwplannen. Wat D66 betreft, is het net zo belangrijk dat we ook de juiste soort woningen realiseren. Het is van belang vraag en aanbod van de soorten woningen beter te laten matchen dan nu het geval is. Zo is bijvoorbeeld het aanbod voor alleenstaanden, jong en zeker ook oud, nu al onvoldoende. En dat verschil zal nog verder groeien. Naast nieuwbouw, passend bij de veranderende vraag, zijn er enorme kansen voor het beter benutten van de bestaande voorraad. Dan denk ik aan woningen, bedrijfsplannen, leegstaand vastgoed en andere zaken, die ik net in mijn intro heb genoemd. Daarom dienen we samen met de VVD en ChristenUnie-SGP de motie Maximaal kansen benutten bestaande voorraad in. Deze motie is een oproep tot actie voor GS. Samen met gemeenten, coöperaties en marktpartijen, die bouwen in Brabant moeten we de enorme kansen benutten die in de bestaande voorraad nog aanwezig zijn. De motie verzoekt Gedeputeerde Staten om samenwerkingen te versterken, creatieve oplossingen te ontwikkelen en problemen te bespreken, gericht op het vergroten van het aanbod van geschikte woningen, die aansluiten bij de behoefte van de Brabanders. Daarbij wordt nadrukkelijk de dialoog met het Rijk gezocht, ook gezien het nieuwe kabinet en de prioriteit op woningbouw die beschreven is en die gecontinueerd wordt vanuit het vorige kabinet, om bestaande juridische en financiële beperkingen weg te nemen.

Motie M89-2024: Maximaal kansen benutten bestaande voorraad

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken;

Constaterende dat:

- In Brabant een groot woningtekort is;
- Door demografische ontwikkelingen, de kwalitatieve vraag naar het soort woningen ingrijpend wijzigt. Zo is naar verwachting 40 procent van alle huishoudens in 2050 een eenpersoonshuishouden;¹
- De bestaande woningvoorraad, reeds met de kennis van nu, steeds minder zal aansluiten bij de behoefte van woningzoekenden;²
- Er dus, naast een kwantitatief tekort aan woningen, ook in grote mate een groeiende kwalitatieve mismatch is tussen vraag en aanbod van het soort woningen;
- Het nieuw te vormen kabinet het woningtekort als prioriteit heeft opgenomen in het Hoofdlijnenakkoord;³
- In het bestuursakkoord is opgenomen dat we actief sturen op een gevarieerd aanbod dat past bij de woningbehoefte van Brabanders;⁴

Overwegende dat:

- Het zaak is vraag en aanbod op de Brabantse woningmarkt in balans te brengen;
- Er naast nieuwbouw van woningen, een enorm potentieel is om de bestaande voorraad beter te benutten, door het bevorderen van o.a. meer woningen op de bebouwde kavel, van meer mensen in één woning en een betere doorstroming;^{5,6}
- We dit samen met onze lokale partners moeten realiseren;
- Er allerlei juridische en financiële beperkingen zijn die maximale benutting van de bestaande voorraad onmogelijk maken;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- In de uitvoeringsagenda van het beleidskader Wonen en Werken maximaal in te zetten op het beter benutten van de bestaande voorraad;

- Samen met gemeenten, corporaties en relevante marktpartijen in kaart te brengen wat de belangrijkste beperkingen zijn in landelijke regelgeving om de bestaande voorraad beter kunnen te benutten;
- In gesprek te gaan met het Rijk hoe deze beperkingen weggenomen kunnen worden;

en gaat over tot de orde van de dag.

¹Bevolkings- en woningbouwbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023,
<https://bevolkingsprognose.brabant.nl/hoofdstuk/Veranderingen-huishoudenssamenstelling>

²Gebiedsontwikkeling.nu. <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/woningbouwprogrammering-onder-de-loep/>

³Hoofdpijnenakkoord. p. 1. p. 2, p. 7-8.
<https://www.parlement.com/9291000/d/pdfs/hoofdpijnen2024.pdf>

⁴'Samen maken we Brabant!' (2023). Hoofdstuk 4: Zicht op een verbonden Brabant, A. Ruimte: wonen, werklocaties en verstedelijking. Bestuursakkoord 2023-2017, september 2023, pag. 17-19.

⁵KAW. Ruimte zat in de stad https://www.kaw.nl/wp-content/uploads/2020/06/KAW_RUIMTE_IAT20200623.pdf

⁶<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/beter-benutten-van-bestaande-bebouwing>

D66, Kasper van de Langenberg
 VVD, Tom Meylink
 ChristenUnie-SGP, Anne Schipper

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank, voorzitter. De laatste zin komt heel erg sympathiek over, bestaande regelgeving die in de weg zit weg te nemen. Ik denk dat dat op veel gebieden geldt, om het oerwoud aan regels weg te nemen. Maar bij het andere deel vraag ik me een beetje af, pleit D66 nu ook voor een grotere rol van de provincie? Dat sijpelt misschien een beetje in de woorden door. Of wilt u het gewoon wel aan de markt overlaten, want dat is per definitie hoe vraag en aanbod elkaar vindt.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Goede vraag, dank je wel. De motie is gericht op het nog meer aanjagen, om GS ook in de in de positie te brengen met alle partners die woningen bouwen of beheren, coöperaties, bouwers en alles wat ertussenin zit, om nadrukkelijk op te halen bij al die partijen waar ze tegenaan lopen. Voor een deel weten we het, voor een deel nog niet. En om samen met al die informatie ook richting het Rijk te gaan, om te kijken hoe daar nog extra geld voor kan komen. Er komen allerlei potten uit Den Haag en op andere dossiers komt er wat minder, maar dat is een ander onderwerp. Om toch de actieve lobby vanuit GS te voeren, net zoals we dat voor de Raad van State gaan doen, op basis van de motie van de PvdA die net genoemd werd. Om alles op alles te zetten om woningen voor onze Brabanders te realiseren, dat is toch wel de gemene deler voor ons allemaal.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat is uiterst sympathiek. We gaan het met nog meer aandacht lezen en waarschijnlijk voor stemmen. Maar misschien ook een pleidooi om niet alleen te kijken naar de regels voor dat bouwen, maar überhaupt dat we het oerwoud aan regels wat uitdunnen. Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Bedankt voorzitter. Ik heb ook een verduidelijkende vraag over de motie, maar juist vanuit een ander oogpunt. Er wordt gevraagd, maak een inventarisatie welke landelijke beperkingen er zijn en kijk hoe we die op kunnen lossen. Dat is heel erg generiek, want een

aantal beperkingen die zijn er met een reden, misschien zelfs een goede reden. Denk aan verstening van het buitengebied of iets dergelijks, daar ligt allemaal provinciaal beleid op, waar je iets wel of niet wil. Deze motie zegt dus eigenlijk, inventariseer die beperkingen en ga lobbyen om die beperkingen op te heffen. Mijn vraag is vooral informerend. Welke bandbreedte zit daarin? In hoeverre hebben wij ook nog provinciaal beleid, in hoeverre stelt de heer Van de Langenberg voor ogen dat we ook een scheiding maken in beperkingen die we wel willen handhaven en niet? Dit is inderdaad, de heer Rutjens hintte er ook al een beetje op, alsof al die beperkingen van tafel moeten. Wij zitten er misschien wat genuanceerder in.

De **voorzitter**: De heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): De partijgenoot van de heer Rutjens attendeerde me er net op dat hij blij was dat er nog een liberaal standpunt vanuit D66 kwam. Maar ik wil hem ook wel enigszins geruststellen. We zijn een sociaalliberale en een groene partij. Deze motie is ook bedoeld in de context van het beleidskader zijnde Duurzame verstedelijkingen. Binnen de context van de bestaande voorraad. Er zijn verschillende soorten voorraden. Niet alleen woningen vernieuwen, maar ook allerlei leegstand bestrijden en het wegnemen van fiscale prikkels die er zijn. Daar is het op gericht. Dus ik een paar voorbeeldjes genoemd, waarbij men pioniert, zoals biobased bouwen, optoppen, daar is recent ook nog een persbericht over verschenen. Dat zijn allemaal nieuwe zaken, waar nog geen regels voor zijn. En vaak is het dan zo, dan mag het niet. Het is binnen het kader van duurzame verstedelijking en de vernieuwing van de bestaande voorraad, zodat het beter bij de nieuwe vraag past. Daar zit ik te zoeken. Het kan ook gewoon simpelweg extra geld zijn, zoals ik net al zei met betrekking tot een lobby. En het kan ook zijn dat er fiscaal wat moet gebeuren. Bijvoorbeeld als je een huis hebt, je kinderen zijn uit huis en je wil er misschien twee woningen van maken. Dat kan op sommige plekken nuttig zijn, op andere plekken kan dat natuurlijk heel veel risico's met zich meebrengen. Daar moeten we goed naar kijken voordat je er aan begint. Maar dat kan effect op je pensioen hebben, dat soort dingen. Maar ik zit vooral te zoeken naar de bouwkundige regels, geld en wellicht ook wat andere regels in bouwbesluiten voor de Omgevingswet. Ik rond af. De partijen die actief zijn, die weten dit beter dus vandaar ook het dictum, ga met hen in gesprek om het in kaart te brengen.

De **voorzitter**: Ik zou u allemaal willen verzoeken om in het interruptiedebat een beetje kort en puntig te formuleren. Alvast dank. De heer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Dan ga ik heel kort zijn, voorzitter. Dan hoop ik dat de gedeputeerde dat aspect even mee wil nemen in haar reactie op de motie. Dank je wel.

De **voorzitter**: Dank je wel. Dan ga ik naar meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ook hier een genuanceerd geluid, want ik heb de motie bekeken van D66, van de heer Van de Langenberg. Het valt me op, zoals ik in zijn toelichting hoor, hij haalt heel veel dingen aan die gebaseerd zijn op landelijke regelgeving, ook op fiscaliteit, allemaal zaken waar de provincie niet over gaat en die ook financiële gevolgen hebben. Maar het punt is eigenlijk, als je het hebt over de bestaande woningvoorraad, dan gaat het ook ergens ten koste van. Ik noem zoiets het kannibaliseren van de bestaande woningvoorraad. Want als het bijvoorbeeld om grotere eengezinswoningen gaat, waar ook nog altijd veel vraag naar is en lange wachtlijsten voor bestaan, die je gaat opofferen om daar kleinere ruimtes van te maken, dan blijven de mensen die een grotere eengezinswoning zoeken langer op een wachtlijst staan. Dus mijn vraag is allereerst, hoe kijkt de heer Van de Langenberg aan tegen het op die manier kannibaliseren van de woningvoorraad? En ten tweede, waar hebben we eigenlijk als provincie hier echt grip op? Als het bijvoorbeeld gaat om het splitsen van grote woningen in het buitengebied, dan leggen we daar wel beperkingen op. Is niet beter om ons juist op de provinciale taken te richten en te kijken welke mogelijkheden we zelf hebben?

De **voorzitter**: De heer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank voor de vraag. Ik wil antwoorden met een pleidooi dat we gaan bouwen waar er behoefte is. We hebben in dit huis allerlei mooie prognoses, die kent meneer Van Hattem ook goed. Daarnaast zijn er allerlei andere rapporten beschikbaar, ik heb een paar dingen opgeschreven. Onder andere blijkt dat het aanbod nu 65 procent eengezinswoningen is. Daar is niks mis mee. Die zijn er ook te weinig. Dus we moeten zowel nieuw bouwen, binnenstedelijk, soms buiten stedelijk, dat staat allemaal in het beleidskader, maar tegelijkertijd zou ik zeggen dat dat ons niet moet weerhouden om ook naar de bestaande voorraad te kijken. Als een woningbouwcoöperatie bijvoorbeeld een groot gebied in bezit heeft en de levensduur is op een gegeven moment op zijn einde, kun je kijken of daar wat meer past, kan het omhoog, kun je dat anders inrichten, kun je misschien een voorziening erbij plaatsen die bijvoorbeeld voor ouderen van toegevoegde waarde is. Dus kannibaliseren is niet de bedoeling. Alles wat goed is, daar moet je ook vanaf blijven. Maar dat wil niet zeggen dat er ook plekken zijn, zoals bij mijn interruptie bij de SP zojuist, waar het wellicht wel beter kan worden. Dus dat bestaat ook. Daar moeten we altijd zorgvuldig naar kijken. En daar zijn ook onze lokale besturen met name voor aan zet. En het tweede punt, als het nog mag voorzitter, het is een lobby vraag, zoals in het dictum van de motie ook staat. We roepen GS op, in dit geval gedeputeerde Dirken, om met steun van deze Staten extra daarop te kunnen lobbyen, middelen binnen te halen, te kijken wat nodig is, om het van de grond te krijgen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, misschien heel kort dan. Ik blijf wel heel kritisch op deze gedachte, want de bestaande woningvoorraad is er niet voor niks. Daar is ook een bepaalde behoefte aan. Maar als je gaat lobbyen voor iets wat eigenlijk al gebeurt, de heer Van de Langenberg zegt zelf dat het vooral ligt bij de lokale besturen, wat heeft die lobby dan voor zin? Is het dan eigenlijk niet dubbel werk? Terwijl andere overheden hier al volop mee bezig zijn. Moeten we hiervoor onze bestuurders en onze ambtenaren met dubbel werk op pad gaan sturen?

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank voor de vraag. Efficiëntie en doelmatigheid zijn heel belangrijk. Gezien het nieuwe hoofdlijnenakkoord waar uw partij ook onder staat en de prioritering van woningbouw, denk ik dat er genoeg kansen liggen. Maar ik ben ook benieuwd naar de reactie van GS zo meteen. Ik denk dat het goed is om daar toch regelmatig de deur plat te lopen en de regels, fiscaliteit en allerlei zaken die in de weg zitten, te bespreken. Er zal ook wat geld moeten komen om dingen die net niet rondkomen, wel rond te krijgen. Ik blijf dus bij het punt van blijf lobbyen in het belang van de woningzoekenden in Brabant.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Ik was precies gekomen bij het aspect werken. Voor werklocaties geldt, zoals iedereen heeft kunnen lezen natuurlijk, dat er te weinig plannen zijn om te voorzien in de totale vraag. Wij vragen ons hierbij wel af, of het verstandig is om de totale vraag naar alle type werklocaties die er bestaat, te gaan faciliteren in onze mooie provincie. D66 vindt het van groot belang een antwoord te formuleren op de vraag, wat voor soort economie willen we in Brabant? Aan welk type bedrijvigheid gaan we prioriteit geven, gezien de schaarse ruimte die wij hier hebben? D66 wil in ieder geval ruimte bieden voor de circulaire economie van de toekomst. GS schrijft in een Statenvoorstel en in een gisteren verschenen memo, dat we een provinciale ruimtelijke economische visie gaan ontwikkelen. Dit juichen wij uiteraard van harte toe, gezien mijn pleidooi. Voor D66 is het van belang dat we kiezen voor verduurzaming van onze bedrijvigheid, niet kiezen voor de uitbreiding van solitaire, grootschalige logistiek en prioriteit geven aan bedrijven met een hogere toegevoegde waarde voor de Brabantse economie. We kijken dan ook van harte uit naar de eerste analyse die voor de zomer zal verschijnen. Voorzitter, ik kom tot een afronding. Als het goed is, past het binnen mijn tijd. D66 gaat voor duurzame verstedelijking. Dit

beleid biedt daarvoor het juiste kader, volgens ons. Bovendien is er ook een uitgebreide MER-procedure doorlopen, of onderzoek uitgevoerd, waaruit blijkt dat het ook de beste variant is voor Brabanders voor wonen werken, ook voor de bereikbaarheid, voor de toekomst en niet te vergeten de natuurlijke leefomgeving. Dit verstedelijkingsbeleid biedt kansen om, zoals de titel van het document ook zegt, steden te versterken en kernen vitaal te houden. Op naar de uitvoering. Dank.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel. In de themabijeenkomst hebben we het al opgemerkt, dit beleidskader is pas echt gelukt als het ook voor heel Brabant is. Niet alleen voor Brainport, niet alleen voor de grote steden, maar juist ook voor de kleine kernen en het landelijk gebied. Het laaghangend fruit plukken is leuk, maar soms moet er ook verder op die ladder van duurzame, verstedelijking geklommen worden. Ons rondje langs gemeentelijke bestuurders bracht aan het licht dat er in gemeenteland nogal wat scepsis is, want toestemming voor uitbreiding is niet vanzelfsprekend en soms wordt er zelfs een gemeente op de vingers getikt, omdat er te veel gebouwd zou worden. En dat is wat lastig uit te leggen in deze tijden van een groot tekort aan woningen. We brengen daarom onze aangenomen motie Straatje erbij wederom onder de aandacht. Er zijn wel allerlei mogelijkheden voor maatwerk, maar voorop moet staan dat de provincie geen belemmering moet zijn, om van plan tot bouw te kunnen komen. Geef lokale bestuurders de ruimte om te realiseren wat hun kern nodig heeft. Voorzitter, ook wij vinden inbreiding verstandig, al moet er in bebouwd gebied wel voldoende groen overblijven en dienen we zuinig te blijven op ons mooie Brabantse landschap, waarbij er geen ruimte moet worden opgeofferd voor XXL-logistiek, die geen bijdrage levert aan de Brabantse samenleving. Daarvoor is wat ons betreft geen plek. Dit beleidskader is erg abstract. Zoiets als een integrale afweging, klinkt natuurlijk heel mooi. Maar tegelijkertijd kan je er van alles onder verstaan. Waar het uiteindelijk om gaat, is wat er gebeurt. Dat op de juiste plekken de schop in de grond gaat, dat we verstandig omgaan met water en bodem, deze zijn leidend en dat is juist, vereist van de provincie een meedenkende houding en een opstelling om te kijken wat waar wel kan. Voorkom daarbij stagnatie doordat regelgeving zich opstapelt. Weet wat waar nodig is, want een one-size-fits-no-one benadering is niet effectief. Kijk wat elke kern nodig heeft qua woningbouw om een basisschool en andere voorzieningen, die essentieel zijn voor de leefbaarheid, te kunnen handhaven. Verliest daarbij de factor bereikbaarheid niet uit het oog. Vandaag stellen we dit abstracte beleidskader vast, maar waar het echt om gaat, is de concrete uitwerking. Wat gaan we doen, wat kan de Brabantse burger van ons verwachten? Voorzitter, wij volgen deze concrete uitwerking dan ook met grote interesse. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Het beleidskader zoals het voorligt, is helder en niemand zal de trend en ontwikkeling, zoals beschreven, ter discussie stellen. De ambities en doelstellingen gevolgd door de beleidskeuzes in het kader vloeien logisch voort uit de aanleiding. Deze ambities en doelstellingen worden door Lokaal Brabant van harte ondersteund. Wel hebben we nog een aantal aandachtspunten, die we graag aan het college mee willen geven. Onze oproep is, ga met alle betrokken partijen samen, met de nadruk op samen aan de slag en zorg dat de zaken op elkaar aansluiten. Het gaat om verschillende bestuursorganen, die bevoegdheid hebben als het gaat om wonen en werken. En pak daarin de uitdagingen samen aan, met respect natuurlijk voor de verschillende rollen en de verschillende bevoegdheden. Stimuleer de integriteit tussen de verschillende betrokken partijen en zorg dat je niet te fragmentarisch werkt. Er wordt wel eens gezegd dat er in de toren hier in dit provinciehuis wel fragmentarisch gewerkt wordt en dat de integraliteit nog wel eens ontbreekt. Dat zal ongetwijfeld ook bij onze partners het geval zijn, zoals bijvoorbeeld bij gemeentes. Zet daarom in op integriteit en op samenspraak en samenhang, waardoor onderaan de streep meer efficiënt en meer effectief gewerkt wordt. En dat alles met aandacht voor alle punten waar aandacht voor moet zijn, maar wel met de doelstelling,

zoals geschreven in het beleid. Zorg voor een stukje flexibiliteit en daarin voorziet het beleidskader Wonen en Werken wat ons betreft. Er zijn op dit moment diverse pilots gaande over de combinatie van wonen en werken, van onderwijs en wonen, maar ook wonen en zorg, wonen en werken zoals al gezegd. Stimuleer deze initiatieven en ondersteun ze waar mogelijk. Heb vervolgens ook aandacht voor mobiliteit, want bij binnenstedelijke ontwikkelingen en bij verdichting zal er ook sprake zijn van een toename van het mobiliteitsvraagstuk. Maar ook op het platteland, wanneer er in elk dorp een straatje bij zou komen, moet nadrukkelijk gekeken worden naar de mobiliteitsvraagstukken, die daar spelen. Juist om de leefbaarheid daar op een hoog niveau te houden. En wanneer het gaat om uitbreiding in elk dorp, een straatje erbij, is het ook van belang om oog te hebben voor de lokale democratie. Zij, de gemeente en de gemeenteraden, gaan daarover. Natuurlijk heeft de provincie daar zijn rol, maar wij maken het onszelf soms wel erg moeilijk. Ook vandaag is er hier natuurlijk weer discussie over het ruimtegebruik, want Brabant is vol. En er zijn ontzettend veel uitdagingen. Ze hebben we onze gronden nodig voor onze woningbouwopgave, maar ook voor de opgave tot natuur. Denk ook aan defensie en de industrie, dan hebben we het nog niet gehad over de ruimte die we willen bieden aan agrariërs. De afwegingen, over op welke locatie wat zou moeten komen, moeten we ook zoveel mogelijk over laten aan de lokale democratie. Daar moeten wij als provincie ook vertrouwen in hebben en daar moeten wij ze in ondersteunen. Door de gemeenten wordt nog wel eens aangegeven dat de provincie wel eens als een belemmering wordt gezien als het gaat om bijvoorbeeld uitbreidingslocaties voor woningbouw. Ik pak weer terug op wat ik eerder een aantal keren gezegd heb, we moeten dit samen doen, samen met onze partners. Dus we moeten elkaar versterken. Het gevoel van het zijn van een belemmering moet eruit. Heb vertrouwen in elkaar en ga de eerder genoemde uitdagingen met elkaar samen aan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames, mijn heren, Brabanders, Brabant komt huizen tekort en deze coalitie gaat dat niet oplossen. Ze gaan het waarschijnlijk zelfs erger maken. U wilt misschien dat bouwen eenvoudiger zou moeten worden. Maar zij weten het beter. Door een woekering van bovenwettelijke regels werd bouwen steeds moeilijker en duurder. Dan kun je wel in een plan schrijven over 13.500 woningen per jaar, maar dat is nu al niet waar. U wilt misschien een huis, een normaal huis, op ruime eigen grond, met een tuintje, een parkeerplek, maar zij bepalen dat u onderdeel bent van een Noordwest-Europese metropool en dat we polycentrische verstedelijking krijgen. En sommige coalitiepartijen willen zelfs dat we nog dichter op elkaar gaan wonen. U wilt misschien een huis voor uzelf of uw kinderen. Maar de provincie Brabant geeft geen prioriteit aan de eigen inwoners en aan uw behoefte. In de MER gaat het over voldoende huisvesting voor studenten en expats. En deze coalitie was heel enthousiast over de dwangwet, die gelukkig binnenkort wordt afgeschaft. U wilt misschien een beetje normaal naar uw werk rijden en 's avonds ook weer terug rijden. Maar zij investeren te weinig in infrastructuur. U wilt misschien uw energierekening nog kunnen betalen, maar zij kiezen voor dure decentrale stroomopwekking, die ook nog eens weersafhankelijk is. Stelt u eens voor, eindelijk bent u thuis na een lange reis in een overvol, onveilig openbaar vervoer, dat per definitie start waar u niet bent en u vervoert naar waar u niet wilt zijn. Eenmaal aangekomen in uw te kleine Hugo-hok kunt u niet eens warm douchen of de wasmachine aanzetten en u moet ook wachten met inductie koken tot 's morgens de zon weer schijnt of de mega windturbine, op de plek waar u tuin had kunnen liggen, weer diep brommend aanzwengelt om u uit de slaap te houden. Brabant heeft echte huizen nodig, heeft een goede infrastructuur nodig en heel veel minder bureaucratische afspraken en bovenwettelijke regels. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. We zien in dit beleidskader punten staan, waar de fractie van de Partij voor de Dieren enthousiast over is, zoals het uitgangspunt van een klimaatbestendig en robuust water- en bodemsysteem, waarbij het grondgebruik volgend is op wat het

water- en bodemsysteem aankan. Een Brabant met robuuste natuur, die bijdraagt aan biodiversiteit en aantrekkelijke landschappen, dat de natuur meegroeit met de verstedelijking. Wij zien echter ook dat voor alle ambities die er in dit huis zijn, de voorzitter noemde het al in haar nieuwjaarsspeech, Brabant minimaal twee keer zo groot moet zijn, om aan alle wensen en verlangens te kunnen voldoen. Dus wij zijn er beducht voor dat het toch weer de natuur zal zijn, die het onderspit moet delven. Wij hopen dat met de keuze voor een polycentrische verstedelijking in en rondom bestaande concentraties, met aandacht voor kleine kernen, de dorpen, dit niet het geval zal zijn. En de Partij voor de Dieren is kritisch wat betreft het beleid dat er ruimte gevonden moet worden en ruimte behouden moet worden voor grootschalige of milieuhinderlijke bedrijven. Wij zien dat daar liever geen ruimte meer voor gevonden wordt en dat bij dergelijke bestaande bedrijven gekeken wordt, hoe het anders kan en milieuvriendelijker kan. En voor de XXL-blokkendozen zijn wij ook zeker geen voorstander. De constatering dat niet alleen de natuur in de buitengebieden belangrijk is voor de gezondheid van de Brabander, maar ook binnenstedelijk groen, zoals parken en groene schoolpleinen, onderschrijven wij volledig. Natuur inclusieve verstedelijking speelt daarbij een belangrijke rol. Natuur inclusieve verstedelijking komt ook ruim aan bod in dit beleidskader. In de gemeente Asten zijn ze daar al mee bezig. In die gemeente worden initiatiefnemers op een laagdrempelige en betaalbare manier gestimuleerd om een steentje bij te dragen aan een groenere gemeente. De gemeente kent punten toe voor het aanbrengen van insectenhôtels, vogelkasten, egelpoorten, eekhoornkasten, geveldakpannen voor gierzwaluwen, ingebouwde gevelstenen voor vogels of bijen in de buitengevel, gevelkasten voor vleermuizen en het aanbrengen van een groene erfafscheiding, of het planten van een boom in eigen tuin. Dat vindt de Partij voor de Dieren een mooi initiatief. Wij zouden het enorm waarderen als de gedeputeerde dit initiatief van de gemeente Asten ter inspiratie als best practice onder de aandacht brengt bij de Brabantse gemeenten en dienen hiertoe dan ook de motie Kennis over natuur inclusief bouwen in.

Motie M90-2024: Kennis over natuur inclusief bouwen

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken

Constaterende dat:

- de gemeente Asten een puntensysteem invoert zodat bij nieuwbouwprojecten vanaf vijf wooneenheden verplicht bijgedragen wordt aan verbetering van de biodiversiteit;¹

Overwegende dat:

- andere Brabantse gemeenten mogelijk geïnspireerd kunnen raken door dit initiatief van de gemeente Asten;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- het genoemde puntensysteem van de gemeente Asten vóór 1 oktober a.s. of zo snel als daar gelegenheid voor is bij de Brabantse gemeenten onder de aandacht te brengen;

en gaat over tot de orde van de dag.

¹<https://www.ed.n1/asten/astenaren-verplicht-groener-bij-nieuwbouw-gemeente-voert-puntensysteem-in~a8d88e48/#:~:text=Manders%2FDICI%20Media-,Astenaren%20verplicht%20groener%20bij%20nieuwbouw%3A%20gemeente%20voert%20puntensysteem%20in,een%20groennorm%20voor%20nieuwe%20ontwikkellocaties.>

Partij voor de Dieren, Ellen Putman

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Putman. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ook wij zien als fractie heel veel mooie zaken in het beleidskader, maar we willen er eigenlijk nog eentje aan toevoegen. Wij zijn een Europese partij, dus wij zijn gewend om over onze grenzen heen te kijken en oplossingen te zoeken, die het leven hier in Brabant misschien wel kunnen verbeteren, of in ieder geval om de uitdagingen die er liggen op te pakken en op te lossen. Dan kijken wij over de grens naar Wenen. En regelmatig in onze campagne hebben wij het erover, wonen zoals in Wenen. En dat werkt. Mijn vraag is dan ook aan GS of zij bekend zijn met dit prachtige fenomeen, wonen in Wenen. In Wenen staat een woonpark en dat heet Alterlaa. Dat is een verticaal dorp, waar men met tienduizend inwoners samenleeft. Dat toont ook aan dat meerlaags bouwen ook heel goed kan werken. In Nederland hebben we daar een beetje een aversie tegen, maar als het op de juiste manier wordt aangepakt, kan het ook enorm van meerwaarde zijn. Daarom dienen wij ook samen met GroenLinks en andere partijen de motie Meer betaalbare woningen mede in. En daarnaast roepen wij GS op om zich te verdiepen in de manier waarop men woont in Wenen, omdat dat ons inziens een hele goede bijdrage kan leveren aan het probleem dat wij hier kennen. Het betekent ook een andere manier van kijken naar sociaal wonen. In Wenen is sociaal wonen de manier waarop men samenleeft, terwijl het hier vaak een stigma is, als je een sociale huurwoning hebt. En ik roep dan ook GS op om zich daarin te verdiepen. Dank u.

De **voorzitter**: U wordt nog even geïnterrumped door de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Als ik een pleidooi hoor voor allerlei meerlaagse wooncomplexen, dan kan ik daar ook voorstellingen bij maken dat het wonen is, om te wonen. De sombere gebouwen en dergelijke, daar hebben we ook hele slechte voorbeelden van. Het niet altijd beter. Het land dat door mevrouw Vossen van Volt wordt aangehaald, Oostenrijk, heeft natuurlijk ook hele mooie gemeenschappen in Tirol, in bergdorpen, waar mensen juist met laagbouw goede gemeenschappen kunnen vormen en daar generatie op generatie woningen doorgeven. Is het niet ook een stukje landschappelijke kwaliteit en van waarde dat juist in kleinere kernen niet per se overal die hoogbouw moet komen? De kwaliteit van het landschap en de leefomgeving kan juist ook bepaald worden door laagbouw en kleinschaligheid.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ik denk dat wij op dit moment te maken hebben met een enorm urgent probleem, waardoor het belangrijk is dat je verder gaat kijken dan alleen maar naar die laagbouw waar u het over heeft. Ik denk dat het enorm belangrijk is dat er mogelijkheden gecreëerd worden, die ook al bewezen hebben dat ze werken. Dat je daar een blik op werpt en zegt, dit zou wel degelijk een mogelijkheid kunnen zijn, om hier een andere kijk op bouwen en wonen te hebben, die werkt. Het is niet zo dat ik dit bedenk. Dit is een woondorp dat al meer dan veertig jaar bestaat. En mensen roemen het juist, omdat daar de gemeenschap heel sociaal met elkaar omgaat. Dus het is niet alleen sociale woningbouw, maar het is echt op een sociale manier met elkaar samenwonen. En ik denk dat dat een oplossing kan zijn.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Sociaal met elkaar omgaan vraagt ook om een stukje sociale samenhang. En het probleem is juist, ik heb dat ook in mijn termijn aangehaald, door de massale immigratie krijg je ook steeds minder sociale samenhang. Partijen als Volt hoor ik eigenlijk altijd pleiten voor het niet beperken van die immigratie. Is mevrouw Vossen het met mij eens dat het eigenlijk ook eens een keer belangrijk zou zijn, om die sociale samenhang te kunnen bewerkstelligen, of het nou in een grootschalig wooncomplex is, meerlaags of met laagbouw, om daar ook werk van te maken en je die immigratie niet ongebreideld door kunt laten gaan.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ik denk dat wij daar heel erg verschillen van mening. Ik kan niets doen nu, om u ervan te overtuigen om daar anders over te gaan denken. Net zomin als dat u iets kunt zeggen, wat mij daarin laat veranderen van mening. Wij zijn niet tegen migratie. Wij gaan ook niet tegen migratie zijn. Dus ik zie niet in waarom we hier een discussie daarover moeten hebben, terwijl we het hier hebben over een urgent probleem, waar dit ook een mogelijke oplossing voor kan zijn.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, zou het dan niet veel wenselijker zijn, als we dan toch een woningmarkt hebben, dat mensen gewoon ook de keus hebben op de woningmarkt hoe ze willen wonen? Sommige mensen voelen zich meer thuis in laagbouw met een eigen tuintje, met de auto voor de deur, in plaats van ergens op twintig hoog achter in een groot complex, zonder auto. En zoals de heer Rutjens straks al schetste met alle onmogelijkheden van het openbaar vervoer. Is dat niet de keus die gewoon bij de woonconsument zelf moet liggen in plaats van dat wij hier als overheid als provincie dat gaan voorkauwen?

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. De keuze blijft, maar de keuze wordt reuze, want er is meer te kiezen. En als blijkt dat wonen in een meerlaags gebouw ook een hele prettige manier van wonen is, zoals al aangetoond is, zullen er ook mensen zijn die graag daar gaan wonen. Maar de keuze blijft.

De **voorzitter**: Dat was de laatste interruptie voor de heer Van Hattem. Ik ga naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Het is natuurlijk prima, als mensen in zo'n soort commune willen wonen, dan moeten ze dat helemaal zelf weten. Lang leve het internet, ik heb natuurlijk dat woondorp even opgezocht en qua sociale samenhang valt op dat die mensen wel heel erg op elkaar lijken. Ze zouden zomaar allemaal Volt of GroenLinks kunnen stemmen. Dat is natuurlijk wel een hele interessante constatering. Het andere punt is, als we kijken naar de woonmarkt in Wenen, dat is die dramatisch. De prijzen voor koop liggen tussen de 5.000 en 24.000 euro.

De **voorzitter**: Dames en heren, ik snap dat het aantrekkelijk is om met zijn allen hierover te praten, maar dat gaan we nu even niet doen. Dat kan straks. De heer Rutjens heeft het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. De prijzen qua koopwoningen in Wenen liggen tussen de 5.000 en 24.000 euro en de prijzen qua huur liggen tussen de 14 en 24 euro per kwadraat meter. Dat is enorm hoog. En zeker geen voorbeeld wat we in Nederland, laat staan in Brabant, zouden moeten volgen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Dan ben ik bang dat u het artikel niet genoeg gelezen heeft. Dat komt omdat mensen een keuze hebben. Degenen die dat bedrag niet willen neerleggen, die kunnen dus de keuze maken om in zo'n woonwijk, verticaal dorp, te wonen. Men is niet verplicht om daar te wonen, men heeft de keuze. Die keuze die blijft. Ik heb thuis kinderen zitten en ik denk hier heel veel mensen, die zeggen dat ze de deur uitwillen. En er zijn momenten dat ik dat toejuich, dat ze de deur uit gaan vliegen. En ik hoop dan ook heel graag dat zij mogelijkheden krijgen, om ergens naartoe te kunnen. Maar we zijn zo beperkt op dit moment. Ik roep alleen GS op, dat dit een mogelijkheid is. Ga eens heel even op een andere manier naar die woningmarkt kijken en kijk eens of dit een aanvulling kan zijn. Dat is mijn oproep.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u, voorzitter. Dat is ook wat ik bedoelde. Toen ik die foto van de woontoren zag, had ik die mensen ook liever niet bij mij thuis gehad.

Mevrouw **Vossen** (Volt): U heeft ook het zwembad gezien?

De heer **Rutjens** (JA21): Nee, die mensen had ik liever niet bij me thuis gehad. Maar laten we in ieder geval niet als overheid bepaalde woonvormen gaan promoten. Dat is eigenlijk het punt. Laten we het inderdaad, daar kan ik me vinden in de woorden van mevrouw Vossen, aan de mensen zelf overlaten.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dat was mijn betoog. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Laten we beginnen met een aantal positieve zaken. Het is goed om te zien dat er in dit document aandacht wordt besteed aan het bouwen van woningen. En is namelijk een gigantisch woningtekort, mede door de massamigratie. Wel hebben wij vraagtekens bij het realiseren van deze woningen door alle wetten en regels. Ook is het positief dat er aandacht komt voor senioren. Dat zij dichtbij voorzieningen kunnen wonen en gebruik kunnen maken van de vele vervoermiddelen. Dit geldt tevens ook voor starters. De meeste ambities en prognoses in dit document zijn gebaseerd op data en beleid van het vorig landelijk kabinet. Nu is er sprake van een nieuw coalitieakkoord op hoofdlijnen. Dat breekt met het oude beleid, een daadwerkelijke trendbreuk. Maar de gevolgen van deze breuk zijn natuurlijk nog niet verwerkt in dit beleid. Maar voorzitter, in de risicoanalyse van dit document staat namelijk dat men voor veel ambities afhankelijk is van het Rijk en partners. Daarover stellen wij aan de gedeputeerde de volgende vragen. Wat gaat het college doen als er ontwikkelingen zijn die prioriteit hebben in dit plan, maar niet tot uiting kunnen gebracht worden. Kunnen hier mogelijk oplopende kosten uit voortkomen? Zijn er alternatieven als de ambities niet gehaald worden? Voorzitter, tevens staat verduurzaming en circulaire economie hoog op de agenda en wordt vaak genoemd in dit document. Zon en wind zijn de meest voorgestelde energiebronnen voor de stedelijke omgeving. Tevens staat in het document dat er een mix van slimme energiebronnen moet komen, zon en wind in de juiste verhouding. Maar voorzitter, wat is de juiste verhouding? Er staat namelijk geen woord in over gezondheidsklachten, die het gevolg zijn van het plaatsen van windturbines, denk aan geluidsoverlast, trillingen, hartkloppingen, slapeloosheid, fijnstof, microplastics en het uiterst giftige bisfenol A, ook wel BPA genoemd. Op basis van deze bevindingen dienen wij een motie in, om onderzoek te doen naar de aanwezigheid van fijnstof, microplastics en BPA in het oppervlaktewater en in de grond rondom de windturbines te meten. Dit onderzoeksvoorstel zou zich tevens moeten richten op de vraag tot op welke afstand van de windturbines bisfenol A wordt aangetroffen en in welke mate windturbines bijdragen aan de uitstoot van fijnstof, microplastics en BPA.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): De motie verzoekt om dit voorstel voor te leggen aan Provinciale Staten. Tot zover.

Motie M91-2024: Bodemonderzoek Bisfenol A rondom windturbines

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, de Staten, gehoord de beraadslaging, behandelend het Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken;

Concluderende dat:

De provincie actief stuurt op een aantal grote nieuwe clusters van windturbines; Er in de epoxyhars van de wieken van windturbines Bisfenol A verwerkt zit;¹ Bisfenol A (BPA) door het RIVM aangemerkt wordt als ZZS (Zeer Zorgwekkende Stof)²

Bisfenol A volgens het RIVM een schadelijk effect op de gezondheid en het milieu kan hebben;³

De ESFA adviseert de norm voor de inname van Bisfenol A (BPA) 20.000 keer te verlagen;⁴

Het RIVM in haar onderzoeken bevestigt dat windturbines, en dan met name delen van de wieken, eroderen;⁵

In 2014 en 2017 Bisfenol A aangetroffen is in Flevolandse wateren;⁶

Het RTL Nieuws 18 juli jl. berichtte dat fabrikanten geen openheid van zaken willen geven over de samenstelling van de coating van windturbines;⁷

Het Waterschap jaarlijks grondwatermetingen verricht;

Het Waterschap maandelijks onderzoek doet naar chemie in oppervlaktewater; Bisfenol A, bij extreem kleine hoeveelheid, vele liters water verontreinigt;

De Omgevingsdienst onderzoek kan doen naar fijnstof en/of microplastics rondom windturbines;

Exploitanten van windturbines onderhoudsrapporten kunnen verkrijgen met daarin de jaarlijkse erosie aan microplastics, fijnstof en BPA op basis van gewichtsverlies

Vermeld;

Exploitanten van windturbines toegang hebben tot gegevens betreffende de hoeveelheid epoxyhars en BPA per molenwiek;

De wet Bodembescherming stelt dat er een zorgplicht geldt vanuit de Omgevingsdienst, wanneer er sprake is van mogelijk ernstige bodemverontreiniging die risico's vormen voor mens, het ecosysteem en het grondwater;

Overwegende dat:

Er in de gemeente Almere vragen gesteld zijn over metingen naar bisfenol A, waaruit naar voren kwam dat er sinds het laatste onderzoek in 2017 geen metingen meer gedaan zijn naar deze schadelijke stof;⁸

Er dichtbij woningen windturbines worden gebouwd of daar plannen voor zijn; Bewoners van deze woningen vanwege hun geringe afstand tot de windturbines een

hoger risico lopen om in aanraking te komen met de schadelijke stof bisfenol A; De nieuwe voorgestelde norm voor BPA gehalte in het oppervlaktewater vanuit het Flevolandse Waterschap 1.000.000 keer lager ligt dan de huidige norm;

Indien de voorgestelde norm in werking treedt, alle afgenomen monsters de norm zouden overschrijden;

Er windturbines geplaatst zijn en worden bij wateren, denk bijvoorbeeld aan windturbines bij Moerdijk;

Het in het belang van de volksgezondheid is, dat duidelijk wordt in welke mate de gevaarlijke stof Bisfenol A zich in ons milieu bevindt en in welke mate windturbines hieraan bijdragen;

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

Te komen met een voorstel voor onderzoek om de aanwezigheid van fijnstof, microplastics en BPA in het oppervlaktewater en in de grond rondom windturbines te meten;

Dit onderzoeksvoorstel tevens te richten tot op welke afstand van windturbines bisfenol A wordt aangetroffen en in welke mate windturbines bijdragen aan de uitstoot van fijnstof, microplastics en BPA;

Dit voorstel voor te leggen aan Provinciale Staten;

Dit voorstel tevens te voorzien van een passende dekking in de Begroting 2025;

De uitkomsten van dit onderzoek, te delen met Provinciale Staten.

en gaat over tot de orde van de dag.

¹<https://www.windwiki.nl/milieuartsen-toxicologen/>

²<https://www.rivm.nl/fact-sheet-bisfenol-a-bpa>

³<https://www.rivm.nl/bisfenol-a-bpa>

⁴<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>

⁵https://www.rivm.nl/sites/default/files/2022-06/Chemische_stoffen_bij_windturbines_op_zee_TG.pdf

⁶<https://www.almeredezeweek.nl/nieuws/algemeen/55607/zorgen-om-bisfenol-a-in-flevolandse-wateren>

⁷<https://www.rtl.nl/economie/artikel/5396751/mogelijk-gevaarlijke-stoffen-coating-windmolens-rivm->

noordzee?redirect=rtlnieuws

⁸<https://www.almeredezeweek.nl/nieuws/algemeen/55607/zorgen-om-bisfenol-a-in-flevolandse-wateren>

Forum voor Democratie, Jozef Minkels

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Brouwers, die maar liefst een hele minuut heeft.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter, het voorstel is om het beleidskader Wonen en Werken vast te stellen. In het voorstel blijft de gedeputeerde helaas nogal abstract. De echte problemen zoals stikstof, energiecongestie, de capaciteit aan mensen, procestijd bij de Raad van State en het maken van keuzes in ruimte worden daarmee niet opgelost. Maar voorzitter, 50PLUS zou 50PLUS niet zijn als we niet toch proberen mee te denken in een oplossing. De gedeputeerde weet ook dat we niet praten over koeien bovenop het dak van een XXL-distributiecentrum, maar misschien kunnen de partijen in de Tweede Kamer nu eindelijk eens het voorstel van 50PLUS steunen. En dat is een oproep aan de Staten hier. Als twee alleenstaande AOW'ers willen samenwonen, of trouwen en samenwonen, laat ze dan eenieder hun AOW behouden en straf ze niet door die twee AOW'ers gezamenlijk minder AOW te geven. Voorzitter, je zou je verbazen over het enorme aantal woningen dat dan vrijkomt. Zie vijftigplussers niet als een last of een probleem, maar als een oplossing. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Brouwers. Ik geef het woord aan de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Het beleidskader Wonen en Werken is het antwoord van het college op de actuele problematiek rondom wonen en werken en de daarvoor benodigde ruimte. Dat is wat mij betreft een reëel kader. Echter, het uitgangspunt bij dit kader is maximale economische groei. Eerder heb ik met u gesproken over het thema leven naar de groei. Wanneer is het voor ons genoeg? Kunnen we volstaan met een lage economische groei? En eerlijk gezegd, voorzitter, zie ik in dit voorstel een bestendige lijn. We moeten maximaal blijven groeien. Samen houden we de vicieuze cirkel van de BV Brabant in stand, een probleem dat steeds groter gaat worden. Meer geld voor de zeer rijken, lees aandeelhouders en directies, meer economische groei, meer bedrijven, meer arbeidskrachten, meer arbeidsmigratie, meer expats en internationale studenten, meer inwoners, meer woningnood en dus meer woningbouw, meer mobiliteit en nog meer geld et cetera, et cetera. Bent u bereid, college, om dit te herzien? Durft u ook te gaan voor een lagere economische groei? En wat gaat u minder doen? Er is immers ruimte nodig.

De **voorzitter**: Meneer Rutjens krijgt het woord.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor een pleidooi voor minder groei, minder welvaart en dergelijke, maar ook met name een soort negatief geschilderd beeld over aandeelhouders. Dat zou heel erg zijn als die geld verdienen. Ik vraag me af of meneer Schipper van de ChristenUnie zich ervan bewust is, dat de grootste aandeelhouder in de meeste Nederlandse bedrijven, direct dan wel indirect via investeringsfondsen onze pensioenfondsen zijn. Het geld voor de aandeelhouder, zeker in het nieuwe pensioenstelsel, is hetgeen wat in de toekomst de welvaart voor ons allemaal bepaalt, namelijk via onze pensioenen. Dus gaan we dat dan ook korten?

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Nee, we gaan niet korten. Ik heb ook niet gezegd dat we gaan korten. Ik heb alleen gezegd, we kunnen ook gaan voor minder economische groei. Als ik kijk naar bijvoorbeeld de pensioenfondsen, dan gaan die volgens mij uit van hele reële groeipercentages en niet van percentages die sky-high zijn. Dus in die zin maak ik me daar niet druk om.

De heer **Rutjens** (JA21): Uit uw woorden maakte ik op dat het blijkbaar iets heel engs is, als aandeelhouders en directeuren geld krijgen. Die aandeelhouders zijn wij, meestal via onze pensioenfondsen en enkele mensen, die in de gelukkige omstandigheid zijn om misschien wat aandelen Shell of wat dan ook te hebben. Dus als u minder groei wilt, als u minder winst wilt, dan wilt u dus korten op de pensioenen. En als u dat ontkent, dan kan collega Schipper misschien niet zo goed rekenen.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Volgens mij is er niks mis met mijn rekenkunsten, maar waar ook niks mis mee is, is met mijn constatering dat het CBS laatst heeft geconstateerd, dat er meer rijke en zeer rijke mensen in Nederland zijn en dat het aandeel steeds verder groeit. Dus volgens mij is dat wel degelijk een issue.

De heer **Rutjens** (JA21): We praten een beetje langs elkaar heen, want ik heb het niet over die zeer rijke mensen. Ik heb het over aandeelhouders. Daar had u specifiek commentaar op. Mijn punt is, dat is een feit, dat de aandeelhouders grotendeels onze pensioenfondsen zijn. Maar goed, u wilt dat niet erkennen, dat kan.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Mijn punt was, college, bent u bereid om het principe van groei te herzien en durft u ook te gaan voor lagere groei? En wat gaat u ook minder doen? Want er is eerder al geconstateerd dat er ruimte nodig is. In Brabant is er te weinig ruimte en plat gezegd zijn er in mijn beleving twee opties. Er is of minder natuur of minder landbouw. En college, wat is dan uw keuze? Bent u bereid om te compenseren door meer kwaliteit in de natuur aan te brengen of door onze boeren ruimhartig te compenseren? Want we zullen met elkaar daar maatschappelijke verantwoordelijkheid voor moeten dragen. Ter verbetering van het beleidskader dienen we samen met diverse andere partijen een aantal moties in. In mijn beleving zijn deze al voldoende aan bod geweest in dit debat. Van de fractie van de ChristenUnie-SGP zijn er nog een aantal vragen. Bent u bereid om extra te investeren in het snelle opsplitsen van woningen voor gemeenten en maakt u hier middelen voor vrij? Bent u bereid om in het kader van dit beleidsvoorstel extra aandacht te geven aan sociale woonvormen, om daarmee eenzaamheid tegen te gaan en de verbinding natuurlijker te laten ontstaan? Een van de moties raakt dat ook al wel. Wilt u bij de komst van de niet gewenste XXL-dozen de inspanningsverplichting opnemen om de bijkomende arbeidsmigranten adequaat te huisvesten, conform het rapport Roemer? Bent u bereid extra te investeren in de mobiliteit voor kleine kernen, waardoor er meer mogelijkheden ontstaan voor het straatje erbij, wat we eigenlijk allemaal wel graag willen. Kunt u tenslotte, net als eerder, het thuiswerken verder stimuleren en bedrijven vragen om nog meer tot spreiding te komen van de drukke kantoorlagen en wilt hiervoor ook middelen beschikbaar stellen? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Schipper. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de bespreking van uw Staten in eerste termijn. Ik schors de vergadering voor drie kwartier.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, wilt u plaatsnemen? Stilte in de zaal graag. We zijn zover dat we bij de eerste termijn van het college aanbeland zijn. Ik zie dat gedeputeerde Dirken er al staat. Ik geef haar dan ook graag het woord.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Allereerst dank, ook namens mijn collega's voor alle complimenten die we voor het beleidskader hebben gekregen. We zijn blij dat u in grote getalen zegt dat u in principe de lijn van het beleidskader omarmt en dat u daar nog een aantal suggesties, opmerkingen of wat bespiegelingen bij heeft in zijn algemeenheid. Zoals meerdere fracties hebben opgemerkt, heeft het

beleidskader inderdaad een grote samenhang met andere kaders, die u al vastgesteld heeft. Het bereiken van alle doelen die er zijn en alle ambities die we hebben in de verstedelijking, zijn dan ook afhankelijk van het beleid en de uitvoering op al die andere terreinen. Een deel van de vragen die gesteld zijn, een van die vragen was bijvoorbeeld de vraag van Forum voor Democratie, liggen dan ook op een ander terrein dan dit beleidskader. Als we kijken naar uw vragen over energie, dan zitten we echt in het beleidskader Energie en de uitvoering daarvan. Het beleidskader waar we vandaag naar zitten te kijken, geeft namelijk uitvoering aan de manier van werken, die we opgenomen hebben in het eerder door u vastgestelde beleidskader Leefomgeving. Dat is gericht op het maken van integrale afwegingen in de leefomgeving. Die integrale vertaling van alle beleidskaders samen, voor zover ze zijn vastgesteld, die hebben we dan weer opgenomen in het ruimtelijk voorstel. En zoals we u eerder hebben laten weten, om het plaatje van vandaag maar even compleet te maken, dat hebben we samen met Rijk, regio's en waterschappen uiteindelijk via het ruimtelijk voorstel met elkaar vastgelegd. Wat we daar gedaan hebben, heet de NOVEX Stedelijk Brabant, die hebben we als een van de drie lagen gebruikt in dat ruimtelijk voorstel. In die NOVEX Stedelijk Brabant staat ons verstedelijkingsbeleid. Zoals BBB en Lokaal Brabant opmerkten, hebben we het dan ook over mobiliteit, want in dat verstedelijkingsbeleid hebben we ook vastgelegd, woningen moeten bereikbaar zijn, sterker nog, we hebben daar een schaalsprong met elkaar afgesproken, die vindt u ook terug in het beleidskader, waarbij we zeggen, we gaan met name langs en bij al die mobiliteitslijnen die schaalsprong in die verstedelijking laten plaatsvinden. En tegelijkertijd, onder andere via het MMMP, waar u vooral mijn collega op mag bevragen, gaan we ook zorgen dat de dorpen vitaal en bereikbaar blijven. Dus u heeft gelijk als u zegt, die zaken hangen met elkaar samen. Onze ambitie als provincie is om een hoog bouwtempo te blijven bewaken, waarbij we aan de andere kant vraaggericht en met oog voor zorgvuldig ruimtegebruik werken en met aandacht voor betaalbaarheid, zoals meerdere fracties ook hebben gevraagd. Daarom hebben we ook aandacht voor het beter benutten van bestaande bouw, dat onderwerp is ook een paar keer gevallen vanmorgen en vragen we tegelijk aandacht om een plancapaciteit voor vijf jaar vooruit op orde te hebben, zodat er flexibiliteit blijft bestaan om aanpassingen te doen als er veranderende omstandigheden zijn. Dit is een antwoord op de vraag van meneer Koevoets van Lokaal Brabant. We kijken in dit beleidskader naar manieren om duurzaam te verstedelijken, zoals we dat noemen, met nadruk op inbreiden en met nadruk op de bestaande voorraad. Maar daarnaast, dat kan ik niet vaak genoeg herhalen om dat misverstand uit de weg te nemen, blijven er zeker ook uitbreidingsplannen mogelijk, maar die moeten dan wel regionaal worden afgewogen en passen binnen alle regels, die we met elkaar in het beleidskader Leefomgeving hebben afgesproken. Als het dan bijvoorbeeld gaat over duurzaamheid, waar meneer Van den Broek naar vroeg namens GroenLinks, dan maken we bijvoorbeeld afspraken met de regio's, in het kader van de uitwerking van de NOVEX. Hoe doen we dat dan precies? En we beoordelen alle plannen die ingediend worden aan de hand van die vijf regels, die we in het beleidskader Leefomgeving daarover met elkaar hebben afgesproken. U heeft eerder met zijn allen een motie aangenomen, waarin we ook afgesproken hebben dat we op enig moment een evaluatie laten zien hoe dat dan in de praktijk uitwerkt. Uiteraard gaat u dat op enig moment ook krijgen. Maar los daarvan, die duurzaamheid staat centraal in die vijf leefregels. Dan is the proof of the pudding in the eating. Wat mag er nou eigenlijk wel van de provincie en wat mag er niet? Dat was een vraag van meneer Deckers van de PvdA. Die vraag werd mij des te meer duidelijk tijdens een recent werkbezoek, waar een ondernemer vertelde, als provincie had je eerst de oude regels Verstedelijking Afweegbaar en die hebben jullie allemaal geschrapt. Dus als ontwikkelaar mag ik nu helemaal nergens meer aan de gang. Toen hebben we uitgelegd dat dat niet de bedoeling is. Gemeenten hebben nu juist de vrijheid gekregen om na te denken welke gebieden zij geschikt vinden om te verstedelijken. Het is dus een lokale beleidsafweging. Dan merk je dat je zo'n misverstand uit de weg kunt ruimen. Zo kan ik nog heel veel voorbeelden noemen. Dus wat we vooral gaan doen, is kijken hoe we zowel de grotere marktpartijen als de gemeenten goed mee kunnen nemen om uit te leggen waar precies de provincie wel van is en waar de provincie niet van is. Dat begint met de vraag te stellen, welke misverstanden er zoal bestaan. Aan de andere kant hebben we het verzoek aan alle gemeenten gedaan de laatste tijd, dat blijf ik herhalen overal waar ik kom, zodra je nog maar begint na te denken over een planvorming ergens, bel dan het waterschap en de provincie op om samen vroegtijdig aan tafel te zitten.

Dat is ook een oproep die ik u allen hoorde doen, om meteen van meet af aan met behoud van ieders verantwoordelijkheden samen te kijken, hoe op een locatie een plan tot ontwikkeling kan komen, zodat alle regels, die gelden vooraf door iedereen goed geïnterpreteerd worden en teleurstelling aan de achterkant wordt voorkomen. En dan is ook, in antwoord op de vraag van CDA, helder of een plan past op de juiste plek en of er rekening is gehouden met bijvoorbeeld water en bodem sturend of met de kwaliteit van een gebied. En dan verzanden we niet in discussies over het mag niet van die, of het mag niet van die, want vaak is dat gewoon simpelweg gelegen in het feit, dat we aan de voorkant niet voldoende met elkaar gecommuniceerd hebben.

De **voorzitter**: De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Ik hoorde de gedeputeerde zojuist zeggen, neem contact op met de provincie en met het waterschap en dan kunnen we samen kijken hoe dat het plan gerealiseerd kan worden. En dat zijn woorden naar mijn hart, maar te vaak hoor ik terug vanuit andere overheden, dat niet gekeken wordt hoe dat het plan gerealiseerd kan worden, maar dat verteld wordt, waarom het niet gerealiseerd kan worden. Dus als de gedeputeerde mij kan verzekeren dat de instelling en de grondhouding precies is, zoals zij omschreef, hoe gaan we kijken hoe het kan, dan zou me dat enorm geruststellen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dan hoop ik dat ik u gerust kan stellen, meneer Koevoets, dat in negentig procent van de gevallen de houding precies is, zoals u net zei. We kijken met elkaar hoe het wel kan. Soms zijn er ook plannen die voorgelegd worden, waarvan eigenlijk degene die het vraagt op voorhand al weet dat het helemaal niet in de regels van het waterschap, of de regels van de provincie past. Natuurlijk is dan het antwoord nee. En op wiens conto dat komt, daar mag u zelf een oordeel over vellen. De PVV heeft gevraagd om het voorontwerp van de Nota Ruimte oordeelsvormend aan uw Staten voor te leggen. En we hebben dat recent natuurlijk ook met de nota Defensie gedaan. Dus ik heb daar ook geen bezwaar tegen, want u gaat er zelf over wat u met elkaar wil bespreken. Ik wil er wel een winstwaarschuwing bij geven, want gezien het tempo dat de huidige minister voor ogen heeft, of had en ik nog niet weet wat het tempo is van de toekomstige minister, weet ik simpelweg niet of de vraag die u stelt, om te kunnen reageren op het voorontwerp vanuit uw Staten past in de tijd die het Rijk voor ogen heeft. Dus dat wil ik wel als disclaimer meegeven. En verder gaat u over uw eigen agenda. Dus als u zegt wij willen heel graag als Staten daar oordeelsvormend over spreken en onze zienswijze meegeven aan het college, om die te verwerken binnen wat het college binnen haar eigen kaders, die u heeft vastgesteld, ook op kan merken, dan heb ik daar met die disclaimer bij geen bezwaar tegen.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dat is fijn aan te horen. Maar ik moet toch bekennen dat het een klein een-tweetje is, want ik heb deze vraag namelijk in een ander gremium ook aan de minister zelf gesteld. En die zei dat het juist aan de provinciale Staten en de gedeputeerde Staten, om het voorontwerp Nota Ruimte voor te leggen en dat in het beleidsdebat te bespreken. Dus ik dank de gedeputeerde in ieder geval voor de mogelijkheid, die hiermee geboden wordt. En dan wacht ik het voorontwerp af en ik ga ervan uit dat de huidige minister en wellicht ook zijn opvolger, daar rekening mee houdt.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dat hoop ik ook. Het is geen een-tweetje, want ik vind het leuk dat die vraag vaker is gesteld. Als wij van het Rijk een reactietermijn krijgen, normaal gesproken zou die zes weken zijn, dan is het aan uw Staten om te kijken op welk moment in het jaar dat is en of u dan überhaupt een vergadering heeft. Dat is mijn disclaimer.

De heer **Van Hattem** (PVV): Als het moet, kunnen we heel snel zijn. Dat komt wel goed, denk ik.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Helemaal goed. Vanuit de ChristenUnie kwam samengevat de vraag, welke keuzes maken we op welke plek? En dat is eigenlijk een vraag die niet zozeer bij dit beleidskader ligt, maar die te maken heeft met ruimtelijke keuzes. Dat is een vraag waar we eigenlijk als college de hele week mee bezig zijn. We kunnen Brabant maar één keer uitgeven. We hebben vragen liggen vanuit onze provincie zelf, daar hebben we met elkaar beleid over afgesproken en tegelijk zien we dat er vanuit het Rijk een heleboel vragen worden gesteld, om allerlei nationale opgaven ook in Brabant een plekje te geven. En vandaar dat wij continu ook aan het Rijk de vraag terugstellen, kunt u zelf eerst eens een keuze maken, wat u de belangrijkste nationale opgave op deze vierkante meter en op die vierkante meter vindt. Vaak geldt ook voor de nationale opgaven, dat sommigen helaas niet te combineren zijn. We hebben dus nadrukkelijk de vraag teruggesteld, maakt u zelf eerst een keus, want dan kunnen we kijken wat er op welke vierkante meter in Brabant mogelijk is. Dan kom ik bij de moties.

De **voorzitter**: U wordt geïnterrupteerd door de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Op zich een helder verhaal dat er ook op nationaal niveau een keuze gemaakt moet worden. Tegelijkertijd is dat natuurlijk ook iets, waar dit college over gaat in Brabant. Uiteindelijk is het een belangenafweging tussen allerlei sectoren en velden, waar we uit moeten kiezen. En waar het mij om gaat, is om het vooral helder te krijgen. Dus ik zeg niet meteen, dat ik iets veroordeel. Maar het gaat mij er wel om, dat we het helder maken met elkaar. Wat betekent dit plan uiteindelijk en onze ambitie voor het totaal in Brabant? Mijn veronderstelling was, dat we waarschijnlijk iets minder aan natuur gaan doen, of iets minder aan landbouwruimte hebben, want we moeten het ergens vandaan halen. Hoe ziet u dat dan?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): We hebben in het beleidskader Leefomgeving met elkaar een aantal stelregels afgesproken, die van belang zijn als er nieuwe plannen worden ontwikkeld. Dus daar hebben wij vastgelegd, wat de punten zijn waar rekening mee moet worden gehouden, zoals water en bodem sturend, zorgvuldig ruimtegebruik, niet afwentelen op andere generaties, et cetera. Die vijf stelregels in totaliteit vormen de basis waarop nieuwe plannen beoordeeld worden. Liever nog waar gemeenten aan de voorkant rekening mee moeten houden als ze die planvorming doen. Dus daar wordt uiteindelijk een afweging gemaakt, die past bij de locatie waar je het op dat moment over hebt. En dan komen we terug op waar we het eerder over hadden, bijvoorbeeld gebiedspaspoorten, wat zegt dat over een locatie, hoe zit die in elkaar en is hij wel of niet geschikt voor functie A of functie B?

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Op zich is dat verhaal ook duidelijk. Als ik kijk naar de historie, neemt volgens mij het landbouwareaal ieder jaar wat af in Brabant. Betekent dat, dat als we het huidige beleid doorzetten, dat die lijn ook bestendigd wordt?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken, juist voor de gedeputeerde geldt dat u via de voorzitter moet spreken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Excuus. Ik kan dat niet zeggen of die lijn zich bestendigt, want het ligt er maar net aan hoe Brabant zich verder ontwikkelt.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Ik snap dat de gedeputeerde het lastig vindt om daar heel expliciet over te zijn. Stel dat het zo is en laat dat maar even mijn conclusie zijn, dan zou mijn oproep in ieder geval zijn, als wij die lijn wel bestendigen, laten we dan ook serieus aandacht hebben voor onze boeren, onze landbouwers, om ervoor te zorgen dat zij op een goede manier gecompenseerd worden. Ik denk dat dat belangrijk is bij alle ontwikkelingen die we met gemeenten gaan inzetten, dat er op een goede en zorgvuldige manier gekeken wordt naar diegenen, die uiteindelijk deze rekening moeten betalen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik hoor uw oproep en die hoort volgens mij thuis in een heel ander debat. Ik stel voor dat u in dat debat de vraag nogmaals stelt. Dan kom ik bij de moties. Allereerst bij motie 86 van GroenLinks en PvdA over kwetsbare wijken. Wij snappen als college heel goed de intentie van deze motie, want er is hoe dan ook sprake van een grote problematiek. Maar zoals meerdere fracties ook al opgemerkt hebben, raakt dit wel de vraag waar we als provincie wel en niet van zijn, want deze motie gaat breder dan alleen wonen en werken. Het raakt aan heel veel taken van gemeenten en het Rijk. Wij vinden het prima om een brief te schrijven aan het nieuwe kabinet, want daar is het denk ik wel de tijd voor, als er een nieuw kabinet gaat zitten, om daar de aandacht voor te vragen. Maar ik geef wel de disclaimer mee dat het verzamelen van alle handtekeningen tijd gaat kosten en ambtelijke capaciteit kost, die we dan niet aan andere dingen kunnen besteden, die u ook allemaal belangrijk vindt. Daarnaast loopt het vierde bolletje van het dictum wat ons betreft potentieel vooruit op middelen, die we bij de provincie niet beschikbaar hebben. Maar mag ik dat interpreteren als een vraag om dat te doen binnen bestaande kaders en binnen bestaande middelen? Ik zie u knikken, dus ik neem aan dat u hem zo bedoeld heeft. In dat geval kan ik de motie oordeel Staten geven. Motie 87 van GroenLinks, PvdA en anderen met de naam Betaalbare woningen. Als de motie bedoeld is om onderzoek te doen naar streefwaarden ter inspiratie van gemeenten, om daarmee aan de slag te gaan en te kijken hoe het ook kan, dan heb ik daar geen bezwaar tegen. Wel met de opmerking dat we dit feitelijk al aan het doen zijn en dat de motie daarmee misschien een stukje overbodig is. We zijn bijvoorbeeld bezig met een dorpenstrategie in het kader van de uitwerking van de NOVEX. Daar zijn we aan het kijken hoe je vorm kunt geven aan juist dit vraagstuk binnen dorpen op een manier die ook bij die dorpen past. Daarnaast gaat ons verstedelijkingsbeleid uit van de schaa sprong, die noemde ik net al eerder en daar hoort automatisch die verdichting bij. Voorbeelden zoals in Wenen, die Volt noemde, kunnen daarbij denk ik zeker inspirerend zijn. Wellicht kunt u nog eens voor de hele Staten een werkbezoek organiseren? Dat zullen ze vast appreciëren.

De **voorzitter**: Meneer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, dank u wel. Ik hoorde de gedeputeerde de suggestie wekken dat het zou kunnen werken als inspiratie voor gemeenten. Dat is een van de dingen die uit dat onderzoek zouden kunnen komen. Dus ik zou zeggen dat dit een interessante weg is om te onderzoeken. Je kunt het ook gebruiken om het toch wel vage begrip van zorgvuldig ruimtegebruik te verhelderen. Ik heb de Omgevingsverordening eens door geplozen, daar staat het allemaal heel erg kwalitatief in beschreven. Wat is zorgvuldig? Daar kunnen u en ik hele andere afwegingen bij maken. Geef daar eens inkleuring aan. En in plaats van deze motie te zien als een soort beperking, als iets extra's wat we de gemeenten opleggen, kan de gedeputeerde deze motie ook zien als een soort doorkijk naar verschillende woontypen en wat verstaan wordt onder zorgvuldig ruimtegebruik. Want nu is het voor mij als leek, misschien voor gemeenten ook, toch heel erg natte vingerwerk en afhankelijk van wat de provincie dan zorgvuldig genoeg acht of niet. Dat is vaag.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Wij hebben in de verordening omschreven wat wij in kwalitatieve zin verstaan onder zorgvuldig ruimtegebruik. Dat is op elke plek in Brabant iets anders, want het hangt altijd af van de plek waar we zijn. We hebben eerder met elkaar gediscussieerd, bijvoorbeeld over gebiedspaspoorten. Het maakt nogal uit op welke plek je iets wil gaan doen. Dat alleen al maakt, dat je de ene plek in Brabant nooit kunt vergelijken met de andere. Vandaar dat in kwalitatieve zin in de verordening is omschreven, hoe je de afweging maakt en of er sprake is van zorgvuldig ruimtegebruik. Dus als u zegt, deel Brabant op in tien gebieden en beschrijf voor elk van die gebieden wanneer het zorgvuldig is, om maar wat te noemen, dan vraagt u iets aan ons wat we niet kunnen doen. Als u zegt, kijk eens wat er zoal aan type woonmilieus bestaat, of leefstijlen en dat soort dingen en inspireer gemeenten daarbij, wat voor typen verdichting er mogelijk zou zijn, dan is dat iets wat prima in dit onderzoek zou passen.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, dat is ook een beetje mijn suggestie. Zou het niet iets zijn voor een toelichting op de Omgevingsverordening? De status daarvan is voor mij nog steeds een beetje onbekend. Is dat juist niet een toegevoegde waarde, in plaats van een beperking, om het daarin richting gemeenten te verduidelijken. Of je dat nou inspirerend noemt of verduidelijkend, dat is meer de insteek.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Als u het wilt gaan juridificeren, dan ga ik u toch de motie ontraden. Als ik het in andere documenten kan onderbrengen, zoals bijvoorbeeld de bijlage bij de Uitvoeringsagenda NOVEX, waar meer inspiratie in staat, bijvoorbeeld ook over hoe je groenblauw in de bebouwde omgeving zou kunnen inbrengen, dan is dat een plek waar je prima dit soort voorbeelden kwijt kunt. Als u wilt juridificering, dan hebben we een andere vraag met elkaar.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Tot slot, dat zou mijn persoonlijke mening kunnen zijn, maar deze motie laat dat open. Deze motie vraagt hoe kun je daarmee aan de slag en wat voor plaatjes horen daarbij. Die bal leggen wij juist bij GS, voorzitter.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Prima, dan blijf ik bij mijn oorspronkelijk oordeel over de motie. Ik wil u nog wel meegeven dat de naam van de motie misschien wat misleidend is ten opzichte van het dictum, want een hogere dichtheid leidt niet automatisch tot betaalbare woningen. Maar dat geheel terzijde. Dan kom ik bij motie 89 van D66. Feitelijk is deze motie een ondersteuning van een lijn, die we ook in het beleidskader uitzetten. En in de Uitvoeringsagenda zullen wij ook zeker inzetten op de kansen voor het beter benutten van bestaande bouw. Daarbij komt ook de vraag naar voren hoe we dan omgaan met belemmeringen, die we zien in regels, wie er dan belemmert en hoe we daar oplossingen voor kunnen vinden. U beperkt zich in het dictum zuiver tot Rijksregels. En daar kon 50PLUS zich zo te horen wel in vinden, maar ik geef wat suggestie mee om het dictum te verbreden naar belemmeringen op meer overheidslagen, want dan kunnen we hem in de volle breedte oppakken, wat we zien en wat we daarvoor oplossingen voor zouden kunnen vinden. Dan kunnen we ook aan het Rijk vragen, wat zij voor oplossingen kunnen bieden. En dan kan ik hem geen bezwaar geven, als u die bereidheid heeft. Maar dan moet ik hem wel eerst zien natuurlijk. Tot slot motie 90 van de Partij voor de Dieren. Ik zie daarin wederom duidelijk een oproep om andere gemeenten te inspireren met dit voorbeeld. En in die zin vind ik het ook een hele positieve motie bij dit beleidskader. Het geeft aan hoe je heel praktisch invulling kunt gaan geven aan het combineren van verschillende fysieke vraagstukken op een en dezelfde plek. Volgens mij is dat ook wat we bedoelen met meervoudig ruimtegebruik, letterlijk op de vierkante meter van je huis. Dus ik heb daar geen bezwaar tegen. En dan geef ik nu graag voor het overige het woord aan mijn collega.

De **voorzitter**: Dat is aan mij, denk ik. De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. De druk wordt heel groot om via u te spreken, moet ik eerlijk bekennen. Ik ga mijn uiterste best doen, belooft ik bij deze. Allereerst ook namens mijzelf, dank voor de inbreng die uw fracties hebben geleverd tijdens de themabijeenkomst en tijdens deze Statenvergadering. Ik vind het fijn om te horen dat er in zijn algemeenheid veel draagvlak is voor dit beleidskader, ook als het gaat om ons beleid rondom werklocaties. Ik zal een aantal punten aanstippen die uw Staten heeft aangegeven. Ik doe dat in deze volgorde, eerst de opgave in relatie tot de rolneming van de provincie Noord-Brabant, vervolgens bestaande werklocaties en dan naar de nieuwe werklocaties. Ik zal aan het einde het amendement 88a van de fractie van GroenLinks en PvdA appreciëren, evenals een aantal vragen waar ik op in zal gaan. Allereerst de maatschappelijke opgave en onze rolneming. Daarbij begin ik eigenlijk bij de vraag die de heer Meylink heeft gesteld. Ziet het college ook dat er een grote opgave ligt als het gaat om het faciliteren van ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen in Brabant? Het

antwoord is volmondig ja. Wij weten op basis van ramingen die in 2022 gedaan zijn, dat er tot 2030 en in de periode daarna een grote opgave is om extra ruimte voor bedrijventerreinen in Brabant te faciliteren. En waarom doen we dat dan? Daarbij refereer ik ook aan de fractie van de ChristenUnie-SGP. Dat doen we omdat wij onze samenleving willen faciliteren en daarbij een economie nodig hebben. Economische groei is geen doel op zich in dit huis, dat staat ook helemaal niet in ons beleidskader economie. Wij streven naar kwalitatieve economische groei. Dat vertalen we ook door in ons beleidskader Wonen en Werken. Ik hoop dat u dat ook ziet. Wat zien we dan tot 2030? Er is ruimte nodig voor met name grootschalige distributie, grootschalige productie en na 2030 met name ook voor de circulaire economie. Daar is al het nodige over gezegd, ik kom er dadelijk op terug. Dat is dus een uitdaging. Mijn collega Dirken heeft er zojuist al het nodige over gezegd, want het wordt steeds voller in Brabant. We moeten keuzes maken, niet alles kan. Gelukkig, dat zeg ik mede namens heel veel wethouders en gemeentes in Brabant, zijn er ook twee manieren om die ruimte vraag te beperken. Dat is allereerst een betere inzet van bestaande terreinen. En twee, het maken van een selectieve keuze in het faciliteren van nieuwe bedrijvigheid op nieuwe terreinen. Dan ga ik door naar het blokje bestaande werklocaties, die wederopbouw van onze bedrijventerreinen, dan heb ik het niet alleen over de industrieterreinen zoals u waarschijnlijk in uw achterhoofd heeft, maar dit geldt net zo goed voor retail locaties in binnensteden of perifeer voor kantorenlocaties. De primaire opgave is om daar de kwaliteit te waarborgen. Er is namelijk veel meer ruimte in gebruik, dan wij in de toekomst nog zullen uitgeven en dat betekent dat we daar nadrukkelijk aandacht voor moeten hebben, ook omdat we weten dat daar opgaves liggen in kwaliteit, maar ook omdat er kansen liggen in het beter inzetten van bestaande gebruikte ruimte, denk bijvoorbeeld aan intensivering. Waarom hebben we in de jaren '70 bedrijventerreinen aangelegd, die allemaal een laag kennen? Dat kan anders. Waarom hebben ze bij elk bedrijf een groot parkeerterrein nodig? Kan dat niet slimmer? Kunnen we die ruimte niet beter ordenen? Je ziet af en toe enorme grasvelden liggen op zo'n bedrijventerrein, waarbij je denkt, wie heeft daar iets aan? Het ziet er ook niet mooi uit. En aan de andere kant zien we ook de opgave om het klimaatbestendiger te maken, dat geeft juist een extra ruimte vraag. Daar hebben we dus inzet voor nodig, vooral van gemeentes, publiekrechtelijk en privaatrechtelijk. Dat vergt af en toe ook van gemeentes dat zij gaan schakelen, als er ergens een plek vrijkomt op bedrijventerreinen en zij iets verwerven. Dan ga je herstructureren. En dit nemen we mee in de regionale afstemmingsprocessen die wij met de regio's voeren en dit zou moeten leiden tot een lagere vraag ten opzichte van de ramingen die wij gedaan hebben, omdat we op bestaande terreinen meer bedrijvigheid kunnen faciliteren. Dus dat is in ieder geval iets wat helpt, om de ruimte vraag in het buitengebied te beperken. Dan de nieuwe werklocaties. Die uitbreidingsopgave aan nieuwe, grootschalige terreinen is groot. Wij moeten scherpe keuzes maken in wat we willen faciliteren. Daar doen we eigenlijk twee dingen voor. Allereerst ons eigen huiswerk, dat hebben we deels al gedaan met een beleidskader Economie, een beleidskader Energie en nog een aantal andere zaken, waar we gewoon beleid voor hebben dat is vastgesteld. Dit beleidskader Wonen en Werken, dat we vandaag aan u voorleggen, is daar natuurlijk heel erg richtinggevend in. Als u dit beleidskader vaststelt, vertalen wij dat door naar een ruimtelijke economische verkenning, waarin wij eigenlijk de vertaling maken naar meer tactische keuzes, over wat je wel en wat je niet faciliteert. En ten tweede maken wij samen met de gemeentes afspraken over die regionale bedrijventerreinen. Dat proces loopt. Ons college heeft u daar deze week nog een memo over gestuurd, ook in relatie tot onze ruimtelijke economische verkenning. Wat we met die gemeentes doen, is dus ook kijken op basis van die ramingen, wat is er aan ruimte voor bedrijventerreinen nodig en hoe kunnen we dat faciliteren? Dat leggen we naast onze eigen keuzes, die we hierin zullen maken op basis van dit beleidskader en de doorvertaling. En dat zou uiteindelijk ook weer moeten zorgen voor een lagere vraag, omdat we een aantal dingen misschien ook niet meer gaan faciliteren. Dan naar het hele grote vraagstuk rondom de grootschalige distributie, dat leeft hier in deze zaal. Dat is ook niet vreemd, want daar heeft u eerder al flink op geacteerd. Wij zijn voorloper in dit land als het gaat om beleid rondom grootschalige distributie. Dat zijn ook complimenten aan onze voorganger Ronnes, die daar echt wel stappen in heeft gezet, die gewaagd waren, door voorzienbaarheid te creëren, bestaande locaties uit te sluiten van de vestiging van grootschalige distributie. Om dat via PS in de Omgevingsverordening te vertalen was een grote stap, maar daardoor hebben we dat op veel plekken ook onmogelijk gemaakt, om

grootschalige distributie te vergen. En de heer Van Hattem heeft gelijk, op een aantal plekken kan het nog wel en dat is maar goed ook, zeg ik dan meteen erachteraan, want onze samenleving heeft dat nodig. Om bij de heer Van Hattem te blijven, ik hoorde u daar een aantal dingen over zeggen die de nuance miste die u tijdens de themabijeenkomst wel aan de dag legde. U snapt het wel en dat vind ik een beetje jammer. Tijdens die themabijeenkomst heb ik me zelfs bij u aangesloten met de nuance, dat we wel moeten zorgen dat supermarkten bevoorraad kunnen worden, wel moeten zorgen dat bedrijven die belangrijk in ons ecosysteem zijn, gewoon ook logistiek kunnen hebben. Met die nuance willen wij distributie blijven faciliteren, maar wel met die nuance. Footloose logistiek in Brabant vestigen op nieuwe terreinen, dat is niet waar wij voor staan. Dat is ook niet wat in dit beleidskader staat en daar heeft u eerder ook al in geacteerd als Staten.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. We moeten hier eigenlijk wel de ambitie hebben om niet de hele themavergadering steeds over te doen. Ik had geen behoefte om dat nog een keer letterlijk te herhalen en ik had gehoopt dat de gedeputeerde en eenieder ander hier begrepen had, dat er inderdaad de nuance is, dat het voor sommige dingen noodzakelijk is, maar dat het ook niet per se altijd in XXL-distributie hoeft. Het ging mij vooral om de vormen van grootschalige distributie, waarbij massaal arbeidsmigranten worden ingezet. Bij dat soort onwenselijke vormen, waar ook de SP het over had, wordt daar een extra slag gemaakt, bovenop de maatregelen die door gedeputeerde Ronnes zijn gemaakt, in het meer restrictief aanpakken? Is daar iets over te zeggen? Want dat was eigenlijk waar het om ging.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Oké, dan is het maar duidelijk waar u voor staat en dat dat best aansluit op ons beleid. Dat is fijn, dat de Brabanders dat ook mee kunnen krijgen vandaag. Het antwoord op uw vraag, of wij aanvullende stappen gaan zetten, is eigenlijk nee. Overigens is het vrij lastig om te zeggen dat er vormen van logistiek zijn, waar grootschalig arbeidsmigranten worden ingezet. Dat is wel zaak bij de meeste grootschalige vormen van logistiek. Er wordt steeds meer geautomatiseerd en daar zijn we ook heel erg voorstander van. Maar in de meeste blokkendozen werken best veel arbeidsmigranten. Om dat generiek uit te sluiten, is lastig. Wat we wel doen en dan grijp ik echt terug op de bijdrage die ik net had, is dat we met de regio's afspraken maken over wat zij voor economie willen faciliteren. En ik kan jullie vertellen, dat heb ik tijdens de themabijeenkomst ook al gezegd, de meeste regio's hebben werkelijk geen enkele wens meer om footloose logistiek te faciliteren. Die zeggen net als wij, net als u eigenlijk, we moeten dat alleen doen als het echt een meerwaarde heeft voor onze regionale economie. En als dat zo is, dan zijn wij misschien nog wel bereid om dat op de juiste plek te faciliteren, maar zelfs daarvoor moeten wij dan af en toe een duwtje meegeven, om duidelijk te maken dat dit wel nodig is. De vanzelfsprekendheid die er tien jaar geleden was, dat we overal grootschalige logistiek wilden faciliteren in Brabant, die is volledig weg. Sterker nog, het kost gemeentes moeite om daar überhaupt nog aan mee te werken. Het is echt zaak dat we dit wel blijven doen op de juiste plekken, in de juiste vorm. We moeten inzetten op automatisering, maar aanvullende stappen in generieke vorm zetten we dus niet.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dat duwtje geven richting de gemeentes, zou wat mij betreft ook wel achterwege kunnen blijven, want gemeenten moeten vooral autonoom zijn en zelf bepalen wat ze doen op dat vlak. Maar het beperken ervan, dat is dus wel een inzet waar het om gaat. Als er van die footloose bedrijven geweerd worden, dat is prima, maar je zou eigenlijk een spade dieper moeten gaan, waarbij je ook nog zegt, als er nu een footloose bedrijf geweerd wordt, hoe voorkom je dat als er een ander groot distributiebedrijf of een XXL-locatie komt, dat daar uiteindelijk toch een footloose bedrijf kan gaan landen, waar voornamelijk arbeidsmigranten werkzaam zijn. Is daar ook iets aan te doen? Is daar iets van te zeggen? Zit er een beleidsvoornemen in om dat ook aan te pakken, zodat het niet alleen dat ene bedrijf is, maar dat het ook op langere termijn effect heeft.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. U heeft wel een punt. Bij nieuw uit te geven bedrijventerreinen hebben gemeentes vaak een mogelijkheid om ook via de publiekrechtelijke weg te sturen op wat er dan voor bedrijvigheid plaatsvindt. Dus voor nieuwe bedrijven kun je daar iets aan doen en is er bij gemeentes ook de wil om het te doen. Als het gaat om bestaande bedrijfshuisvesting, dan zit er een bestaande bestemming op en is het pand eigendom van een private eigenaar. In de meeste gevallen is het dan vrij lastig om daarop te sturen. Wat wel de uitdaging is de komende jaren, gezien het enorme aantal hectares bedrijfshuisvesting dat er al is en de winst die je daar kunt boeken, is om te kijken hoe je beter kunt sturen op bestaande bedrijfshuisvesting. Dat is natuurlijk ingewikkeld, want dan krijg je ook te maken met het feit dat er verworven rechten en vergunningen zijn. Het is niet onmogelijk, want collega Ronnes zei ook, we gaan bestaande locaties uitsluiten, zodat daar geen grootschalige logistiek wordt ontwikkeld. Dus je kunt wel degelijk iets doen, maar het is ingewikkeld. Daar zullen we echt nog wel een spade dieper voor moeten, om met uw woorden te spreken. Dat is ook wat we met de regio's afspreken. Dat is een opgave om te doen, waarbij we kunnen helpen met kennis, maar dat is wel de grote opgave, als u het mij vraagt.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tot slot, voorzitter, het punt is vooral dat wij als provinciale overheid aan zet zijn bij die nieuwe locaties, die greenfields zeg maar. Als je daar iets ontwikkelt, dat je voorkomt komt dat er ontwikkelingen plaatsvinden die, met alle nuances die we net genoemd hebben, onwenselijk zouden zijn. En kan de gedeputeerde dan wel aangeven, hoe hij die ontwikkelingen ziet bij die greenfields, waar wij als provincie geacht worden, publiekrechtelijk gezien, daar enig vat op te kunnen hebben?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Conform hetgeen wat ik net al gezegd heb, hebben wij echt een wens om grootschalige distributie te faciliteren op het moment dat het echt meerwaarde heeft voor onze bestaande economie. Dat is belangrijk. Gemeentes onderschrijven dat ook wel. Zo zijn ze in Zuidoost-Brabant druk bezig om het te definiëren wat dan aan Brainport gelieerde logistiek is. Dat is vrij ingewikkeld, kan ik zeggen, want het is nooit zwart-wit. Er zijn ontzettend mooie cases die besproken worden, waarbij je dan denkt het is toch allemaal niet zo makkelijk. Een supermarkt moet bevoorraadt worden, maar wat als de helft van het distributiecentrum bedoeld is voor Belgische supermarkten, gaan we dat dan wel doen of niet doen? Vervolgens wil een groot distributiecentrum van een meubelbedrijf zich ergens vestigen, maar die gaat heel Nederland bevoorraden. In Brabant zijn twee vestigingen, moeten we dat dan willen of niet? Dat soort vraagstukken krijg je te verhapstukken. U begrijpt wel, dat is een lokale afweging die een gemeente moet maken. En het is niet zwart-wit. Desalniettemin proef ik heel breed bij de gemeentes en ook bij onszelf en in uw Staten, de wens om daar gewoon kritisch mee om te gaan. En dat is wat we doen en wat er in het beleidskader staat.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Als ik het goed begrijp, zullen wij in bepaalde situaties toch ook de deur openhouden voor XXL-logistiek. Dat hoor ik u eigenlijk daarmee zeggen. U gaf impliciet wel aan dat arbeidsmigranten ook veel aanwezig zijn en werkzaam zijn in XXL-logistiek. Kunt u dan ook aangeven hoe wij als provincie de huisvesting van die arbeidsmigranten kunnen stimuleren en dat bijvoorbeeld op een of andere manier in het kader mee kunnen nemen, als een inspanningsverplichting of iets dergelijks.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Dat is een terecht punt, want arbeidsmigratie is een van de zaken die maatschappelijke knelpunten oplevert als je bedrijventerreinen gaat ontwikkelen. We hebben het nu over logistiek, maar als we over het grootschalige agrarisch complex hebben, bijvoorbeeld een slachterij, dan hebben we precies hetzelfde probleem. Als je grootschalige bedrijventerreinen gaat uitgeven, is het zaak dat er in de voorwaarden die daarvoor worden afgesproken, privaatrechtelijk dan wel publiekrechtelijk, dat je dan met name als gemeente gaat sturen op huisvesting van die

arbeidsmigranten op een goede manier. We leven ook niet meer tien jaar geleden. Ik bespeur in de breedte echt wel de wil bij gemeentes om dat op een goede manier te regelen, wetende dat het anders ook je eigen woningmarkt ook gaat ontwrichten. Dat wil natuurlijk niemand meer. Dus dat is echt wel nadrukkelijk iets wat leeft en waar ook wel op geacteerd wordt inmiddels.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, dat is goed om te horen. Dat acteren, doen wij dat ook als provincie? Stimuleren wij bijvoorbeeld de gemeenten, om dat te gaan doen? Of hoe kijkt u daarnaar?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Jazeker. Sterker nog, we hebben in de vorige bestuursperiode, naar aanleiding van een motie van PS overigens, zelfs een hele aanpak rondom arbeidsmigratie gehad, waarin we juist die gemeenten gestimuleerd hebben om dit eens een keer goed te gaan regelen. Dat is inmiddels omgezet in een arbeidsmigratie informatiepunt, geloof ik. Daar hebben we echt vier, vijf jaar hard aan gewerkt, om juist die gemeentes te voorzien van kennis, te inspireren en ook wel te activeren. Dus dat hebben we echt gedaan.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Oké. En dat blijft u dus ook doen, begrijp ik.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ja, maar niet meer via die aanpak, die we eerder hebben ingezet, want die is beëindigd. We proberen dat nu in het reguliere ruimtelijke proces onder te brengen. Daarnaast zien we dat onze aanpak gewerkt heeft, omdat dit maatschappelijk gezien en bij gemeentes nu gewoon in het achterhoofd zit.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik ga nu een drietal vragen beantwoorden en dan de motie appreciëren. Allereerst de BBB en de ring in Zuidoost-Brabant. Daar zijn we druk mee. Wij werken namelijk al een aantal jaren met de gemeentes in de regio aan die robuuste randenstructuur met de bundelroutes A2, A67 en N279. Niet alles lukt, met dank aan onder andere het Rijk en de bestuursrechter, maar we zijn druk bezig om dingen toch mogelijk te maken. En dat geldt ook voor die bundelroutes N270 en N615, waar we ook een eigen aanpak op ontwikkelen. Dan de SP over uitbreiding van ASML. U vraagt zich af of dat gaat lukken.

De **voorzitter**: Ik geef eerst het woord aan de heer Frenken. Want dat gaat ongetwijfeld over het vorige.

De heer **Frenken** (BBB): Dat klopt, voorzitter. U begrijpt ongetwijfeld dat die buitenring waar ik het over had, dat wij daar de ruit mee bedoelen. En de ruit wordt de laatste tijd behoorlijk doodgezwegen. En dat valt op, alsof er niet meer over gesproken mag worden. Het ligt gevoelig. Hij ligt al jarenlang op tafel en dan weer onder tafel, wel, niet, wel, niet. En laatstelijk heb ik daarnaar gevraagd binnen de metropool en werd er met veel blikken naar mij gekeken. Ik denk, ik agendeer hem hier toch maar eens een keer, want ik wil het graag weten, want er zitten veel mensen op te wachten. En een verhaal over bundelroutes et cetera, daar zit geen snelheid in. Dus ik wil graag concreet weten, hoe staat het met de ruit?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank je wel. Ik moest enigszins grinniken, maar dat moet ik me eigenlijk niet permitteren. Dus dat doe ik niet. De ruit wordt helemaal niet doodgezwegen. Uw collega's van de PVV dienen drie keer per jaar een motie in deze zaal in, om die ruit in leven te houden. Dus daar praat ik ongeveer elke drie maanden over in dit huis. Dat ten eerste. Ten tweede, hoe staat het daarmee? Die ruit bestaat alleen nog conceptueel in sommige hoofden. Die heeft geen bestuurlijke status, omdat de gemeentes en de provincie, een jaar of zeven, acht geleden voor andere oplossingen hebben gekozen. Dat zijn de oplossingen waar ik net aan refereerde. Die Beethovendeal, ik kom zo op uw punt, mevrouw Koopman, geeft ook weer een aantal aanvullende maatregelen, die ook weer genomen kunnen worden

om die bundelroutes verder te versterken. In de Beethovendeal is bijvoorbeeld ook de ringstructuur rondom Eindhoven opgenomen, om te kijken of we daar de doorstroom kunnen gaan verbeteren. En gaat dat snel? Nee, sommige dingen niet. De N279 hadden we nu willen bouwen, maar de Raad van State heeft daar een streep door gezet. De A67-aanpak kan niet, omdat het Rijk daar gepauzeerd heeft. Dus er zijn allerlei redenen waarom dingen nog niet gaan zoals we tien jaar geleden bedacht hebben. Desalniettemin, we zijn er druk mee, zoals ik al zei.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. De nuance zit hem toch volgens mij om van A naar BBB beter te gaan. En mijn collega van de PVV staat inmiddels al naast mij. U noemde al, zij komen iedere keer met dat verzoek. Dat betekent in ieder geval dat de behoefte er wel is, anders wordt het verzoek niet gedaan. U zegt, het heeft geen bestuurlijke status. Mijn vraag is dan ook, bent u bereid om daar bestuurlijk wel iets van te maken vanuit de provincie, want daar gaat u over. Anders verzandt het inderdaad in zandweggetjes en wat bundelroutes en komt er geen voortgang in. Dus nogmaals heel concreet, wanneer komt het op de agenda en wanneer is het klaar? En ik denk dat mijn collega van de PVV daar ongetwijfeld ook nog een duw aan gaat geven

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Het komt niet op de agenda. Tenminste, wij gaan het niet agenderen, omdat wij ons geconformeerd hebben aan andere plannen. Twee, ik zou die bundelroutes geen zandweggetjes willen noemen. Het zijn hele stevige, belangrijke provinciale wegen en de belangrijke snelwegen van Brabant. Dus dat zou ik ook niet doen, als ik u was. En onze eerste inzet is gericht op ons eigen huiswerk, dus een nieuw plan voor de N279, dat is belangrijk, een plan voor de N615, inclusief Beekse brug, dat is ook belangrijk, daar wordt hard aan gewerkt. De aanpak van de N270 tussen Deurne en Helmond is belangrijk, daar zijn wij druk mee. En de N612 zijn wij druk mee. En daarnaast hebben we een grote opgave richting het Rijk en daar kunt u misschien mee helpen in de constellatie zoals u daar staat, om te zorgen dat bijvoorbeeld de A67 en de A2 snel verbouwd kunnen gaan worden, inclusief A58. Dat zal niet zo makkelijk zijn als in het hoofdlijnenakkoord staat, maar u kunt helpen.

De **voorzitter**: De heer Frenken tot slot.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, de gedeputeerde zegt, het staat niet op de agenda en het komt er niet op. Hij komt bij ons met een verzoek, maar wij hebben geen agenda. Ik ben best bereid om het te bespreken en het erop te zetten. Die coulance, zo zijn wij dan ook wel weer om van A naar Beter te komen. We hebben het net gehad over wonen en werken, daar hoort een goede verbinding bij. Anders gaan we allemaal in Weert wonen. Daar heb ik niks op tegen, maar dan wordt het daar weer druk. Het is niet nodig, we kunnen dat ook zelf oplossen.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, nog een korte reactie. U focust zich nu weer op een verbinding tussen Ekkersrijt en Aarle-Rixtel. Dat is een klein stukje provinciale weg waar we vijftien jaar geleden van plan waren om dat te gaan realiseren. Maar in die regio ligt een veel groter wegennet, zowel provinciaal als een landelijk Rijkswegennet. Daar heb ik net aan gerefereerd, er moet op tien plekken iets gebeuren. Het is echt zaak dat we ons daarop focussen, want daar hebben veel meer Brabanders iets aan dan dat stukje nieuwe infrastructuur.

De **voorzitter**: Meneer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Om Weert te annexeren bij Brabant zie ik ook niet als een oplossing. Hoewel er wel veel PVV-stemmers zitten, dat zou ook wel interessant zijn. Maar het punt is, de ruit om Eindhoven wordt nu inderdaad terecht aangehaald. De gedeputeerde zegt dat het plan nu van tafel is gehaald en het is eigenlijk geen vijftien, maar negen jaar geleden een beetje gestrand, omdat

onder andere de gemeenteraad van Eindhoven zei, we hebben er geen zin meer in. Maar nu heeft de gemeenteraad van Eindhoven in meerderheid aangenomen, dat er een infrastructurele oplossing moet komen aan de Noordoostzijde van de stad. Al mag dat, als ik het Eindhovens dagblad van 8 mei goed citeer, geen ruit meer heten. Maar tegelijkertijd heeft de VVD-fractie in de Eindhovense gemeenteraad gezegd dat de ruit de enige oplossing is voor de verkeersproblemen aan die kant van Eindhoven. Dus nu deze ruimte wordt geboden door de Eindhovense gemeenteraad, vraag ik aan deze gedeputeerde, ziet hij hier kansen? Gaat hij deze kansen met beide handen aangrijpen, om toch te zorgen dat er een infrastructurele oplossing komt aan de noordoost zijde van Eindhoven. Voor mijn part noemen ze het de Beethoven Boulevard of de Brabant Boulevard, verzin maar iets. Als er maar een oplossing komt. Hoe staat de gedeputeerde daar tegenover?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dat is een mooi voorbeeld van hoe je de krant kunt lezen. Er werd namelijk wel nadrukkelijk door de gemeenteraad van Eindhoven gezegd dat het niet de bedoeling was, om dat project tot leven te wekken, maar er ligt wel een bereikbaarheidsopgave aan de noordoostelijke kant van Eindhoven. Dat is zo. Het goede nieuws is, misschien is dat ook wel een bruggetje naar de vraag van de SP-fractie, dat in die Beethovendeal ook is opgenomen, dat we gaan kijken hoe we de bundelroutes in Eindhoven, de Kennedylaan en de ringstructuur, kunnen verbeteren. Dan denk je aan de Berenkuil bijvoorbeeld, hoe je dat kunt versterken. Dat zullen we ook gaan verkennen. En dat is het eerste wat we samen met het Rijk en de regio gaan doen. Dus dat is het antwoord op die vraag.

De heer **Van Hattem** (PVV): De ring en de Berenkuil versterken, dat is natuurlijk maar een cosmetische operatie, want daarmee los je de problemen niet op. Het verkeer moet dan altijd dwars door Eindhoven met de nadelige gevolgen voor fijnstof en omgevingskwaliteit. Dus dan vraag ik aan de gedeputeerde, welke kansen ziet hij buiten het stedelijke gebied van Eindhoven. Onder andere een gemeenten als Gemert-Bakel zegt ook, we hebben grote behoefte om die bereikbaarheid van de noordoostkant van Eindhoven sterk te verbeteren. Het is en blijft daar gewoon een knelpunt, zolang er geen infrastructurele oplossing is. Dus mijn vraag is of hij bereid is, om te kijken al dan niet vanuit het provinciale wegennet om daar tot echt een infrastructurele oplossing te komen, in plaats van het bestaande wegennet alleen maar iets op te waarderen.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Daar kan ik kort over zijn, voorzitter. Het antwoord is nee, dat staat niet op onze agenda. Wij focussen ons op de projecten waar we ons al een aantal jaren aan geconformeerd hebben, waarin we met de regio en met het Rijk afspraken over gemaakt hebben. En die zijn recentelijk nog herbevestigd in de Beethovendeal. En daar wil ik het bruggetje leggen naar het antwoord op de vraag van mevrouw Koopman. Met name de groei van ASML en de toeleverende bedrijven in die regio vergt veel van de regio. Dat gaat echt ingewikkeld worden de komende jaren, dat kan niemand ontkennen. Desalniettemin spannen wij ons ontzettend in, onder andere via onze bijdrage aan de Brainport en de Beethovendeal, onze inzet op onze provinciale wegen in die regio, de versterking van het openbaar vervoer inclusief het busstation in Eindhoven en het feit dat wij ook die MMMPs aan het maken zijn met de regio's, inclusief Zuid-Brabant. We spannen ons ontzettend in om dat mogelijk te maken, zodat de regio dat kan faciliteren. En ja, dan zal het nog steeds ingewikkeld worden. Niet elke opgave is aan ons, maar wij spannen ons hier ontzettend voor in.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem in de afronding.

De heer **Van Hattem** (PVV): Misschien heel kort. We hebben het over wonen en werken. Stel dat ik een inwoner zou zijn van het mooie Gemert en ik werk in Tilburg, op misschien wel een van de bedrijventerreinen die als werklocatie met deze plannen worden gerealiseerd. Wat is dan de oplossing als ik in het buitengebied van Gemert woon, waar geen bus rijdt, op en neer moet naar Tilburg, om dat toch

een beetje op een normale manier te kunnen bereiken, zonder elke dag vast te lopen in het verkeer van Helmond en Eindhoven?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Het antwoord is dat we dat probleem niet op gaan lossen. Gezien de schaa sprong die daar gaat plaatsvinden en het feit dat we nu al te maken hebben met een wegennet dat overbelast is, is het een illusie om te denken dat je de bereikbaarheidsproblemen van Eindhoven en Helmond op de weginfrastructuur volledig gaat oplossen. Dat gaat hem het niet worden. Wat we wel moeten doen, is bestaande infrastructuur versterken, zodat de problemen zo min mogelijk vergroot worden en daarnaast voornamelijk inzetten op het zorgen dat je op andere manieren wel degelijk mobiliteit kunt faciliteren. En daarom leggen we in die regio ontzettend veel nieuwe snelfietspaden aan. We zetten in op een beter openbaar vervoer. En het is vooral goed als mensen buiten de spits gaan reizen of minder gaan reizen. En dan blijft de regio denk ik het best bereikbaar.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. En ik hoop en reken op heel veel steun van de Rijksoverheid de komende jaren op infrastructureel gebied. Dan door naar motie 88a van GroenLinks en PvdA. Dat is de motie Bedrijven en circulaire economie. De overwegingen vinden wij evenwichtig. Die passen ook goed bij wat dit beleidskader voorstaat. Het dictum daarentegen biedt beperkt ruimte, want het eerste punt van het dictum zegt dat er geen ruimte meer geboden moet worden aan nieuwe bedrijventerreinen die zware milieubelastende activiteiten mogelijk maken. Ik vond dat uw Staten daar een interessant debat over voerden in de eerste termijn. Want als je heel veel wilt bouwen in een regio, heb je inderdaad ook een betoncentrale en asfaltcentrale nodig. Die kun je waarschijnlijk niet altijd faciliteren op bestaande bedrijventerreinen als je dat al zou willen, want soms liggen die op de verkeerde plekken waar mensen er last van hebben. Wij weten dat die circulaire economie met name gefaciliteerd moet worden op nieuwe terreinen waar mensen er weinig last van hebben. Je hoopt dat ook betonfabrieken en asfaltcentrales als voorbeeld in de toekomst meer circulair worden, waardoor dat misschien wel goed zou matchen. Maar daar helemaal geen ruimte meer voor, dat is wel erg beperkend en dat moeten we ook niet hebben. En bovendien net als bij grootschalige logistiek geldt, dat dit ook geen zwart-wit afweging is. Het zal ook altijd een grijs gebied blijven, wat er wel en niet circulair genoeg is en hoe je daar tegenaan moet kijken. Kortom, we moeten hier wel iets van ruimte laten. Vandaar dat wij de appreciatie ontraden bij deze motie geven. Desalniettemin kan ik zeggen dat we in die vertaling, na die ruimtelijke economische verkenning die wij nu maken, die scherpere keuzes op basis van dit beleidskader en het beleidskader economie natuurlijk wel degelijk zullen gaan zien. Want je kan niet alles faciliteren in je provincie, dat heb ik al gezegd. Ten tweede, wat wil je dan niet? Zaken die weinig maatschappelijk toegevoegd waarde hebben en ook nog een keer veel milieu impact hebben, die willen we natuurlijk liever niet. We gaan hier, zoals in deze motie wordt opgeroepen, wel op deze wijze naar kijken, maar dit is te absoluut. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan gaan we naar de tweede termijn. De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Dank aan het college voor de antwoorden tot zover. Ik heb met verbazing zitten luisteren naar het debat omtrent dit kader. Het leek wel alsof ik alles wat ik de afgelopen tien jaar al aan debatten heb gehoord, over bouwen en waarom et cetera, weer opnieuw voorbij hoorde komen. Dat maakt ook een beetje dat ik mij afvraag of wij de kerntakendiscussie misschien op een andere manier moeten gaan voeren. Niet zozeer van, waar gaan wij over, maar wanneer gaan wij erover? Gemeenten zijn allang bezig met na te denken hoe dingen beter kunnen, sneller kunnen, goedkoper kunnen, et cetera. En ik hoor hier dezelfde zaken weer opnieuw voorbijkomen. Het lijkt wel een achterhoedegevecht. En dat is lastig, want dit kader ligt hier, omdat we dat zelf afgesproken hebben. Er was trouwens een prima uitleg van de gedeputeerde, de omgevingswet is ingevoerd en dit komt daaruit. In

dit kader staat ook dat het heel belangrijk is, want de stevige actuele opgave rondom wonen en werken vragen een meer actiegerichte rol van de provincie. Wij moeten hier niet al te lang bij stilstaan, wij moeten tot uitvoering komen. Ik heb daarbij een vraag aan het college, ik kan het in een motie doen, maar ik stel die vraag gewoon, heel veel gemeenten worstelen met dezelfde dingen, ze hebben dezelfde vragen, maar sommigen hebben dan toch wel weer een oplossing, waar anderen van kunnen leren. Mijn vraag is, zou het niet een idee zijn, dat de provincie kan faciliteren in een soort van ideeënbank, middels een website, waar al die best practices van de gemeenten in komen te staan, hoe ze een probleem hebben opgelost? Dan kunnen ze heel snel van elkaar leren. En hoe heb je dat dan aangepakt? Ik denk dat iets is, wat er wel toe kan doen in de toekomst. Het kan op sociaal vlak, op bouwen, op industrieterreinen. Van alles kan het zijn. Ik denk aan een soort kennisbank, met informatie hoe het wel kan. Waarom zeg ik, hoe kan het wel? Omdat dat ook in de geest is van de omgevingswet. Het is een ja, mits. We stappen af van nee, tenzij. Ik denk dat dit daar ook aan bijdraagt. Voorzitter, bij deze kan ik dan ook zeggen, als ik alle moties gehoord heb, wij stemmen nergens mee in. Dat is niet, omdat wij daar per definitie op tegen zijn, maar bij alle moties denk ik, het is allemaal al een keer gebeurd. Het is in het verleden allemaal al een keer bedacht of uitgevoerd en we zouden dat dan hier aan de provincie, aan dit college gaan vragen, om opnieuw dingen te gaan onderzoeken. Ik heb liever dat ze in uitvoering gaan en de gemeenten gaan ondersteunen.

De **voorzitter**: Meneer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Bedankt, mevrouw de voorzitter. Ik ken de BBB en ook andere partijen hier in de zaal als een partij die pretendeert de belangen van het platteland en de dorpen te vertegenwoordigen. Onze fracties heeft samen met andere partijen een motie ingediend, die als doel heeft om een middel te onderzoeken, om meer en meer betaalbare woningen op het platteland te realiseren. Daar is een groot tekort aan woningen voor starters en woningen die betaalbaar zijn. De heer Frenken veegt die nu even van tafel. Ik wil er inhoudelijk nog wel over in discussie, maar mijn eigenlijke vraag is, wat heeft u nu vandaag bijgedragen om dat woningenprobleem, ook in het dorpen, op te lossen? Want er is een probleem, anders wil ik met u praten om duidelijk te maken dat er een probleem is. Ik hoor grote woorden, ook over de ruit in Eindhoven. Maar op het platteland is een tekort aan woningen.

De heer **Frenken** (BBB): Er is overal een tekort aan woningen. En wat onze bijdrage is geweest, is volgens mij heel goed te lezen in die 78 pagina's, waar al die oplossingen in staan. En die heb ik in mijn eerste termijn helemaal platgeslagen door te zeggen, in Brabant kan alles, als we er maar samen uitkomen. Er moeten overal woningen komen. We kunnen, als je goed leest, woningen splitsen, aan de randen kunnen we bijbouwen, dat heeft de gedeputeerde in de beantwoording ook nog uitgelegd. Dus in principe kan alles, zoals we het graag zouden willen. Maar het moet wel gaan gebeuren en in de uitvoering loopt het dan weer spaak. De grond is te duur of problemen met ontwikkelaars. Vooral de grote ontwikkelaars kunnen het zich permitteren op dit moment om bepaalde ontwikkelingen on hold te zetten. Doet de gemeenteraad moeilijk? Dat is geen probleem, dan gaan ze toch gewoon ergens anders verder? Ze wachten wel, de druk wordt alleen maar hoger en dan gaat men vanzelf akkoord met het programma dat zij hebben neergelegd. Dat is een beetje wat er op dit moment speelt. De bijdrage van de BBB is om te proberen deze discussie zo kort mogelijk te houden en de intentie van dit stuk na te komen, namelijk geef er een klap op en zorg dat het college in de actiestand komt. Maar dat betekent wel, dat ze ook uit de startblokken moeten komen. En wij kunnen hier tot vannacht 12 uur vier uur door debatteren, maar dan gebeurt er niks.

De **voorzitter**: Meneer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Wij proberen in ieder geval wel wat te laten gebeuren. En ik wil de heer Frenken dan toch nog vragen, vooral als ik terugkijk naar de afgelopen dertig jaar, als wij het

overlaten aan ontwikkelaars, marktpartijen, ook een landelijke overheid, die zegt dat twee derde van de woningen betaalbaar moet zijn, waarbij betaalbaar 390.000 euro is, bijna vier ton, dan vraag ik me af, waarom gunt u dit niet een kans, net zoals andere partijen? Dan kunt u tenminste ook richting de dorpen verkondigen, dat dit mogelijk wel een bijdrage kan leveren. Wij zijn ervan overtuigd dat dat kan en we leggen niks op.

De **voorzitter**: De heer Frenken.

De heer **Frenken** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Wij geven het graag een kans. Misschien is de beste oplossing, maar dat staat gewoon ergens in die 78 pagina's, het ontwikkelen van een CPO. Dan kun je gezamenlijk aan de gang. Dan weet je al wie er komen te wonen. Je kunt de prijzen drukken en je kunt het zelf gaan ontwikkelen. Dan heb je de prijzen redelijk zelf in hand. Dat wordt allemaal ondersteund in dit verhaal. Een betere optie ben ik nog niet tegengekomen, dan lokaal zelf aan de gang te gaan met die ontwikkeling. Dat is een fantastische oplossing.

De **voorzitter**: Meneer Van den Broek.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, daar vinden we elkaar in. Maar als de heer Frenken denkt dat iedere uitleglocatie die wij rondom Veldhoven gaan realiseren CPO's worden, met allemaal hofjes, als we daar niet iets van vinden, dan ben ik benieuwd als we elkaar over twintig jaar weer een keer tegenkomen.

De **voorzitter**: Meneer Van de Langenberg.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Ik was eigenlijk best wel blij te horen in het betoog van de BBB dat zij vooral van de actie zijn en tot uitvoering over willen gaan. Ze willen graag een extra schop onder de kont geven, zou ik bijna willen zeggen. Tegelijkertijd hoorde ik de heer Frenken ook zeggen dat alle moties waarschijnlijk niet gesteund worden door jullie. Leest u in onze motie dan niet duidelijk, dat wij juist GS in de actieve stand willen zetten, samen met de partners die ook bouwen en ontwikkelen in Brabant? Ziet u daar geen heil in?

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, ik zie in alle moties best wel heil. En ik begrijp echt wel dat een onderzoek ergens toe kan leiden. Maar er zijn al zoveel onderzoeken gedaan. Nogmaals, deze discussie wordt binnen gemeenten al tien jaar gevoerd. Vanaf de invoering van de Wmo, met de drogreden dat ouderen langer thuis wilden blijven wonen, wist je al wat voor een drama dat zou gaan worden. Vanaf toen, 2014 of 2015, zijn gemeenten al aan de slag gegaan van, dit gaat hem niet worden. Je zag vanaf dat moment al de grondprijzen stijgen. Ik zou best alle moties kunnen ondersteunen, maar ik doe het niet, want het legt weer een extra belasting op de ambtenaren. Ik heb hen liever in de aan-stand, om samen met de gedeputeerden te gaan staan metselen. Want ik heb begrepen dat dat is wat gaat gebeuren. Dan komen we ook echt ergens. Nogmaals, ik sta heel sympathiek tegenover al die moties, maar toch doe ik het niet. Het is allemaal al een keer gebeurd, het is uitgezocht. En ik ga er echt vanuit dat we het vertrouwen moeten geven aan de gedeputeerde, dat ze er alles aan doet om de boel vlot te trekken, daar waar het vastzit. En nogmaals, mijn vraag is niet waar gaan we nu over, maar wanneer gaan we erover? We hadden hier al veel sneller over moeten gaan.

De **voorzitter**: U bent klaar? Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Meylink.

De heer **Meylink** (VVD): Geen tweede termijn.

De **voorzitter**: De heer Van den Broek. Ik zou u trouwens allemaal willen oproepen om ook eventjes goed na te denken over wat u nog inbrengt, want we hebben al heel veel discussies hier gehad en we hebben ook nog een aantal onderwerpen te gaan vandaag.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, ik zal in ieder geval niet over de ruit bij Eindhoven gaan beginnen. Heel kort misschien, de motie over circulaire economie en bedrijventerreinen hebben we aangepast aan de hand van de feedback van de heer Schipper. Die handhaven we in ieder geval. Ik begrijp dat vanuit GS de ruimte zoveel mogelijk behouden wordt. Wij deinzen er niet voor terug om daar ook een stellingname in te nemen. We zijn blij met de appreciatie van de motie over kwetsbare wijken en ook met de appreciatie van de motie over meer betaalbare woningen. Daar wil ik kort nog even op terugkomen, want er werd gezegd dat de titel waarschijnlijk misleidend is. Wij denken dat dit een middel is, waarop wij als provincie daar wel degelijk in kunnen sturen. Want nogmaals, als we alleen als uitgangspunt nemen dat vanuit het Rijk twee derde betaalbaar gebouwd moet worden, dan zie je wat het Rijk betaalbaar vindt en niet wat ik betaalbaar vindt, of wat ik kan betalen. En als je daar even heel grofweg op loslaat dat een groot deel van de woningprijs ook bepaald wordt door de grondprijs, dan is het toch wel logisch dat als je zorgvuldiger met de grond omgaat, dat je dan uiteindelijk uitkomt op betaalbare woningen. Mevrouw Koopmans heeft een mooi voorbeeld gegeven over die hofjes met verschillende lagen. Anders zien wij de trend van eenlaags riant bouwen, ook in de dorpen en de uitleglocaties bij de steden, niet zo snel keren. En nogmaals, het is een motie om te onderzoeken of en hoe. Het is zeker geen norm of iets dergelijks, die wordt opgelegd. Het is niet meer dan dat. De moties van de Partij voor de Dieren en D66 zullen wij steunen.

Motie M88a-2024: Bedrijven en circulaire economie

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken

Overwegende dat:

- Gezien de impact op de omgeving van zware milieubelastende bedrijven zoals Tata Steel en Chemours, de provincie Noord-Brabant vanuit het voorzorgsprincipe zeer terughoudend dient te zijn met het ruimte bieden aan nieuwvestiging van dit soort bedrijven;
- Vanuit het oogpunt van duurzaamheid we als maatschappij wél de transitie naar een circulaire economie moeten maken, waarbij we invulling willen geven aan het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 en de provinciale uitvoeringsagenda Circulaire Economie 2021-2023;
- Om deze doel te behalen zware milieubelastende activiteiten noodzakelijk kunnen zijn;
- Verplaatsing van bestaande zware milieubelastende bedrijven naar locaties die minder overlast opleveren voor de omgeving in de toekomst mogelijk moet blijven.
- In uitzonderlijke (crisis-)situaties kan van onderstaand standpunt afgeweken worden.

Roept Gedeputeerde Staten op om:

- Geen ruimte meer te bieden aan nieuwe bedrijventerreinen die zware milieubelastende activiteiten mogelijk maken, behalve als deze een bijdrage leveren aan de uitvoering van het landelijke en provinciale beleid met betrekking tot de transformatie naar een circulaire economie of door middel van verplaatsing van bedrijvigheid onwenselijke overlast elders wegneemt;
- Dit standpunt door te vertalen in de Ruimtelijke Economische Verkenning.

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks, Daan van den Broek
PvdA, Ward Deckers

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, nog even over de motie en ook de titel van die motie. Ik zag overigens in iBabs dat de motie daar met een spelfout staat als meer 'betaalbare' woningen. Dat is misschien wel een correcte omschrijving, want er wordt hier eigenlijk een taakstelling opgelegd in plaats van dat het echt betaalbaar wordt. Wat we eigenlijk zien bij deze motie, is dat er niet zozeer woningen gerealiseerd worden, die naar hun aard betaalbaarder worden, maar er worden eigenlijk alleen maar kleinere woningen gerealiseerd, waarbij je voor hetzelfde geld gewoon minder woning krijgt of alleen maar kleinere woningen. Maar iemand die bijvoorbeeld echt een eengezinswoning nodig heeft, die heeft er nog steeds geen betaalbare woning mee. Dus ik vraag dan toch aan de heer Van den Broek hoe hij denkt te bewerkstelligen dat die woningen ook echt betaalbaarder worden, zonder dat het alleen maar kleinere woningen worden en dat er op die manier een lagere prijs voor staat.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, allereerst vind ik het pijnlijk als er een tikfout in staat, als docent zijnde. De logica erachter is vrij eenvoudig. Er wordt standaard van uitgegaan dat mensen behoefte hebben aan een vrijstaand huis met een tuin en zo. We zien ook dat er gewoon eenpersoons- of tweepersoonshuishoudens zijn. We zien ook dat senioren niet per se een heel groot perceel meer willen. Dus wat dat betreft moeten we naar een veel rijker woonmilieu met verschillende woontypen gaan. Dan worden de prijzen voor die doelgroepen vanzelf betaalbaarder. Want op het moment dat jij als starter in een dorp kunt kiezen uit een heleboel huizen, die meer dan vier ton zijn, die je niet kunt betalen en dat je maar geluk moet hebben, dat je in een of ander straatje ingeloot moet worden, waar je met slimmer kopen iets kan kopen, dat is niet betaalbaar. Dan ga je naar de gemeentes toe om tiny houses te eisen. Dat is hoe het gaat. Dus betaalbare huizen moeten er komen en betaalbaar is niet vier ton. De woonwensen lopen uiteen.

De **voorzitter**: Een geruststellende opmerking van mijn kant, u heeft het correct bij ons ingeleverd, met 'betaalbaar'. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat klopt inderdaad, de fout ligt niet bij de heer Van den Broek. Ik kom eigenlijk toch nog op het punt uit, dat er wordt uitgegaan van kleine woningen voor een- of tweepersoonshuishoudens. Terwijl iemand die bijvoorbeeld een gezin wil stichten, ook op een gegeven moment meer ruimte nodig heeft. Wat blijft er over voor mensen die gewoon een woning willen hebben voor hun gezin met kinderen, die ook een tuin willen misschien, waar die kinderen buiten kunnen spelen en niet alleen maar op straat hoeven rond te hangen? Wat is daarvoor te bieden in de zin van betaalbaarheid? Want als betaalbaar alleen maar kleine woningen drie hoog achter is, dan schieten die gezinnen er nog iets meer op.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, met die vraag van de heer Van Hattem ben ik wel blij, want ik kan mijn betogen enigszins verduidelijken. Het is dus niet het idee dat bij dorpen of uitleglocaties alleen maar meerlaags gebouwd gaat worden. Wij willen rijkere woontypen, waarbij men dat soort woningen ook nog blijft faciliteren, maar er bijvoorbeeld ook hofjes van driehoog komen. Het is geen absoluut iets. We zeggen niet dat er alleen nog maar appartementen in dorpen gebouwd moeten worden. Wij zeggen, kijk eens naar rijkere woonvormen, waarbij ook de betaalbaardere zitten, maar ook nog gewoon vrijstaande huizen mogelijk zijn. Wij voeren geen heilige oorlog tegen vrijstaande huizen. Wij willen betaalbare huizen voor iedereen geschikt bij zijn of haar omstandigheid. Dat is wat wij willen, voorzitter.

De **voorzitter**: Tot slot, meneer Van Hattem. Kort graag.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik hoor nog steeds geen oplossing. Als je een eengezinswoning nodig hebt, dan wordt die met deze oproep voor het toevoegen van appartementen en dergelijke nog niet betaalbaarder. Dus de betaalbaarheid wordt hiermee niet afgedekt in de brede keus aan woningtypes. Dit is alleen maar een beperkte oplossing voor die kleinere woningen en voor de rest, als je een grotere woning nodig hebt, die betaalbaarheid zit hier niet in. Dus ik mis het nog steeds in de antwoorden van de heer Van den Broek en misschien heeft hij hier nog wel andere bespiegelingen hierop. Ik geef hem graag de kans om daarop te reageren.

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Voorzitter, ik ga niet te veel bespiegelingen meer geven. Ik heb duidelijk proberen te maken met mijn beperkte economische kennis, dat het toch wel vrij logisch is, dat als je op een vierkante kilometer honderd huizen kunt realiseren, waarbij men er een aantal meerlaags bouwt en waarbij een groot deel van de prijs van woningen afhankelijk is van de grondprijs, dat het logisch is dat je betaalbaardere woningen gaat creëren. Misschien moet ik daar het woordje ook bij zeggen, want de woningen van meer dan vier ton blijven ook komen. Dat is toch het antwoord waar de heer Van Hattem het mee zal moeten doen.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dank aan het college voor de beantwoording van onze vragen. Ik ben blij te horen van de gedeputeerde dat de provincie actief op zoek gaat naar ontwikkelaars, gemeenten, bouwende partijen, om onduidelijkheden proactief weg te nemen. Dat doet mij deugd, dank daarvoor. Ik wil een tweede en laatste punt maken. Ik luister naar deze discussie, die bijvoorbeeld gaat over meer woningen, of over leefbare wijken. Dat zijn de punten waar wij de motie ook voor hebben ingediend. Principieel denk ik dat iedereen het hier in de zaal met elkaar eens is, we willen daar allemaal naartoe. Als je het mij vraagt, verzandt deze discussie in een soort roldiscussie. Meneer Frenken zei dat de kerntakendiscussie weer opnieuw ingebracht werd. Ik ben een dik jaartje hier in dit huis en ik heb inmiddels geleerd, dat het ook een beetje bij de provincie hoort, dat je het hebt over wat precies je rol is. En om die reden hebben wij ook gekeken om de moties zo te formuleren dat wij geen enkele intentie hebben, om op de stoel van welke andere overheid dan ook te gaan zitten. Dat zou ik mijn collega Statenleden voor willen houden, via u voorzitter. En dat we ook niet vragen van dit college om voor de voeten van een andere overheid te lopen, maar dat we sec benoemen wat wij belangrijk vinden, namelijk verdichting in grotere delen van deze provincie en leefbare veiligheid. En om te kijken wat je vanuit de regierol van de provincie, die hier al vaak besproken is, kan doen om andere partijen te helpen om hiermee aan de slag te gaan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ruimte is het meest kostbare. Dus als je meerdere woningen op hetzelfde stukje grond kunt bouwen, dan is dat uiteraard altijd goedkoper. Het hofje waar ik net over sprak, had een hele mooie binnentuin, autoluw, waar de kinderen samen speelden. Dat was wat mij betreft een prima oplossing. Ik heb net het voorbeeldje doorgestuurd naar D66, misschien moet ik het naar iedereen sturen. De bestaande woningvoorraad is hard nodig en grotere woningen in Vinex-wijken opsplitsen, om er kleinere woningen van te maken, dat lijkt de SP niet slim. Die wijken en die woningen zijn ooit zorgvuldig gepland voor gezinnen en die splitsen gaat vooral leiden tot kleine en duurdere woningen. Immers verhuurders kunnen dan twee, drie keer verdienen aan een huis. Dat lijkt ons niet de bedoeling. Die motie steunen wij niet. Een lobby om de leegstandssubsidie af te schaffen bij het Rijk, daar worden wij dan wel weer enthousiast van. Want dat belastingbetalers meebetalen aan leegstand is natuurlijk van de gekke in tijden van ruimtegebrek. De oproep van 50PLUS om ook te lobbyen voor de afschaffing van de voordeurdelersnorm delen wij natuurlijk ook heel graag. Ik ben blij met het antwoord van de gedeputeerde over distributiecentra. Helemaal uitsluiten kan natuurlijk niet, want supermarkten moeten inderdaad

bevoorraad worden, maar afspraken maken met de regio's, dat lijkt mij uitstekend, want die regio's weten ook het beste of ze wel of niet mensen kunnen huisvesten.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Als ik mevrouw Koopman hoor over een hofje dan denk ik als eerste toch aan het mooie Citadelhofje hier in Den Bosch, wat al honderd jaar bestaat, waar de mensen gelukkig wonen, maar nu moet wijken voor een elitair, tientallen miljoenen kostend designmuseum. Als we zulke ontwikkelingen eens tegen zouden gaan, dan kunnen we mensen ook gewoon gelukkig laten wonen op de plek waar ze zitten, in een mooi hofje. Dus het klinkt op zich aardig. Laten we dat in stand houden in plaats van dat te vervangen door zulk soort prestigeprojecten, waar dit beleidskader ook op inzet door die verdichting in de steden. Want dat is wat daar namelijk ook gaat gebeuren. Voorzitter, ik heb een aantal punten nog. Ik ben ieder geval positief gestemd na de reactie van gedeputeerde Smeulders over de XXL-distributiecentra, dat daar toch een goede, kritische kijk op zit. De houding van GS lijkt de goede kant op te gaan. Daar merk ik een verbetering ten opzichte van het verleden, maar we blijven hier scherp op. Dan het volgende punt. Ik heb in de eerste termijn nog gevraagd naar de zonneladder, want nu wordt heel veel beschikbare ruimte, schaarse ruimte, die ook voor wonen en werken kan worden gebruikt, opgesoupeerd aan totaal onzinnige zonneparken, die het energienet eigenlijk alleen maar onnodig belasten en het landschap aantasten. Dus ik had nog graag een reactie op de vraag over die zonneladder. Ik ben blij dat gedeputeerde Dirken heeft toegezegd om het voorontwerp Nota Ruimte aan PS beschikbaar te stellen, zodat we die ook kunnen bespreken hier. En dan sta ik nog even bij de moties stil. Ik kan me eigenlijk wel voor een groot deel aansluiten bij de heer Frenken van BBB, dat een hoop moties die hier voorliggen eigenlijk alleen maar vragen naar de bekende weg. Maar ik wil toch een paar dingen nog opmerken. Bij motie 90 gaat het over natuur inclusief bouwen, daar komt een puntensysteem bij. En dan vraag ik me af of je dan niet extra bureaucratie gaat optuigen, onnodige bureaucratie. Dat zou juist het bouwen in de weg staan. Motie 91 van FvD over bisfenol A is misschien niet meteen te koppelen aan wonen en werken. Anderzijds zie ik dat windturbines tegenwoordig geplaatst worden in de directe leefomgeving van veel wijken. Ik sprak laatst nog een inwoner uit de Hambaken in Den Bosch die zei dat er een windpark geplaatst is en dat de slagschaduw bij hem gewoon binnenkomt en daar had hij gewoon heel veel last van. Ook die bisfenol A is een risico voor de volksgezondheid in woonwijken en op bedrijventerreinen, waar mensen werken. Dan vind ik toch dat deze motie ook in deze context op zijn plaats is. Dank u wel, voorzitter.

De heer **Frenken** (BBB): Ik hoor de heer Van Hattem net toch weer de motie over het vergroenen van woningen benoemen. Daar heb ik eigenlijk wel een vraag over. Die had ik al daarstraks willen stellen toen meneer Van Hattem met meneer Van den Broek in gesprek was. We hebben het iedere keer over het goedkoper kunnen maken van woningen, maar we omarmen wel een puntensysteem dat woningen gaat vergroenen en daardoor dus woningen duurder gaat maken. Is de heer Van Hattem het met de BBB eens, dat dat eigenlijk gewoon bij de inwoner zelf behoort? Dat men zelf mag beslissen hoe men daarmee omgaat en wat men daarmee moet doen. Net zo goed als dat de ontwikkelaar tegenwoordig een casco huis oplevert, vanuit de gedachte dat de koper zelf kan bekijken wat hij ermee doet, welke keuken, welke toiletputten, wat dan ook. Het is een ordinaire bezuiniging op de kosten, maar zo wordt het wel gebracht. De vraag is of de PVV het met BBB eens is, dat zo'n motie van Partij van de Dieren op zich heel mooi is, om allemaal te gaan vergroenen, maar dat het daarmee de woning wel weer duurder maakt.

De heer **Van Hattem** (PVV): Vergeef me de onduidelijkheid die misschien in mijn opmerking zat, maar ik ben het eigenlijk gewoon met de heer Frenken eens. Ik wilde juist dat puntensysteem nog benoemen als een extra reden om de motie niet te ondersteunen. Dat zorg voor extra bureaucratie. Dus ik ondersteunde juist de oproep van de heer Frenken om een dergelijke motie niet te steunen.

De heer **Frenken** (BBB): Voorzitter, dank.

De **voorzitter**: Gaat u gang, mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ik zou graag toch iets willen verduidelijken. Het levert niet meer extra bureaucratie op. Er is juist heel veel keuzevrijheid voor bij het bouwen van vijf wooneenheden, hoe je omgaat met natuur inclusief bouwen. Dat is gewoon al vastgelegd bij de gemeente Asten, men gaat natuur inclusief bouwen. Hoe je dat gaat doen, mag je dan zelf bepalen als je vijf wooneenheden bouwt. En ik hoor over kosten en duurder maken, maar met alle respect, het gaat over een vogelkastje, een inbouwsysteem voor vleermuizen, iets voor gierzwaluwen, of het planten van een boom. Dat zijn echt niet de kosten hoor, voor een projectontwikkelaar. Als we daar met zijn allen al over vallen, dat zou ik echt zonde vinden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, het zijn op zich sympathieke dingen, die nestkastjes en zo. Maar ik denk dat inderdaad, zoals de heer Frenken net zegt, de vrijheid er moet zijn voor degene die een woning bouwt of ontwikkelt, om dat af te wegen. Als wij hier nu een bureaucratisch puntensysteem gaan opleggen via allerlei regels, dan ben je gewoon verkeerd bezig. En als het een brochure is, die bij de gemeente Asten op te vragen is, of misschien via een stichting voor natuur inclusief bouwen, of wie daar ook mee aan de gang zou gaan, dan is het wel anders. Dan is het gewoon informatief. Maar ik denk dat we ver moeten blijven van een heel puntensysteem. In het woord systeem zit regulering.

De **voorzitter**: Mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Het was een oproep aan de gedeputeerde om dit voorbeeld aan andere gemeenten te laten zien, juist hoe je op een laagdrempelige, simpele manier kan toekomen aan natuur inclusief bouwen. Het geeft juist de bouwer heel veel vrijheid. Het puntensysteem werkt zo dat een nestkastje bijvoorbeeld drie punten is, een egelhotel anderhalve punt is, zo iets. Zij zeggen, bouw bij vijf wooneenheden vijf punten op. Dat mag je helemaal zelf weten, je kan ook een hele warmtepomp doen, maar dat is dan weer heel veel kosten. Het is echt heel laagdrempelig, helemaal geen extra kosten of meer bureaucratie, maar juist om bouwers zelf de keuze te geven hoe ze daar op een makkelijke manier mee om kunnen gaan. Het is juist bedoeld om makkelijk te stimuleren, er zijn geen strakke keurslijven daarin. Dat wil ik echt toch wel even benadrukken. Zo zit het niet in elkaar.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik proef er toch uit, als je punten gaat uitdelen, dat er toch een bepaalde systematiek en regulering achter zit. Als het gewoon voorbeelden zijn, hoe je een gierzwaluw mooi in je huis kunt laten plaatsnemen, dan vind ik het allemaal prachtig. Doe het vooral, maar laat de bouwers in ieder geval de vrijheid en ga niet met een of ander puntensysteem het allemaal onnodig ingewikkeld maken. Daar schiet niemand wat mee op. We hebben al veel te veel regels en voorschriften in het land op dat vlak. En als het gewoon op een manier is, waar we iets mee kunnen stimuleren, dan doe het, maar laat die vrijheid voorop staan.

De **voorzitter**: Gaat u verder meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik kom tot een afronding en dat is niet onbelangrijk, want zoals ik in de eerste termijn al heb aangekondigd, mis ik bij dit beleidskader vooral de beleidsindicatoren, om als PS te kunnen bepalen, hoe wij de vinger aan de pols houden bij de uitvoering van dit beleid. En als nu blijkt dat dit pas bij de Uitvoeringsagenda wordt opgesteld, dan weten we het niet van tevoren. Dan kan GS gewoon eigenlijk een beetje gaan freewheelen. Ik vind dat die indicatoren al integraal bekend moeten zijn op het moment dat wij dit beleidskader vaststellen. Dus daarom zeg ik nogmaals, het is vandaag eigenlijk niet rijp voor besluitvorming als wij die indicatoren nog niet kennen. Dus ik wil hier bij een ordevoorstel

doen, om de besluitvorming, dus de stemming en de verdere behandeling van dit wetsvoorstel uit te stellen, totdat er daadwerkelijke indicatoren liggen. We kunnen dus nog een derde termijn erover voeren, desnoods een vierde als het nodig is, maar dan specifiek over die indicatoren in relatie tot het beleidskader, want dat is gewoon een missend stuk binnen dit beleidskader. Het is gewoon een incompleet Statenvoorstel. Ik vind dat we over een incompleet Statenvoorstel niet naar eer en geweten kunnen stemmen. Dus mijn ordevoorstel is om na deze tweede termijn, waarin iedereen de kans heeft gehad om te reageren, de beraadslagingen te sluiten en de tweede termijn van GS op een ander moment te doen, zodra de indicatoren er liggen.

De **voorzitter**: Dat is helder. We maken deze termijn in ieder geval af. U doet een ordevoorstel en ik zal later per partij toetsen of er draagvlak is voor uw ordevoorstel of niet.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van den Langenberg. Het is hier en daar wat onrustig in de zaal, dat begrijp ik ook wel, want het is al een lange bespreking. Het verzoek is om uzelf in te houden, als u wilt praten, doe dat dan niet in deze zaal.

De heer **Van de Langenberg** (D66): Dank, voorzitter. Ik wil mijn tweede termijn graag beperkt houden tot het bedanken van GS voor de reactie op de motie, die de appreciatie geen bezwaar kreeg. Inmiddels heeft onze fractie de motie ook aangepast, zodanig dat we niet louter met het Rijk gaan spreken, maar met alle relevante partners. En ik ga er ook vanuit dat er brede steun is in deze Staten, om wat actiegerichter met dit college aan de gang te gaan met de bestaande voorraad, naast al het andere dat we moeten doen. Tot zover.

Motie M89a-2024: Maximaal kansen benutten bestaande voorraad

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken;

Constateerende dat:

- In Brabant een groot woningtekort is;
- Door demografische ontwikkelingen, de kwalitatieve vraag naar het soort woningen ingrijpend wijzigt. Zo is naar verwachting 40% van alle huishoudens in 2050 een eenpersoonshuishouden;¹
- De bestaande woningvoorraad, reeds met de kennis van nu, steeds minder zal aansluiten bij de behoefte van woningzoekenden;²
- Er dus, naast een kwantitatief tekort aan woningen, ook in grote mate een groeiende kwalitatieve mismatch is tussen vraag en aanbod van het soort woningen;
- Het nieuw te vormen kabinet het woningtekort als prioriteit heeft opgenomen in het Hoofdlijnenakkoord;³
- In het bestuursakkoord is opgenomen dat we actief sturen op een gevarieerd aanbod dat past bij de woningbehoefte van Brabanders;⁴

Overwegende dat:

- Het zaak is vraag en aanbod op de Brabantse woningmarkt in balans te brengen;
- Er naast nieuwbouw van woningen, een enorm potentieel is om de bestaande voorraad beter te benutten, door het bevorderen van o.a. meer woningen op de bebouwde kavel, van meer mensen in één woning en een betere doorstroming;^{5,6}
- We dit samen met onze lokale partners moeten realiseren;
- Er allerlei juridische en financiële beperkingen zijn die maximale benutting van de bestaande voorraad onmogelijk maken;

Verzoeken Gedeputeerde Staten:

- In de uitvoeringsagenda van het beleidskader Wonen en Werken maximaal in te zetten op het beter benutten van de bestaande voorraad;
- In kaart te brengen wat de belangrijkste belemmeringen zijn om de bestaande voorraad beter kunnen te benutten en dit met partners op te pakken.

en gaat over tot de orde van de dag.

¹Bevolkings- en woningbouwbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2023, <https://bevolkingsprognose.brabant.nl/hoofdstuk/Veranderingen-huishoudenssamenstelling>

²Gebiedsontwikkeling.nu. <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/woningbouwprogrammering-onder-de-loep/>

³Hoofdpijnenakkoord. p. 1. p. 2, p. 7-8.

<https://www.parlement.com/9291000/d/pdfs/hoofdpijnen2024.pdf>

⁴'Samen maken we Brabant!' (2023). Hoofdstuk 4: Zicht op een verbonden Brabant, A. Ruimte: wonen, werklocaties en verstedelijking. Bestuursakkoord 2023-2017, september 2023, pag. 17-19.

⁵KAW. Ruimte zat in de stad https://www.kaw.nl/wp-content/uploads/2020/06/KAW_RUIMTE_IAT20200623.pdf

⁶<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/beter-benutten-van-bestaande-bebouwing>

D66, Kasper van de Langenberg
VVD, Tom Meylink
ChristenUnie-SGP, Anne Schipper

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Leeger.

Mevrouw **Leeger** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ik wil GS graag danken voor de beantwoording. En zoals wij in de eerste termijn aangaven, gaat het bij dit beleidskader uiteindelijk om de uitvoering. Wat gaan we concreet doen? En wat merkt de Brabantse burger ervan? De CDA-fractie vindt het belangrijk dat de provincie zich opstelt als facilitator, in plaats van dat we allerlei drempels opwerpen. Het is daarbij van belang, dat we als provincie aan de voorkant aangeven waar gebouwd kan worden, want dat versnelt het proces. Onze fractie wil daarnaast nog eens benadrukken, dat het belang van de dorpen en de kleine kernen goed in beeld moet worden gehouden, omdat Brabant nu eenmaal breder is dan Brainport. Tot slot, naast dat we zuinig moeten zijn op ons mooie landschap, moeten we ook zuinig zijn en blijven op het dorpse karakter van onze dorpen en kleine kernen en uit- en inbreidingen met gezond verstand realiseren. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Leeger. Meneer Koevoets? Meneer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames en heren, Brabanders, er is natuurlijk een verschil tussen mooie beloftes en de realiteit. In dat geval is het ook altijd belangrijk om te kijken naar beleid en wat de gevolgen van het beleid zijn. Dan kun je zeggen dat we de gevolgen van het beleidskader Wonen en Werken nog niet kennen, maar dat is natuurlijk niet helemaal waar, want we hebben al iets vergelijkbaars, namelijk de woondeals. De woondeals werden kort voor de Provinciale Staten verkiezingen vorig jaar nog even kort aangekondigd. En we weten al de gevolgen. We weten dat door de extra bovenwettelijke regels en de extra bemoeizucht van de overheid het aantal bouwvergunningen is afgenomen. We weten nu dus al, dat er minder wordt gebouwd in de toekomst dan voor de woondeals. Toch hebben we dat nog niet oordeelsvormend besproken hier in de Staten, ondanks

een goedgekeurd voorstel van onze partij daartoe. Wat we ook nog niet oordeelsvormend hebben besproken, is het rapport Prognose bevolking en woningbouw. In dat rapport staan best wel wat curieuze aannames. We hebben het informierend besproken, maar ook nog steeds niet oordeelsvormend. We hebben dus nog geen lessen getrokken uit de woondeals, we hebben dus nog geen lessen getrokken uit het rapport Prognose bevolking en woningbouw. Maar wat we wel gaan doen, is dit beleidskader bespreken. Het is dus een beetje alsof de kapitein van de Titanic zegt, weet je wat ik ga doen, ik zet hem in de achteruit en ik ga nog een keer over de ijsberg varen. Dat is wat we vandaag hier doen. Laten we dat gewoon niet doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Putman heeft het woord.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Ik heb drie opmerkingen. De eerste is ten aanzien van de motie Bedrijven en circulaire economie. Wij vinden de motie op een aantal punten heel goed en onderschrijven de gedachte daarachter, maar wij vinden de motie ook lastig. Het is maar hoe je het interpreteert. Want de Partij voor de Dieren is niet voor mestvergisters of een asfaltbedrijf, als AsfaltNu in Den Bosch, dat voor zestig procent recyclet, maar waarbij wel veel benzeen vrijkomt, waar de burgers in Den Bosch last van hebben. Toch, alles overwegend, kan deze motie een kleine stap zijn in de goede richting en daarom zullen we hem steunen. Daarnaast wil ik gedeputeerde Dirken bedanken voor de positieve appreciatie op onze motie ten aanzien van kennis over natuur inclusief bouwen. Ik wil nogmaals benadrukken, er wordt niks opgelegd, het gaat om het delen van informatie. En ten slotte, wij delen de analyse van de ChristenUnie met betrekking tot het niet eindeloos kunnen doorgroeien. Maar ook als we nu zouden stoppen met groeien, dan hebben we nog steeds een woningtekort. Daarom stemmen we voor dit beleidskader.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen? De heer Minkels? De heer Brouwers?

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Bedankt voor alle antwoorden van de gedeputeerde. En dat met een arm, dat is heel sterk. Wat ik allemaal gehoord heb vandaag is wat er allemaal niet klopt, wat anders moet zijn in de indicatoren, maar 50PLUS is heel simpel en probeert in oplossingen te denken. Dan kom ik toch weer terug op het verhaal, waar ik u allemaal bij nodig heb, alleen dan richting de Eerste Kamer. Denk aan de AOW'ers. Het kost helemaal niks. Ik heb eens gevraagd aan iemand om een inschatting te geven. Ik kan het hier even niet helemaal onderbouwen, maar men praat over 35.000 huizen in Nederland, die waarschijnlijk vrij zouden komen. Laat het er geen 35.000 zijn, maar 20.000 huizen, dan is het ook heel veel. En dat wil ik eigenlijk de hele vergadering meegeven, om in ieder geval positief te eindigen vandaag. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Brouwers. Ik kijk naar de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter, wij steunen de motie die we eerder al hebben ingediend. We hebben wat moeite met de motie van Forum voor Democratie over de windmolens. We zien dat er geen bronnen zijn aangegeven. Er bestaat nog heel veel discussie over bisfenol A. Ik zou om die reden zeggen, laten we niet de motie uitvoeren, zoals die hier ligt, maar laten we kijken wat de risico's überhaupt zijn op dit moment en hoe daar vanuit de wetenschap naar gekeken wordt, voordat we allerlei onderzoeken gaan doen, want dan wordt het wel heel erg kostbaar. Dus ik vind dat we eerst nog een stap moeten doen en om die reden kan ik de motie niet steunen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn van uw Staten. Er is een ordevoorstel ingediend door de heer Van Hattem namens de PVV. Hij heeft daar al een toelichting bij gegeven in zijn termijn, om vanaf dit moment deze bespreking te stoppen. De vraag is of u voor of

tegen het ordevoorstel bent van de PVV. Ik noem gewoon de fracties op en dat u voor of tegen aangeeft.
De fractie van BBB?

De heer **Frenken** (BBB): Tegen.

De **voorzitter**: De VVD?

De heer **Meylink** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks?

De heer **Van den Broek** (GroenLinks): Tegen.

De **voorzitter**: PvdA?

De heer **Deckers** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: SP?

Mevrouw **Koopman** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: PVV?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor, uiteraard.

De **voorzitter**: D66?

De heer **Van de Langenberg** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: CDA?

Mevrouw **Leeger** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: JA21?

De heer **Rutjens** (JA21): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren?

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Volt?

Mevrouw **Vossen** (Volt): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS?

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP?

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie heeft het niet gehaald en derhalve gaan wij door met de bespreking. Dat wil zeggen dat ik het woord geef aan het college. Als eerste geef ik het woord aan mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Ik heb nog enkele vragen gehoord en verder een heleboel bespiegelingen op het beleidskader. Ik zal mij beperken tot de vragen, die zijn gesteld en de aangepaste motie. Ik heb een vraag gehoord van de BBB. Allereerst een oproep tot uitvoering. Dat is terecht, dat is ook precies wat dit college in het bestuursakkoord heeft gezegd, we moeten echt overgaan tot de uitvoering, want buiten gebeurt het nu eenmaal.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem interrumpeert u.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wil juist op dat punt van de uitvoering ingaan. Overgaan tot de uitvoering is nu net de crux van dit beleidskader. Er komt eerst nog een Uitvoeringsagenda en daar komen de indicatoren pas in te zitten. Zojuist is er dus blijkbaar geen behoefte geweest vanuit PS, om het ordevoorstel te steunen, maar ik blijf wel met de vraag zitten, hoe kunnen wij als PS die indicatoren op zijn merites beoordelen, als deze gedeputeerden meteen voortvarend aan de slag wil met de uitvoering? Wat moeten wij dan met de indicatoren, terwijl we niet eens weten wat de indicatoren zullen zijn? Kortom, hoe gaat GS daarmee om en wat worden de indicatoren?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): U stelt de vraag denk ik een beetje aan uzelf, als PS zijnde. De werkgroep die zich erover gebogen heeft, heeft keurig een advies afgegeven. Dat zit bij de stukken, voor zover ik dat heb gezien. En die stellen zelf voor om het op deze wijze te doen. Als u als Staten dit anders wil, dan moet u dat zelf met elkaar bespreken, denk ik.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar er zijn twee dingen. Je hebt het advies van de werkgroep indicatoren. Dat advies schiet tekort, want we zitten hier met Sturen met kaders, dat is een leidend principe. Daar heeft GS zich ook naar te houden. Dat mis ik in dit Statenvoorstel. Het beleidskader mist die indicatoren. Los van wat de werkgroep indicatoren daarop adviseert, hoort dat er gewoon in te staan. Wij moeten gewoon onze kaderstellende rol en onze controlerende rol daaraan op kunnen hangen. Dus daarom vraag ik aan GS, wat wil GS met deze indicatoren? En hoe verhoudt zich dat tot het meteen voortvarend oppakken van de uitvoering?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Er ligt een advies van de werkgroep en wij volgen als GS dat advies. Dat betekent dat de indicatoren waarvan de werkgroep zegt, kijk daar nog eens naar, dat wij het advies volgen en dat voor de Uitvoeringsagenda op gaan pakken. En als een meerderheid van uw Staten vindt, dat dat in een andere volgorde moet, dan hoor ik dat zo meteen nog wel maar tot nu toe heb ik er niemand over gehoord dat het anders zou moeten.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar het punt is dat de Uitvoeringsagenda het pas gaat bepalen. Dat is een instrument van GS. Een beleidskader is een instrument van PS. En als wij die indicatoren niet vooraf weten, waar kunnen wij dan op toetsen en een goede belangenafweging maken? En dan vraag ik aan GS, snapt deze gedeputeerde het belang in dit kader van Sturen met kaders? Vindt zij dat er aan Sturen met kaders wordt voldaan, als indicatoren ontbreken en deze pas bij de Uitvoeringsagenda worden neergelegd.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Wij vinden als GS dat wij op die manier voldoen aan Sturen met kaders. En ja, ik snap heel goed wat Sturen met kaders inhoudt. Ik volg het advies in deze, wat de werkgroep heeft gedaan, namelijk dat er een aantal indicatoren inzitten, waar we direct mee aan de slag kunnen en die we zo meteen ook kunnen vaststellen. En als er een aantal indicatoren zijn waar PS in alle scherpste nog naar vraagt, kijk daar dan nog eens naar en doe dat voor de Uitvoeringsagenda. Dat advies nemen wij ter harte en zullen we opvolgen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Ik was gebleven bij het verzoek rondom de website, dat BBB had gedaan, om een soort ideeënbank met best practices vorm te geven in de categorie, hoe kan het wel. Ik kan u melden dat wij in ieder geval een provinciale website hebben, Brabant.nl, die uiteindelijk eindigt op ruimtelijke ontwikkeling, stedelijke gebiedsontwikkeling. Daar staan al wat voorbeelden op. We weten dat we die nog verder uit moeten bouwen, moeten verbouwen. We zullen uw idee zeker omarmen, om te kijken of dit een plek is, waar we nog veel meer van die voorbeelden kunnen gaan verwerken. We zullen gemeenten ook actiever aan gaan sporen en vragen om hun voorbeelden te delen. Ook alles wat ingebracht wordt op kennisbijeenkomsten, die we regelmatig met gemeenten hebben. En in het kader van het verwachtingenmanagement is het misschien fijn om u als PS ook mee te delen, alle voorbeelden die u vandaag heeft ingediend, als u daar meer informatie over heeft, voel u vrij om die ook aan te leveren, want dan kunnen we die misschien ook als inspiratie erop zetten. Daarnaast had u net een klein debat over een gedeputeerde die gaat metselen. Laat ik daar even aan verwachtingenmanagement doen. Dat gaat niet gebeuren. De PVV vroeg naar de zonneladder, die vraag was ik in de eerste termijn vergeten te beantwoorden, waarvoor excuus. Hierover kan ik u vertellen dat er binnenkort een Statenvoorstel uw kant opkomt, waarmee wij vorm zullen geven aan de Kamerbrief van 2023, waarin is afgesproken dat op het eerstvolgende moment dat de Omgevingsverordening wordt aangepast, ook de verscherpte regelgeving van het Rijk ten aanzien van zonneladder wordt meegenomen. Ik wil voorstellen om verdere discussie over wat u daarvan vindt, mee te nemen naar het moment dat we dat Statenvoorstel om de Omgevingsverordening te wijzigen, ook echt gaan bespreken. Ik zie dat u het daar mee eens bent. Ik dank D66 voor het aanpassen van de motie en in deze vorm heb ik ook geen bezwaar tegen motie 89a. En volgens mij waren dat de vragen die ik had gekregen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Toch nog een interruptie.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Het gaat over de motie van D66, daar worstelen wij een beetje mee. Er wordt maximaal ingezet op benutting van bestaande woningen. Houdt dat volgens de gedeputeerde ook in dat er niet alleen wordt gekeken naar eengezinswoningen, maar ook naar meergezinswoningen? Gaan we daar ook de ruimte voor scheppen, als we maximaal inzetten?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Maximaal inzetten, zie ik als stevig inzetten. Ik moet ook nog andere dingen doen. Maximaal is zeventig uur per week, dat ga ik niet doen alleen op dit onderwerp. Ik heb er meerdere. We gaan er wel alle tijd aan besteden, die we daarvoor vrij kunnen maken. En daarin gaan we alles onderzoeken, dat helpt. En ik kan u niet op voorhand zeggen wat dat is, want dan zou ik de uitkomst

van het onderzoek al weten. Maar ik kan me zomaar voorstellen dat het naast eenpersoons- ook meerpersoons- en meergezinswoningen et cetera betreft.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Waarschijnlijk is mijn tweede termijn kort. Er resteert namelijk nog motie 91 van Forum voor Democratie, die in de eerste termijn een beetje is blijven liggen tussen collega Dirken en mijzelf, omdat wij allebei niet helemaal in beeld hadden, waarom dit onderdeel van onze portefeuille zou moeten zijn. Desalniettemin, als de voorzitter concludeert dat het aan de orde is, gaan we daar als college op in. De appreciatie is oordeel Staten, niet omdat wij het als college een goed idee vinden, om hier onderzoek naar te gaan doen. Maar u vraagt een voorstel voor onderzoek te doen. We willen nog best formuleren waarom het wel of geen goed idee is, om hier onderzoek naar te doen. Het zit nu niet in ons beleidskader Milieu en in onze Uitvoeringsagenda komt het ook niet terug. In de nieuwe Uitvoeringsagenda zijn er ook nog geen plannen voor. Desalniettemin, mocht deze motie worden aangenomen, zullen wij u een memo sturen, waarin wij opnemen wat dat voorstel voor onderzoek is, waarna gevraagd wordt. Dus bij deze oordeel Staten. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. En daarmee sluit ik de beraadslagingen over dit voorstel. Ik stel voor dat we tien minuten schorsen.

Schorsing

18/24 Bestuursrapportage I-2024 (Burap I-2024)

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u plaats te nemen. Stilte in de zaal graag. De vergadering is heropend. Aan de orde is Statenvoorstel Bestuursrapportage I-2024. Het woord is aan de heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Dank u wel, voorzitter. Het is duidelijk dat er een aantal doelen niet haalbaar zijn, of te ambitieus zijn. Ik beperk me tot één punt. Onze Brabanders zitten om woningen verlegen en wat lezen we in de Burap? We blijven ons inspannen om het bouwtempo weer op het benodigde niveau te krijgen. Voorzitter, van een nieuw, fris college zou je hoop, lef en trots verwachten. Maar nee, er staat, we blijven onze inspannen. Waar is de ambitie om Brabanders te ondersteunen met woonvoorzieningen? Voorzitter, is de gedeputeerde bereid lef te gaan tonen en ons dit jaar te verrassen met meer gerealiseerde woningen dan nu in de Burap is opgenomen? Ik dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Tolsma. Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Dank u wel, voorzitter en bij voorbaat excuses voor het geluid. Ik ga mijn best doen om het zo verstaanbaar mogelijk met u te delen, voorzitter. De Burap, die we vandaag bespreken, geeft een beeld dat het over het algemeen redelijk goed op orde is, met complimenten voor de stappen die gemaakt worden op het gebied van veiligheid. Vooral op het vlak van natuur en water hebben ook onze zorgen. In het bestuursakkoord hebben afgesproken dat herstellen en versterken van de Natura 2000 gebieden prioriteit krijgt. Het huidige maatregelenpakket is niet voldoende om instandhoudingsdoelen te behalen en aanvullende maatregelen zijn nodig om stikstofdepositie te reduceren en de natuur te versterken. Met zoveel oranje ziet het er niet best uit. Wat gaat GS extra doen, om de stikstofdepositie naar beneden te brengen en de natuur te versterken? Van welke middelen vanuit het Rijk zijn we zeker en van welke niet? Gaan we door met het BPLG of moeten we onze eigen natuurmiddelen herprioriteren, om Brabant zo snel mogelijk van het slot te krijgen? Heeft GS zicht op de financiële consequenties van het hoofdlijnenakkoord op de ambities in Brabant? En zo ja, wat zijn die consequenties? Binnen de natuur is er ook een groep, die het iets te goed doet, namelijk de invasieve exoten. Bij de

behandeling van de begroting is hier een motie over aangenomen en u heeft hier geld voor vrijgemaakt. Is het een idee, een beetje ludiek wellicht, om met een Brabantse opschoondag invasieve exoten te komen? Buiten dat je met zo'n georganiseerde dag misschien een mooie slag slaat, draagt het ook bij aan bewustwording onder Brabanders op dit thema. In het programma Water en Bodem staan ook een hoop seinen op rood, met name veroorzaakt door de onhaalbaarheid van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water en de druk die klimaatverandering legt op onze bodem en watersysteem. Dat alles resulteert in te weinig grondwatervoorraad, onvoldoende schoon grondwater en oppervlaktewater, alle inspanningen van de provincie en waterschap ten spijt. Dat is zorgelijk. In het bestuursakkoord hebben we afgesproken het maximale te willen doen om de KRW-doelen te halen, maar daar hebben we het Rijk voor nodig. Middelen, maar ook afspraken over mest en bestrijdingsmiddelen. Met het Haagse hoofdlijnenakkoord wordt er echter een hoop onzeker. Als we kijken naar wat de provincie nog meer kan doen aan het halen van de doelen uit de KRW, lijken we nu tegen een muur op te lopen. GS heeft reeds erkent, het Rijk nu ook, dat we in 2027 aan veel opgaven nog niet zullen voldoen. Daarbovenop komt dat er bij de meeste doelen sprake is van een lange termijn aanpak, waarvan de resultaten nog niet zichtbaar zijn. Doen we nu het maximale? Waren de doelen uit de KRW in optimale omstandigheden haalbaar, of waren deze bij voorbaat al niet te halen? En wat gebeurt er als we in 2027 tegen de lamp aanlopen? Heeft GS zicht op de financiële consequenties van het nieuwe hoofdlijnenakkoord op de begroting van dit programma? Betekent dit dat we zo dadelijk dezelfde doelen moeten halen, maar met aanzienlijk minder rijksmiddelen? Er wordt gewerkt aan innovaties en alternatieve bronnen voor drinkwaterlevering, om de leveringszekerheid te behouden. Kan GS ingaan op de stand van zaken van dit soort innovaties? Op het gebied van landbouw en voedsel zien wij dat er voor de veehouder er nog steeds veel onzekerheid bestaat. Vanuit de VVD zouden wij graag zien, dat het ondernemers makkelijk wordt gemaakt stappen richting verduurzaming te maken, door bijvoorbeeld te mogen werken met het real-time meten van emissies met sensoren. Is GS bereid om de veehouders op dit vlak nog meer ruimte te bieden en daarmee vooruit te lopen op de kansen die het landelijke hoofdlijnenakkoord lijken te bieden op dit vlak? Binnen Mobiliteit en Infrastructuur is het goed om te zien, dat steeds meer indicator op groen staan, bijvoorbeeld op het beheer en onderhoud van onze wegen. Op dat terrein hebben we de afgelopen jaren de juiste keuzes gemaakt als het gaat om financiering en prioritering. Dat betaalt zich nu terug in projecten die gelukkig van de grond komen. En dat is keihard nodig, want de VVD-fractie blijft zich zorgen maken over de verkeersveiligheid in Brabant, zoals we dit onlangs ook al uitspraken. Goed verzorgde infra is essentieel om dit te verbeteren. Onze oproep is, zet daarbij verkeersveiligheid op een en zorg dat we de juiste keuzes maken als het gaat om bermbeheer, oversteekplaatsen et cetera. Ik sluit mijn eerste termijn af met het onderwerp verzuim. In antwoord op een technische vraag van de BBB-fractie, geeft u ons antwoord op de vraag of het PSA, dat staat voor psychisch sociale arbeidsbelasting, is uitgevoerd. U twijfelt of dit niet uitgesteld moet worden in het kader van de nieuwe verzuimvisie en het inrichten van de verzuimorganisatie. Naar onze mening is de opbrengst van zo'n PSA juist essentiële input voor de verzuimvisie en het inrichten van de verzuimorganisatie. U schrijft, de PSA moet aansluiten op onze visie, maar volgens ons is dit precies andersom. Als u weet waar het mentaal verzuim door veroorzaakt wordt, kunt u daar in de aanpak rekening mee houden. Ambities van onze provincie liggen hoog en daar hebben wij een goed inzetbaar ambtenarenapparaat voor nodig, wat in de huidige arbeidsmarkt al een uitdaging op zich is. Al is op dat vlak de provincie misschien een mooi alternatief voor onze rijksambtenaren. Tot zover de eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Voorzitter, dank. De Burap rapporteert de voortgang van onze doelstellingen en prestaties. En waar mijn evenknie van de PvdA meer in detail zal inzoomen op het document, zal ik namens onze partij een noodzakelijk woord besteden aan het fundament onder onze doelen, namelijk de landelijke en Europese wetgeving in het licht van deze week. Vier jaar geleden zei uw voorganger Van de Donk tegen mij op zijn kantoor dat het grootste verschil met zijn start in Brabant was,

dat we vroeger over de oplossingen verschilden, maar over het probleem het eens waren. Tegenwoordig hebben we niet eens meer consensus over de probleemstelling. Inmiddels zijn we weer wat jaren verder en lijkt Nederland zelfs in een post-truth-tijdperk te zijn beland. In ons land maken immers de vissers de zeeën weer gezond, die waren blijkbaar al miljarden jaren ziek, een opt-out inzake migratie vragen we tegenwoordig bij de Europese commissie, noodzakelijke verdragswijzigingen vergeten we voor het gemak. Nederland krijgt waarschijnlijk straks weer overal nul op het rekest, maar de meute is in ieder geval gehoord. Je dedain voor een instituut onderstrepen met gespeelde onwetendheid over procedures is onverantwoordelijk en een beproefd recept van populisme. We slaan gewoon met de vuist op tafel en schreeuwen hard naar ons volk dat die vermaledijde EU ons weer dwarszit. Naast dat de waarheid op het altaar van het populisme wordt geofferd, geldt het hetzelfde voor alles wat naar buitenlands riekt. Naast de EU ook arbeidsmigranten, buitenlandse studenten en kenniswerkers, ongeacht het belang voor onze Brabantse economie en ASML. Ook offeren we de boeren op datzelfde altaar, maar zeggen we juist het tegenovergestelde. Stikstof, hoezo is dat een probleem? Mestderogatie moet terug en anders definiëren we kwetsbare natuurgebieden op papier gewoon weg, met naast de natuur ons drinkwater als kind van de rekening. Een illusie, dat een probleem kan worden opgelost door het te ontkennen, is daarmee verheven tot toekomstig overheidsbeleid. Inbreukprocedures, gerechtelijke uitspraken en herstelwetgeving in het vooruitzicht. Het is meer dan ontkenningsspolitiek van feitelijke problemen, het is boerenbedrog. De waternormen van 2027 in de Kaderrichtlijn Water staan, hoezeer ze al in het rood staan. Dat de agro-extremisten van FDF spreken over een zucht van verlichting, terwijl er ruim 8 miljard minder beschikbaar is in het landbouwakkoord voor de grootste subsidieondernemers van Nederland, is hiervan misschien wel de perfecte illustratie. Het is maar goed dat cultuur, satire, boeken en kranten minder toegankelijk worden. Die gekke, elitaire, linkse hobby's, weet u wel. Anders zou nuance en consistentie en waarheid nog wijd verbreid raken, onder het genot van een frikandel in de ons zo geliefde Efteling. Voorzitter, ter afsluiting heb ik twee vragen aan GS. Wij zien graag bevestigd dat Brabant koers houdt op de ingeslagen weg van het bestuursakkoord en ons woord houdt aan de Brabander. En dat we ons pas verhouden tot deze post-truth-realiteit van een mogelijk aanstaand kabinet, als hun eerste wetten zijn gepubliceerd in het staatsblad. Dan mijn laatste vraag. Ik hoor net dat GS voor 15 juli komt met een reactie op het hoofdlijnenakkoord. De vraag is, wachten we niet beter tot dit uitgewerkt is door de aanstaande regering? En zo niet, kan GS dan ook toezeggen om naast een reactie op het hoofdlijnenakkoord ook een appreciatie te geven op de uitwerking daarvan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Voorzitter, dank. We zijn nu allemaal weer wakker na dit betoog en dan kom ik weer met mijn saaie vragen erachteraan. Maar goed, een beetje yin voor de yang, denk ik dan maar. Laat ik het even naar de inhoud brengen. Een vraag over Landbouw en Energie. We lezen in de Burap dat er nog geen eenduidige definitie is voor wanneer een bedrijf natuur inclusief is. We gaan echt weer terug de inhoud in. Dat maakt dat GS het aantal natuur inclusieve bedrijven daardoor nu niet kan monitoren. Dan is onze vraag, is er wel al zicht op een definitie? Is men bezig hiertoe te komen met een route, zodat we ook een beter beeld gaan krijgen op alle mooie ontwikkelingen op dit vlak. Dan een vraag over de blijvende, zorgelijke ontwikkeling dat Brabanders bezorgd blijven over hun gezondheid door veehouderijen in de buurt, dit mede door de actualiteit van de stikstofproblematiek in de media en het langdurig aanhouden van de vogelgriep en overdraagbaarheid naar zoogdieren. Ook wij zijn hierover bezorgd, zeker omdat nieuwe uitbraken van Q-koorts nog niet in dit overzicht meegenomen zijn. Hoe gaat GS om met deze alarmerende signalen? En op welke manier wil zij onze Staten hierover periodiek informeren? Zien zij daartoe de Burap als een goed geëigend middel? En zo ja, kunnen we dan wellicht via de werkgroep indicatoren kijken, of we daar een nieuwe of aangescherpte indicator op kunnen zetten? Bij Energie hebben wij een vraag over de kosteloze ondersteuning door het ontzorgingsloket Maatschappelijk Vastgoed. Het zijn echt provinciale termen. In antwoord op schriftelijke vragen lezen we, dat er in de tweede tranche zich geen nieuwe gemeenten gemeld hebben, ondanks dat de voorwaarde

van de gemeentegrootte is opgehoogd van 25.000 naar 50.000 inwoners. Ook blijken maatschappelijke organisaties in kleine gemeenten niet altijd op de hoogte te zijn van deze dienstverlening. Welke toelichting kan GS ons geven voor het uitblijven van inschrijvingen? Wordt het beeld herkend, dat de informatievoorziening richting inwoners en belangengroepen in kleine gemeenten wellicht beter kan? Dan als laatste bij Cultuurerfgoed, Sport en Vrije tijd vragen wij ons af of de indicator wel op groen kan staan bij instandhouding cultureel erfgoed. Uit de beantwoording van technische vragen blijkt dat er voor restauratie een subsidie beschikbaar is, een totaalbedrag van vier miljoen euro. Dat gaat op dit moment naar zo'n tien rijksmonumenten. Jaarlijks komen er veel meer aanvragen binnen dan er gehonoreerd worden. Kun je dan wel groen rapporteren? Of is het goed om deze indicator ook eens tegen het licht te houden? We kijken uit naar de beantwoording en toelichting van GS. Dank.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter, ben je gek als je de wereld niet wil zien voor wat hij is, maar vooral wil zien voor wat hij zou kunnen zijn? Maakt u zich geen zorgen, voorzitter, dit is geen vraag aan uw college. Maar het is wel een vraag die centraal staat in het meesterwerk van de Spaanse schrijver Miguel de Cervantes, waarin we Alonso Quijano volgen, die door zijn idealistische wereldbeeld verwordt tot Don Quichot de la Mancha. Dezelfde vraag is wel te vertalen naar deze Staten. Want willen we het hier vooral hebben over het middels ons eigen technocratische doorvoeren van minimale veranderingen in de poging de status quo op te fleuren, of zijn we gek als we het willen hebben over het grotere plaatje, waarbij we een visie van onze provincie voor ogen hebben, die we vanuit een ideologie invullen. Voor ons is dat een ideologie waarbij we niet alleen kijken naar wat we als overheid van onze inwoners vragen, maar vooral kijken naar wat wij als overheid onze inwoners kunnen bieden. Ben je gek als je op basis van deze bestuursrapportage dan op punten vragen hebt over de toekomst van die provincie? Te beginnen met onze Brabantse cultuur en sport. Achttien procent van de rijksmonumenten is in matige of slechte staat, lezen wij in de Burap. Dat zijn er in onze historische provincie honderden, waarmee we onder het landelijk gemiddelde scoren. Toch staat het Rijksmonumenten stoplicht op groen. Wat ons betreft vraagt dat om een nadere toelichting van de gedeputeerde. Wat kunnen wij als overheid bieden, om de komende Burap de conclusie te kunnen trekken dat onze rijksmonumenten floreren. Als we kijken naar de beweging bij jongeren en ouderen, zijn er vragen of zich dat in positieve zin ontwikkelt. Slechts 44 procent van onze volwassenen en 68 procent van onze jongeren voldoet aan de bewegingsrichtlijn. En de verwachting die in deze Burap geschetst wordt, is dat de streefwaarde van 75 procent in 2030 niet gehaald wordt. En dat is zorgelijk, want sport en beweging zijn onmisbaar in een gezonde samenleving en kardinaal voor onze opgave van drie extra gezonde levensjaren. Zijn er mogelijkheden om in de wijken of in de natuur beweging meer te stimuleren? Dat kan onder andere door als overheid kleinschalige voorzieningen meer te stimuleren en te bewerkstelligen en dus te bieden. Ziet de gedeputeerde licht om met gemeenten om tafel te gaan en te kijken welke mogelijkheden hier liggen? Dan naar Mobiliteit, voorzitter. Want een Statendag mij niet zorgen gemaakt te hebben over het Brabantse busvervoer, is een Statendag niet geleefd. En ik moet eerlijk zijn, dat wordt met de dag moeilijker. Want we zien een college en we zien een gedeputeerde, die zich hard en efficiënt inzet om Brabanders middels het OV dichterbij elkaar te brengen. En daarbij kijken we vooral terug naar de presentatie van de concessie in West Brabant, waarbij we langzaam maar zeker terugkeren naar het oude niveau van 2019. Het OV-concessie stoplicht staat echter nog niet op groen. En daarover lezen we in de Burap dat de gepresenteerde plannen vallen of staan bij het personeelstekort, het personeelsbeleid, de achilleshiel van het OV-beleid. Als we die meest recent gegunde concessie, West Brabant, als voorbeeld nemen, zien we dat dat gat grotendeels gevuld wordt door externe inhuur. Mijn fractie zet hand in hand met de mensen op de werkvloer en de vakbonden vraagtekens bij de duurzaamheid van dit soort oplossingen. Zijn dit de oplossingen waardoor tijdens de volgende Burap alle stoplichten op groen staan? Externe inhuur lijkt ons niet perse goedkoper en het doet nog een schepje bovenop de voor ons toch al te grote afstand tussen de mensen op de werkvloer en onze politieke besluitvorming. Verkeersveiligheid staat als een van de weinige stoplichten geheel op rood.

Terecht dat de gedeputeerde dit als zorgelijk bestempeld. En we zijn dan ook blij te lezen dat er vijftien miljoen euro is vrijgemaakt voor kleinschalige maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid op de provinciale wegen. Kan gedeputeerde een tipje van de sluier oplichten, wat voor kleinschalige maatregelen hiermee bedoeld worden. Wederom dus die ene vraag, wat gaan wij als overheid bieden? Voorzitter, ben je gek als je de wereld niet wil zien voor wat hij is, maar vooral wil zien voor wat hij zou kunnen zijn? Voor mijn fractie is het antwoord op die vraag glashelder. In de woorden van Cervantes, wij zullen nooit de moed hebben om nergens in te geloven. Aan het enthousiasme van dit college is af te lezen dat zij in gelijke zin in de wedstrijd zitten. Derhalve kijken wij uit naar de beantwoording van onze vragen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Wij zien af van spreektijd op dit onderwerp. De spreektijd is naar Wonen en Werken gegaan.

De **voorzitter**: Oké. Dank u wel. Dan ga ik naar de heer Stoot.

De heer **Stoot** (D66): Dank u wel, voorzitter. D66 is in grote lijnen tevreden met het resultaat dat dit college heeft behaald, waarbij 77 procent van de plannen op schema lopen. Dit is een mooie toename van de vorige bestuursrapportages en een teken dat het college goed werk levert en op dreef is, hiervoor onze complimenten. Echter, we zien uiteraard ook de plannen die achter lopen op schema. Helaas constateert D66 dat de uitvoering van het programma Water en Bodem niet op orde is. En daarmee staat het halen van de KRW-doelen onder druk. Voldoende water en schoon water zijn samen met de gezonde en schone bodem van groot belang voor een gezonde toekomst voor Brabant, voor de Brabanders, de natuur en de economie. Er is urgentie nodig. Die urgentie is in het hoofdlijnenakkoord van de landelijke coalitie ver te zoeken. Waterkwaliteit wordt genoemd om de mestderogatie vast te houden en ook de bodemkwaliteit lijkt enkel een opgave voor agrarisch ondernemers. D66 vraagt zich af of in de nabije toekomst het licht op groen gaat om de verdroging te keren. Kan het college onze zorgen wegnemen en aangeven of we water- en bodemdoelen gaan halen? Laatst hebben we hier in deze Staten stilgestaan bij het veiliger maken van het verkeer voor de Brabanders. We waren met zijn allen geschrokken van de vele gewonden en verkeersdoden hier in Brabant. Maar ook hier zien we dat de voorgestelde verhoging van de snelheidslimiet naar 130 kilometer per uur tegenstrijdig is met de noodzaak om onze wegen veiliger te maken. De recente plannen van het nieuwe hoofdlijnenakkoord zullen niet helpen, om hier in Brabant het doel van nul verkeersdoden te behalen. Ze zullen enkel onze wegen gevaarlijk maken. Daarom vragen we ook de gedeputeerde om hier uiterst kritisch naar te blijven kijken. Laat onze Brabanders niet de dupe worden van deze gevaarlijke plannen. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. We behandelen nu de eerste Burap van 2024. We verbazen ons over het grote aantal begrotingswijzigingen. Hoe kunnen we als PS nog onze controlerende rol uitoefenen? Die begroting wordt toch niet voor niets opgesteld? Wat ons betreft wordt de begroting veel meer als een uitgangspunt genomen en voeren we niet zo ontzettend veel wijzigingen door. Los van dit, willen we graag een aantal punten aan de orde stellen. Ten eerste het verzuim onder de medewerkers van de provincie. Hoe kan het toch zijn dat dit op 7,36 procent ligt? Dit is ruim zestig procent hoger dan het landelijk gemiddelde in 2023. Dit kan toch echt niet? In de beantwoording van onze technische vragen lazen we, dat er acties ondernomen gaan worden. Maar welke doelstellingen hieraan gekoppeld worden, blijft vaag. Daarnaast wordt de bezuinigingsdoelstelling van 1,5 miljoen op de interne organisatie niet gehaald in 2024. Dat is een afspraak die we met zijn allen hebben gemaakt. Kunt u zich aan die afspraak houden? De zorgen over de krapte op de arbeidsmarkt delen we, maar we hebben niet

kunnen lezen welke maatregelen GS gaat nemen om hieraan tegemoet te komen. Waarom moet er 47 miljoen extra bijgepast worden op de stortplaatsen? Wat is hier precies misgegaan? We kunnen ons niet voorstellen, dat dit soort bedragen spontaan uit de lucht komen vallen. Onze fractie vraagt zich af of er niet meer inkomsten uit deze stortplaatsen gegenereerd kunnen worden, plaats er bijvoorbeeld een zonnepark op. Om de remise in Roosendaal te realiseren, is er grond aangekocht. Ook in Breda gaat er remise gerealiseerd worden. Het CDA is er voorstander van om nu geen gronden aan te kopen, maar in plaats daarvan het geld voor deze investering uit te lenen aan de gemeenten en de realisatie bij de gemeente te laten. De rente kan dan terugvloeien in de concessie. Is deze optie ook meegenomen in de overwegingen? Het CDA is en blijft voorstander van afbouw van leningen aan gemeentes buiten Brabant. Wij vinden dat dit binnen Brabant ingezet moet worden, het liefst voor onze jeugd via startersleningen. Hier kan hetzelfde rendement op behaald worden. Het is zo lastig met de huidige gestegen woonprijzen om een woning te kopen. Door het bedrag van de starterslening te verhogen en daarnaast overal toe te passen, geeft dit voor onze jeugd wel de mogelijkheid om een woning te kunnen kopen. Wij horen graag waarom het college hier een andere afweging in maakt. Wel gezocht, maar niet gevonden, een stoplicht voor het volgen van de RESsen. Er is weliswaar een tweejaarlijkse rapportage, maar daar gaan we als stakeholder toch niet op wachten? Daar is de energietransitie te belangrijk voor. Ontwikkel zelf indicatoren om de voortgang te monitoren, is ons advies. We hadden het stoplicht betreffende de woningbouw wel op vuurrood verwacht. Oranje is wat ons betreft te optimistisch, de achterstanden zijn te groot, de woningbouw loopt terug. Dit zou toch prioriteit nummer één moeten zijn? U prognosticeert 10.500 woningen, dat is nog minder dan het aantal asielzoekers dat we in Brabant op moeten vangen. We horen nog steeds geluiden van ontwikkelaars, dat de provincie en gemeenten echt de remmende factor zijn bij de realisatie van nieuwe woningen. We pleiten ervoor dat u strakker gaat sturen. Daarnaast mogen we ook als provincie wat duidelijker zijn. Geef helder aan waar wel en waar niet gebouwd mag worden, voor gemeentes is dit vaak nu onduidelijk. De regelgeving mag wat dat betreft ook wel eens tegen het licht gehouden worden, want het aantal juridische procedures mag omlaag. Daarnaast missen we aandacht voor de dorpen en kleine kernen, daar waar het gaat om woningbouw. Brabant is ook groter als alleen Brainport. Over Brainport gesproken, kan de regio de groeispurt wel aan? Wordt daar voldoende rekening mee gehouden en zo ja, bent u bereid om daar een visie over op te stellen? Gezien de laatste ontwikkelingen in Den Haag is de CDA-fractie benieuwd, wat dit voor gevolgen heeft voor het BPLG. We lezen dat er waarschijnlijk 222 miljoen komt voor het BPLG. Maar hoe zeker is dat? En wanneer komen deze gelden deze kant op? Wat is uw strategie in deze? Wat ook op te maken valt uit de beantwoording op onze technische vragen is dat maar liefst 20 miljoen aan capaciteit en apparaatskosten ingezet gaat worden. Is dit niet wat veel? Het gaat volgens mij allemaal over belastinggeld van de Nederlanders. Als we het dan toch over strategie hebben, in de stukken lezen we dat GS aangeeft, dat 67 procent van de vergunningaanvragen stilligt in verband met onzekerheden met betrekking tot de Rav-factoren en de uitkomsten van de natuurdoelanalyses. Er zijn op dit moment nog maar tweehonderd vergunningaanvragen in behandeling als gevolg van de passende beoordeling voor luchtwassystemen. Kunt u aangeven of 1 juli aanstaande haalbaar is voor de varkenshouders, de pluimveehouders en de geitenhouders. Wat is uw strategie? Het kan niet zo zijn, dat na 1 juli Brabantse inwoners de illegaliteit in worden gedrukt door overheidshandelen van dit college. Voorzitter, we zouden nog veel meer punten willen behandelen, maar omwille van de tijd hebben we keuzes moeten maken. We zien uw reactie graag tegemoet. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. De eerste bestuursrapportage, die afwijkingen rapporteert over het lopende jaar is vandaag aan de orde. We bespreken deze rapportage in de wetenschap dat in Den Haag zojuist een hoofdlijnenakkoord is gepresenteerd, wat op verschillende beleidsterreinen van de provincies van grote invloed zal zijn. Zonder twijfel betekent dit dat we de komende maanden op verschillende gebieden een aantal zaken moeten herzien. Het doet een beroep op

ons vermogen om flexibel te zijn en her en der tijdig de bakens te verzetten. Ik ben blij dat BBB er ook al naar vroeg en ik kijk uit, waarschijnlijk met u allemaal, naar de memo daarover. Wat betreft de bestuursrapportage concluderen we dat er een helder document ligt, waaruit we als Provinciale Staten kunnen aflezen hoe de stand van zaken is met de verschillende programma's. Dank aan GS en aan de betrokken ambtenaren voor de oplevering hiervan. Veel van de indicatoren staan op groen. Je zou daaruit kunnen concluderen dat we op koers varen. Over het algemeen, zo is onze conclusie, lopen we veelal op schema. Echter, hier en daar is er sprake van forse tegenwind. We hebben eerder vandaag het beleidskader Wonen en Werken besproken en het is goed dat hier snel een Uitwerkingsagenda voor komt gericht op het halen van onze doelstellingen. Het is namelijk wel opmerkelijk te zien dat alle indicatoren onder het kopje Wat gaan we daarvoor doen, op groen staan, terwijl we niet de doelen halen. Het geeft te denken of wat we doen of deden, voldoende was en of deze acties daadwerkelijk bijdragen aan het resultaat. In dit kader is het een interessante constatering dat in begrotingswijziging, die is gekoppeld aan de bestuursrapportage, met betrekking tot Ruimte en Woning het beschikbare budget fors is verlaagd. Op een aantal gebieden zien we dat de doelstelling duidelijk is omschreven. Dat is mooi. Echter, een aantal van deze doelstellingen is niet haalbaar, tenzij er bijzondere zaken gebeuren. Met name waar het gaat om de doelstellingen op het gebied van water of bos zijn de doelen wel erg ambitieus gesteld, zo lijkt het.

De **voorzitter**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Dank, voorzitter. Ik was even benieuwd wat de heer Koevoets in het begin van zijn betoog bedoelde met zaken die op korte termijn moeten worden herzien.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ik doel op de regels die er uit Den Haag gaan komen. En ik kan het niet helemaal overzien, want daar moeten zaken nog uitgewerkt worden. Misschien dat de memo die BBB aan GS gevraagd heeft, daar wat meer licht op doet schijnen. We sluiten niet uit dat we wellicht dingen moeten herzien. Dan zullen we met elkaar in conclaaf moeten, denk ik.

De **voorzitter**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Is de heer Koevoets het met mij eens dat die realiteit pas daar is op het moment dat eventuele wetten van een eventueel kabinet zijn gepubliceerd in het staatsblad? En dat wij ons dan pas gaan verhouden tot de geldende wet en regelgeving?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Ja. Ik gaf ook al aan dat we wellicht dat moeten gaan doen. We zullen dat moeten afwachten. Er is nog niks concreets, volgens mij. Als dat zo is, zullen we ons daarop moeten beraden en kijken of we daar wel of niet bakens op moeten verzetten. Dat klopt.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Na publicatie in het Staatsblad?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Absoluut.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Sommige doelen zijn wel erg ambitieus gesteld, zei ik. We willen GS vragen daarop te reflecteren en ook op de vraag of en hoe er extra maatregelen genomen gaan worden, om ons dichterbij de doelen te krijgen. Als we inzoomen op een aantal gebieden, waarbij we ons afvragen of de problemen en obstakels met extra inzet kunnen worden aangepakt, of dat een andere route gevolgd worden, hoe ziet GS zich dat voor zich? Hoe gaan we bijvoorbeeld de problemen te lijf van het gebrek aan gronden, om natuurplek te realiseren. Als de Brabantse bevolking niet voldoende beweegt, dan heb ik het over gezondheid, hoe gaan we dan die richtlijn halen of moeten we dan de

indicatoren bijstellen? Zijn er misschien andere mogelijkheden? En hoe zit het met de waterkwaliteit? De kwaliteit behalen, die er over drie jaar moet zijn volgens de Kaderrichtlijn Water, is meer dan een serieuze uitdaging. En dat is algemeen bekend. Moeten we daarbij rekenen op extra inzet? Of extra maatregelen? Ook blijft een vraag bij ons terugkomen, hoe we omgaan met water dat bijvoorbeeld vanuit België onze provincie binnenstroomt, via beken en rivieren die bij onze zuiderburen ontspringen. We weten dat dit water niet altijd voldoet aan de normen, die wij stellen. Hebben we daar voldoende inzicht in? En wat kunnen we daarmee doen? We noemen ook de ambities om 13.000 hectare bos te hebben aangelegd in 2030. Hoe moeten we het pad daarnaartoe interpreteren, dat tussen nu en 2027 maximaal duizend hectare bos toevoegt per jaar aan de Brabantse natuur. Ook onder het programma Economie zien we een aantal ambities die lastig zullen kunnen worden gerealiseerd, zo schatten wij in. Bijvoorbeeld vijftig procent reductie van primaire grondstoffen verbruik in 2030. Het komt ons voor dat voor een aantal van deze ambities, we kennelijk nog niet weten waar we nu staan. En als gevolg daarvan weten we ook niet, hoeveel we nog moeten doen om de doelstelling te halen. Kortom, er is nog werk aan de winkel en we moeten op een aantal terreinen serieus aan de bak, om te kijken waar we een stap bij moeten zetten of misschien de doelen moeten actualiseren. Maar ik heb wel de zaken eruit gepikt. En daarom kan ik concluderen dat we over het algemeen toch positief gestemd zijn over de bestuursrapportage en er op de meeste gebieden vooruitgang wordt geboekt. En het hoort ook bij Brabant om extra ambitieus te zijn. We hebben dat ook gezien bij de Perspectiefnota en die is nog maar pas vastgesteld.

De **voorzitter**: Ik denk de hele tijd dat het uw laatste zin is.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Als je dat maar blijft denken, dan heb je het op een gegeven moment bij het rechte eind. Op basis daarvan kijken we uit naar de komende rapportages en vertrouwen erop dat daaruit zal blijken, dat we verder gekomen zijn op het definiëren en realiseren van de verschillende paden om de ambities te behalen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Rutjens, gaat uw gang.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dames, mijnheren, Brabanders, vaak hebben we het over een kloof tussen politiek en burgers. Dat is eigenlijk best wel een hele brede kloof. Een kloof tussen de systeemwereld, toren, fractiekamers, bestuurskundigen, beleidsmedewerkers aan de ene kant en de echte wereld aan de andere kant. Een kloof tussen beroepspolitici of degenen die dat willen worden en mensen die werken in echte banen, in echte bedrijven. Deze bestuursrapportage illustreert die kloof. Het begint al in de inleiding met het begrip Brede Welvaart. Dat lijkt nu een soort toverwoord. Er worden nu zelfs mensen betaald om op te schrijven wat Brede Welvaart eigenlijk betekent. Niet dat die baantjes welvaart opleveren in de echte wereld. Daarbij lezen we dat er regio deals moeten komen. En dat terwijl bijvoorbeeld de woondeals al een fiasco bleken, qua uitkomsten als je kijkt naar de echte wereld, niet als je kijkt hoe enthousiast de politici zelf erover waren. De Risk Factory blijft maar bestaan. Op papier heel leuk, leuke plaatjes en zo. Maar er komt helemaal niemand. Dus wat gaan we doen? Gaan we het stoppen? Nee, we gaan het uitbreiden en bussen bejaarden worden ernaartoe gezeuld. Het Brabant Outcomes Fund nummer twee is er al. Alsof het fiasco van Brabant Outcomes Fund nummer één niet voldoende was om hier eens mee te stoppen. En ondertussen is de opkomst bij verkiezingen op grijs gezet, over de kloof tussen de overheid en de burgers gesproken. Bij Ruimte en Wonen staat dat dat op koers zou liggen. Dat geldt wellicht voor de vele programma's, beleidskaders, woondeals et cetera. De papierproductie loopt op volle toeren, maar de bouw is bijna ingestort. Er wordt weer eens geroepen dat de biodiversiteit onder druk staat, terwijl we allemaal kunnen zien dat het buiten groener is geworden, de luchtvervuiling is afgenomen en allerlei vogels zijn teruggekeerd. Maar de door activistische bureaucraten opgestelde natuurdoelanalyses meten alleen of de door hun gefantaseerde natuur precies zo wordt, als in hun plannetjes staat. Er wordt ondertussen ontkent dat de energietransitie peperduur is en niet haalbaar, wat ook door de zuidelijke Rekenkamer wordt onderkend. De oorzaken van de netcongestie, namelijk

elektrificatie en het decentraal weersafhankelijk opwekken van elektriciteit, wordt gewoon genegeerd en zelfs niet eens genoemd. Ondertussen lopen de Brabantse wegen vast door keuzes van deze coalitie en hun voorgangers van VVD en D66. Kortom, we hebben politici die niet eens onze eigen infrastructuur op orde kunnen houden, maar die wel de wereldtemperatuur gaan veranderen. Deze bestuursrapportage is dan ook uiterst belangrijk als een brevet van onvermogen van deze coalitie om de kloof tussen de overheid en de burgers te dichten.

De **voorzitter**: Dank u. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. In de weken tussen het uitkomen van deze bestuursrapportage en dit debat is veel veranderd. De landelijke politiek heeft niet stilgezeten. En er is een onderhandelingsakkoord dat niet onder stoelen of banken schuift, dat de coalitie niet van plan is om de meest kwetsbaren te beschermen. Mensen die tot minderheidsgroepen behoren, maar ook vooral dieren, natuur en milieu krijgen niet de bescherming die ze verdienen en nodig hebben. De vorige keer dat mijn fractie in deze zaal vroeg hoe we de natuur en het water gaan beschermen, kregen we vaak te horen dat er rijks gelden moesten komen. En nu? Wat gaan we doen nu we weten dat die rijks gelden er niet gaan komen. Wie gaan er betalen? Wij of de onschuldige dieren? Daarbij komt dat twee dagen geleden de kranten nog kopten dat Nederland voorloper is op het gebied van biodiversiteit verlies. Ons eigen stoplicht voor biodiversiteitsbehoud, staat op oranje met dezelfde uitleg als de vorige Burap en die ervoor. Wanneer zijn we klaar met het wachten op de transitie naar duurzame landbouw en energievoorziening en naar een natuur inclusieve samenleving? En wat als die niet genoeg effect sorteren? Wat gaan we doen voor onze biodiversiteit? Zeker nu het potje voor het BPLG door de landelijke overheid geschrapt dreigt te gaan worden. Voorzitter, dat de biodiversiteit verder onder druk komt te staan door gangbare landbouwpraktijken, is allang bekend. Mest is slecht voor water, pesticiden zijn slecht voor insecten. In de Burap is ook te lezen dat vijf procent van de Brabanders zich zorgen maken om hun gezondheid vanwege de aanwezigheid van veehouderijen in de buurt. PvdA wees er ook al op. Helaas is dit terecht. Stikstof, fijnstof, stank en ziektes zijn een bedreiging voor de gezondheid van een heleboel Brabanders vooral in het landelijk gebied. Ook hiervoor is een omschakeling naar natuur inclusieve en het liefst biologische landbouw noodzakelijk. Daarom is het ook heel jammer dat het stoplicht voor natuur inclusieve landbouw op oranje staat. En het is ook treurig dat we weten dat we echt meer biologische landbouw nodig hebben voor de dieren, het milieu en onze eigen gezondheid, maar dat we ook achterlopen op de minimale doelstellingen die we daarvoor hebben. Kan de gedeputeerde vertellen wat hij gaat doen om deze transitie te versnellen? En voorzitter, de meeste rode bolletjes zijn nog steeds te zien bij het hoofdstuk Water en Bodem. Dat is zorgwekkend, want water is voor ons allemaal van levensbelang. Het was al langer onduidelijk of we alle doelen van de Kaderrichtlijn Water zouden gaan halen. Maar ook hiervoor geldt dat dit verder weg is dan ooit, nu we minder kunnen verwachten van het Rijk. In oktober bij de bespreking van de vorige Burap waarschuwde ik ook al, dat als we de Europese doelen niet gaan halen, we waarschijnlijk eenzelfde soort slot op onze provincie krijgen als we nu vanwege stikstof hebben. De rechter zal oordelen dat we niet voldoende doen, om ons water te beschermen en verschillende activiteiten zullen niet meer mogelijk zijn. De gedeputeerden zei hier toen op en ik citeer: 'Het in beeld brengen van wat als het niet lukt voor 2027 en wat daar de consequenties van zijn, dat komt vanzelf terug, maar we kunnen daar natuurlijk nu nog niks op zeggen'. En ik zou de gedeputeerde willen aanraden om hier alvast voorbereidingen voor te gaan treffen. Want 2027 staat al bijna voor de deur en er is nog weinig verbetering in zicht. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Een aantal zaken bij de Burap zijn al genoemd, waar wij ons ook zorgen over maken. De Partij voor de Dieren heeft het zojuist heel mooi verwoord. Wij hebben ook al eerder aangegeven dat we ons ernstig zorgen maken over het water. Het onderdeel over de

rijksmonumenten heeft volgens ons niet de kleur, die het zou moeten hebben. Dat zijn zaken waar wij ons zorgen over maken. Dan wil ik toch ook de veiligheid in Brabant weer noemen. Ik weet dat de gedeputeerden daar echt ontzettend veel werk van maakt om veilig van A naar B te komen, om het zo te zeggen. Maar helaas is het weer zo, dat we bovenaan het verkeerde lijstje staan. En ik vind dan ook dat het nodig is, om dat steeds te blijven vermelden, om recht te doen aan de nabestaanden van deze mensen. Ik weet dat u daar hard mee bezig bent en net als de SP zou ik daar ook wel meer over willen weten. Ik vroeg me af of u in gesprek bent met andere provincies en kijkt wat daar werkzaam is en goed functioneert, wat misschien hier ook ingevoerd kan worden. Een ander punt, wij hebben in november 2023 een motie ingediend over het achteraf publiceren van de agenda's van Gedeputeerde Staten. Ik vind het heel mooi om te zien dat velen van u het voorbeeld van mevrouw Roijackers volgen. Ik zie het voorbijkomen op social media, maar het is de bedoeling dat het ook op de site van de provincie terug te vinden is. Dus ik vraag me af hoe het daarmee staat. Ook bij Energie maak ik me ernstig zorgen, het CDA refereerde daar ook al aan. Ik zie niks staan, ik kan niks controleren, volgens mij is het enorme urgent. Ik begrijp dat er nog geen Uitvoeringsagenda is, maar wanneer komt die dan? Daar wil ik graag wat duidelijkheid over. Dan het laatste punt over de opkomst bij de verkiezingen in Noord-Brabant. Er zijn geen streefwaarden genoemd, omdat er geen verkiezingen gepland staan voor 2024 die betrekking heeft op de Tweede Kamer, Provinciale Staten of de gemeenteraadsverkiezingen. Wij zijn teleurgesteld. Het is immer D-day op zes juni. Vorige week stond ik op Omaha Beach. Het is tachtig jaar geleden dat militairen ons Europa bevrijd hebben. Maar zes juni is ook de dag dat de stem van alle Brabander ertoe doet. Het is dan ook teleurstellend dat hier niet naar gekeken wordt. En ik zou willen vragen of er geen mogelijkheid is, om dat toch mee te nemen, want iedere stem telt, zeker wanneer in de EU beleid geproduceerd wordt, dat ook hier in onze provincie landt en dus ook aan de keukentafel van alle Brabanders. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. De Burap. Vele doelen worden niet gehaald, waaronder de energietransitie, die alle Brabanders keihard in de portemonnee raakt. En daar wil ik het nog eens een keer over gaan hebben. Waar ik vorig jaar aangaf dat Fort per verkochte EV een verlies maakte van 34.000 euro, is dit verlies inmiddels gestegen naar 100.000 euro per verkochte EV. Dat is gebleken uit de kwartaalcijfers. Bovendien zijn de haven van Rotterdam en Antwerpen inmiddels getransformeerd in een long-stay-parkeerplaats voor ongekochte elektrische voertuigen, omdat dealers ze simpelweg niet verkocht krijgen en ook niet meer kwijt kunnen. Dit is dan ook voor ons geen verrassing. Al eerder gaven we aan dat de subsidieaanvragen in januari van 2022 voor 40 procent was opgenomen, in 2023 nog maar voor 18 procent en in 2024 nog maar van 15 procent is opgenomen. Wie betaalt, die bepaalt. Daar zijn veel autofabrikanten achter gekomen. Waar zij vorig jaar nog predikten vanaf 2030 geen auto's meer te verkopen met verbrandingsmotor, krabbelen ze nu al terug. Brandstofauto's blijven verkopen als de markt erom vraagt. Ook onze collega's in Utrecht hebben moeten zien dat de energietransitie niet haalbaar is. Zij moesten namelijk teruggrijpen naar gas om een stroomnet te ontzien. Laadpalen voor elektrische voertuigen mogen op bepaalde tijden van de dag niet gebruikt worden. En ook minister Jetten moest toegeven dat aardgas hard nodig is om woningen te kunnen blijven bouwen. Ik denk aan Nijmegen, waar afgelopen winter een dieselaggregaat zo groot als een zeecontainer ingezet moest worden om woningen te voorzien van stroom. Maar voorzitter, dit is niet het enige, want klimaatgekte ontmoet natuurkrachten. Op vele plaatsen in de wereld zien wij dat er scheuren ontstaan in het verhaal van de energietransitie. Het grootste drijvende zonneveld ter wereld, voor de kust van India, werd een aantal dagen voor de grote opening compleet verwoest door een storm. Deze verwoesting en het vervuilen van de zee door giftige stoffen heeft negatieve gevolgen voor de habitat. Ook in Texas zijn vierduizend zonnepanelen verwoest door een hagelstorm. Men schat dat ze tien jaar lang bezig zullen zijn, om alle versplinterde stukken glas en gifstoffen uit de grond te halen. Daar komt nog bij dat metingen hebben aangetoond, dat het grondwater vervuild is. Maar ook dicht bij huis is op vier mei in Oss te zien hoe gevaarlijk het kan zijn, om zomaar zonnepanelen op een dak te plaatsen, vooral als het gaat om een

gebouw waar koelsystemen inzitten. Toen het pand in brand vloog, konden hulpdienst het pand niet of moeilijk blussen, omdat er zonnepanelen op het dak lagen. Er was een rookpluim zo groot dat hij in Nijmegen nog te zien was. Mensen werden misselijk van de stank. Dat doet de vraag rijzen, of wij als een stel cowboys overal panelen moeten blijven plaatsen, of is het verstandiger om de regels voor het plaatsen van zonnepanelen te herzien?

De **voorzitter**: Gaat u ook de koppeling maken met de bestuursrapportage?

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): De koppeling is, dat het over de energietransitie gaat. Daarom komen wij met een motie, om onderzoek te doen naar welke gebouwen en daken geschikt zijn om zonnepanelen te plaatsen en welke gebouwen en daken niet geschikt zijn, om zonnepanelen op te plaatsen. Op basis van dit onderzoek kan men de eisen voor het plaatsen van zonnepanelen aanpassen. Als laatst hebben we nog een aantal vragen aan gedeputeerde. Wat is er nodig voor de gedeputeerde dat hij, net als de autofabrikant en net als de collega's in Utrecht en net als minister Jetten, in gaat zien dat het huidige beleid niet haalbaar en niet betaalbaar is?

Motie M92-2024: Onderzoek naar Zonnepanelen en Veiligheid

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, de Staten, behandelend het Statenvoorstel 18/24 Bestuursrapportage I-2024 (Burap I-2024)

De motie behandelt de Burap op 4 onderwerpen:

- Water en Bodem
- Natuur en Milieu
- Energie
- Landbouw en Voedsel

Constaterende dat:

- Op 4 mei een brand uitbrak in een koelcel van het distributiecentrum Vice Versa aan de Kanaalstraat in Oss;
- Deze brand 28,5 uur heeft gewoed;
- Kleine deeltjes van zonnepanelen zijn vrijgekomen bij de brand; Deze delen door de wind in de omgeving zijn verspreid;
- Gevraagd is aan bewoners dat zij tijdens het uitlaten van dieren opletten dat de dieren deze deeltjes niet oppakken of opeten;
- Gevraagd is aan de bewoners om grote delen van de zonnepanelen niet zelf op te ruimen, maar deze aan te geven bij de gemeente;
- Lokale fracties in Oss vragen hebben gesteld over de werkzaamheden van het opruimen en hoe de risico's zijn bepaald en door wie;

Overwegende dat:

In Texas, India, maar ook in Nederland schade is ontstaan aan grote hoeveelheden zonnepanelen; Bij deze schade deeltjes vrijkomen, zowel in de lucht, de grond als het drinkwater; De gevolgen van deze schade niet of onvoldoende in kaart zijn gebracht;

Het uiterst belangrijk is voor de volksgezondheid en veiligheid dat mogelijke schadelijke gevolgen in kaart worden gebracht;

Onderzoek kan bijdragen aan een betere evaluatie voor het plaatsen van zonnepanelen, wat bijdraagt aan een positieve leefomgeving;

Dergelijke onderzoeken kunnen bijdragen aan de wens van de coalitie dat elke Brabander "meer gezondere levensjaren" erbij kan krijgen;

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- Te onderzoeken welke gebouwen geschikt zijn om op het dak zonnepanelen te plaatsen;
- Op basis van de resultaten van dit onderzoek de eisen voor het plaatsen van zonnepanelen op daken van (bedrijfs)panden, waar nodig aan te passen ten behoeven van de (brand)veiligheid en volksgezondheid.
- Te onderzoeken of, en zo ja, welke (financiële) middelen gebruikt kunnen worden ter bekostiging van dit onderzoek.

en gaat over tot de orde van de dag.

Forum voor Democratie, Jozef Minkels

De **voorzitter**: Dank u wel. Het kwam meteen nadat ik de vraag had gesteld. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik zal meteen beginnen met de link naar de Burap, voorzitter. Een waarneming vooraf, het woordje ouderen lijkt uit de Burap verbannen. Ik hoor graag van alle gedeputeerden of dat zo is. Ik ga verder. Mogelijk, omdat we tot de categorie ouderen behoren, hebben we als 50PLUS moeite met het verkeerslichtensysteem gekregen. Als we het toepassen van de verkeerslichten mogen geloven, wordt per onderwerp iedere taak even zwaar beoordeeld. En dat is natuurlijk niet zo. En misschien ligt daar een schone taak voor de commissie Sturen en Verantwoorden, maar ik geef toch een paar voorbeelden. In programma 7 over Landbouw leest 50PLUS dat landbouw op koers ligt, omdat 15 van de 20 doelstelling gehaald zijn ofwel 75 procent. Maar voorzitter, die laatste vijf doelstellingen, die niet gehaald zijn, zijn wel van levensbelang voor de boeren. Ik noem de routekaart, stalaanpassingen, de onzekerheid van emissiearme systemen enzovoort. En daardoor staan wij als provincie zover van onze inwoners af. Ik geef een tweede voorbeeld. In programma zes over Energie staan 14 van de 16 doelstellingen op groen. Dan gaat het toch uitstekend, denk je. Maar voorzitter, 50.000 gezinnen en meer dan 350 bedrijven zijn er niet zeker van of ze na 1 januari 2027 nog warmte kunnen krijgen van de RWE, de Amercentrale in Geertruidenberg. Het klinkt gek, maar op deze Nieuwjaarsdag is het afgelopen. Er is geen zekerheid van leveringen meer. En daar staat geen doelstelling voor benoemd. Ik vind dat onbegrijpelijk. 50PLUS is dan ook geïnteresseerd hoe het met haar motie 119 staat, waarin 50PLUS eigenlijk om een crisismanager vroeg. En weer staan we als provincie ver van onze inwoners af. Nog een voorbeeld. In programma 2 over Ruimte en Wonen liggen 12 van de 13 doelstellingen op koers, dat is 92 procent. Maar voorzitter, de enige doelstelling die niet gehaald wordt, is ver weg de belangrijkste, namelijk het aantal woningen. Er zijn nog maar 10.500 stuks gerealiseerd en vele jonge inwoners staan te springen om een betaalbare woning. Weer staan we als provincie ver van onze inwoners. In programma 3 over Bodem en Water komt PFAS terug. Ik heb een hele simpele vraag, kan ik die eieren van mijn eigen kippen wel eten? Het leeft bij onze inwoners. Voorzitter, daar staat ook niets over geschreven. In totaal loopt van de 183 doelstellingen 77 procent op planning. Echter, die overige 23 procent heeft het meeste effect op onze inwoners. Daar moeten we bij de volgende Burap naar kijken, doelstellingen waarderen naar belangrijkheid. 50PLUS eindigt met twee vragen. Is er al een plan voor ouderen voor een bezoek aan de Risk Factory? Want ik weet dat college niet wil praten over doelgroepenbeleid, maar in de Burap worden vele doelgroepen genoemd, waaronder jongeren. Dus voorzitter, u snapt dat 50PLUS ook de bijna 1 miljoen vijftigplussers in Brabant niet wil vergeten te noemen. En dan ook nog eens als een oplossing, niet als een last of probleem, want zij willen heel graag naar die Risk Factory toe. De tweede vraag en tevens laatste vraag, kan de gedeputeerde ons iets meer vertellen over artikel 217a, wanneer krijgen we daar iets meer over te horen? De heer Van Gruijthuijsen weet precies waar ik het over heb. Voorzitter, dat was mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. De eerste bestuursrapportage laat helaas een vertrouwd beeld zien. Economie en Cultuur gaan top, andere beleidsterreinen en met name de natuur gerelateerde zijn toch een stukje lastiger. Tijd om meer prioriteit te geven aan deze beleidsterreinen. Een aantal punten wil ik aanstippen, niet alleen over deze beleidsterreinen. De realisatie van huisvesting vergunninghouders gaat niet goed. De druk blijft onverminderd hoog vanwege de hoge instroom en beperkt beschikbaarheid van geschikte woningen. Wat gaat u hiermee doen? Wij willen Budel en Ter Apel niet in de kou laten staan. De realisatie van woningen staat op oranje, dat kwam net ook al voorbij. Wij willen extra versnellen en we attenderen u op de mogelijkheden van meer CPO-subsidie of extra uitvoeringsmiddelen voor gemeenten en misschien slimme garantstellingen voor risico's in de bouw bij onvoldoende verkopen, waardoor projecten mogelijkerwijs ook wat kunnen versnellen. Water en de Kaderrichtlijn Water is een groot probleem. Maar wat gaan wij doen? We mogen niet weggijken. En zo nodig moeten we zelf meer gaan investeren als provincie. Ook over vijf jaar willen wij droge voeten houden. Laat water niet het nieuwe stikstofprobleem worden. Bent u bereid meer te investeren, ook als dit uit onze eigen middelen moet? Grondverwerving bij Natuur en Milieu is een groot knelpunt. Bent u bereid om bijvoorbeeld concessies te doen en meer geld te bieden voor iedere hectare grond? Wat ons betreft liever iets minder hectares in ons bezit dan streefwaarden die niet haalbaar zijn. De behandeling van aanvragen voor stalaanpassingen ligt stil en wij maken ons zorgen over de gevolgen voor onze boren. Wanneer krijgen ze nu eens duidelijkheid? Ze moeten maar blijven wachten. Ook vragen we ons af wat dit voor de provincie betekent als we kijken naar de in 2009 vastgestelde wet Dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen. We hebben hierover eerder schriftelijke vragen gesteld en wacht op antwoord. Energie lijkt goed te gaan. Maar, zoals de heer Brouwers ook al aangaf, welke keuzes gaan we maken in de strijd tegen de netcongestie? Wij willen graag met u en met experts in gesprek om te kijken hoe we dit moeten oplossen. En tenslotte, het tekort op de nazorg voor stortplaatsen is dramatisch. Er missen miljoenen en miljoenen, zo'n 17 euro per Brabander. Hoe heeft u dit kunnen laten gebeuren? Wat gaan we doen om dit in de toekomst te voorkomen? Ik doe twee suggesties om het betaalbaar te maken, een daarvan werd ook al door het CDA genoemd. Doe onderzoek naar het plaatsen van zonnepanelen, zoals al genoemd, alsook naar plaatsing van windmolens. Bij afvalinzameling rivierenland in Geldermalsen is er een mooi voorbeeld van hoe het ook kan. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn met betrekking tot de Burap van uw Staten. U heeft ontzettend veel vragen gesteld. Ik wijs u er overigens op dat diverse zaken ook al eerder vandaag aan de orde zijn geweest. Dus ik neem aan dat het college daar rekening mee houdt. Maar omdat het zo ontzettend veel vragen zijn, gaan we 20 minuten schorsen, zodat het college zich kan beraden op de beantwoording. Bij deze is de vergadering geschorst.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, de schorsing is voorbij. Ik heropen de vergadering. Stilte in de zaal graag. Ik geef het woord aan gedeputeerde van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik wil dank zeggen aan de collega's die het woord voerden vanochtend en de Statenleden die hun betrokkenheid hebben getoond bij de eerdere dossiers vandaag. Nogmaals dank voor de inzet en energie, die ze daaraan besteed hebben. Volgens mij is dat goed verlopen. Fijn om te weten dat het werk gewoon doorgaat en dat je ook gewoon misbaar bent. Dan de Burap. De collega's gaan conform hun portefeuille in op de specifieke inhoudelijke vragen. Het is zoals u gewend bent een afwijkingenrapportage en we zijn ontzettend blij dat we bij bijna tachtig procent van onze doelstellingen op koers lopen. En tegelijkertijd is het heel goed van u als betrokken Staten, om juist bij de overige 23 procent stil te staan, of dat die koers dan ook de juiste koers is. En natuurlijk grijpt u ook de kans aan om hele concrete vraag te stellen en aan de andere kant ook heel abstract algemene beschouwingen te voeren over de stand van de provincie, Nederland, Europa of de

wereld. Maar laten we heel snel terugkeren naar het agendapunt, namelijk de afwijkingenrapportage. Vanochtend is het al besproken, op basis van mondelinge vragen van de fractie van de BBB. U krijgt binnenkort een reactie vanuit het college op het hoofdlijnenakkoord en vervolgens, wanneer dat hoofdlijnenakkoord ergens een keer wordt uitgewerkt in Den Haag, zullen wij via reguliere weg ook weer antwoorden vinden en onze reactie geven op hoe wij ons daartoe verhouden. En wees ervan verzekerd dat dit college gewoon elke dag doorwerkt om samen Brabant mooier, beter en sterker te maken, zoals we dat sinds 8 september 2023 doen. Daar gaan we de komende jaren gewoon mee door. Desniettemin geloven ook wij heel keurig in de staatsinrichting, die we in Nederland hebben en ongeacht welke kleur hebben wij ons te verhouden tot ons Rijk en daar zullen we ook altijd mee in gesprek blijven. Ondertussen werken we elke dag door, samen met heel veel Brabanders. Dat is even de beschouwing vooraf. Dan heb ik slechts een aantal concrete vragen aan mijn portefeuille gekregen. Ik begin met de heer Stoot, die volgens mij aangaf dat het percentage doelen beter wordt. Volgens mij zitten we gewoon conform '23 en '22 een beetje tussen die zeventig en tachtig procent. Dus ik zou daar niet een te groot punt van maken, dat wij het echt heel anders doen. Maar we werken daar gewoon heel consistent. Elk college werkt door aan de gemaakte afspraken. De begrotingswijzigingen geven eigenlijk een reëel beeld, juist ook op verzoek van uw Staten. Als ik me niet vergis zei de heer Buiks, u moet beter op de financiën gaan zitten, gedeputeerde. Dat proberen we dus ook met reëel ramen, reëel begroten, reëel uitwerken. We zitten daar echt bovenop en daaraan doen we ook recht met deze begrotingswijzigingen. Er werd gesproken over leningen aan gemeenten buiten Brabant, dat werd weggezet ten opzichte van een ander dossier. Wij beoordelen dossiers inhoudelijk op hun merites, ook samen met u als Staten. Daarnaast, als daar ruimte voor is, proberen wij ook met een juist rendement, maar ook met een juiste zekerheid, onze middelen uit de immunisatieportefeuille op een juiste plek in te zetten en dat vindt vaak plaats bij gemeenten buiten Brabant. Eind maart hebben wij u ook kort bijgepraat over de realisatie van Beethoven Brainport. We hebben daar ook aangegeven dat we buitengewoon content zijn, maar dat het ook spannend wordt, om die ambitie te realiseren. Gaat het niet zoals het moet, dan moet het zoals het gaat. En samen met het Rijk, de regio en de provincie zetten we onze schouders eronder. U zult langs de lijn van mobiliteit, van talent, van energie en van infrastructuur en openbaar vervoer geïnformeerd worden, om te zien of dat wij inderdaad ook die stappen halen. Onze overtuiging is dat we daar samen juist met het Rijk en de regio de schouders onder zetten en dat we dat gaan halen. De heer Koevoets en ook een aantal anderen haalden aan over indicatoren. Jammer dat de heer Koevoets er nu niet is, maar we hebben volgens mij wel aangekondigd, dat we juist over de indicatoren in algemeenheid in gesprek willen gaan. Hoe kunnen we indicatoren goed richten en is het stoplichtenmodel het juiste model? Via Besturen en Verantwoorden en ook met de werkgroep indicatoren gaan we als college echt graag met u in gesprek. Daarnaast willen we natuurlijk per Uitvoeringsagenda, die we de komende maanden hopelijk allemaal naar u toe kunnen sturen, in gesprek gaan om de inhoudelijke indicatoren met u te kunnen bespreken. Dus die tweetrapsraket zou ik graag met u willen aanpakken. Over indicatoren gesproken, mevrouw Vossen haalde dat aan. Dit zijn indicatoren conform de BBV-systematiek en daar hebben we ons gewoon aan te houden. Dus dat is de reden waarom het er op deze manier staat. Daarmee heb ik volgens mij ook de inbreng van de heer Brouwers over die indicatoren geadresseerd. Daarover gaan we dus graag met u in gesprek. Ik zou zeggen dat we juist op koers liggen rondom ouderen, als u geen ouderen terugziet in deze afwijkingenrapportage. Count your blessings, zou ik in goed Brabants willen zeggen aan de heer Brouwers. En u wordt na de zomer geïnformeerd over de stand van zaken van de 217a rapportage. Daarmee heb ik volgens mij de vragen onder mijn portefeuille en algemeen financieel beleid beantwoord en anders komen de Statenleden er ongetwijfeld in de tweede termijn op terug.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan gedeputeerde Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Dank u, voorzitter. Een aantal vragen vanuit de Staten hadden betrekking op het Brabants Programma Landelijk Gebied, nu in het hoofdlijnenakkoord staat dat het transitiefonds landelijk gebied voor een belangrijk deel niet langer ter beschikking staat. Wij hebben

vanochtend ook toegezegd aan de fractie van de BBB dat wij gaan kijken naar die hoofdlijnen. Dit is natuurlijk best een pregnante hoofdlijn en we zullen daar ook schriftelijk op reageren. Maar misschien is het ook goed u even mee te nemen in wat wij op dit moment bestuurlijk zeggen, als wij daarop worden bevraagd, bijvoorbeeld in de overleggen met onze gebiedspartners. Daarin hebben we het ook uitnodigend gevraagd, wat vindt u dat we moeten gaan doen? En de gebiedspartners zijn heel duidelijk tegen het college. Die hebben natuurlijk ook die herinnering dat wij in oktober 2021 zijn gestart in Noord-Brabant, voordat het Nationaal Programma Landelijk Gebied er was met onze gebiedsgerichte aanpak groenblauwe landbouw. En ook toen vonden wij al, samen met de waterschappen, de gemeente, de agrarische organisaties, de terreinbeheerders en de particulieren, dat wij het moesten gaan doen om op een integrale manier te gaan kijken naar die grote opgaven, die er liggen in het landelijk gebied en niet meer alleen vanuit wateropgaven, alleen vanuit de natuuropgaven of alleen vanuit de landbouwopgaven te gaan kijken naar oplossingen, maar het vooral ook in de combinaties te doen met alle gebiedspartners en hun kennis. Ze hebben ook heel duidelijk tegen mij gezegd, wij gaan door. Stick to the plan, in goed Brabants. Dat betekent dat we het in de komende jaren zullen gaan doen met iets minder middelen dan waarop we hadden gehoopt en wat we hadden voorzien. We hebben natuurlijk gezegd, doorrekenen naar 2040 met 8 miljard. Het wordt de komende jaren wat minder, maar het is niet niks. En dat is ook het antwoord op de vraag over onze versnellingsmiddelen. We hebben heel wat hobbels in de tussentijd genomen, positieve appreciatie van de kennisinstituten op de versnellingsmiddelen, positieve appreciaties vanuit de Tweede en de Eerste kamer, positieve appreciaties vanuit het strenge Ministerie van Financiën en er ligt een advies aan de ministerraad om voor de zomer hier een klap op te gaan geven. Ik heb nog geen enkel signaal gekregen, dat wij die middelen vanuit de versnellingsmiddelen, die rond de 220 miljoen euro, niet gaan krijgen. Een vraag vanuit het CDA was of het aandeel personeel en capaciteit niet aan de grote kant is. De gebiedspartners hebben enorme behoefte aan ondersteuning van de gebiedsprocessen, juist om tot uitvoering te kunnen gaan komen. Dus zij doen ook een groot appel op ons, om dat volledige bedrag, in te zetten, maar natuurlijk wel op een billijke manier, want ik ben het er zeer eens, elke belasting euro moet je billijk inzetten. Maar dat is echt een vraag vanuit onze partners, om dat ook in de vorm van capaciteit te gaan doen. Die capaciteit heeft dus direct te maken met de uitvoering, maar juist ook met dat zorgvuldige gesprek in dat gebied, om te zorgen dat je met elkaar blijft uitleggen, wat je doet en waarom je het doet met elkaar. Dus ook daar gaan die gelden heen, naar een stukje participatie en afstemming. Er was een leuke suggestie vanuit de VVD met betrekking tot het nog te komen actieplan invasieve exoten. Kun je daar misschien iets doen met actiedagen, om te komen tot draagvlak? Ik wil die suggestie warm meegeven aan degenen, die dat actieplan aan het schrijven zijn. Maar wel met de verfijning dat het vooral ook straks gemeenten en uitvoerders zijn, die dat moeten gaan doen. En mogelijk komen zij met betere plannen, we streven immers altijd naar steeds beter. Maar ik zal aangespoord door de Staten, deze suggestie in ieder geval meegeven. Dan heb ik vanuit de kant van de Partij voor de Dieren een terechte zorg gehoord over het tempo en de urgentie ten aanzien van natuur. De fractie wijst terecht op het dashboard biodiversiteit, dat deze week naar buiten is gekomen. Ik wil de hele Staten aanraden om dat dashboard eens te gaan bekijken. Het is een mooie visual, u hoeft niet veel te lezen. Het maakt in een oogopslag duidelijk waarom wij moeten blijven doorgaan, waarmee wij moeten blijven doorgaan. Ten aanzien van de stortplaatsen is ons gevraagd, is dit een konijn uit de hoed, even met mijn eigen woorden. Waarom moet dit nou? Het moet, omdat wij met uw Staten hebben afgesproken, om elke paar jaar eens te gaan kijken, hoe het ervoor staat met de beoogde risico's en risicoafdekking. We kwamen tot deze ontdekking. Dat is een van de redenen waarom we met elkaar nu heel strak hebben afgesproken, om het echt elke vijf jaar te gaan doen. Ik zag vanuit de kant van de ChristenUnie-SGP ook een mooie suggestie, misschien kun je iets doen om de business case nog wat beter en gunstiger te maken. Ik hou ervan als de Staten met ons meedenken. Ik moet eerlijk zeggen, met de ene stortplaatshouder en vergunninghouder zijn we al in een wat constructiever gesprek over oplossingen, dan met de ander. Met sommigen moet je nog even wat meer praten over dat het echt nodig is, om die financiële risico's af te dekken. En met anderen kun je inderdaad al in gesprek over de toekomst en zo u wilt over nieuwe, gecombineerde verdienmodellen daaromtrent.

De **voorzitter**: De heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Het is niet zo goed om te horen, dat u ook mee wilt kijken naar de suggesties. Dat is fijn. Tegelijkertijd, het is wel een enorm bedrag dat ontbreekt. Kunt u iets meer duiding geven, hoe het precies kan? Hoe komt het dat wij dit nu opeens vernemen, zo'n enorm bedrag?

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): In alle eerlijkheid, het was voor mij echt een heel vervelend inzicht om te krijgen. Ik had exact dezelfde vraag. Ik heb in uw positie gestaan, dus ik heb ook de vraag gesteld, hoe kan het dat we als Staten dit niet eerder scherp hadden? In 2013 hadden we met elkaar veronderstellingen over hoe dit dossier zich zou gaan ontwikkelen. We zijn aan de late kant geweest om te kijken, hoe het zich daadwerkelijk heeft ontwikkeld. En het heeft echt ook te maken met renteontwikkelingen. En dat zijn zaken die je ook vanuit PS en GS natuurlijk niet kunt beïnvloeden. Dat is best ingewikkeld om in te schatten. En we zitten nu ook ten aanzien van die ontwikkelingen de komende jaren reëler en scherper in de wedstrijd. Hetzelfde geldt ook voor gesloten stortplaatsen. Er was sprake van te veel wensdenken, hoe bijvoorbeeld innovaties ons kunnen helpen. Dat kan misschien helpen bij de actieve stortplaatsen, omdat ik denk dat daar inderdaad innovaties kunnen helpen om de risico's te verminderen, maar bij reeds gesloten stortplaatsen moet je echt een wat conservatievere inschatting maken en minder aan wensdenken doen. Dat zijn in ieder geval onze lessen vanuit het vervelende bericht, dat we u moeten geven en wat inderdaad een hele negatieve doorwerking heeft op onze provinciale begroting, maar ook op die van gemeenten, zoals u weet.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Dat is in ieder geval duidelijk. Kunt u ook meedoen met het principe dat de vervuiler betaalt?

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Voorzitter, dat is niet hoe onze wet Milieubeheer in elkaar zit.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Of is deze stortplaats al overgedragen?

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Het zijn gesloten stortplaatsen, waar wij nu direct het financiële risico voor dragen. Maar u verwijst natuurlijk ook naar de actieve stortplaatsen, waar nog bezigheden zijn. Dat is natuurlijk een doorlopend gesprek, wat ik voer en wat wij voeren met degenen die de vergunning houden. Maar ik moet u ook zeggen, volgende week heb ik met Attero ook een gesprek over een aantal aspecten. Dit is zeker iets wat ik met hen ga bespreken. Niet zozeer dat de vervuiler betaalt, zoals u het nu bespreekt, maar wel hoe zorg je gewoon voor een goed en daadwerkelijk duurzaam stortplaatsbeheer, hoe minimaliseer je de leefomgevingsrisico's en hoe zorg je dat je niet, bedoeld of onbedoeld, rekeningen op bijvoorbeeld overheden afschuift? Ik ben zeker als het om dit soort bedragen gaat niet zo heel geduldig meer, om daar heel veel speling in het vervolg op te laten bestaan. En daarmee heb ik hopelijk ook een beetje antwoord gegeven op de vraag die u stelt.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Nog een laatste vraag. Heeft u het idee dat hiermee ook echt de bodem bereikt is en dat u precies weet dat dit het is. Komen er nog meer verrassingen op ons af?

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Voorzitter, dat is een terechte vraag vanuit de Staten, vanuit de controlerende rol. Ik moet zeggen dat ik rond een actieve stortplaats even heel scherp aan het kijken ben, wat daar aan het gebeuren is. Dus niet een gesloten stortplaats, ik denk dat we daar de risico's nu al goed in beeld hebben, maar ik maak me nog zorgen over een specifieke actieve stortplaats. Als er iets over te rapporteren valt in uw richting, dan kom ik daar bij u op terug. Eerst wil ik een aantal zaken heel duidelijk en zeker weten.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Als ik nog even mag, want ik had nog een aspect vanuit de ChristenUnie-SGP tot slot in de beantwoording van zaken. Maar anders wacht ik tot het tweede rondje.

De **voorzitter**: Nee hoor, gaat uw gang. Daarna geef ik het woord aan mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Dan ga ik inderdaad naar de vraag vanuit ChristenUnie-SGP over grondverwerving als knelpunt. U gaf aan, is het niet mogelijk om meer geld te bieden voor hectares grond in bijvoorbeeld onze gebiedsgerichte aanpak groenblauwe landbouw. Het is zo dat daarin al heel snel een staatssteunkwestie aan de orde kan zijn. We hebben daar veel gesprekken over met onze juristen. Er wordt veel om gevraagd vanuit het veld, om een hogere prijs te bieden. Ook met de rijksregelgeving is dit aan de orde van de dag geweest. De afspraak is, als wij een volledige schadeloosstelling bieden, wat echt een fijne, mooie prijs is, inclusief opstellen, dat daar ook de onteigeningstitel bij hoort. En daar hebben wij wel ervaring mee, overwegend zeer positieve ervaringen, omdat wij gaandeweg het VSO-traject tot hele goeie overeenkomsten kunnen komen, samen met grondeigenaren. Tegelijkertijd hebben wij ook in het bestuursakkoord met elkaar afgesproken om daar heel voorzichtig mee te zijn, omdat hierbij onteigening als titel wel geplaatst moet worden. Dus in die verfijning kijken wij in onze gebiedsgerichte aanpak of dit zware instrument wel of niet aan orde kan zijn.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Met betrekking tot biodiversiteit had ik eigenlijk een iets concretere vraag, dan alleen maar bestaat zo'n monitor. In de bestuursrapportage staat nu dat de effecten van de landbouwtransitie, de energietransitie en de transitie naar een natuur inclusieve samenleving nog moeten komen. Ik vroeg me wel af wanneer die effecten dan moeten blijven, voor het geval dat we eventueel moeten bijsturen. Het stoplicht staat nu al best wel lang op oranje en al zeker een jaar met dezelfde uitleg. Wanneer moeten die effecten dan komen?

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Wij zijn onze monitoring van de biodiversiteit steeds verder aan het verbeteren. Dit is doorlopend beleid, waarover we nu rapporteren bij de Burap. Maar er is natuurlijk ook het onderdeel dat wij als huiswerk te doen hebben vanuit wat de natuurdoelanalyses ons hebben gebracht. En je ziet nu ook bij het hoofdlijnenakkoord, maar daar komen we in een notitie op instigatie van de BBB bij u op terug, dat het meten-is-weten en het monitoren van natuur een steeds grotere rol gaat spelen. Ik verwacht daarom dat we het met uw Staten, bij een van de vervolgdossiers op het gebied van natuur, nog wel vaker gaan hebben over die monitoring van die biodiversiteit. Dat kan zijn bij de plannen van aanpak van de natuurdoelanalyses, die nog in uw richting gaan komen, of bij de zaken die aan de orde zijn rond het Brabants Programma Landelijk Gebied, of bij het onderdeel natuur in die afspraak rondom Brabant Open, waar collega Dirken mee bezig is vanuit de Ontwikkelaanpak Stikstof. Dus dat meten-is-weten, is iets wat wij met andere programma's doen en waar binnenkort ook een versnellingsprogramma over van start gaat. De dekking daarvan kwam uit het transitiefonds Landelijk Gebied. Daarvan gaan wij als provincies natuurlijk zeggen, rijksoverheid, volgens mij moet u het gewoon op de LVVN-begroting zetten. Dat is iets wat binnenkort naar uw Staten komt. En het lijkt me goed, om dat op een apart natuurmoment met uw Staten gewoon eens even vast te pakken als een belangrijk onderwerp. Daarmee ben ik aan het einde gekomen van mijn onderwerp.

De **voorzitter**: Die indruk had ik al. Dank u wel. Ik ga naar de Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel voorzitter. We gaan er snel doorheen als het aan mij ligt. Eens kijken of u dat ook een goed idee vindt. Allereerst een reactie naar de heer Van Raak. Dank voor uw

complimenten over onze aanpak van het openbaar vervoer. Mijn dag is goed, mijn week is zelfs goed, denk ik. U sprak wel zorgen uit over de inhuur bij de vervoerders. U vroeg, is dat dan de oplossing? Nee, het is niet de oplossing, maar het helpt wel bij het probleem dat we nu hebben, namelijk te weinig personeel in dienst. Dus het helpt wel degelijk, maar het is zo dat dat een soort flexibele schil moet zijn in de toekomst en dat er vooral veel personeel in dienst moet komen bij vervoerders. Die vervoerders hebben de handen ook wel gebrand, in ieder geval een aantal daarvan, u heeft dat van Hermes zelf gehoord. Zij zeggen, we hadden eigenlijk te veel personeel ingehuurd en die waren allemaal weg na Covid en toen hadden we geen personeel meer, dus dat moet anders. Dus zij geven dat zelf ook toe. Dan door naar SP en Volt, met de vraag naar de kleinschalige maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren op onze infrastructuur. Ik heb daar een hele lijst van, dat zijn wel 20, 25 dingen. Mijn toezegging is dat u die krijgt. Denk aan het aanpassen van oversteken, het maken van middenbermen tot en met geleiderails. U krijgt een lijstje waar we dat gedaan hebben en waar we dat gaan doen.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Dank, voorzitter. Dat was wel heel snel over het personeel bij vervoerders. Heel veel discussies die we vandaag houden over de bestuursrapportage gingen over zorgen, die we hebben, omdat we de financiering eventueel niet meer rondkrijgen. Ik vond dat de Partij voor de Dieren dat heel treffend verwoordde. Een heleboel beroepen die we deden op rijksmiddelen gaan door de nieuwe hoofdlijnenakkoord eventueel niet meer door. Dit onderwerp is niet één van die onderwerpen, want u heeft rijksmiddelen gekregen middels de Bikkergelden. U heeft alleen niet gekozen, om die in te zetten om verrijking van het personeelsbestand te bewerkstelligen. Terwijl ik u wel ken als iemand die zegt, laten we eerst maar eens die basis in het openbaar vervoer op orde krijgen, voordat we verder verrijking gaan doen. U gebruikt dat argument regelmatig als er hier voorstellen worden gedaan over het inzetten van de nachtbus. Kunt u eens reflecteren op die keuze?

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Daar gaat mijn voornemen om snel door deze bespreking heen te gaan. U hebt gelijk. De reden dat wij die Bikkergelden niet inzetten op dit moment om het openbaar vervoer te versterken, heb ik vaker uitgelegd. Wij kunnen op dit moment geen extra dienstregelingsuren inkopen, want vervoerders kunnen ze niet rijden. U heeft eerder de vraag gesteld, ik geloof samen met de fractie van ChristenUnie-SGP, kun je er niet zorgen dat die medewerkers van de vervoerders een beter salaris krijgen, of andere arbeidsvoorwaarden worden verbeterd? Daarvan zeggen wij, dat is niet aan ons. Ten tweede zit dat in de cao-afspraken, om daar bovenop iets te gaan doen, is ook niet de oplossing, wetende dat de vervoerders zich al uitermate inspannen, om nieuw personeel te werven en dat het niet zo is, dat je zomaar blikken personeel kunt opentrekken, zelfs niet als je de arbeidsvoorwaarden net een klein beetje beter maakt. Dus vandaar dat we dat niet doen. Die dienstregelingsuren willen we inzetten, die Bikkermiddelen, als er nieuwe concessies komen, dan kunnen we een mooie sprong maken.

De heer **Van Raak** (SP): Tegelijkertijd concludeert u wel in de bestuursrapportage, dat al die plannen die we hebben, al dat het extra vervoer dat we hebben ingekocht met die Bikkergelden, vallen of staan bij dat personeelsbeleid en of we genoeg personeel krijgen. Dus als we die middelen daar niet voor inzetten, hoe voorkomen we dan dat we in de volgende bestuursrapportage moeten concluderen, dat we heel veel mooie plannen hebben gemaakt omtrent het openbaar vervoer, we hebben in West-Brabant veel nieuwe lijnen kunnen realiseren, tenminste op papier, want we hebben de buschauffeurs niet kunnen vinden, dus ze zijn niet doorgegaan.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik verval in het antwoord dat ik net ook gaf, namelijk dat het gewoon een opgave is voor de vervoerders, om onder de reguliere cao-afspraken, die ze met hun personeel hebben, te zorgen dat er meer personeel wordt geworven. Dat is ook gewoon wat zij doen. Daar zetten zij ook stappen in. U was daar zelf bij. Arriva heeft ons laatst nog verzekerd, dat zij bij de start van de

dienstregeling in West Brabant ook personeel hebben. Daar gaan we ze op monitoren. Zoals u weet, hebben we dat strakgetrokken. Ze moeten redelijk frequent aan ons rapporteren daarover. Wij zitten daar bovenop.

De heer **Van Raak** (SP): Met dat laatste ben ik heel blij. Misschien kan ik voorstellen aan de gedeputeerde dat we die monitoring regelmatig terug laten komen in de werkgroep.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Dat hoeft u zelfs niet eens aan mij voor te stellen, want daar bent u zelf voorzitter van. Dus volgens mij kunt u dat gewoon regelen. En misschien kunnen we dat aanstaande vrijdag inderdaad al doen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dan door naar het CDA over de remises. Het CDA zegt, kunnen we die remises, want we zijn er een aantal aan het ontwikkelen in eigen beheer, niet door de gemeentes laten doen en vervolgens de lening geven aan de gemeentes, om dat te financieren en de rente toevoegen aan de concessies. Die remises willen wij juist in bezit hebben als strategische asset, die zijn essentieel voor aanbestedingen, wetende dat een goede plek in het centrum van een stad bij een station steeds schaarser wordt, zeker als het grootschalig is en men heel veel bus moet stallen. De laad- infrastructuur is nogal een ding. Als die er niet is, heb je wel een groot probleem als je gaat aanbesteden met alleen elektrische bussen. Kortom, daarom willen wij ze in bezit. Gemeenten zouden dit in principe ook kunnen doen, maar die zullen ons aankijken en zeggen dat het onze verantwoordelijkheid is. En daar hebben ze gelijk in. Kortom, het is logischer dat we het zelf doen. Het goede nieuws is, dat wij de opbrengsten van de verhuur van die remises aan de vervoerder versleutelen in de concessie. Dus dat levert extra middelen voor de concessie op ten opzichte van een situatie dat de concessiehouder dat huurt van een commerciële verhuurder. Dat is het goede nieuws. En ten slotte is er ook goed nieuws voor de heer Brouwers. Op pagina 65 van de Burap is er wel degelijk aandacht voor ouderen, namelijk ouderen die aan het fietsen zijn. Dus we hebben eraan gedacht.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Maes.

De heer **Maes** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Ik ga de vragen af, te beginnen bij vragen over energie. Dank daarvoor. De vraag van de heer Hordijk van de PvdA was een vraag over ons ontzorgingsloket maatschappelijk vastgoed, een mooie ambtelijke term. Er was een eerste tranche en een tweede tranche. In de tweede tranche is de doelgroep vergroot, maar toch is het aantal aanmeldingen minder. Als ik het niet goed vertaal, dan hoor ik dat vast. De vraag is hoe dat komt. Volgens mij is het zo, dat je die twee getallen bij elkaar kunt optellen, het is niet het één of het ander. Eerst was het bereik gemeenten tot 25.000 inwoners, daar hebben een aantal gemeenten op gereageerd. Ik heb de getallen niet in mijn hoofd. Vervolgens hebben we gezegd, in de tweede tranche gaan we de doelgroep verbreden. En daar hebben vervolgens weer een aantal gemeenten op gereageerd. Dus het is niet het één of het ander, maar we hebben gewoon een grotere groep bereikt. Dus in zoverre is dat een succes. Ik weet niet of ik het zo mag noemen, maar in ieder geval staat het licht op groen. De tweede vraag was van Volt, van mevrouw Vossen. Het ging over de indicatoren, u had daar ook een technische vraag over gesteld. En zij vroeg ook wanneer de Uitvoeringsagenda komt, want in de beantwoording van de technische vragen werd verwezen naar de Uitvoeringsagenda. Die ontvangt u nog voor de zomer. Het is dan vervolgens aan u in de agendacommissie om die ook te agenderen. Dat zal dan kort na de zomer zijn. Wij houden er rekening mee dat eind augustus de Uitvoeringsagenda Energie zal worden besproken. Daar zit ook een pakket aan indicatoren bij en die stemmen we af met de werkgroep indicatoren van uw Staten. Dan 50PLUS, de heer Brouwers vroeg naar de status van motie 119, die gaat over de levering van warmte door het Amernet door RWE. We zijn bezig met de warmtedialogen, zoals u wellicht weten. We zijn ook druk in gesprek

met Ennatuurlijk, de partij die de garantie moet geven voor het leveren van die warmte. Zij zijn druk bezig met tijdelijke maatregelen, om ook na 1 januari 2027 warmte te kunnen blijven leveren. Ik zeg daar met name bij tijdelijke maatregelen, want we zijn ondertussen ook in gesprek over meer structurele oplossingen voor na 1 januari 2027. Eind van dit jaar verwachten we daar ook bij u op terug te komen. Ik zie de heer Brouwers naar de interruptiemicrofoon komen.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): U bent natuurlijk nieuw, dus dat is misschien een beetje moeilijk. Maar met alles wat u weet, denkt u dat de oplossing eraan gaat komen, dat die 50.000 inwoners op 1 januari 2027 weer warmte hebben?

De heer **Maes** (GS, SP): Ik refereer ook naar de motie, die geloof ik als titel had, Laat ze niet in de kou staan. Dat gaat zeker niet gebeuren. Dat is altijd een risico natuurlijk, maar laat ik dat gewoon garanderen. Ze komen niet in de kou te zitten.

De **voorzitter**: U bent niet de woordvoerder van uw fractie, dus ik kan u ook het woord niet geven. Sorry. De heer Maes gaat verder.

De heer **Maes** (GS, SP): Dank u wel, voorzitter. Dan naar de heer Minkels van Forum voor Democratie. Ik heb de motie inmiddels gekregen. Het is een hele uitvoerige motie, dank daarvoor. Ik kan daarover zeggen dat er eigenlijk al een onderzoek is naar welke daken geschikt zijn om zonnepanelen op te plaatsen. Dat is al gedaan en we hebben daarvoor een mooie site, die heet zonnescanbrabant.nl. Daar kunt u gewoon voor heel Brabant zien welke daken geschikt zijn voor zonnepanelen, welke minder of welke zelfs helemaal niet. Positief gezegd, kan ik zeggen, uw motie is al uitgevoerd. Negatief gezegd, kan ik zeggen, het is eigenlijk overbodig en daarom zou ik hem willen ontraden.

De **voorzitter**: Meneer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Maar toch was het misschien niet zo slim geweest om op die daken in Oss bij een koelcel toch zonnepanelen te plaatsen. Hoe heeft dat dan tot stand kunnen komen?

De heer **Maes** (GS, SP): Dat is een goede vraag, denk ik. Ik misschien zelfs ook wel een mening daarover, of er een antwoord op. Maar het is niet aan ons om daar antwoord op te geven. De gemeente geeft een vergunning af bij dat soort grootschalige projecten, waarbij zonnepanelen op grote daken worden gelegd. De motie haalt wel heel veel verantwoordelijkheid naar de provincie toe, die eigenlijk bij de gemeente ligt. Als wij die naar ons toe gaan halen voor de 56 gemeenten die onze mooie provincie telt, dan mogen we nog wel een paar verdiepingen op de toren bouwen, want dan kunnen we de mensen niet kwijt, die dat allemaal moeten gaan controleren. Het signaal is helder, maar laten we vooral de verantwoordelijkheid bij de gemeente laten liggen en dan zien we via de RES-regio's en zo zijn we ook met hen in gesprek over dit soort dingen. Voorzitter, ik ga verder met de laatste vraag op het vlak van energie, de netcongestie van de ChristenUnie. De heer Schipper vraagt, wat doen we hier nu aan? Zo heb ik het even samengevat. We doen heel veel kan ik u garanderen. De korte termijn maatregelen, waar we nu al mee bezig zijn, is het stimuleren van energiehubs om het net te ontlasten, maar ook het net te verzwaren. Enexis en Tennet zijn daar heel druk mee bezig, net als andere regionale netbeheerders. Dat proberen wij maximaal te faciliteren, door in de vergunningen daar ook aan mee te werken. Ook door Enexis en de gemeenten met elkaar in contact te brengen en dat soepel te laten verlopen. Daarnaast, op de langere termijn, zijn we bezig met het energieperspectief en de meerjarenprogrammering voor de pMIEK2.0, dat is een afkorting voor Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat. Die pMIEK

moet er 1 februari 2025 zijn. Daar zijn we ook druk mee bezig. Maar het is een illusie om te denken dat netcongestie binnen nu en een paar jaar is opgelost. Ik heb wel van Enexis begrepen, dat vond ik wel een mooie, het heeft ongeveer honderd tot honderdvijftig jaar geduurd om het netwerk te bouwen, zoals het er nu ligt. En eigenlijk moet het binnen tien tot vijftien jaar verdubbeld worden. Dat is al een behoorlijke opgave. De verwachting is dat dat gaat lukken, maar dat betekent wel dat het niet binnen een paar jaar gefikst is, om het even in het goed Brabants te zeggen.

De **voorzitter**: Ik denk dat het college maar eens een keer op Brabantse les moet, maar ik geef mevrouw Van de Ven het woord.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wij hadden een vraag gesteld met betrekking tot de tweejaarlijkse rapportage, een vraag vanuit ons is, kan dat ook jaarlijks gebeuren, omdat het toch wel een heel belangrijk onderwerp betreft.

De heer **Maes** (GS, SP): Sorry, tweejaarlijks rapporteren van wat?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Er wordt tweejaarlijks gerapporteerd met betrekking tot de RESsen en of dat jaarlijks zou kunnen. De vraag was wat vaak gesteld.

De heer **Maes** (GS, SP): Dank, het is een goede vraag. Ik wil er graag in de tweede termijn kort op terugkomen. Ik moet wel zeggen dat ik, evenals de Staten, in het begin ook verbaasd was dat er maar een keer per twee jaar gerapporteerd wordt over een onderwerp, dat zoveel aandacht verdient en van maatschappelijk belang is. De ontwikkelingen gaan zo snel en als je dan maar eens in de twee jaar de cijfers krijgt, dan is dat lastig sturen inderdaad. Ik kom daar zo op terug. Voorzitter, dan Levendig Brabant zoals dat dan heet, Cultuur, Sport en Erfgoed. Ik ga met dat laatste beginnen. Er was een vraag over erfgoed van Volt, SP en PvdA, met betrekking tot de staat van onze rijksmonumenten. Er werd gevraagd waarom is die groen? De staat van het onderhoud wordt gemeten met een monumentenmonitor, die wordt in alle provincies uitgevoerd en in 2019 was er een nulmeting en toen was het zo, dat 18,7 procent van onze rijksmonumenten in matige of slechte staat was. De laatste meting heeft in 2024 plaatsgevonden en daaruit blijkt dat nog 17 procent in slechte staat is. Het is dus een afname, weliswaar gering. Vandaar dat er gezegd is, het is een groen stoplicht, want we voldoen aan ons streven. Maar voorzitter, de vlag gaat niet uit. Het streven is om op tien procent of lager uit te komen. Als provincie zetten we jaarlijks ruim vier miljoen daarvoor in. Maar we zijn ook met het ministerie in overleg. We zijn niet de enige provincie die ermee worstelen. Er is een soort tussenrapportage van een onderzoek naar hoe groot het probleem is. Daaruit blijkt dat we landelijk gezien tussen de een en de anderhalf miljard nodig hebben om alle rijksmonumenten tien procent of minder in slechte of matige staat te laten verkeren. We verwachten daarvoor de zomer nog de definitieve van en ook wat daar dan mee gaat gebeuren. We houden u via de Buraps op de hoogte van de vorderingen, was volgens de reguliere werkwijze is. Tot slot de bewegingsarmoede. We voldoen niet aan de doelen. De cijfers werden ook al door de heer Van Raak genoemd. Wat gaan we hieraan doen? Ons beleid is erop gericht, om juist meer mensen in beweging te krijgen, ook groepen in de samenleving die nu niet of onvoldoende worden bereikt. En die groepen worden nu in beeld gebracht. Welke groepen doen minder aan sport en komen minder in beweging? Vooruitlopend daarop zijn we nu al een samenwerking aangegaan met Brabant Sport, om mensen in achterstandswijken te bereiken. Daarvan is al bekend dat zij relatief weinig deelnemen aan sport bijvoorbeeld. En daarnaast, ik ga de lijst niet opnoemen, doen we al heel veel andere dingen om mensen te stimuleren om te gaan sporten. En die zullen op termijn hopelijk hun vruchten gaan afwerpen. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga maar mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank, voorzitter. Er zijn over twee onderwerpen vragen gesteld aan mij. Dat had ik ook gezien in de technische vragen die gesteld zijn. Er is belangstelling van uw Staten voor de KRW en hoe het daarmee staat. Ik denk dat het goed is, om nogmaals te benadrukken dat we een enorme impuls gaan geven met gelden uit de Perspectiefnota. Desalniettemin staan de bolletjes op rood, dat heeft u gezien, omdat het ook niet verwachting is dat we alles gaan halen. Dat ontslaat ons niet van de plicht om ons maximaal in te spannen en vooruit te kijken naar 2027 en daarna, wat er dan zal gebeuren. Ik nodig u ook van harte uit op 30 mei. Een aantal Statenleden heeft zich daar ook al voor aangemeld. Het is een noviteit dat we samen met de drie waterschappen vooruit te blikken, ook juridisch gezien. Wat betekent het nou? Wat staat ons nu op de korte termijn te doen? Wat betekent het als die bolletjes op rood blijven staan? En daarnaast hebben we nog volop gelegenheid om met elkaar over dit onderwerp een verdiepend gesprek te voeren in het najaar, als we het hebben over het addendum op het RWP en de Statenmededeling over de droogteagenda die eraan komt. Wat de plannen uit Den Haag betekenen voor de KRW en het Waterdossier, ook waar het de kwaliteit van drinkwater betreft, daar komen we voor 14 juni op terug. Een ander blok, waar u veel vragen over heeft gesteld, is de eigen interne organisatie. Ik zie dat ook als een vorm van zorgzaamheid voor de mensen hier, die ook echt uitvoering moeten geven aan alle plannen die we hier met elkaar in dit huis opschrijven en bedenken. Ik stel voor om daar nu niet al te diep op in te gaan, maar ook te kijken hoe we dat een keer in een informerende sessie wat meer interactief kunnen doen. En ik kom daar met een memo op terug op welke manier we dat zouden kunnen doen en uiteraard gaan we dan juist in op de zaken die uw belangstelling hebben, zoals bijvoorbeeld het ziekteverzuim, maar ook hoe we goede, nieuwe medewerker werven en hoe we zorgen dat we met zijn allen het werk gedaan krijgen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Meneer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Er zijn een paar vragen gesteld met betrekking tot landbouw en voedsel, met name natuur inclusief kwam een paar keer terug. Ik begin met de vraag van de VVD met betrekking tot innovaties en metingen, hoe zit het allemaal? In gezamenlijkheid met de zes zandprovincies, ook andere provincies sluiten daarbij aan, zetten we volop in op innovaties en er loopt ook een pilot rondom die real-time metingen en monitoren. Dat doen we onder andere met middelen van de overheid, van het Rijk en die zandprovincies. We proberen versnelling te gaan realiseren. We verwachten dat we aan het eind van het jaar die resultaten gaan zien, dan zouden we ook echt real-time kunnen gaan meten. En uiteraard zullen we nieuwe kansen benutten. We zijn ook heel erg benieuwd, wij natuurlijk ook, naar die uitwerking. Die versnelling is nu echt wel gaande. Het rapport van Gé Backus is jullie toegezonden, waarin staat aangegeven dat we ook op het gebied van de regie moeten versnellen. Die adviezen gaan we ook overnemen. Dat zijn zaken, waarvan ik hoop dat ze u geruststellen. De vragen met betrekking tot natuur inclusief, zijn helemaal niet zo eenvoudig. BrabantAdvies heeft natuurlijk onze instrumenten voor natuur inclusieve landbouw geëvalueerd en ook geconcludeerd dat een eenduidige definitie zou helpen. Die moet er ook komen. Wij concluderen dat zelf ook. Die moet er komen, want er zijn bij wijze van spreken ook nu al reguliere bedrijven, die misschien wel voldoen aan de term natuur inclusief. We moeten goed weten met zijn allen hoe we dat gaan doen. Het advies van BrabantAdvies is binnen en dat komt via een Statenmededeling naar u toe, volgens mij binnen nu en twee, drie weken.

De **voorzitter**: Ik geef mevrouw Van de Ven het woord voor een interruptie.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. U noemt een aantal aspecten met betrekking tot innovatie. U heeft het over de kwartiermaker, daar gaan we binnenkort informatief over verder, hoop ik, alsook over het hoofdlijnenakkoord en de kansen om te kijken naar nieuwe innovaties. In hoeverre krijgen alle sectoren, alle agrariërs daar kans toe in Brabant, om aan die nieuwe innovaties te kunnen voldoen, die gemeten zijn en gemonitord en dergelijke?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Welke kansen krijgen ze daartoe? Dat ligt er natuurlijk ook aan of men dat wil, wie dat gaat doen, wat men wil gaan doen en wat voor mogelijkheden er zijn. De kwartiermaker Gé Backus zegt natuurlijk ook dat dat heel erg van belang is, we moeten de regie wel gaan pakken nu. Er moet wel iemand de regie oppakken. De mogelijkheden voor welke systemen er straks beschikbaar zijn en die ook juridisch beschikbaar zijn, zo zal ik het maar zeggen, daar komen we later in het jaar wel achter. We moeten straks wel een beeld krijgen van de metingen en welke systemen daarvoor geschikt zijn. Dat heeft veel te lang geduurd en daar moet nu wel duidelijkheid over komen. Dat proberen we met die versnelling te gaan realiseren.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dat is super. De heer Gé Backus haalt ook haalbare doelen aan en haalbare tijdlijnen. U snapt wel waar ik naartoe wil. In hoeverre ziet u dat de huidige deadline van 1 juli haalbaar is?

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Ik weet niet of dat nu aan de orde is, om dat nu te bespreken. We gaan met die routekaart natuurlijk aan de slag. Misschien dat mevrouw Dirken straks iets daarover zeggen. Die heeft vragen gekregen met betrekking tot stikstof. Dat kan ik nu niet zo zeggen. Dat rapport van die kwartiermaker is hartstikke vers. En waar ik het over had, die versnelling, die mogelijkheden, nieuwe stalsystemen en dat soort zaken, die zijn er niet voor 1 juli. Die real-time metingen en die mogelijkheden komen pas op het eind van het jaar.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Als ik dat samenvat, geeft u ruiterlijk toe dat 1 juli niet haalbaar is voor de nieuwe innovaties. Daar ben ik blij mee, dank u wel.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Er zijn natuurlijk wel innovaties die voor 1 juli mogelijk zijn, bijvoorbeeld de luchtwasser. Dus uw analyse is niet helemaal juist. Dat was natuur inclusief. Het Rijk is ook bezig met het verkennen van de ambities voor de natuur inclusieve landbouw. Daar loopt een opdracht voor. Dus wij zijn er als provincie mee bezig, maar ook de rijksoverheid is ermee bezig. Wij hebben een advies gevraagd van BrabantAdvies, dat ontvangt u een dezer dagen. Dan was er een vraag van de Partij voor de Dieren. Wat doen nu eigenlijk om natuur inclusief of biologische landbouw te bevorderen. Ik ben nu negen maanden bezig. Ik zie natuurlijk veel bij de vele bezoeken en ik spreek met heel veel mensen uit de sector, zoals Goed Boeren. Ik kom dan wel tot de conclusie dat we sommige dingen misschien wel anders moeten gaan doen. Daar ben ik ook goed over aan het nadenken, samen met GS. Dus daar wil ik het wel eens goed over hebben. Er zijn biologische boeren en natuur inclusieve boeren, die het gewoon goed doen en goed kunnen verdienen. Maar er zijn er ook die het heel lastig hebben. En wat ligt dat dan aan? Er is natuurlijk in Brabant op dit moment enorme grondhonger. De gronden worden heel snel verkocht. Als een bedrijf stopt of er zijn mogelijkheden tot werving van grond, dan is die grond heel snel weg. Als je biologisch wil boeren, heb je grond nodig, dus daar moeten we wel goed over nadenken. Daar ben ik ook goed over aan het nadenken, hoe je dat kan doen. Dat moet ook met de sector zelf. Daar spreek ik dan ook mee, misschien hebben zij ideeën. Ik probeer dat samen te brengen om in ieder geval oplossingen te gaan creëren. Maar het is niet eenvoudig, het is flink duwen en trekken, wil je dat kunnen realiseren? Dat merk ik wel. Er zijn verschillende mogelijkheden om dat te doen. Wij hebben er bijvoorbeeld ook rijksmiddelen voor. Er is extra ruimte in uitzonderingen van regels voor de natuur inclusieve melkveehouderij. We stimuleren bijvoorbeeld de markt via biologische catering. Dat zijn allemaal zaken om dat ook te stimuleren. Dat zijn zaken die nu spelen. Maar nogmaals, ik ben nu negen maanden bezig. Ik zie wel dingen, waarbij ik denk, dat zouden we misschien anders kunnen doen. Dan betreffende Q-koorts, misschien hebben zaken elkaar gekruist. We hebben dat besproken in GS, er waren vragen gesteld en die beantwoording is gisteren de deur uitgegaan. Die komt bij u binnen, daarin kunt u alle antwoorden vinden met betrekking tot Q-koorts. Dat waren mijn opmerkingen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan gaan we tot slot van deze ronde naar gedeputeerde Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): BBB heeft gevraagd, net als ChristenUnie-SGP en 50PLUS, naar het bouwtempo en het aantal woningen dit jaar. Kortheidshalve verwijs ik u eigenlijk naar alles wat we vanmorgen bij het beleidskader WWL daarover al hebben besproken. En daarnaast alles wat we in de beantwoording van de technische vragen hebben meegegeven, want er staat echt een hele uitgebreide opsomming van wat we dit jaar allemaal al doen. Verder is het goed om in de gaten te houden dat de woningen die dit jaar worden gebouwd, vorig jaar ofwel zijn verleend, of kort geleden onherroepelijk zijn geworden. Dus als er op de een of andere manier dit jaar ineens een versnelling komt, waarin plannen geen bezwaar krijgen of onherroepelijk worden, dan kan er alsnog een groter aantal woningen gerealiseerd worden, dan we nu verwachten. Maar we hebben een beetje veilig geraamd met wat we nu weten. De VVD vroeg hoe de stikstof omlaag kan. U heeft allemaal de conceptversie van de BOS2.0 ontvangen. Daarin vindt u de manier waarop GS aan de slag wil gaan met enerzijds het versnellen van het natuurherstel en anderzijds het verlagen van de stikstofemissie. Binnenkort gaan we daar nog uitgebreid met elkaar over praten. Dus ik hoop, mevrouw Lepolder, dat het voor uw fractie voldoende is om op dat moment verder met elkaar te praten. CDA heeft verschillende vragen rond wonen gesteld, bijvoorbeeld over wonen in dorpen. Ook daar hebben we het vanmorgen al over gehad. Dorpen krijgen ruim aandacht in de NOVEX Stedelijk Brabant, sterke steden, vitale kernen. Feitelijk is de visie waarnaar u vraagt al iets wat we hebben. Verder, dat wil ik nogmaals benadrukken, is de provincie niet de remmende factor in woningbouw. De Omgevingswet legt het primaat over alles wat er op enig moment gaat gebeuren bij de gemeente en gemeenten moeten zich daarbij houden aan instructieregels van onder andere het Rijk en de provincie. En daarom, zoals ik al zei bij het beleidskader, doen we de oproep om heel vroeg met elkaar in overleg te komen, zodat we ook gezamenlijk tot een plan kunnen komen en dan gaat het er een stuk soepeler doorheen. Wat betreft de startersleningen hebben wij u al eerder aangegeven, dat deze in de meeste gemeenten van Brabant al bestaan. Die gemeenten maken hun eigen afwijking over de exacte regeling en over de hoogte van de starterslening, die ze beschikbaar willen stellen. Daarnaast vraagt u of 1 juli haalbaar is voor veehouders die emissiereductie moeten realiseren. Daar hadden een paar collega's het ook al over. Daar hebben we enkele weken geleden al uitgebreid met elkaar over gesproken. Ook toen hebben we aangegeven, er zijn veel veehouders die op dit moment al voldoen aan de eisen die op 1 juli gelden. Die hebben op tijd maatregelen genomen. En daarnaast is er een groep mensen, die voor 1 oktober een vergunning heeft aangevraagd. Voor die groep hebben we inmiddels in verschillende debatten sinds 8 september al aangegeven, dat iedereen die op tijd een vergunning heeft aangevraagd, er niets aan kan doen als wij vanwege beperkingen in de regelgeving op dit moment geen vergunning kunnen verlenen. Dat hebben we vaker gezegd en dat blijven we herhalen. Althans als het gaat om mensen die een complete aanvraag hebben ingediend.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, gaat uw gang, maar we gaan niet het debat van heel recent over doen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): In hoeverre het mogelijk is om een complete vergunning aan te vragen, dat is natuurlijk vers twee. Dat is natuurlijk niet mogelijk. We willen naar bronmaatregelen, we willen naar haalbaarheid, we willen naar tijdlijnen, die mogelijk zijn volgens de kwartiermaker en de vergunningen worden niet verleend. In hoeverre worden dan de ondernemers in een fuik geduwd? Worden ze dan de illegaliteit in gedrukt na 1 juli? Dat wil ik toch wel weten van dit college.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dan ga ik het voorbeeld herhalen, denk ik, wat ik ook al vaker heb gebruikt. Misschien zijn er hier mensen, die heel erg graag een zelfrijdende auto willen. Die komt er waarschijnlijk ook over een paar jaar aan. Maar die is er op dit moment niet. En als mijn auto vandaag niet door de APK komt en ik heb een auto nodig, zal ik toch moeten kiezen uit de auto's die er op dit moment zijn. Die vergelijking gaat natuurlijk op honderd punten mank, maar het punt blijft staan dat

mensen al zeven jaar weten dat het ooit een keer deze datum zou worden. En dat ze dus ook heel veel tijd hebben gehad om na te denken welke keuze ze wilden maken.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Met alle respect, deze vergelijking slaat natuurlijk helemaal nergens op. Het college is verantwoordelijk om vergunningen af te geven. U zit op VTH, of mevrouw Boelema zit op VTH, u bent verantwoordelijk om vergunningen af te geven aan ondernemers. Die vergunningverlening ligt stil. En 1 juli is men genoodzaakt om de innovatie op de stal gerealiseerd te hebben. Ik merkte laatst in het stallenbeleid debat dat dat nog niet eens helder is bij een aantal coalitiepartijen. Ze moeten het dan gereed hebben. Mijn vraag aan u is, is dat haalbaar? Ja of nee? Hebben ze een vergunning, hebben ze de innovatie dan gereed op de stal?

De **voorzitter**: Ik kan ondertussen bijna antwoord geven op die vraag. Maar dat moet toch mevrouw Dirken maar doen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik heb dat in het interpellatiedebat in september verteld, mevrouw Van de Ven. We hebben dat ook in het debat, dat mevrouw Boelema en ik samen hebben gedaan onlangs verteld. En dan ga ik het nu nog voor een derde en hopelijk laatste keer vertellen. Er is al heel lang bekend dat er een datum is waarop systemen moeten voldoen. We hebben in het bestuursakkoord met elkaar afgesproken, dat we afspreken uit coulance dat iedereen die voor 1 oktober een vergunning aanvraagt en die zo volledig mogelijk is, dat we als college zullen zeggen, wij snappen dat als wij die vergunning niet af kunnen geven, dat je dan op 1 juli niet klaar bent met het realiseren van die innovatie. Voor alle andere mensen geldt, dat als je geen vergunning hebt aangevraagd, als je niet al eerder die stalaanpassing hebt gedaan, dan ben je vanaf 1 juli in overtreding. Maar voor alle mensen die voor 1 oktober die vergunning hebben aangevraagd, geldt dat zij er niks aan kunnen doen dat zij die vergunning op 1 juli niet hebben en dus niet klaar zijn. Dat zeggen we al negen maanden, daar zit volgens mij geen woord Spaans bij.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven tot slot.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): U kunt boos worden op mij, maar ik blijf hierop drukken. Want we weten allemaal dat we iets aan het doen zijn, wat totaal niet kan. Het college is iets aan het doen, wat totaal niet mogelijk is. Een aantal Brabanders worden hier gewoon de illegaliteit in gedrukt. Dat weten we allemaal. U blijft herhalen. Ik blijf ook herhalen. U heeft niet eens in de wet staan, dat u niet handhavend gaat optreden. Dat staat in de routekaart, maar dat staat niet eens in de Omgevingswet. Met andere woorden, ze kunnen gewoon naar de rechter, die boeren worden vogelvrij verklaard. Ze gaan er allemaal aan. Dat is mijn oproep. Ik leg het hier maar neer bij u allemaal, want u bent allemaal verantwoordelijk. Dit gaat wel gevolgen hebben, ook voor de begroting van Brabant.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): In reactie daarop, gelukkig gaan wij niet over het maken van de Omgevingswet of andere wetten. Wij gaan alleen over de Omgevingsverordening, daar hebben wij de regelgeving in Brabant vastgelegd en dat hebben we al in 2017 gedaan. Dan kom ik bij de vraag van 50PLUS. Meneer Brouwers vraagt of de oudere is verbanden. Nee hoor, meneer Brouwers, maar we hebben ook gewoon beleid in Brabant dat voor iedereen geldt, dus dat geldt voor jongeren en ouderen. Verder vraagt u hoe het is met de Risk Factory voor ouderen. Ik heb goed nieuws voor u, want er wordt door alle betrokken partijen bij de Risk Factory hard gewerkt aan het ontwikkelen van scenario's specifiek voor ouderen. De verwachting is dat we in 2050 ook de Risk Factory specifiek voor de doelgroep ouderen kunnen introduceren. Dan heeft ChristenUnie-SGP gevraagd naar de problematiek rondom wonen en statushouders. Allereerst geldt, dat zolang wetgeving niet is aangepast, nog steeds de wetgeving geldt, die vandaag geldt. En daarnaast constateren veel gemeenten, of we nu wel of niet de wet aanpassen, of we nou wel of niet doelgroepen apart benoemen, er zijn gewoon heel veel mensen die op zoek zijn naar een woning. En volgens mij hebben we het er vanochtend al heel uitgebreid met elkaar over gehad, dat we

voor al die mensen moeten zorgen, in welke doelgroep dan ook, dat ze ergens een woning kunnen vinden. Verder heeft u nog gevraagd naar de afhandeling van vergunningaanvragen die zijn ingediend, terwijl 1 juli nadert. Daar heb ik net al iets over gezegd. Aanvullend daarop, wij werken nog steeds aan het ontwikkelen van passende beoordelingen. Ik heb al eerder gezegd, het staat ondernemers ook vrij een eigen format te gebruiken daarin en hun aanvraag aan te vullen. U vraagt naar de wet dwangsom. Uiteraard kunnen mensen daar een beroep op doen, alleen op het moment dat wij een vergunning niet kunnen verlenen en iemand doet een beroep op de wet dwangsom, dan kunnen we alleen de vergunning weigeren. En ik vraag me af of dat nu het meest verstandig is, wat een ondernemer op dit moment over zichzelf kan afroepen. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we beland aan de tweede termijn van uw Staten. De heer Tolsma.

De heer **Tolsma** (BBB): Nee, dank u wel voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Lepolder.

Mevrouw **Lepolder** (VVD): Nee, dank u wel voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Philippart. Hij heeft mij beloofd dat hij niet opnieuw algemene beschouwingen in Den Haag gaat houden.

De heer **Philippart** (GroenLinks): Inderdaad, dus geen inbreng voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Hordijk.

De heer **Hordijk** (PvdA): Geen inbreng.

De **voorzitter**: De heer Van Raak.

De heer **Van Raak** (SP): Nee, dank u.

De **voorzitter**: De heer Stoot.

De heer **Stoot** (D66): Ik dank de gedeputeerden voor hun antwoorden en ik heb ook geen verdere inbreng.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven. Gaat uw gang.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Wees gerust, ik ga het niet meer over de stallendeadline hebben, dat punt heb ik gemaakt. Een paar vragen nog, want over Brainport had ik de vraag gesteld of de regio de groeisput aan kan? Ik zou daar graag een antwoord op hebben en of dat daar een visie over gemaakt kan worden. Is die mogelijkheid er vanuit de provincie, want ik denk dat dat wel belangrijk gaat zijn. Dan had ik een punt met betrekking tot natuur inclusief. Daar ben ik toch ook best wel kritisch over, want in de stukken staat gewoon letterlijk dat er nog geen definitie is voor natuur inclusief. Heel veel boeren zijn bezig met natuur inclusief, maar zolang er geen definitie is, hoeft je ook niet met middelen over de brug te komen. Dus ik zou zeggen, zorg dat die definitie er in uw periode is. Dan weet je ook wat u de boeren kunt bieden. Wij hebben er laatst een bijeenkomst over gehad. Die boeren gaf ook duidelijk aan, wij weten niet wat ons business model is. Dan heb ik nog een laatste vraag met betrekking tot het landelijke hoofdlijnenakkoord. We hebben het over het aantal verkeersslachtoffers gehad, ook de VVD gaf dat aan. Maar hoe kijkt GS dan aan tegen de 130 kilometer per uur? Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Ik hoorde de discussie aan tussen de heer Schipper en mevrouw Roijackers over de stortplaatsen. Er kwam plotseling bij mij een herinnering terug uit 2014, 2015 over de verkoop van Attero aan Waterland. Nu las ik in het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer, dat naar aanleiding van die verkoop gemaakt is, onder andere over Waterland, dat in de richting van PS door de betrokken gedeputeerde werd aangegeven, dat het een goede partij is, een nette koper, die flink wilde investeren in het bedrijf en de afvalbranche en de nazorg voor stortplaatsen met alle risico's van dien voor zijn rekening nam. Het kan zijn dat ik de klok heb horen luiden, maar niet precies weet waar de klepel hangt. En ik kan me voorstellen dat het antwoord niet direct daar is. Ik weet het ook niet, maar is puur een vraag. Heeft dat nou consequenties voor de risico's die we nu nog tegenkomen met betrekking tot de stortplaatsen? Dat is mijn vraag. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Misschien kan meneer Koevoets mij helpen. In 2014 was meneer Koevoets toen nog VVD'er, of was hij al Lokaal Brabant of waar zat hij precies?

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): In een rechtszaak zou ik vragen wat is de relevantie hiervan? Maar ik kan u vertellen, ik was toen in ieder geval Statenlid. En op die gronden en uit die herinnering put ik, als ik zeg dat er op dat moment sprake was van de verkoop van Attero en dat daar ook aan gekoppeld was de nazorg van stortplaatsen.

De **voorzitter**: Ik kan u ook het woord geven in uw termijn. Nee. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Nee, dank u wel voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Als u mij toestaat vanaf deze plek. Ik meen dat ik geen antwoord heb gekregen op de vragen over de agendapublicatie. Dank u.

De **voorzitter**: Die heb ik ook niet gehoord. Dat klopt. Meneer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Er kwam net een vraag naar boven, de heer Rutjens, van welke partij was u toen lid. Maar die heeft ook allerlei partijen gehad.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): In 2014 was ik nog geen lid van een partij, ik ben pas later lid geworden van een partij. Ik heb mij toen afgesplitst, omdat ik een aantal antisemitische uitspraken van de partijleider niet vond passen. Het was zeker geen baantjesjagerij of wat dan ook.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat we nu niet aan alle Statenleden gaan vragen waar ze ooit lid van zijn geweest. De heer Brouwers gaat verder.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Sorry, voorzitter. Deze vraag kon ik even niet laten. Ik heb een vraag en een paar opmerkingen nog. De eerste vraag betreft artikel 217 A en gaat over doelmatigheid van subsidieleningen. Ik zou toch graag van de gedeputeerde willen weten, wanneer wij iets te horen gaan krijgen. Dan een paar opmerkingen. Bij Energie was er garantie dat er op 1 januari 2027 warmte is. Dat staat. Ik zal die 50.000 inwoners of gezinnen een mail sturen. Dat klinkt heel goed. Daar hou ik u ook aan. Ik ben heel blij dat een aantal gedeputeerden heel duidelijk over ouderen gesproken hebben. Ik zou alleen het college mee willen geven, als er teksten komen, of het nou een Burap is of een Perspectiefnota en de ouderen passen daarin, noem ze dan ook. En dan het laatste punt. Dat weet ik eigenlijk pas sinds vandaag, omdat de gedeputeerde mij daarvan op de hoogte bracht. Maar dat wil ik toch ook even tegen de Staten vertellen. Misschien zegt het u wat, zeker de wat oudere garde, Pukkemuk. Het is ongelooflijk maar er zijn weer contacten met Pukkemuk en ze zijn weer bezig met een mogelijkheid van een lening. En daar ben ik heel blij om, omdat dat vreselijk veel tijd en energie heeft gekost in de vorige periode. Voorzitter, ik eindelijk dus eigenlijk best positief. Dank u wel.

De **voorzitter**: En u zou nog kunnen vertellen dat het KBO-congres Brabant hier in dit provinciehuis is, binnenkort.

De heer **Brouwers** (50PLUS): KBO-congres?

De **voorzitter**: Goed, over ouderen gesproken. Ik geef het woord aan de heer Schipper.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Nee, dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik ben erbij, in ieder geval. Ik val ook onder de 50-Plussers. Ik geef het woord aan de heer Van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Dank u wel, voorzitter. Volgens mij zijn er twee vragen aan mij gesteld. Daar zal ik omgekeerd op antwoord geven, de heer Brouwers eerst. Het rapport zal na de zomer worden opgeleverd. Het betreft dus niet de stand van zaken over het 217a-onderzoek, meneer Brouwers, maar na de zomer wordt het resultaat opgeleverd. Dan aan mevrouw Van de Ven over de Brainportvisie. Er is een strategische agenda Brainport, dat is de visie vanuit Brainport. Wij zijn betrokken geweest in het opmaken daarvan. Het college gaat geen nieuwe visie opstellen over Brainport. Het is onze Brabantse opgave om dit in die regio ook daadwerkelijk te laten plaatsvinden. Dat is de uitwerking die we samen met regio, bedrijven en Rijk verder gaan vormgeven. Wat ons betreft komt er dus geen nieuwe visie, want dat kost alleen maar tijd en papier. Het zou onze ambtenaren misschien ook veel tijd kosten, zonder dat het meteen effect heeft.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Oké, dank u wel voor de beantwoording. Het gaat me niet over de Brainportvisie, over Brainport an sich, maar meer over wat daar gaat gebeuren en wat daar allemaal omheen gebeurt. We hebben laatst in het Eindhovens Dagblad kunnen lezen dat de mensen daar wel angstig zijn voor de groeispurt, want wat doet dat met de woningen, met het zorgpersoneel, de schoonmakers, de mobiliteit eromheen. Zullen we daar als Brabant niet ook een visie op moeten maken?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Sterker nog, u heeft vanochtend een beleidskader Wonen, Werken, Leven ontvangen. Dat heeft u discussieert. Daar wordt de woningbouwopgave geadresseerd voor heel Brabant en dus ook voor die regio. Binnenkort komen er een aantal Uitvoeringsagenda's, onder andere over Economie, naar u toe. Ook daarin worden de ambities van Zuidoost-Brabant verwerkt, dus

langs die lijnen zijn we bezig hoe wij ons als provincie Noord-Brabant verhouden tot alle ontwikkelingen die in de provincie Brabant plaatsvinden en die dus ook in Zuidoost-Brabant plaatsvinden. En de vraagstukken die u terecht adresseert zijn ook niet exclusieve vraagstukken voor die regio, maar die vraagstukken leven ook in andere wijken in andere delen van Brabant. Dus we willen niet elke keer zeggen, we maken dat tot een uitzondering. Nee, het is onderdeel van onze provinciale, brede aanpak en daar zullen we moeten kijken hoe we dat slim met elkaar kunnen verbinden. Dus wij gaan geen nieuwe visie daarop ontwikkelen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Bent u het wel met mij eens, dat in de MRE-regio, ook de kernen daaromheen, de dorpen daaromheen, de gemeentes daaromheen, de zorg groot is, door wat daar gaat gebeuren naar aanleiding van de groei van Brainport?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Zeker, we herkennen de geluiden die u hier terecht ook doorgeeft. Die ontvangen wij ook. Na de laatste Beethovendeal was ik namens het college bij de Raadsbijeenkomst van de MRE-gemeenten. Daar werd in hoofdlijnen positief op gereageerd, maar men vroeg ook, kunnen we het wel behappen? We hebben daarop ook gezegd, dat wordt best spannend. Zoals we dat in Brabant doen, dus ook in de MRE-regio, we gaan samen de schouders eronder zetten. En dan gaan we er vol voor. Het is ook op een positieve manier spannend, niet alleen maar op een mogelijke negatieve manier. Die opvatting deel ik met collega's en een aantal andere bestuurders uit die regio. Er is veel werk te zetten. Het is spannend. Maar we zetten samen de schouders eronder, dat is kenmerkend voor Brabant en voor de regio MRE.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Inderdaad positief, ik zie het ook positief, wij als CDA zien het ook positief. Maar bent u wel bereid om een handreiking te doen richting de regio daaromheen in de zin van dat u daar oog voor heeft of zorg voor heeft?

De heer **Van Gruijthuijsen** (GS, VVD): Jazeker, maar dat hebben we volgens mij eind maart ook al gezegd. We bouwen echte teams samen met de MRE-gemeenten, de provincie en het Rijk, om helder te krijgen hoe we daar mee aan de slag gaan. We zitten er bovenop. In de dagelijkse praktijk gaan we dat doen, dat commitment is er. Wij staan er niet alleen voor, maar zeker ook de MRE-gemeenten staan er niet alleen voor. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GS, GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Eerst een opmerking in de richting van Lokaal Brabant, de heer Koevoets. Ik weet dat ik het misschien heb uitgelokt door een specifieke naam te noemen van een stortplaatsbeheerder. Maar er zijn er natuurlijk meerdere in Noord-Brabant. Als het gaat over de actieve stortplaatsen hebben we dus ook te maken met meerdere partijen met wie je gesprekken kan hebben, zowel over de financiële kant van de zaak, als over de milieutechnische kant van de zaak. En ik wil zeker in deze Staten wel even die zorgvuldigheid pakken, om te kijken naar dat brede domein van die stortplaatsen, om niet de indruk te wekken dat er iets in algemene zin daar niet op orde zou zijn. Want dat is niet zo. Als je kijkt naar de hoeveelheid stortplaatsen, die we hebben en de grote hoeveelheden middelen, die daar aan de orde zijn, dan hebben we over het algemeen, ik ga over een milieutechnische kant, de zaken echt wel op orde, ook als het gaat over beheersing van risico's. Dat is daarmee ook een compliment aan de stortplaatsbeheerders. Sommige zijn in publieke handen, sommige zijn in private handen. Maar gedeputeerde Van Gruijthuijsen van financiën en ik werden natuurlijk geconfronteerd met het feit, dat als wij goed gingen kijken naar de financiële risico's, deze voor de komende bestuursperiode optellen naar 16 miljoen op de Perspectiefnota, maar werden gerapporteerd in het totaal op 47 miljoen. Dat is natuurlijk een hele belangrijke reden om nog eens heel duidelijk te gaan kijken naar de veronderstellingen die we hadden in 2013 en de jaren die de heer Koevoets noemt. Waren die

veronderstellingen nog juist? Ten aanzien van de rente, denk ik dat wij dat niet hebben kunnen voorspellen. We zijn allicht te optimistisch geweest, dus nu is het realisme aan de orde. Vandaar ook de afspraak die wij in het college hebben gemaakt ten aanzien van conservatieve renteontwikkelingen en het vastzetten daarvan. Elke vijf jaar kijken we naar die Asset Liability Management studie. Daar houden we nu aan vast. Maar ik heb ook gezegd tegen ons programma Milieu, ik wil dat wij heel goed gaan kijken naar het beheersen van de milieutechnische risico's op de gesloten stortplaatsen, maar ik wil ook dat wij de gesprekken gaan hebben, met name met gemeenten om te kijken of wij op een goeie manier de risico's milieutechnisch aan het beheersen zijn voor de milieukundige kant van de zaak. En dat begint ook met het monitoren van de actieve stopplaatsen. En daarin denk ik, dat we hier en daar misschien nog wel een been kunnen bijtrekken. En ik wil ook zeker toezeggen, maar dat heb ik net ook gedaan richting de Staten, als ik daarin iets moet rapporteren dan zal ik dat doen. Maar ik wil echt elke indruk wegnemen, als zou een of meerdere partijen het op dit moment niet op een zorgvuldige en goede manier aan het doen zijn. Want daarmee zouden wij een verkeerde indruk kunnen wekken. Dat is echt niet aan de orde. Is er iets te melden, dan kom ik als eerste naar u toe. Ik ben ook nog wat scherper aangedraaid op dit dossier, om dat te gaan doen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel, meneer Smeulders. Geen vragen? Dan ga ik naar de heer Maes.

De heer **Maes** (GS, SP): Voorzitter, dank u wel. Mevrouw Van de Ven van het CDA heeft nog een antwoord van mij te goed over het al dan niet een- of tweejaarlijks rapporteren door de RES-regio's, over de stand van zaken. Ik heb het even nagevraagd, het is nu tweejaarlijks en men is ook van plan om dat te blijven doen. Ik heb gevraagd of het mogelijk is, om dat jaarlijks te gaan doen. Daar was zo snel geen antwoord op te geven. Maar volgende week zit ik bij de laatste RES-regio, dan ben ik in alle stuurgroepen een keer aanwezig geweest. Dat was voor mij toch al aanleiding om even de stand van zaken op te maken, hoe staat het er nu voor los van de doelstellingen, wat zie je nog meer aan ontwikkelingen? Ik wilde u daarover informeren via een Statenmededeling. Laat ik daar dan ook meteen in meenemen, of we vaker dan één keer per twee jaar kunnen rapporteren. Ik ben het helemaal met mevrouw Van de Ven eens, dat dat toch wel heel weinig is. Tot slot wil ik nog even reageren op de opmerking van de heer Brouwers. Ik ga niet terugkrabbelen, ik blijf bij mijn garantie, maar ik wil wel graag de kanttekening erbij maken, dat het niet aan mij is, om die garantie af te geven. Het is namelijk Ennatuurlijk, die een leveringsplicht heeft, ook na 1 januari 2027. Maar ik garandeer u dat ik ze achter de broek aan blijf zitten, dat dat ook daadwerkelijk gebeurt. En niet alleen, omdat u dat heel graag wilt. Mijn ouders zijn één van die 50.000 huishoudens, die van het Amernet warmte trekken. Dat is nog eens een extra stimulans om het goed te doen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga toch nog een keer naar de heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Voorzitter, met excuses. Ik was even niet meer zo wakker, moet ik eerlijk bekennen. Maar 130 kilometer per uur heeft ook onze interesse. We hebben dat hoofdlijnenakkoord gelezen, ook de krant gelezen. De media is druk aan het studeren waar dat dan mogelijk zou zijn in Brabant. Daar zitten alweer beperking aan, merk ik wel. Ik ga u de toezegging doen dat ik het ga ophalen bij Rijkswaterstaat, hoe zij daar tegenaan kijken. En dan ga ik u daarover informeren. Dank.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank, voorzitter. Ik was deze specifieke vraag vergeten. Na de zomer gaan we het implementeren.

De **voorzitter**: De heer Oudenhoven.

De heer **Oudenhoven** (GS, Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Er was een vraag overgebleven van mevrouw Van de Ven over de definitie van natuur inclusieve landbouw. Ik heb me voorgenomen om dit sowieso in deze bestuursperiode voor mekaar te krijgen. Hoe eerder hoe beter. Het is heel belangrijk voor de sector dat er duidelijkheid over komt. We moeten eerst de juiste adviezen krijgen, vanuit de sector en iedereen die daarmee bezig is, om die definitie goed neer te leggen. Het moet goed onderbouwd zijn. Maar in deze bestuursperiode komt die definitie.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken. O, u had niks. U had mij wat anders gevraagd, maar dat komt zo. Dan sluit ik de beraadslaging over dit stuk en gaan we door met bespreking van het beperkte bespreekstuk met betrekking tot de GOL. Maar voordat we dat doen, schorsen we vijf minuten.

Schorsing

Beperkte bespreekstukken

24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplannen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (oost en west)

De **voorzitter**: Dames en heren, ik had een hele korte schorsing beloofd, ik verzoek u weer plaats te nemen. We hebben nog een aantal stukken te bespreken, een tweetal om precies te zijn. De beloning is een warm worstenbroodje, maar naarmate het langer duurt, wordt dat worstenbroodje natuurlijk wel steeds kouder. Goed, daarmee is de vergadering geopend. We bespreken het beperkte bespreekstuk over de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat, in de volks de GOL geheten. En ik geef het woord aan mevrouw Meuwissen.

Mevrouw **Meuwissen** (VVD): Nee, dank u voorzitter. Ik maak er geen gebruik van.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de heer Van Hattem. Als de heer Van Hattem niet aanwezig is, ga ik naar de heer Koevoets. Die is ook niet aanwezig. Dan ga ik naar mevrouw Putman.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Het moge duidelijk zijn, van meet af aan is de Partij voor de Dieren tegen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat. Achttien jaar geleden is het gestart, inmiddels totaal achterhaald. We zouden het nu anders doen. En het komt nog steeds niet van grond. Hopelijk gaat hier het spreekwoord op, van uitstel komt afstel. Dat afstel is er in elk geval voor de natuur in deze gebiedsontwikkeling, of beter gezegd asphaltproject. In 2006 zou er in ieder geval nog veel extra natuur gerealiseerd worden met een ecologische verbindingszone. Maar op de natuur is al wederom gekort, zoals zo vaak. Het is zeer de vraag of de plannen die getoetst zijn aan de milieueisen uit 2018, in de huidige situatie met de stikstofcrisis, de slechte staat van de natuur en de natuurdoelanalyses de toets der kritiek zouden doorstaan. U en ik zijn geen experts, maar ik heb daar wel zo mijn gedachten over. Het is niet voor niets dat er nauwelijks nog meer vergunningen worden afgegeven. Brabant is nog steeds niet echt van het slot af. Welke impact heeft dit project op alle andere projecten, om die door te laten gaan? Niet alles kan overal. Het is al zo vaak gezegd. Moeten wij dan kiezen voor dit project, waardoor andere projecten die mogelijk veel belangrijker zijn, on hold worden gezet? We weten ook dat een grote groep Brabanders al jaren strijden tegen deze onnodige plannen en met wetenschappelijk onderzoek hebben aangetoond dat deze gebiedsontwikkeling niets oplevert en in zijn geheel niet nodig is. Laten we luisteren naar deze Brabanders. Wij vinden Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat geen slimme keus en onverantwoord om mee in te stemmen, zelfs als het gaat om slechts technische wijzigingen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het ging erg snel. Ik ga toch nog eventjes naar de heer Koevoets en Van Hattem kijken. Meneer van Hattem eerst en dan meneer Koevoets.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter, dat ging iets sneller dan gedacht. In de themavergadering gaf gedeputeerde Dirken aan, ik citeer: 'Als we nu from scratch zouden beginnen, dan hadden we het misschien anders aangepakt en op andere onderdelen, maar nu opnieuw opdelen zou een nieuwe procedure betekenen'. Einde citaat. Zegt de gedeputeerden daarmee eigenlijk niet gewoon dat het GOL in een tunnelvisie zit, waarbij het zo'n kostbaar prestigeproject is geworden, dat andere afwegingen niet meer mogelijk zijn? Daarom de vraag in hoeverre het GOL nog wel behulpzaam is aan de ooit beoogde doelen. Worden die überhaupt nog wel gehaald? En staan die nog wel in verhouding tot de kosten en de gevolgen voor de leefomgeving? Zou het daarom niet verstandig zijn om een actuele MKBA-analyse op te stellen en daarbij vooral ook de omwonenden te betrekken? Na de uitspraak van de Raad van State zou, om de tunnelvisie te doorbreken, met PS een go/no-go moment afgesproken moeten worden, waarbij ook de MKBA-analyse betrokken zou kunnen worden. Is GS hiertoe bereid? Zoals aangekondigd in de themavergadering heb ik nog even contact gezocht met de omwonenden van GOL naar Beter. Ze kwamen met een opmerkelijke actuele ontwikkeling. Al twee jaar lang proberen zij de verkeerscijfers boven tafel te krijgen, om deze te kunnen toetsen, daar zij sterk twijfelen aan de betrouwbaarheid hiervan. Onregelmatigheden die zij aantreffen, konden niet door de provincie of bureau Goudappel verklaard worden. Zo is er sprake van een merkwaardige veronderstelde afname van het verkeer op de A59. Nadat een WOO-verzoek hierover aanvankelijk geweigerd werd door GS, zijn pas vorige week de verkeerscijfers alsnog gegeven, maar zonder het daarbij gebruikte OmniTRANS model, het model om de cijfers te kunnen doorrekenen. Waarom heeft GS hier zo lang mee gewacht? Waarom krijgen omwonenden dit model niet? Is GS bereid dit alsnog te verstrekken? En hoe verhoudt deze houding van GS zich tot de aankomende Open Data Richtlijn, welke onder andere ziet op het hergebruik van verkeerscijfers en die ook deze provincie zal moeten implementeren? Maar ook ten aanzien van de eerder aangenomen motie Toepassen van open data en open access voor onderzoeksrapporten en onderzoeksdata van 11 november 2016 en de aangenomen motie Datasets ontsluiten via data.overheid.nl van 21 november 2022. Ik ontvang graag een reactie hierop. Verder dien ik twee moties in. Allereerst de motie Maak van knooppunt Vlijmen niet een tweede Hooipolder. En daarnaast de motie MKBA-analyse GOL, zoals ik zojuist ook heb aangekondigd.

Motie M93-2024: Maak van knooppunt Vlijmen niet een tweede Hooipolder!

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend Statenvoorstel 24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplannen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (oost en west)

Constateernde dat:

- Bij het knooppunt Vlijmen (A59/Ring Den Bosch-West) in de nieuwe situatie verkeerslichten zijn voorzien;
- In de huidige situatie verkeer direct kan doorstromen zonder verkeerslichten;

Overwegende dat:

- Het plaatsen van verkeerslichten voor onnodige opstoppen kan zorgen;
- Er al jarenlang inspanningen worden gepleegd om verderop op de A59 knooppunt Hooipolder te verlossen van verkeerslichten en het dus tegenstrijdig is om knooppunt Vlijmen nu wel met verkeerslichten uit te rusten;
- Verkeerslichten zorgen voor voortdurend afremmend en optrekkend verkeer, wat tot extra overlast kan leiden voor omwonenden, zoals in de Bossche wijk Kruiskamp;

Verzoeken GS:

In de uitwerking van het GOL af te zien van verkeerslichten bij knooppunt Vlijmen;

en gaat over tot de orde van de dag.

PVV, Alexander van Hattem

Motie M94-2024: MKBA-analyse GOL

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend Statenvoorstel 24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplannen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (oost en west)

Concluderende dat:

- Het project GOL met een formele start in 2012 al een zeer lange looptijd kent;
- De kosten sinds 2018 zijn gestegen van 70 miljoen naar minstens 175 miljoen euro;

Overwegende dat:

- Het met zo'n lange procedure onduidelijk is of de beoogde doelen nog wel in voldoende mate behaald worden en in verhouding staan tot de te maken kosten en effecten op de (leef)omgeving;

Verzoeken GS:

Een actuele MKBA-analyse op te stellen voor het GOL, de omwonenden hier actief bij te betrekken en deze te delen met PS vóórdat een definitief go/no go-moment voor de uitvoering van het GOL plaatsvindt,

en gaat over tot de orde van de dag.

PVV, Alexander van Hattem

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Koevoets.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Waar ik zojuist al 2014 aanhaalde, moeten we volgens mij voor het begin van de GOL nog verder terug in de tijd. Ik geloof dat de gedeputeerde zich onlangs liet ontvallen, dat het misschien wel binnenkort de vijftiengste verjaardag van dit project zou kunnen zijn. Zolang loopt dit al. In die tijd is er veel gebeurd. Misschien is een idee dat 25 jaar geleden ontstaan is, niet meer van toepassing. Op dit moment willen wij, horende wat er speelt in het gebied, een motie indienen waarin wij vragen, om toch eens te onderzoeken of we kunnen heroverwegen wat we moeten gaan doen. Er ligt de halve zolenlijn, zo heet het traject van het spoor daar. Wat moeten we daar nog aan doen? Er ligt ook een spoordijk, waarlangs zich verschillende vormen van natuur ontwikkeld hebben. En wellicht is het een slimme zet, om dat zo te laten, zoals het nu is. Aan GS de vraag om te onderzoeken of dat mogelijk is. Dank u wel.

Motie M95-2024: GOL – Halve Zolenlijn

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend het Statenvoorstel 24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplannen Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat.

Concluderende dat:

- Sinds een aanvang is genomen voor het initiatief tot een provinciaal inpassingsplan voor de gebiedsontwikkeling bijna twintig jaar is verlopen;
 - Dat in die periode ook de Snel Fiets Route oostelijk van Waalwijk is toegevoegd aan het plan;
 - Dat gedurende de afgelopen 2 decennia de regelgeving en maatschappelijke opvattingen rond thema's als stikstof en CO₂-uitstoot, natuur, milieu en landschappen gewijzigd zijn;
- De kosten gemoeid met de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat fors zijn opgelopen, tot bijna

180 miljoen euro;

- Dat de provincie voor 50 procent en de gemeenten Waalwijk en Heusden ieder 25 procent van de kosten dragen;
- In de tijd sinds het initiatief is genomen de natuur in het gebied zich heeft ontwikkeld; Inmiddels op een aantal plaatsen de oude spoorbruggen zichtbaar zijn in het landschap en de "Halve Zolen lijn" oostelijk van Waalwijk is omgevormd tot een zeer in trek zijnde toeristische fiets- en wandelroute;

Overwegende dat:

- Er forse kosten en milieuvraagstukken gemoeid zijn met het afgraven van de spoordijk ten behoeve van de realisatie van een nieuwe betonnen fietsbrug over de Baardwijkse overlaat;
- Het fietspad over de spoordijk, waarlangs zich natuur zich heeft ontwikkeld, voldoet aan te stellen eisen aan een snelfietsroute en op een aantal plekken (eenvoudig) aan te passen is aan de daaraan gestelde eisen;
- Het afgraven van de dijk betekent dat de natuur en barrière werking ervan, voor groot wild, richting de snelweg, die zich daar heeft ontwikkeld wordt vernietigd;
- Een betonnen brug op de plaats van de oude spoorbrug en huidige spoordijk, geen recht doet aan het erfgoed, waaronder de in de spoordijk nog aanwezige oude brugpijlers;

Verzoekt het college:

- Om te onderzoeken of binnen de plannen van de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat het mogelijk is de bestaande spoordijk op plaatsen waar nodig te verbreden, de natuur langs de dijk te sparen of versterken of af te zien van de nieuw aan te leggen, betonnen, fietsbrug over de Baardwijkse overlaat

en gaan over tot de orde van de dag.

Lokaal Brabant, Hubert Koevoets
VVD, Carola Meuwissen
50PLUS, Jan Frans Brouwers

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter, PIP-Gol is voor mij in de eerste periode van de Staten begonnen en we zijn er nog steeds mee bezig. En als ik de heer Koevoets begrijp, nog veel langer. 50PLUS heeft de vrijheid genomen om eens te informeren hoeveel kosten we nu al kwijt zijn. In 2018 werd het project begroot op zeventig miljoen euro. En nu staan we al op een raming van 175 miljoen euro. 50PLUS heeft gevraagd wat de kosten zouden zijn, als we nu zouden stoppen. En schrik niet, dan praten we al over 46 miljoen euro. En daar komen dan nog de lopende contractverplichtingen bij van de aannemer en de kabel- en leidingbedrijven, oftewel nog veel meer. 50PLUS heeft ook gevraagd wat de juridische kosten zijn geweest. Schrik niet, maar we praten nu over 230.000 euro exclusief BTW. Allemaal procedures bij de Raad van State in processen tegen onze eigen inwoners. Voorzitter, nu wordt ons gevraagd om met de voorliggende plannen in te stemmen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is of dit nou echt de laatste keer is, dat de Raad van State hiernaar kijkt. Zijn we daar zeker van? Dat was mijn inbreng.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de bijdragen van uw Staten ten aanzien van dit stuk. De gedeputeerde gaat zo meteen antwoorden, alleen de gedeputeerde kent de moties niet. Dus die heeft tijd gevraagd om de moties te lezen. Ik doe een ordevoorstel. Ik vraag me af of we eerst verder zouden kunnen gaan met het voorstel met betrekking tot Havenschap Moerdijk, zodat de gedeputeerde tijd heeft, om de moties tot zich te nemen. Kunt u daarmee akkoord gaan? Dat is het geval.

Dan gaan we door naar de bespreking van dat stuk. Daar gaat een fractie het woord over voeren. Dat is de fractie van de PVV.

Hamerstukken

13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk

De **voorzitter**: Er gaat een fractie het woord over voeren, namelijk de fractie van de PVV. Ik geef mevrouw Van der Kammen het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank u wel, voorzitter. Omdat het een stuk in een termijn is, ben ik genoodzaakt om daar de nodige amendementen en moties over in te dienen, anders resteert daar geen tijd voor. Tijdens de bespreking van de ambtelijk voorgekookte voorstellen voor de herziening van de gemeenschappelijke regelingen, werd PS in slaap gesust door de gedeputeerde, met zijn verhaal dat we nog heel wat in te brengen zouden kunnen hebben, ten aanzien van deze aanpassingen van de gemeenschappelijke regelingen. Het was dan ook wel heel bijzonder, dat ze nu als hamerstuk op deze agenda geplaatst werden en dat er nu plotseling alleen maar ja of nee gezegd mag worden. Dat wringt, zeker gezien hetgeen ik zo meteen nog aankaart. De inhoudelijke punten, voorzitter. De bepaling in het aangenomen amendement over het proactief toegankelijk maken van ten minste alle documenten van de bestuursvergaderingen is niet verwerkt in de aangepaste regeling. Het was mooi geweest als GS daadkracht had getoond en de handschoenen proactief had opgepakt, om dit wel op te nemen. Verder is de bepaling over evaluaties ook wel heel mager vormgegeven. Waarom is er niet op zijn minst opgenomen dat PS en wellicht ook de gemeenteraad Moerdijk de evaluaties dienen vast te stellen? Zonder een dergelijke bepaling is een passage over de evaluatie van de GR om de vier jaar slechts symbolisch. Voorzitter, deze voorliggende GR bevat, ten opzichte van de conceptversie waarover wij een zienswijze hebben ingediend, nog een geheel nieuw punt, namelijk de bepaling dat GS geen enkele bestuursbeslissing aan PS zal voorleggen voor een zienswijze. Dat heeft er de schijn van dat de volksvertegenwoordiging buitenspel wordt gezet. Zeker gezien de breedte van de bevoegdheden van het bestuur, bijvoorbeeld het uitoefenen van rechten als houder van aandelen van in het kapitaal van havenbedrijf Moerdijk, het aangaan van financieringen, waaronder geldleningen en financiële producten, het uitlenen van gelden en het verwerven van gronden ten behoeve van havenbedrijf Moerdijk, zou dit niet zo mogen passeren. Waarom is deze bepaling niet voor zienswijze voorgelegd aan PS? En waarom is dit niet toegelicht in het Statenvoorstel? Ik dien een aantal amendementen en moties in om deze punten te adresseren.

Amendement A17-2024: PS geven geen toestemming voor wijziging van de GR Havenschap Moerdijk

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend Statenvoorstel 13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk

Besluiten in ontwerpbesluit 13/24B

"Besluiten:

toestemming te verlenen aan Gedeputeerde Staten om de eerste wijziging Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk vast te stellen."

Te wijzigen in:

"Besluiten:

Geen toestemming te verlenen aan Gedeputeerde Staten om de eerste wijziging Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk vast te stellen."

Toelichting:

Nu GS een nieuwe bepaling in de GR heeft opgenomen waarover PS geen zienswijze hebben kunnen geven, is het (nog) niet opportuun de GR te wijzigen.

PVV Noord-Brabant, Patricia van der Kammen

Amendement A18-2024: PS stellen evaluatie GR Havenschap Moerdijk vast

Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 24 mei 2024, behandelend Statenvoorstel 13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk

Besluiten in ontwerpbesluit 13/24B

"Besluiten:

toestemming te verlenen aan Gedeputeerde Staten om de eerste wijziging Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk vast te stellen."

Te wijzigen in:

"Besluiten:

1. in artikel 24 van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk toe te voegen:

5. Evaluaties van deze regeling worden ter vaststelling aan Provinciale Staten van Noord-Brabant aangeboden.;

2. De voorgestelde wijziging: "E. In artikel 9 wordt na lid 5 een nieuw lid ingevoegd, luidende: 6. Door het bestuur worden geen aanvullende besluiten voorgelegd aan de raad en provinciale staten van deelnemers voor het naar voren brengen van een zienswijze." wordt geschrapt;

3. toestemming te verlenen aan Gedeputeerde Staten om de eerste wijziging Gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk vast te stellen met inachtneming van 1 en 2."

PVV Noord-Brabant, Patricia van der Kammen

Motie M96-2024: PS stellen evaluatie GR Havenschap Moerdijk vast

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk

Constaterende dat:

- m.b.t. de bepaling in de GR over de evaluatie van de GR niets is gesteld over wat er met de evaluatie moet gebeuren

Overwegende dat:

- Het wenselijk is dat is vastgelegd dat de evaluatie aan PS ter vaststelling wordt toegezonden

Geven GS als opdracht mee:

- A. Bij de eerstvolgende aanpassing van de GR Havenschap Moerdijk in artikel 24 van de Gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk toe te voegen:
5. Evaluaties van deze regeling worden ter vaststelling aan Provinciale Staten van Noord-Brabant aangeboden
- B. tot het moment dat deze aanpassing in de GR is geëffectueerd, te handelen conform deze in A genoemde toe te voegen bepaling.

PVV, Patricia van der Kammen

Motie M97-2024: Geen uitvoering geven aan artikel 9, lid 6

Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 24 mei 2024, ter bespreking van Statenvoorstel 13/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk

Constateernde dat:

- GS een nieuwe bepaling in de GR heeft ingebracht nadat PS hun zienswijze hebben gegeven op de GR
- Deze bepaling stelt dat GS geen bestuursbesluiten van de GR HS Moerdijk aan PS wil voorleggen voor een zienswijze;
- Deze bepaling behalve nieuw ook verstrekkend is als het gaat om de kaderstellende en controlerende rol van PS

Geven GS als opdracht mee:

1. Geen uitvoering te geven aan artikel 9, lid 6.
2. Een eerstvolgende aanpassing van de GR Havenschap Moerdijk artikel 9, lid 6 te schrappen

PVV, Patricia van der Kammen

De **voorzitter**: Dank u wel. Die zij bij deze ingediend. Alleen de vraag is of de gedeputeerde deze moties en amendementen kent. Dat is niet het geval. Dan schors ik toch eventjes heel kort. Ga niet te ver weg, zodat wij, zodra de gedeputeerden uitgelezen zijn, verder kunnen gaan met deze vergadering. Er liggen warme worstenbroodjes, dan weet u dat. Maar doe er niet te lang over.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u om plaats te nemen. De vergadering gaat verder. Voordat ik de gedeputeerde het woord geef, er zijn twee amendementen ingediend door de PVV, A17 en A18. En er zijn twee moties ingediend, M96 en M97. En zoals mevrouw Van der Kammen weet, ambtelijk is daar al contact over geweest, verklaar ik amendement A18 buiten de orde, want deze past niet in de systematiek van de wet Gemeenschappelijke Regeling. Die schrijft namelijk voor dat je nu alleen toestemming kunt weigeren, als het in strijd is met de wet of in het algemeen belang. En dit amendement ziet daar niet op toe. Ik geef het woord aan mevrouw Van der Kammen, die wil interrumperen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel, voorzitter. Voorzitter, u verklaart een amendement buiten de orde. Welke precies?

De **voorzitter**: Ik stel voor dit amendement buiten de orde te verklaren. Dat is amendement A18, met PS stellen evaluatie GR waterschappen Moerdijk vast.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Wat is er precies niet goed aan dit amendement, voorzitter?

De **voorzitter**: Dat heb ik net gezegd. De systematiek van de wet Gemeenschappelijke Regeling schrijft voor dat je nu alleen maar toestemming kunt weigeren, als het in strijd is met de wet of het algemeen belang. Dit amendement ziet daar niet op toe. Het andere amendement A17 kan wel. Dus ik stel voor dat amendement buiten de orde te verklaren. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik heb een vraagje. Is het zo dat de nummers misschien omgedraaid zijn, want A17 is, we geven geen toestemming en A18 is een heel rijtje met dingen die veranderen.

De **voorzitter**: Maar dat hele rijtje kun je dus niet toevoegen. Maar je kunt natuurlijk wel besluiten dat je het niet doet.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank voor de toelichting.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter is de wens van de volksvertegenwoordiging geen algemeen belang?

De **voorzitter**: Nu kunnen we een hele brede discussie daarover krijgen. Ik heb mij ook ambtelijk juridisch laten adviseren en de conclusie van die advisering is, dat de specifieke zaken die u wil toevoegen niet passen binnen de systematiek.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Maar ik stel hier een hele principiële vraag. Is de wens van PS niet een algemeen belang?

De **voorzitter**: Meneer Heijmans heeft het niet kunnen verstaan. Misschien kunt u de vraag herhalen?

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Zeker. De vraag was of de wens van Provinciale Staten niet het algemeen belang is?

De **voorzitter**: In juridische zin is mij geadviseerd dat niet zo is.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Is die vraag getoetst?

De **voorzitter**: De toets is hier gedaan bij de griffie door de juristen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Maar ik bedoel die specifieke vraag, of de wens van Provinciale Staten het algemeen belang is.

De **voorzitter**: Die vraag heb ik gesteld aan de juristen van de griffie en zij geven mij het antwoord dat dit in juridische zin niet op deze manier aan de orde is. En daar moet ik het op dit moment mee doen. Dus ik ga ervan uit, dat we amendement 18 niet behandelen. Akkoord? Dan geef ik het woord aan de gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Alvorens ik inga op de twee moties en het amendement A17 moet er mij iets van het hart. Ik was van plan, dat bent u ook gewend van mij, om mezelf empathisch op te stellen in dit debat. Maar ik moet zeggen dat mevrouw Van der Kammen mij dat wel lastig maakt met uitspraken die ze doet over het in slaap sussen van Provinciale Staten. Want dat is absoluut geenszins het geval geweest. Wij hebben namelijk als GS een omissie gemaakt bij de ontwerpwijziging van deze GR. Dat hebben wij u nadrukkelijk gemeld. We hebben daar voorafgaand aan de themabijeenkomst een memo over gestuurd, we hebben u daar tijdens de themabijeenkomst uitgebreid over gesproken, wij hebben dat in de Statenvergadering nog eens een keer aangegeven. We hebben duidelijk gemaakt, dat het echt het moment was, tijdens die wensen en bedenkingen procedure om wel degelijk wensen en bedenkingen aan te geven. Een aantal fracties hebben dat ook gedaan, met name de VVD-fractie. Die zijn ook netjes verwerkt. Kortom, in dat proces is er inderdaad iets fout gegaan, maar daar zijn we zo transparant over geweest. We hebben u er een aantal keren op aangesproken. Het heeft ook daadwerkelijk tot amendementen geleid. Dan laat ik me echt niet zeggen, dat wij PS in slaap gesust hebben. Dus ik wilde daar toch mee beginnen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, dank je wel. Ik wil de geachte gedeputeerde er toch aan herinneren, dat hij in de themavergadering wel degelijk heeft aangegeven, dat er niet zozeer alleen bij de zienswijzebehandeling zoals in december, maar ook daarna nog, oftewel vandaag, allerlei gelegenheid zou zijn, om onze punten naar voren te kunnen brengen. En ja, wat blijkt nu, dat is helemaal niet het geval. We kunnen alleen maar ja of nee zeggen vandaag. Ik heb daar destijds ook al op gewezen, op dat risico. Punten die per abuis ontbraken in het stuk, daar mag je over twifelen, dat is helemaal niet erg. Ik heb toen in december aangegeven, laten we dit stuk vandaag nog niet behandelen, laten we eerst zorgen dat het compleet is. Daar wou de gedeputeerde ook niks van horen, want er kon nog van alles en van alles zou verwerkt worden. Dus ik wil wel degelijk het punt maken, dat hij in de themavergadering heeft aangegeven, dat er zelfs vandaag nog van alles mogelijk zou zijn. En dat is niet het geval.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik ga weer empathisch doen. Ik wil er twee dingen over zeggen. Allereerst, het is een beetje ingewikkeld dat er tijdens die themabijeenkomst natuurlijk best veel dingen gezegd zijn. Ik heb letterlijk gezegd tijdens die themabijeenkomst dat het aan u is om vandaag in te stemmen. Ik heb ook gezegd dat het mogelijk is om wijzigingen door te voeren. Feitelijk klopt dat. De voorzitter heeft het net al opgesomd, je kunt amendementen uitspreken, dat doet u ook, als u vindt dat het in strijd is met het recht of het algemeen belang. De duiding daarvan is breed, maar wel beperkt, zullen we maar stellen. Kortom, feitelijk heb ik daar niks gezegd wat niet klopt. Ik heb gezegd, wel tien keer, dat die wensen en bedenkingenprocedure het moment was om wensen en bedenking uit te spreken. En dat moet u dan ook niet vergeten. Er is tien keer gezegd, u moet die richting op gaan, want dat is de juiste richting en er is misschien één keer enige onduidelijkheid geweest over wat er later, na die richting nog wel kan. U houdt eraan vast dat dat fout gegaan is. Dat is echt het verkeerde beeld, dat u schetst. Dat wil ik daar wel over zeggen, want dat vind ik belangrijk.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik hoor de gedeputeerde toch echt zeggen, dat bevestigt hij hier nu ook, dat hij heeft aangegeven dat er nog wijzigingen doorgevoerd konden worden. Ik vind het echt gewoon niet chique dat wij hier vandaag staan en te horen krijgen dat we ja of nee mogen zeggen. Het amendement dat ik mag indienen, is alleen het amendement waarin we geen toestemming geven. Dan kan ik in feite net zo goed tegen het voorstel stemmen, want ik mag dus kennelijk geen wijzigingen meer

doorvoeren. Dus ik vind echt dat er een verkeerd beeld geschetst is, ongeacht of de gedeputeerde zich daar misschien in vergist heeft. Maar ik vind wel dat er een verkeerd beeld geschetst is.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Volgens mij is het gegaan zoals ik net uitsprak. Er is meerdere malen aangegeven dat die wensen en bedenkingenprocedure het moment is om wensen en bedenkingen uit te spreken. Bij de behandeling van het definitieve voorstel, vandaag dus, kunt u instemmen. En inderdaad, er zijn er nog steeds mogelijkheden om iets te doen. Dat is hoe het gegaan is. U interpreteert het alsof ik heb gezegd dat er te zijner tijd nog van alles kan. Maar u vergeet erbij te zeggen dat ik in eerste instantie heb aangegeven, gebruik die wensen en bedenkingen procedure, want dat is geëigende route. Andere fracties hebben daar gebruik van gemaakt. En twee, het is niet zo dat er helemaal niks meer kan vandaag. Het is zo, dat u wel degelijk een amendement in kunt dienen binnen die twee kaders, in strijd met het recht en algemeen belang. Materieel heeft u helemaal geen probleem, want u kunt ons als college elke Statenvergadering verzoeken, bijvoorbeeld middels een motie, om een GR-tekst aan te passen. Dat kunt u ons altijd vragen. Dus u heeft geen fataal materieel probleem. Laten we daar ook even duidelijk over zijn.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat ik door kan gaan met de moties. Ik zal beginnen bij motie 96. Misschien is het toch beter om eerst de amendementen te behandelen. Zo doen we dat normaal gesproken. Amendement A17 is overzichtelijk. Het wijzigt het besluit om toestemming te verlenen om die regeling vast te stellen en daar geen toestemming voor te geven. Wij ontraden dat, te meer omdat wat ons betreft de wijzigingen waar PS in de wensen en bedenkingen procedure om heeft verzocht, voldoende verwerkt zijn. Er zijn duidelijke toezeggingen gedaan om dat op een goede manier te verwerken in de GR-tekst zelf, die voorlegt. Er zijn ook uitspraken gedaan over bijvoorbeeld het publiceren van de bestuursvergaderingen en de stukken daarvan. Dit is gewoon op een goede manier verwerkt, daarom ontraden wij dit amendement.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dank je wel voorzitter. Voorzitter, het college gaat hier niet in op het pijnpunt dat opgebracht wordt en wat ik ook in mijn toelichting zojuist heb aangegeven. Het college komt met nieuwe wijzigingen in de regeling, die niet voor zienswijze bij PS hebben gelegen. Daar heb ik tot op heden niks van kunnen vinden. Daarmee is het ontzettend logisch om nog eens goed na te denken of we wel toestemming moeten verlenen. U voegt een nieuw artikel zomaar in, artikel 9.6. Dat hebben wij in december nog helemaal niet gezien. Ik wil toch wel eens een reactie daarop.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Om te beginnen, het is niet zo dat het proces zo werkt, dat wij en het bestuur van het Havenschap u geen gewijzigde regeling mag voorstellen met punten die niet bij de wensen bedenkingen procedure zijn voorgelegd. Ik zal u ook duiden waarom dat zo is. In de Gemeenschappelijke regeling Havenschap Moerdijk zijn twee deelnemers. Dat zijn de gemeenteraad van Moerdijk en de provincie. Stel dat het bestuur u een concept regeling voorlegt en Provinciale Staten zegt dat dat prima is, daar kunnen we in de wensen en bedenkingen procedures zonder wijzigingen mee instemmen. Maar de gemeenteraad zegt, wij hebben ook heel veel wensen en bedenkingen. Dan kan het bestuur van het Havenschap wel degelijk die wensen en bedenkingen verwerken van de gemeente en vervolgens komen die in de definitieve regeling hier gewoon tafel. Dat is wat theoretisch mogelijk is, zo werkt de regeling. Dat is maar goed ook, want anders zou het weinig zin hebben om twee deelnemers hun eigen wensen en bedenkingen te laten uitspreken. Dus u doet net of dit niet kan. Maar dit kan wel degelijk. Het is precies de werkwijze die we hanteren.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Dat was de theorie, dan nu naar de praktijk. De praktijk is dat er een Statenvoorstel ligt, waarin überhaupt geen enkele vermelding wordt gemaakt van die nieuwe tekst, die zomaar in die regeling gebracht wordt. Dan kan het theoretisch allemaal wel zo zijn, dat er naar aanleiding van zienswijzen nog veranderingen worden aangebracht. Natuurlijk, u heeft hartstikke gelijk. Alleen wat hier nu voorligt, is een aanpassing die niet eens in het Statenvoorstel gemeld wordt. Daar heb ik toch echt wel moeite mee. Het lijkt me logisch dat er reden genoeg is, om vandaag geen toestemming te verlenen.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik pak M97 er even bij. Naast het amendement waarin u zegt dat geen toestemming wilt verlenen, zit de inhoudelijke grond in M97. Dat is inderdaad een nieuwe bepaling. En op grond van de wet moeten wij opnemen in de GR welke besluiten aan PS ter zienswijze worden voorgelegd. Dus vandaar dat dat op deze manier gebeurd is.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik heb het over de toevoeging van artikel 9, lid 6. Ik weet niet wat M97 is, waar de gedeputeerde het nu precies over heeft, maar ik heb het over de toevoeging van het college aan de Gemeenschappelijke Regeling van artikel 9 lid 6, waar in ons Statenvoorstel helemaal geen melding van is gemaakt. Dus het is op geen enkele manier onderbouwd, waar die toevoeging vandaan is gekomen.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik moet heel eerlijk bekennen dat ik dat op dit moment ook niet helemaal scherp heb. Ik heb het Statenvoorstel ook niet helemaal in mijn achterhoofd, moet ik zeggen. Ik vind het heel lastig om daar op dit moment antwoord op te geven, voorzitter. Dus als u daar antwoord op wilt hebben, dan moeten we even schorsen, dan ga ik daarnaar kijken.

De **voorzitter**: Dan stel ik voor om even te stoppen met dit onderwerp. Ik ga met uw welnemen eerst terug naar de GOL. Het is een beetje verwarrend. Desalniettemin lijkt het me qua efficiëntie wel verstandig om dat zo te doen. Dus we gaan terug naar de GOL. Gedeputeerde Dirken is voorbereid op de beantwoording. Zij heeft het woord.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Op die bijna 25 jaar dat dit project loopt, kon dat kwartiertje wachten er ook nogal wel bij. Met het huidige herstelbesluit hopen we dat er in ieder geval een definitieve uitspraak van de Raad van State komt na al die jaren. En daarmee ook duidelijkheid of we de doelen van het GOL ten uitvoer kunnen gaan brengen, zodat we uiteindelijk in het gebied vooruit kunnen met de woningbouw, dat is het hoofdonderwerp van vandaag, denk ik intussen, maar ook met hoogwaterbescherming en met alle verkeersaanpassingen, die in dit project zitten. Ik ga snel naar de vragen. Partij voor de Dieren was deze keer als eerste aan de beurt. Dat is ook wel eens leuk, denk ik. Wat is nou de impact op andere projecten? In principe is in volgende projecten, die gekomen zijn nadat dit project is opgenomen, altijd rekening gehouden met de plannen in het GOL. Dus in die zin is er niet zozeer sprake van, dat andere dingen nu liggen te wachten, of wat dan ook. Er is gewoon steeds continu gerekend rekening gehouden met de ruimte die we nodig hebben voor het GOL. Dus elk project is op zijn eigen merites beoordeeld. PVV heeft gevraagd naar de verkeerscijfers en hoe die wel of niet verstrekt zijn aan de mensen van Van GOL naar Beter. Ik ken niet alle details uit de procedure die u noemt, maar wat ik wel weet, is dat de cijfers verstrekt zijn aan de mensen van Van GOL naar Beter. De data die in het model zitten, zijn meerdere keren en uitgebreid gedeeld en toegelicht. Alleen, waar het denk ik mis is gegaan, is dat de stichting Van GOL naar Beter heel graag de data ook wilde uitlezen in de software en wij kunnen simpelweg als provincie die software niet beschikbaar stellen, omdat daar ook licentiekosten voor gelden en die software bij ingenieursbureaus uit te lezen is. En dat betekent dat als we kijken naar de wet, dan zijn

wij ook niet verplicht om eerst die software zelf aan te gaan schaffen en beschikbaar te stellen, omdat de wet dan zegt, dat is disproportioneel. Maar alle gegevens die de stichting wilde hebben, hebben ze in elk geval gekregen.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. We staan even te dakpannen, tussen twee andere voorstellen in, zoals ze dat dan noemen. Wat Van GOL naar Beter heeft gevraagd, heeft natuurlijk heel lang geduurd, voordat het er was. En mijn vraag was ook, hoe verhoudt zich dit tot onder andere de Open Data Richtlijn en de twee aangenomen moties. De gedeputeerde heeft het over de wet, maar op welke wet richt de gedeputeerde zich dan? Is dat de WOO? We krijgen straks ook een wet Open Data Richtlijn en daar liggen verder gaande verplichtingen in, om zulk soort dingen beschikbaar te stellen. Daarop vooruitlopend, ik weet dat deze provincie altijd graag anticipeert op aankomende wetgeving, al helemaal als het Europese richtlijnen zijn, is het dan niet in de lijn der verwachting dat deze data ook uit leesbaar is? En dat ook het technische model wordt verstrekt? Daarbij heb ik ook de vraag, als dit via een extern bureau wordt gedaan in plaats van via de eigen ambtelijke organisatie, moet de burger daar dan maar het risico van dragen, als zij informatie willen hebben, die essentieel is voor hun eigen leefomgeving?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): U zegt het al, de wet om verplicht als provincie zelf dit soort software aan te schaffen en te betalen, is nog niet in werking en dus doe ik het op grond van de huidige wet. Die schrijft niet voor dat we dit doen, omdat het gewoon disproportionele kosten zijn.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dan krijgen de omwonenden zelf met disproportionele kosten te maken, om een model te kunnen gebruiken, om de cijfers te kunnen interpreteren. En dan vraag ik me af, we hebben ook twee aangenomen moties liggen, die ik heb aangehaald in mijn termijn, over het toepassen van open data en open access en over het ontsluiten van datasets via data.overheid.nl. Hoe verhoudt dit zich tot de reeds aangenomen moties?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Wij hebben de data beschikbaar gesteld, die we hebben. Volgens mij hebben wij daarmee prima voldaan aan wat de wet op dit moment van ons vraagt. Overigens heb ik ook een goed gesprek gehad met de stichting Van GOL naar Beter. Dus het lijkt nu, alsof wij niet on speaking terms zouden zijn met de stichting. Dat wil ik bij deze toch rechtgezet hebben, omdat dat denk ik een gesprek met wederzijds respect is geweest. Laat daar geen misverstand over bestaan.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, die suggestie zou ook niet op willen werpen. Daar is ook geen sprake van. Maar het gaat er meer om, er wordt nu een omwonende geconfronteerd met het feit dat de provinciale overheid verkiest om een extern bureau in te schakelen, om een verkeerstellingsmodel te gebruiken, waardoor zij data die essentieel zijn, om zaken te kunnen toetsen, om bijvoorbeeld bezwaren te kunnen maken, om het effect op hun leefomgeving te kunnen toetsen, hebben ontvangen maar daar niks mee kunnen doen. En dit is toevallig een zaak, maar het kan op meerdere fronten spelen. Er wordt nu gezegd, dat is disproportioneel, maar is het dan wel proportioneel om die burgers hiermee eigenlijk een klein beetje met een kluitje het riet in te sturen, als ze niet over dat model kunnen beschikken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Nee, het is zeker niet de bedoeling om mensen met een kluitje in het riet te sturen. Want ik vind dat iedereen wat dat betreft moet kunnen zien, wat er aan stukken ligt, zeker als ze onder de WOO vallen. Dat is geen enkel probleem. Maar dit gaat over hele gedetailleerde gegevens, die echt alleen maar in gespecialiseerde software beschikbaar zijn. Ik ben van harte bereid om data te delen en toe te lichten, noem maar op. Dat hebben we ook verschillende keren gedaan vanuit de organisatie. Maar soms vraag ik mensen ook om er dan op te vertrouwen, dat de mensen die daarin gespecialiseerd zijn, naar eer en geweten het model gebruikt hebben.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Ik ben gebleven bij de moties, die de PVV heeft ingediend. Allereerst motie 94, dat was zowel een motie als een vraag. Zouden we niet opnieuw een MKBA moeten laten uitvoeren? Wat dat betreft staan de doelen van de GOL nog steeds, die noemde ik net al. Het gaat over woningbouw, bijvoorbeeld in Heusden, men zit daar hartstikke hard op te wachten. Het gaat over het aanleggen van een hoogwaterberging. Ik hoop dat ik na de afgelopen twee weken niet hoeft uit te leggen, waarom we die nodig hebben. Het gaat over ontsluitingen, het gaat over verkeersveiligheid, al dat soort dingen. En een nieuwe MKBA zorgt eigenlijk alleen maar voor een nieuwe discussie, maar gaat niks afdoen aan de doelen van de GOL die we gesteld hebben. In die zin kost een nieuwe MKBA eigenlijk alleen geld en tijd. En daarom ga ik deze motie ontraden.

De **voorzitter**: Meneer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik snap de reactie op het voorstel om een nieuwe MKBA te doen. Is het toch niet verstandig, na twintig jaar? Ik heb al die jaren meegemaakt en ik weet hoe we ooit begonnen zijn. Ik meen dat we begonnen zijn met een bedrag van dertig miljoen voor het hele project. Is het toch niet verstandig om na zo'n twintig jaar nog eens serieus te kijken met een nieuwe blik? We hebben ontwikkelingen meegemaakt in het gebied, waarin we nieuwe inzichten opgedaan hebben. Zou ons dat niet tot nieuwe inzichten kunnen brengen? Ik ben er niet voor om te zeggen, stel het maar uit. Maar lopen we niet het risico dat we zeggen, we zijn nu al twintig jaar bezig, we moeten door. Ik vind dat je juist ook mag zeggen, we zijn twintig jaar bezig, moeten we niet eens opnieuw bekijken of we nog wel het goede doen.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik vind op zich de vraag van de PVV, of we niet eens een nieuwe MKBA moeten maken, ook terecht. Alleen wat ik net ook zei, als we dan kijken naar de doelen, waarom we met het hele GOL-project zijn begonnen, die staan nog steeds. We willen nog steeds woningen, sterker nog, ik hoor de hele dag alleen maar, dat ik op moet schieten met het aansporen van gemeenten om meer woningen te bouwen. Een van de doelen in het GOL is het mogelijk maken, om aan woningbouw te doen, waarbij ook goed gekeken is naar de ontsluiting, et cetera. Volgens mij gaan we daar dus helemaal geen nieuwe conclusie uit krijgen. We hebben het over hoogwaterberging. Volgens mij heb ik als tweede mantra de laatste tijd hier gehoord, dat we iets aan waterveiligheid moeten doen. Dus ik denk ook niet, dat we daar een andere conclusie uit zullen trekken. En daarnaast hebben we het hier in de Staten heel vaak over de verkeerssituatie, hoe kunnen we zorgen dat mensen door kunnen rijden en hoe maken we de wegen veiliger. En dat zijn ook zaken die in de GOL mogelijk worden gemaakt. Dus volgens mij staan die doelen allemaal nog hartstikke overeind. Dat brengt mij tot de conclusie dat we met een nieuwe MKBA voor dit project, niet tot een andere conclusie gaan komen.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, ik denk dat we het erover eens zijn dat de doelen misschien wel hetzelfde blijven. Maar zou een MKBA ook niet iets kunnen zeggen over de vraag of we dat doen met de juiste middelen? Twintig jaar geleden dachten we dat dit de juiste middelen waren. Zou dat niet een nieuw licht op de zaken geven?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dan vraagt u bijna of we de hele planvorming opnieuw willen gaan doen. En dat wil ik u ten stelligste ontraden, want dan blijven we heel lang met elkaar erover praten dat we iets moeten gaan doen. Uiteindelijk gaan we dan alleen nieuwe plannen maken en zijn we zomaar weer een jaar of tien verder.

De **voorzitter**: Meneer Heijmans tot slot.

De heer **Heijmans** (SP): Als wij vandaag instemmen, komt er dan nog een moment waarop we eventueel nog zouden kunnen kijken naar een MKBA. Dat is een maatschappelijke kosten batenanalyse, misschien voor de kijkers thuis, die heftig geïnteresseerd na al die uren nog zitten te luisteren.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik wil uw enthousiasme niet helemaal temperen, maar ik vrees met grote vrezen, meneer Heijmans. Als wij vandaag dit besluit nemen, dan gaat het herstelbesluit, want dat is waar we het vandaag over hebben, naar de Raad van State. Die gaan daar hopelijk, om alvast de vraag van 50PLUS te beantwoorden, een finaal oordeel over geven. En dan komt er nog een go/no-go moment en volgens mij is dat het moment waarop we besluiten, om wel of niet tot uitvoering over te gaan.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Hattem. En u begrijpt het wel, ik maak toch wel tot een beetje puntigheid. Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): De vragen die ik wilde stellen, zijn grotendeels door de heer Heijmans gesteld. Ik hoor de gedeputeerde zeggen, dan komt er een go/no-go moment. Is dat een go/no-go moment voor GS, of komt ook bij PS een go/no-go moment te liggen?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Ik kan me zomaar voorstellen, toen we het de laatste keer over de budgetten voor de GOL hebben gehad, dat ik die vraag misschien nog een keer aan u moet gaan stellen. En u gaat nog steeds over de financiële kaders.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus budgettair is er dan een go/no-go moment, maar gewoon voor de uitvoering van het plan inclusief de kaders ervan is dat dus een go/no-go moment dat aan GS zal worden voorgelegd.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Als het gaat over het plan zelf, daar hebben we het vandaag over, want dit is het herstelbesluit van het plan. Nogmaals, als het gaat om financiën, als er extra financiën nodig zijn, dan is dat iets waar u over gaat.

De heer **Van Hattem** (PVV): Als er extra financiën nodig zijn. Maar kan de gedeputeerde nu gewoon toezeggen dat er een go/no-go moment komt, of het nou gekoppeld is aan het budget of niet. Maar in ieder geval dat PS nog een keer in stelling wordt gebracht, nu gaan we het echt doen, of nu gaan we het niet doen. Kan de gedeputeerde dat toezeggen, dat dat moment er in ieder geval nog komt?

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): In alle scherpste, dat moment zit hem in de vraag of er extra financiën nodig zijn.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus is de motie nog steeds relevant.

De **voorzitter**: Gaat u verder mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (GS, VVD): Dank u wel. Dan kom ik bij motie 93, ook van de PVV. Ik noem het maar even de motie Verkeerslichten. Als we kijken naar het verkeersonderzoek dat ten grondslag ligt aan de GOL, dan zijn die verkeerslichten ter plaatse van Vlijmen nodig. Dus is het vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid niet zomaar een optie, om die verkeerslichten weg te laten. En daarom moet ik ook deze motie ontraden. Dan heeft Lokaal Brabant eigenlijk via een motie een vraag gesteld en dat is om nog eens naar de verbinding in de Baardwijksche Overlaat te kijken. Feitelijk is dat een vraag naar oud erfgoed, versus nieuw erfgoed, als ik het een beetje samenvat. Ik heb hierover ook een gesprek gehad met onder andere de Federatie Behoudt Langspoorbruggen. Naar aanleiding van dat gesprek heb ik ook met hen afgesproken, dat ik binnen het kader van het PIP, dat nu voorligt, als dat onherroepelijk is geworden en binnen de financiële kaders die er gelden, wil kijken, of en hoe we met bijvoorbeeld de natuur ter

plaatse of met de vormgeving van de fietsroutes moeten omgaan. Als dat ook de strekking is van de motie, als u het dictum zo bedoelt, ik zie u ja-knikken, dan heb ik daar geen bezwaar tegen. En dan de vraag van 50PLUS had ik net al beantwoord. Is dit de laatste keer voor de Raad van State? Ja, ik hoop het met u, maar ik kan daar niks over zeggen, want daarom hebben we een Raad van State.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie nog een interruptie.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Een korte mededeling. Wij trekken motie 92, Onderzoek naar zonnepanelen en veiligheid terug en komen later met een verbeterde versie.

De **voorzitter**: Oké, dank wel. Dan is motie 92 ingetrokken. De bespreking ten aanzien van de GOL is afgerond. Dan gaan wij naar het andere onderwerp terug. We gaan terug naar Moerdijk.

De heer **Heijmans** (SP): Mag ik een opmerking van orde maken, voorzitter? Amendement 17 zegt geen toestemming te verlenen. Het voorstel zegt toestemming te verlenen. Ik ben benieuwd wat u gaat doen, als amendement 17 wordt aangenomen en het voorstel wordt aangenomen, omdat het namelijk een destructief amendement is. En dan zit u in een hopeloze knoop

De **voorzitter**: Nee, hoor. Eerst stemmen we over het amendement, als het amendement wordt aangenomen, dan is het voorstel het amendement. Dus dat is helemaal geen knoop. Dan gaat de hele boel van tafel. Dan is het als het ware, dat heeft mevrouw Van der Kammen ook al aan gegeven, alsof u met elkaar tegen dat voorstel heeft gestemd. Maar dan net op een andere manier. Ik geef het woord aan een Smeulders.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel, voorzitter. Dat amendement heeft misschien wel gewoon dezelfde werking als tegen het voorstel stemmen, namelijk dan verleent u geen instemming. Dat had ook gekund, denk ik. Maar terug naar motie 97. Allereerst, het is in het vervolg wel bevorderlijk voor de snelheid en de kwaliteit van ons onderlinge gesprek, als dit soort technische vraagstukken vooraf gedeeld worden, want dan kunnen we er aan de voorkant naar kijken. Desalniettemin, we hebben er nu alsnog naar kunnen kijken met onze ambtenaren. Ik ga motie 97 even splitsen in een proces en in een inhoudelijk antwoord. Allereerst het proces. Dit artikel ziet op besluiten waarop zienswijzen naar PS moeten worden gestuurd, of naar de gemeenteraad moeten worden gestuurd. Dat was onderdeel van de wetswijziging. Wij waren vanwege die wijziging van de WGR waren wij verplicht om daar iets over op te nemen in de GR-tekst. Je mag ook opnemen dat je geen besluiten naar PS en de gemeenteraad stuurt. Dat hebben wij gedaan, maar er moest wel iets over staan. Dat was ook onderdeel van de ommissie, waar ik straks al over heb gesproken, waar ook participatie op zag. Wij hebben die toegevoegd na de wensen en bedenkingen procedure. Dat klopt ook. Nu voldoen we dus wel aan de wet die voorligt. Dat staat niet in het Statenvoorstel, dat hebben we net gecheckt. Ik moet eerlijk zeggen dat ik ook vind, dat mevrouw Van der Kammen dan wel een punt heeft. Dat hadden we beter wel expliciet kunnen vermelden, want dan was het maar duidelijk geweest. Dus in die zin geef ik u daar gelijk in, dat hadden we gewoon moeten opnemen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen interrumpeert. Dit is uw derde interruptie, u heeft in totaal vier interrupties. Gaat uw gang.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik was inderdaad nog steeds bij het amendement en niet bij de motie, juist omdat het amendement een veel belangrijkere rol heeft in deze hele discussie. Het amendement ziet namelijk op de mogelijkheid van PS om de toestemming te weigeren. En wel om procedurele redenen, zoals bijvoorbeeld dat GS helemaal niet genoemd heeft, dat er nog een wijziging is doorgevoerd. Dat staat niet in het Statenvoorstel en dat is een grond voor PS om die toestemming vandaag niet te hoeven geven. Dus ik wil dat echt gewoon de collega's meegeven, dat dat best overwogen kan worden. En

daarmee is helemaal niks verloren. Er komt straks voor 1 juli gewoon nog een PS-vergadering, dan kunnen we fatsoenlijk uitgelegd hebben gekregen waarom GS vindt dat er nog nieuwe feiten moesten worden toegevoegd aan het stuk. En dan hebben we het gewoon fatsoenlijk afgehecht.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Voorzitter, daar kan ik het volgende op zeggen, het heeft ook met de inhoud te maken. Motie 97 en dus ook de reden voor dat amendement begrijp ik, houdt in dat u van mening bent, dat er wel zaken zouden moeten worden opgenomen waar PS een zienswijze op kan geven of de gemeenteraad. De inhoudelijke onderbouwing van zowel het bestuur van het Havenschap, als ons college, is dat dat niet nodig is, omdat het hier gaat om een lichte bedrijfsvoering organisatie, waarbij enkel het toesturen van de begroting voor wensen en bedenkingen voldoende zou moeten zijn. Dus inhoudelijk verandert dat ons oordeel niet. Ik kan daar ook niet heel veel uitvoeriger over zijn, dan ik nu ben, want het is eigenlijk vrij overzichtelijk. U kunt wel zeggen, onthoud nu de instemming en dan gaan we dat nog een keer doen in de volgende Statenvergadering met nadere onderbouwing, maar heel veel meer onderbouwing dan dit ga ik u daar niet bij geven op dit punt.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter, ik ben niet overtuigd door het college. Het college heeft het over een lichte bedrijfsvoering organisatie. Maar als je kijkt naar het takenpakket en de bevoegdheden van het bestuur, dan is het toch echt wel heel wat meer dan dat. Gronden verwerven behoort tot de bevoegdheden. Er mogen allerlei bijzondere handelingen voor het havenbedrijf Moerdijk worden verricht door dit Havenschap door de gemeenschappelijke regeling. En dat is nogal wat. Er wordt iedere keer bagatelliserend gedaan, alsof het slechts een administratief dingetje is. Nee, het is veel meer dan dat, als je het daadwerkelijk bekijkt. Het staat ook gewoon in de gemeenschappelijke regeling: 'De taken van de BVO Havenschap Moerdijk betreffen het bedrijfsmatig verrichten van werkzaamheden met betrekking tot het aandeelhouderschap van havenbedrijf Moerdijk en het verrichten van alle verdere handelingen, die met vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn. Waaronder het verstrekken van eigen vermogen en financiering aan deze vennootschap en haar groepsvennootschappen, alsmede het verwerven van gronden ten behoeve van het havenbedrijf Moerdijk'. Dat is nogal wat, al het mogelijke, in de ruimste zin van het woord. Dat is gewoon nogal wat, dus ik vind dat u het afdoet alsof het niet zoveel voorstelt. Dat vind ik geen goed argument, voorzitter.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Dank u wel. Het college vindt van wel, omdat materieel de activiteiten die het Havenschap verricht beperkt zijn. Ik ben ook voorzitter van het Havenschap. We houden de aandelen, namens de aandeelhouders formeel in het Havenschap en we verstrekken de financiering aan het havenbedrijf. En dat is dan ook wel de activiteiten, die verricht worden. Spannender dan dat wordt het ook niet. U kunt een heel lijstje benoemen, maar dat is niet materieel wat er gebeurt. Bovendien er zijn een aantal zaken waarin PS wel degelijk invloed heeft. Dat heeft te maken met de begroting en met de kredietlimiet. Dat is volgens ons voldoende voor een lichte bedrijfsvoering organisatie, zoals wij het zien.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Er ligt inderdaad een kredietfunctie van 250 miljoen euro onder dat Havenschap, onder die BVO. Dat is nog wat. En ook de mogelijkheid om gronden te verwerven. Dat is niet even een administratief dingetje. Ik denk dat de gedeputeerde en ik hier gewoon heel verschillend over denken, maar dat neemt niet weg dat er in de gemeenschappelijke regeling nieuwe punten ingebracht zijn, waar PS geen zienswijze op hebben kunnen afgeven. En dat betekent dat er gewoon een gegronde reden is, om vandaag geen toestemming te geven voor de aanpassing. Dat is het punt dat ik wil maken.

De heer **Smeulders** (GS, PvdA): Ik ga reageren in een drieslag. Allereerst, we kijken inderdaad anders naar de aard en de functie van de GR Havenschap Moerdijk. Dat klopt. Twee, theoretisch werkt de procedure zo dat er wel degelijk na de wensen en bedenkingen procedure wijzigingen in de definitieve GR-tekst kunnen worden doorgevoerd. Dat is wat we net concludeerden. Wat ik ook gezegd heb, is dat u wel gelijk heeft, dat het dan netjes zou zijn als we dat inderdaad in het Statenvoorstel zouden uitlichten.

Dat hebben we niet gedaan. Ik vind dat u daar een punt heeft. En ten derde, inhoudelijk hebben we ook een ander beeld op die zienswijze procedure. Dus vandaar dat wij deze motie 97 sowieso zullen ontraden. Dan ga ik door naar motie 96. Daar geldt eigenlijk ook dezelfde argumentatie. U vraagt hier om evaluaties vast te laten stellen door Provinciale Staten. Ook hier geldt weer, het betreft een lichte bedrijfsvoering organisatie, wat ons betreft is er geen reden om die evaluatie door PS vast te laten stellen. Wat ik wel wil toezeggen, is dat wij de evaluatie aan u toesturen. Dat is geen enkel probleem, dus dat zullen we doen. Daarom gaan we ook deze motie van de appreciatie ontraden voorzien.

De **voorzitter**: Dank u wel. En daarmee zijn we aan het einde gekomen van de bespreking van dit onderwerp en gaan we richting de stemmingen. Het komt er toch nog van, vandaag.

14/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke regeling siteholderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies

26/24 Gemeenschappelijke Regeling Zuidelijke Rekenkamer Noord-Brabant en Limburg 2024

39/24 Benoeming plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten Noord-Brabant

40/24 Uitbreiding poule voorzitters themabijeenkomsten en rondvraagmoment

31/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 8 maart 2024

38/24 Notulen vergadering Provinciale Staten 5 april 2024

32/24 Lijst Ingekomen Stukken Provinciale Staten 24 mei 2024 (periode 28 februari 2024 tot en met 27 maart 2024)

De **voorzitter**: Voor deze hamerstukken is geen spreektijd aangevraagd. Ik schors de vergadering zo meteen slechts voor hele korte tijd. Dus ga echt niet weg, want we zijn al bijna klaar. Ik vraag de griffier even om op de stembel te drukken. Stop, voor zover dat nog niet gedaan heeft, de sprekerspas alvast in de microfoonpost. Laat dat daar ook in zitten. En dan maken wij ons heel snel klaar voor de stemming. Ik schors kort de vergadering.

Schorsing

Stemming

De **voorzitter**: Dames en heren, ik had al beloofd dat het niet lang zou duren. Ik vraag stilte in de zaal. Ik heropen de vergadering. Ik heb het al eerder gezegd vandaag, maar ten overvloede zeg ik het nog maar eens een keertje. Ik weet niet waar het goed voor is. U ziet de microfoonpost voor u. Per stemming komt in beeld over welk besluit gestemd wordt. U ziet drie knoppen, voor, tegen en onthouden. Als er sprake is van artikel 28 kunt u onthouden, maar ik heb geen meldingen daarvan gekregen, dus ik ga ervan uit dat die knop niet wordt gebruikt. U kunt uw stem nog wijzigen zolang de stemming nog niet is gesloten. Na ieder onderwerp geef ik u natuurlijk de gelegenheid en dat is per blokje, per onderwerp, om een stemverklaring af te leggen. Als u een stemverklaring aflegt, ga ik er vanuit dat u dat namens uw fractie doet, tenzij u vermeldt dat u dat alleen namens uzelf doet. Beste mensen, ik zeg het nog maar eens een keertje, we stemmen altijd eerst over de amendementen en dan over het voorstel zelf. En daarna komen de moties. En ik kijk helemaal niemand speciaal aan. We gaan eerst stemmen over het onderwerp Statenvoorstel 33/24 de Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant. We gaan

we eerst over een tweetal amendementen stemmen. Het eerste amendement waarover we gaan stemmen is amendement A15, Geen opdrachten accountant vanuit organisatie zonder toestemming PS. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 33 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Putman, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Het volgende amendement is amendement A16, Selectie en opdrachtverlening accountant is aangelegenheid PS. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 19, tegen 33 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Putman, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Ik ga naar het voorstel zelf, ontwerpbesluit Statenvoorstel 33/24 Verordening controle financieel beheer en organisatie Noord-Brabant. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 33, tegen 19 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Putman, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

De **voorzitter**: Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Ik zie JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Mochten wij een herstemming willen, zullen we dat bijtijds voor de volgende agendavergadering laten weten.

De **voorzitter**: Zijn er nog anderen die een stemverklaring wensen af te leggen? Dat is niet het geval. Dan ga ik naar de stemmingen rondom Statenvoorstel 20/23, het Beleidskader Wonen en Werken. We gaan meteen stemmen over het ontwerpbesluit Statenvoorstel 20/23 Beleidskader Wonen en Werken. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 46, tegen 6 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Rutjens, Sluiters.

De **voorzitter**: Ik ga de moties in stemming brengen. Motie 86, Aandacht voor alle kwetsbare wijken. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 20 tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Leeger, Van der Linden, Ludwig, Philippart, Putman, Van Raak, Schipper, Spapens, Van de Ven, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluiters, Stoot, Tolsma, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Ik ga naar motie 87, Meer betaalbare woningen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 39, tegen 13 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie 88a, Bedrijven en circulaire economie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 20, tegen 32 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Koopman, Leeger, Van der Linden, Ludwig, Philippart, Putman, Van Raak, Schipper, Spapens, Van de Ven, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Van Hattem, Havermans, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Lepolder, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluiters, Stoot, Tolsma, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie 89a, Maximaal kansen benutten bestaande voorraad. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 35, tegen 17 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart,

Van der Pluijm, Putman, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Heijmans, Van der Kammen, Koopman, Langman, Minkels, Van Raak, Rijvers, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Aan de orde is motie 90, Kennis over natuur inclusief bouwen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 33, tegen 19 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koopman, Van de Langenberg, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Koevoets, Kuiper, Langman, Lauwen, Minkels, Rijvers, Rutjens, Sheikkariem, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

De **voorzitter**: Ik ga naar motie 91, Bodemonderzoek bisfenol A rondom windturbines. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 10, tegen 42 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Brouwers, Van Hattem, De Heer, Van der Kammen, Langman, Leeger, Minkels, Rutjens, Sluiters, Van de Ven,

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Ik zie de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel voorzitter. We hebben tegen motie 91 gestemd, omdat we dit meer een onderwerp voor het Waterschap vinden, om dit te onderzoeken.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Bij het Statenvoorstel hebben wij tegengestemd, met name omdat de indicatoren nog steeds niet duidelijk zijn en dat had integraal afgewogen moeten worden. Dus we zijn tegen het voorstel.

De **voorzitter**: Zijn er nog anderen die behoefte hebben aan een stemverklaring?

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben tegen motie 88 gestemd. Hoewel wij ons ook zorgen maken over de milieubelasting, is het een beetje raar om daar circulair, wat dat ook is, een uitzondering voor te maken.

De **voorzitter**: Dank u wel. Lokaal Brabant.

Mevrouw **Kuiper** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Lokaal Brabant wenst een stemverklaring te geven over motie 91, over het bodemonderzoek rondom de windmolens. In principe staan we positief tegenover het voorstel in de motie. Echter, we beschouwen het als een landelijke aangelegenheid. Dus hoewel we sympathie hebben voor het verzoek, willen we ons liever richten op de uitdagingen welke we reeds in de provincie rondom de natuurdoelen hebben en onze middelen daarvoor gebruiken. Daarom hebben wij tegen deze motie gestemd.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog even rond of er verder nog mensen zijn. ChristenUnie-SGP.

De heer **Schipper** (ChristenUnie-SGP): Op motie 91 hebben wij ook tegengestemd. We vinden het op zich wel een sympathieke motie, maar met name om eens verder te gaan verkennen wat nou eigenlijk überhaupt de risico's zouden kunnen zijn en wat daar wetenschappelijk verschenen is. Maar dat staat niet in het voorstel dus om die reden hebben we tegengestemd.

De **voorzitter**: Ik kijk nog een keer rond. Dan gaan we naar Statenvoorstel 18/24, de bestuursrapportage. We gaan stemmen over het ontwerpbesluit Statenvoorstel 18/24. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 46, tegen 6 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Rutjens, Sluiter.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan een stemverklaring? Ik zie de PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Niet realistische of te veel doelen daar loopt een overheid op vast. We hebben dat al vaker signaleerd. Te veel beleid, te veel overheidsbemoeienis, te veel bestedingen aan niet kerntaken. De provincie consumeert daarmee structureel veel kostbare arbeidscapaciteit, vaak peperdure externe zzp'ers. Die capaciteit zou ten goede moeten komen voor belangrijke zaken voor onze Brabanders, maar wordt opgesoupeerd om dure gebakken lucht te produceren.

De **voorzitter**: En daarom heeft u tegengestemd. Het was een stemverklaring. Zijn er nog anderen die behoefte hebben aan een stemverklaring. Nee, dat is niet het geval. Dan ga ik naar het ontwerpbesluit Statenvoorstel 24/24 Gewijzigd vaststellen provinciaal inpassingsplan Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat, de GOL dus. Het ontwerpbesluit is direct aan de orde. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 44, tegen 8 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Hamerslag, Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Putman, Rutjens, Sluiter.

De **voorzitter**: Ik ga door naar motie 93, Maak van knooppunt Vlijmen niet een tweede Hooipolder. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 6, tegen 46 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Rutjens, Sluiters.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar motie 94, MKBA analyse GOL. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 17, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Putman, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie 95, GOL, halve zolen lijn. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 49 tegen 3 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van Hazendonk, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Langman, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Stoot, Tolsma, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: De Heer, Leeger, Van de Ven.

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een stemverklaring? Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Putman** (Partij voor de Dieren): Dank u wel, voorzitter. Wij zijn tegen motie 93, omdat wij tegen de GOL zijn, met of zonder verkeerslichten.

De **voorzitter**: Anderen nog? Dat is niet het geval. Dan gaan we naar Moerdijk. Dat gaat over toestemming voor wijziging van de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Havenschap Moerdijk. We gaan eerst over een amendement stemmen, beste mensen. Amendement 17, PS geven geen toestemming voor wijziging van de GS Havenschap Moerdijk. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 5, tegen 47 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Sluiters.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk,

Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

De **voorzitter**: Dan gaan we naar het ontwerpbesluit Statenvoorstel 13/24 zelf. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 47, tegen 5 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Minkels, Sluimers.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de moties. Motie 96, PS stellen evaluatie GR Havenschap Moerdijk vast. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 15, tegen 37 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Rijvers, Rutjens, Schipper, Sluimers, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie 97, Geen uitvoering geven aan artikel 9, lid 6. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 14, tegen 38 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Langman, Minkels, Rijvers, Rutjens, Sluimers, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Bijl, Van den Broek, Brouwers, Deckers, Gremmen, Hamerslag, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Roelofs, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Van de Ven, Vossen, Zwart.

De **voorzitter**: Heeft iemand behoefte aan een stemverklaring? Dat is niet het geval. Dan ga ik naar Statenvoorstel 26/24 Gemeenschappelijke Regeling Zuidelijk Rekenkamer Noord-Brabant en Limburg 2024. Het ontwerpbesluit is aan de orde. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 48 tegen 4 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Bijl, Van den Broek, Brouwers, Damen, Deckers, Van Dommelen, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Havermans, Van Hazendonk, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van Hulten, Jansen, Koevoets, Koopman, Kuiper, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Minkels, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Putman, Van Raak, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Schipper, Sheikkariem, Spapens, Stoot, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg, Zwart.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Hattem, Van der Kammen, Langman, Sluiters.

De **voorzitter**: Is er iemand die behoefte heeft aan stemverklaring? Ik zie de PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Zoals u bekend hebben wij hoge achting voor het werk en de inzet van de ZRK. Maar de aanleiding van dit voorstel is de wens om de programmaraad op te heffen, deze opheffen en dan vervolgens vervangen door een andere commissie. Dat is gewoon ronduit onzinnig. Wij hadden de programmaraad graag in stand gelaten en daarom hebben wij tegen dit voorstel gestemd.

De **voorzitter**: Dank u wel. Zijn nog anderen? Nee, geen andere stemverklaringen. Dan ga ik een aantal onderwerpen opnoemen, waarbij het voorstel is om daar bij acclamatie over te stemmen. Deze onderwerpen zijn het ontwerpbesluit Statenvoorstel 14/24 Toestemming voor wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling siteholderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies, ontwerpbesluit Statenvoorstel 39/24, Benoeming plaatsvervangend lid Commissie sturen en verantwoorden Provinciale Staten, ontwerpbesluit Statenvoorstel 40/24, Uitbreiding poule voorzitters themabijeenkomsten en rondvraagmoment, ontwerpbesluit Statenvoorstel 31/24, Notulen van de vergadering van de Staten van 8 maart, het Statenvoorstel 38/24, Notulen van de vergadering van de Staten van 5 april en het ontwerpbesluit Statenvoorstel 32/24, Lijst ingekomen stukken Provinciale Staten 24 mei 2024. Mag ik ervan uitgaan dat u hiermee akkoord bent? Dat is het geval.

Sluiting

De **voorzitter**: Daarmee komen we aan het einde van deze vergadering. Ik wil graag eenieder danken voor zijn of haar inbreng. De eerstvolgende PS-vergadering vindt plaats op vrijdag 28 juni, maar de eerstvolgende plenaire activiteit, dames en heren, is volgende week op 31 mei. Dan gaan we samen op werkbezoek. Laat vooral uw sprekers- en stempasjes liggen. U kunt natuurlijk altijd nog een drankje drinken, ondanks het tijdstip, in de Statenlounge en graag wens ik u een fijn weekend toe. Bij deze is de vergadering gesloten.